

FR. MICHL

637807
H.C.

GORSKI ZVONOVI
DR. M. SLAVIČ NA SINAJ

priporoča naslednje zvezke romanov in povesti

»Ljudske knjižnice«:

- I. zvezek: Doyle A. Conan, **Znamenje štirih**. Londonska povest. Ljubljana, 1906, 144 str. Din 12.—, vez. v platno z II. zvezkom Din 32.—.
- II. zvezek: Dostal Alojzij, **Darovana**. Zgodovinska povest. Ljubljana, 1906, 149 str. Din 12.—, vez. v platno s I. zvezkom Din 32.—.
- III. zvezek: Sienkiewicz Henrik, **Jernač Zmagovač**. Povest. Iz poljskega preložil Fr. Virant. — **Med plazovi**. Povest tirolskega gorskega župnika. Nemški spisal Arthur Achleitner. Ljubljana, 1906. 123 str. Din 12.—, vez. v platno s VI. zvezkom Din 32.—.
- V. zvezek: Šenoa, **Zadnja kmečka vojska**. Zgodovinska povest iz l. 1573. Ljubljana, 1907. 378 str. Din 28.—, vez. v platno Din 42.—.
- VI. zvezek: Finžgar Fr. S., **Gozdarjev sin**. Povest. Ljubljana, 1907. 56 str. Din 6.—, vez. s III. zvezkom Din 32.—.
- VII. zvezek: Detela dr. Fr., **Prihajač**. Povest. Ljubljana, 1908. 157 str. Din 20.—.
- IX. zvezek: Alešovec Jakob, **Zbrani spisi**. Priredil Jožef Volc. I. zvezek: **Kako sem se jaz likal**. Ljubljana, 1910. 154 str. Din 16.—.
- XI. zvezek: Alešovec Jakob, **Zbrani spisi**. Priredil Jožef Volc. III. zvezek: **Kako sem se jaz likal**. Ljubljana, 1910. 114 str. Din 16.—.
- XIV. zvezek: Alešovec Jakob, **Zbrani spisi**. Priredil Jožef Volc. IV. in V. zvezek: **Ljubljanske slike**. Podoba ljubljanskega sveta pod drobnogledom, Ljubljana, 1911. 263 str. Din 24.—.
- XV. zvezek: Coloma, Juan **Miseria**. Povest. Ljubljana, 1911. 170 str. Din 20.—.
- XIX. zvezek: Curwood J. O., **Kazan, volčji pes**. Kanadski roman. Din 18.—, v platno Din 30.—.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

- XX. zvezek: About Edmund, **Kralj gora**. Povest. Iz francoščine prestavila Kristina Hafner. Ljubljana, 1924. 254 str. Din 18.—, v platno Din 30.—.
- XXI. zvezek: Haggard H. R., **Jutranja zvezda**. Povest. Iz angleščine prevel P. M. Črnigoj. Ljubljana, 1925. 307 str. Din 30.—, v platno Din 40.—.
- XXII. zvezek: Verne Jules, **Otroka kapitana Granta**. Popotovanje okoli sveta. Roman v treh delih. Ljubljana, 1926. 607 str. Din 48.—, v platno Din 58.—.
- XXIII. zvezek: Sheehan Patrik A., **Nodlag**. Povest irskega dekleta. Ljubljana, 1926. 231 str. Din 24.—, v platno 32.—.
- XXIV. zvezek: Hanka. **Lužiškosrbska povest. Atala. Čudež v Bolzeni**. Ljubljana, 1926. 311 strani. Din 22.—, v platno Din 30.—.
- XXV. zvezek: Haggard H. R., **Hči cesarja Montezume**. Zgodovinska povest. Iz angleščine prevel Jos. Poljanec. 1927. 384 strani. Din 30.—, v platno Din 42.—.
- XXVI. zvezek: Lorenzini C.-Joža Lovrenčič, **Storžek in njegovo burkasto življenje**. 1926. 160 str. Din 14.—, v platno Din 22.—.
- XXVII. zvezek: Pregelj Ivan, **Otroci solnea**. Novela. 1927. 109 str. Din 24.—, vezano Din 32.—.
- XXVIII. zvezek: Haggard H. R., **Kleopatra, egiptovska kraljica**. Din 28.—, vezano Din 40.—.
- XXIX. zvezek: Savinšek Slavko, **Izpod Golice**. Tiho-tapska povest z gorenjskih planin. Din 30.—, vezano Din 42.—.
- XXX. zvezek: Sienkiewicz Henrik, **Na polju slave**. Povest iz časa kralja Jana Sobieskega. Din 28.—, vezano Din 40.—.
- XXXI. zvezek: Sir Arthur Conan Doyle: **Izgubljeni svet**. (The lost world.) Roman. Din 24.—, vezano Din 32.—.
- XXXII. zvezek: Reimmichl, **Zagorski zvonovi**. Povest. Prevela Vera Pirčeva. — Dr. M. Slavič, **Na Sinaj**.

LJUDSKA KNJIŽNICA
32. ZVEZEK

Zagorski zvonovi

Povest

Spisal: Reimmichl / Prevela: Vera Pirčeva

Na Sinaj

Spisal

Dr. M. Slavič

V LJUBLJANI 1929

Založila Jugoslovanska knjigarna

VIII 6, 37807, c

Vse pravice pridržane.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.

Zagorski zvonovi

Povest

Pred mnogimi stoletji je bila vsa dolina poraščena z gostim gozdom. Nato so prišli številni rudarji in začeli kopati globoko v Črno steno. Črna stena, skoraj navpična, več sto sežnjev visoka, je z vso svojo širino zapirala v ozadju dolino. Ob vznožju Črne stene se je gozd kmalu razredčil, in na zeleni planini je zrastla vasica z ljubko, gotsko cerkvijo. Tudi s pobočja gora se je moral umakniti gozd travniku in njivam. Na gričkih in obronkih so vzrastle svetle, lesene hišice; število prebivalcev se je večalo in polagoma je nastala velika občina, ki se je imenovala Zagorje. Župnijo Zagorje omenjajo stare listine prvič leta 1500. K župniji ni spadalo samo Zagorje, temveč tudi vasica Podgorje, ki je ležala spodaj uro daleč, na neki ravninici. Zagorska cerkev s prastaro »Matere božje dobrega sveta« je bila večkrat prezidana in je postala tekom časa priljubljena božja pot, in je slovela tudi radi krasnih zvonov, ki so imeli daleč naokoli najlepši in najčistejši glas. Rudarji so baje zlitini primešali srebro. Ni čudno torej, da so bili v teh okoliščinah Zagorci nekako ponosni na svojo hišo božjo in so jo skušali čim lepše opremiti. Imeli so tudi sredstva na razpolago, zakaj rudarstvo je prineslo blagostanje v dolino. — Toda tekom let je zmanjkalo rude v Črni steni in morali so opustiti rudnik. Rudarji so se tedaj lotili poljedelstva; nekateri so kupili posestva v Zagorju, še več pa se jih je naselilo v Podgorju. Število prebivalcev v Podgorju se je zvečalo, a sedež občine in župnije je ostal kljub temu v Zagorju. S francosko vojno leta 1809 se je vse nenadoma izpremenilo. Raznesla se je govorica, da so skriti v Zagorju veliki zakladi; to je privabilo močno sovražno četo v gorsko dolino. Po obupni obrambi so bili kmetje premagani, sovražniki so oplenili hiše in jih nato zažgali. — —

Ko je barbarska četa odšla, je bila cerkev in vas kup pepela. Najhujši je divjal ogenj v cerkvi. Prav nič ni ostalo, in čudno, — v pepelu ni bilo niti najmanjšega sledu o starih, krasnih zvonovih — niti kepice raztopljene kovine niso našli.

Po vojni je bil prenešen sedež občine v Podgorje, ki je imelo sedaj dvakrat toliko prebivalcev kot Zagorje. Podgorsko cerkev so povečali. V Zagorju so bili ljudje tako prizadeti radi vojne, da niso mogli sezidati niti majhne cerkve. Zagorce je mnogo bolj bolela izguba njihove cerkve in starih zvonov ter župnije, kakor pa opustošenje njihovih domov, ki so se polagoma zopet dvignili iz razvalin. Kolikor bolj daleč je bila možnost, da bi dobili novo hišo božjo, toliko težje jim je bilo. Hrepenenja polni spomini na stare, lepe čase, so rastli od leta do leta, od rodu do rodu; mesto da bi izginili, so rastli vedno močnejše, in ob velikih cerkvenih praznikih je bila bolečina najgloblja, so bile tožbe najglasnejše.

Po preteku tridesetih let so se spletle okoli cerkve in zvonov različne pripovedke, ki so vlile ubogim hribovcem novo upanje. Povod tem pripovedkam je bila čudna okoliščina, neka svojevrstna, skoraj strahotna zaznava. — Od časa do časa so se namreč oglasili stari zagorski zvonovi, in sicer tam od Črne stene.

Bilo je na praznik vseh svetnikov, pozno popoldne.

Gori pred Močilnikarjevo hišo se je zbrala družba mladih ljudi okoli stare kmetice — osemdesetletne ženice z nagubanim obrazom in polslepimi očmi. Vsi so gledali in napeto prisluhovali proti Črni steni. Mogočna, temna stena je bila videti v jasnem, toplem zraku čisto blizu, da bi jo človek skoraj lahko prijel, celo obrisi temnih rogov so bili vidljivi. Rahlo, kovinsko brnenje in zvonjenje je prihajalo od stene sem, in vsakokrat, ko je močnejše zavel južni veter, se je razločno začulo zvonjenje.

»Jezus, Marija in Jožef! že zopet zvonijo! Kako strahotno je to!« je zaklicala Potokarjeva Cenka, približno dvajsetletno dekle.

»Da, da to so naši stari zvonovi,« je rekla ženica, široko odprla svoje napol slepe oči in s tresočimi prsti segla po rožnem vencu; »dobro jih poznam — veliki in Marijin zvon, oni, ki je zvonil ob hudi uri in tudi stari, mrtvaški zvonček. O kako mi je hudo, če slišim te glasove! Nimamo več cerkve, nimamo Boga v Zagorju, in Mati božja je tudi odšla. Oči sem si skoraj izjokala od žalosti. Toda zvonovi so še tu, skriti so tam v Črni steni; dokler zvonovi ne bodo odšli, je še upanje. Vse bo še prišlo nazaj, — jaz ne bom doživela, toda vi pa.«

»Mati, moj oče pravi, da v Črni steni prav gotovo ni nobenih zvonov,« je rekel Stoparjev Janez, »to kar se sliši, je samo odmev zvonov, ki zvone zunaj po deželi in pri Sv. Krištofu.«

»Ne, ne, to so naši zvonovi, saj jih poznam; odmev ne brni tako.«

»Toda kdo pa naj bi spravil težke zvonove petdeset sežnjev visoko v Črno steno? Tisoč ljudi skupaj bi tega ne zmoglo...«

»Tega tudi ni storil noben človek, temveč naša Mati Marija je ukazala angelčkom, ko je izbruhnil požar, naj odnesejo zvonove,« je zatrjevala ženica.

»Na vsak način so bili zvonovi odstranjeni,« je rekel Žitnikov Tone, »sicer bi našli njih vse ostanke v pepelu.«

»Toda stari Pečnik je pripovedoval, da že en dan prej, preden so prišli Francozi, ni bilo več zvonov tu,« je pripomnil Šteblajev Miha; »prejšnjo noč so prišli črni možje s črnimi konji, sneli zvonove in jih odpeljali. Župnik je vedel za to, zakaj ob smrti je tiho čudno govoril.«

»Ne, zvonovi so bili še tu,« je trdila ženica; »razločno se je čulo stokanje, ko so goreli. — Župnik je sicer res čudno govoril, sama sem ga slišala, umrl je isto noč. — Strašna noč je bila tedaj. Goste čete Francozov so se privalile iz doline. Naši strelci so streljali iz gozda dol, Francozi pa gor. Še pozno zvečer je nesel župnik smrtno bolan Najsvetejše na planino v pastirsko kočo, da bi ga divji možje ne onečastili. Tudi nas žene in otroke so zapodili v pla-

nino, da bi bili na varnem. Vso noč smo jokali in molili. Spodaj v dolini pa je pokalo in grmelo, da se je tresla zemlja. In nato je nastala nenadoma grozna svetloba — cerkev je gorela. Ko se je podrlo ostrešje, je strašno zastokalo in zatulilo po vseh gorah in ognjen zubelj se je dvignil prav do temne stene — še danes se z grozo spominjam tega... V tem trenutku je župnik začel umirati. Solze so mu tekale po licu in glasno je zaklical: Vsega je konec! — A sedaj je vseeno — zvonovi so bili itak izgubljeni! Vsaj Francozi jih niso dobili; imel sem dober namen, in gospod Bog mi bo odpustil, da sem izročil zvonove. Tako je govoril, toda zdi se mi, da se mu je bledlo.«

V tem trenutku je prišel od Črne stene izredno jasen glas, in nato je začelo pravilno zvoniti, tako jasno in razločno, kot bi stala gori v skalovju cerkev. Ni mogoče, da bi bil to odmev, preblizu je bilo zvonjenje, prejasno, prerazločno. Vsa družba pred hišo je strmé planila kvišku.

»Sveti križ božji, to so pravi zvonovi!«

»Iz velikega rova prihajajo glasovi.«

»Jezus, Marija in Jožef! — To ne pomeni nič dobrega.«

»Zvonovi, zvonovi! Ali slišite, kako jokajo!«

Tako so klicali mladi ljudje vsevprek. Močno razburjenje se je polastilo vseh.

Čez minuto so postali strahotni zvoki zategnjeni, še enkrat so jasno zazveneli in utihnili. Nekaj časa je bilo pred hišo vse tiho. Nato je Šteblajev Miha izpregovoril:

»Jasno je kakor beli dan, da visijo cerkveni zvonovi res gori v Črni steni. Sedaj mi ne bo nihče več vzel prepričanja, da so bili zvonovi sneti pred vpadom Francozov.«

»Tega ne bi bilo mogoče storiti tako naskrivaj,« je ugovarjal Žitnikov Tone, »še precej starih ljudi iz onih časov živi; a nihče ne ve nič točnega povedati.«

»Vi, mati, kdaj ste zadnjič slišali zvoniti zvonove v zvoniku?« je vprašala Križarjeva Gela.

»Tisto noč, preden so prišli Francozi,« je odgovorila ženica; »tisto noč je bila strašna nevihta in cerkovnik je zvonil več kot eno uro. Vso noč se je bliskalo in grmelo in lilo je kot iz škafa. Sredi nevihte je zvonjenje utihnilo in ne vem, da bi še kdaj nato slišala zvonove.«

»Da, da, to je jasno,« je zatrjeval Šteblajev Miha, »tisto noč so bili zvonovi sneti; v taki nevihti ni mogel nihče slišati.«

V tem trenutku je prišel izza ogla po poljski stezi Osojnikov Marko, mlad kmet, približno dvajsetih let, ki je imel poleg Križnarja najlepše posestvo v Zagorju. Že njegova obleka je pričala o blagostanju. Nosil je irhaste, kratke hlače, žametni telovnik z dollarskimi gumbi, rjav suknjič iz dobrega lodna, srebrnovezen pas, nizek klobuk, na katerem je tičala dolga gamsova brada. Kmetovo telo je bilo srednjeveliko in lepo oblikovano; gosti, rjavi kodri so mu silili na čelo in osenčevali dvoje iskrenih oči, okoli ust se je igrala drzna, smela poteza.

Ko je Križnarjeva Gela zagledala Marka, je švignila rahla rdečica preko njenega lica.

»Pozdravljen, Marko,« mu je zaklical Stoparjev Janez, »kje si pa bil?«

»Spodaj v Podgorju,« je odgovoril Osojnik, »nekoliko sem pomolil na grobovih svojih prednikov.«

»In medtem zvonijo tam gori naši zvonovi, si slišal?«

»Dobro sem slišal — tako dobro, da tega glasu ne bom več pozabil. Vedno se mi zdi, da zvonovi kličejo in prosijo, naj jih vendar enkrat odrešimo.«

»To bi bilo težko delo.«

»Zakaj? — Če so tu, jih moramo najti, — in da so tu, ste vsi slišali. Mislil sem itak iti jutri na gamse, in sedaj sem se odločil, kam bom šel. Črno steno bom malo preiskal; mogoče bom našel kaj boljšega kot gamse. — Ali hoče iti kdo z menoj?«

»Za božjo voljo, ne!« je boječe vzkliknila Križnarjeva Gela. »To je nevarna stvar, in nihče ne ve, kaj tiči za tem.«

»Oh,« je rekel Marko, »kaj neki naj tiči za tem? Zvonovi pač — sicer bi ne zvonili.«

»Pazi se, Marko!« je svarila Močilnikarjeva mamica; »še vsi so se ponesrečili, ki so poskusili. Za tri vem, ki so šli tja gori in izgubili življenje. Bernikov Janko in Erženov Lojze sta se ubila na Črni steni in Kolarjevega Gašperja ni nihče več videl. — Greh je to, in znovoni hočejo mir.«

»Zakaj pa zvonijo potem tako jasno?«

»Da jih popolnoma ne pozabimo. Ko bo čas, bodo že sami prišli. Čez sto let bo stala mogoče v vasi zopet cerkev, in tedaj se bodo zvonovi zopet vrnili.«

»Jaz mislim obratno. Ker postajajo zvonovi vedno glasnejši in vedno bolj proseči, je to znamenje, da se moramo zganiti in jih poiskati. Ubil sem si v glavo, in zato hočem priti stvari na sled. Ako hoče iti kdo z menoj, me dobi jutri zjutraj ob sedmih pri kapelici. In sedaj, lahko noč.«

S temi besedami se je mladi kmet obrnil in odšel. Nekoliko osupli so gledali ostali za njim in Močilnikarjeva mamica je zastokala:

»Obžaloval bo, ubogi človek, obžaloval bo.«

Križnarjeva Gela je nenadoma rekla, da je skrajni čas, da gre domov, sicer se bo oče jezil. Do Križnarjevih in do Osojnika je vodila po dolini ista pot. Ko je prišla Gela tako daleč, da je od Močilnikarja niso mogli več videti, je pospešila korake. Hotela je dohiteti Marka in ga na vsak način pregovoriti, da ne bi šel na Črno steno; zakaj sosed je bil ljub njenemu srcu. Že dolgo časa sta se mlada človeka iskreno ljubila; in v Zagorju so splošno govorili, da Osojnik ne bo poročil nobene druge kakor Križnarjeve Gele. Marko bi to tudi storil, toda stari Križnar je stavil pretežek pogoj. Ker je bilo Križnarjevo posestvo najlepše v dolini, zato je hotel kmet samo dobrega moža za Gelo, svojega edinega otroka in dediča, ki se bo priženil v Križnarjevo hišo in obdržal ime. Z združitvijo Križnarjevega in Osojnikovega posestva bi nastalo krasno veleposestvo, toda Marko se ni mogel odločiti, da bi zapustil očetovo posestvo in žrtvoval staro ime. Tako je bila pred to zvezo

stavljen ovira, toda srčna vez med Markom in Gelo s tem ni bila zrahljana. Marko je upal, da bo stric Križnar radi sreče svoje hčerke opustil trdi pogoj in Gela je upala, da bo sčasoma Marka privedla ljubezen do tega, da se bo vdal temu pogoju.

Tudi ta večer je upala Gela, da bo s svojo ljubeznijo premagala Marka in ga zadržala pred nevarnim podjetjem na Črni steni. — Na ovinku gozda je došla fanta. Obstal je in zamišljeno gledal na Črno steno. Ko je zagledal deklico, ki mu je sopihala nasproti, je šel nekaj korakov proti njej, jo prijel za roko in se z ljubezni polnimi pogledi vtopil v njene oči. Gela je bila visoko, stasito dekle; temni, kodrasti lasje so obrobjali njeno obličje, nežna, planinska svežost je ležala na njenih licih in ogljeno črne oči so žarele kot ogenj. Samo nekoliko ostra, ponosna poteza okoli ust, ki so je podedovala po očetu, je kazila njeno lepoto.

»Toda Gela, čemu si tako tekla?« je vprašal fant.

»Za teboj sem hitela,« je odgovorila deklica. »Hočem ti reči, da ne smeš iti na Črno steno, nikdar ne!...«

»Kdo mi more prepovedati?«

»Jaz! Ker na Črni steni ni varno. Gotovo bi padel doli.«

»To se ne bo zgodilo. Bil sem že na nevarnejših krajih kot je Črna stena. — In končno, če se mi tudi kaj zgodi, si pač ne boš izjokala oči.«

»Marko, če boš tako govoril, bom šla od tebe, in me ne boš nikdar več videl. Nikogar nimaš na svetu, ki bi ti bil bolj blizu kot jaz.«

»In naju loči polje in gozd, in tudi ni upanja, da bi prišla kdaj skupaj.«

»Upanje je že, če bi le hotel.«

»Gela, isto bi lahko rekel o tebi. Nič manj ne ljubim svojega doma, kot ti svojega.«

»Jaz bi končno popustila, ko bi ne bilo očeta.«

»In jaz ne smem storiti krivice svojemu očetu, četudi je že v grobu.«

»To razumem in ne zahtevam nič nemogočega od tebe; toda nekoliko bi že lahko ustregel mojemu očetu

in malo popustil, s prijaznostjo bi se ga že dalo končno pregovoriti.«

»Vedno sem se potrudil, da bi očetu iz oči bral njegove želje.«

»Takoj ti bom nekaj povedala, Marko. Ako boš šel na Črno steno in stikal za zvonovi, se bo oče zelo razjezil. Ničesar noče slišati o stari cerkvi in zvonovih. Pravi, da je zvonjenje s Črne stene le odmev, stare ženske pa so spletle iz tega noro pravljico, ki razburja vso vas. Pravi, da so zvonove ugrabili Francozi in da Zagorje ne bo nikdar več imelo cerkve. Saj da je tudi ne potrebujemo. V Podgorju imamo lepo cerkev in s tem naj bomo zadovoljni. Uro dolga pot je samo sprehod. Oče ves zdivja, kadarkoli sliši kaj o zidanju cerkve v Zagorju in o starih zvonovih. Skobčevega Jožeta, našega bližnjega sorodnika, je kratkoma vrgel skozi vrata, ko je Jože lansko leto nekoč začel govoriti o cerkveni zadevi.«

»Ne vem, zakaj je oče proti cerkvi in proti zvonovom. Toda to boš že razumela, Gela, da ne bom pustil, da bi mi tvoj oče ukazoval, kakor kakemu šolarčku in mi predpisal vsak korak.«

»Za božjo voljo, Marko, če me imaš rad ...«

»Baš zato, ker te imam rad, ne smem biti cunja.«

»Z dvignjenimi rokami te prosim, Marko, ne pojdi na Črno steno. Če se boš ubil, bom najnesrečnejši človek na svetu.«

»Ne bodi tako otročja, Gela; nič se mi ne bo zgodilo. Kjer bo nevarno, tja ne bom šel. Toda na Črno steno moram. Zdi se mi, da je moja dolžnost, da stvar preiščem. Moj oče mi je hotel pred smrtjo nekaj zaupati. Žalibog ni mogel več govoriti. Dva dni je venomer z velikim strahom kazal na Črno steno, in jecljal nerazumljive besede. Razumel sem samo besede: Cerkev — Skobec — Zvonovi — Tisoč.«

»Moj Bog, kako skrivnostno je to! Ako boš šel, bom zbolela od strahu in skrbi. Marko, pri vsej svoji ljubezni te prosim, ne pojdi!«

»Gela, bodi pametna!«

»Niti najmanjše želje mi nočeš izpolniti? Marko, pazi, zblaznela bom ob tebi. Tiho bodi, ne reci mi ničesar... Pojdi, kar pojdi in stri mi srce!«

S temi besedami je dekle ihte odhitelo.

— — — —

Naslednjega jutra ob sedmih je stal Osojnikov Marko s puško na rami na koncu doline pri kapelici. Ker ni bilo nobenega spremljevalca, je zmolil kratko molitvico in se napotil sam na Črno steno. Ob levem robu stene je plezal kvišku po strmem žlebu. Približno v srednji višini se je sredi stene vlekla ozka trata, ki je vodila do velike odprtine rudnika. Marko je priplezal končno do trate. Že je hotel stopiti v rov, ko se je nenadoma pojavil pred njim nek človek. Bil je to popolnoma siv možiček, z nagubanim obličjem, s snežnobelimi lasmi in košatimi brki. Stopil je izza grma, nameril puško in hripavo zaklical Marku:

»Stoj! Tu ne sme nihče dalje! Črna stena je moja!«

Možiček je bil Skobčev Jože z Jesenovega vrha, daljni Osojnikov sosed. Jože je bil star že okoli sedemdeset let, a še močan in trden. Očetovo posestvo je prepustil nekdanj svojemu mlajšemu bratu Martinu in odšel proč. Dvajset let je služil kot pastir na planinah, nato se je vrnil in se naselil pri svojem bratu Jesencu. Ta je imel dovolj prostora, zakaj njegov zakon s Katro, Križnarjevo sestro, je bil brez otrok. Več kot dvajset let je bil sedaj že Jože doma, toda mnogi Zagorci ga niso niti dobro poznali; zakaj večinoma je bil v gorah in gozdovih, in se malokdaj pokazal ljudem. Živel je sam zase in se ogibal ljudi, v njem je bil neke vrste nemir. Ker je bila zunanost starčkova tako divja in njegovo vedenje tako čudno, zato so se okoli njegove osebe spletale različne pravljice in ni nihče rad srečal ga na samotnih stezah. — Tudi Osojnikov Marko se je nekoliko ustrašil, ko se je nenadoma pojavila pred njim tu gori na Črni steni strahotna postava Skobčevega Jožeta. Toda kmalu se je zavedel in rekel smeje:

»Oho, Jože! Ali si mogoče Črno steno kupil, ali vzel v najem?«

»Tega ne,« je osorno odgovoril starec, »toda že leta in leta lovim samo jaz na Črni steni in ne pustim, da bi me kdo motil.«

»Saj nimam namena na Črni steni loviti.«

»Čemu pa nosiš puško in kaj iščeš tu gori?«

»Puško nosim vedno s seboj, kadar grem v gore in ne iščem mnogo; samo okolico bi si rad nekoliko ogledal.«

»Fant, Črna stena je nevaren kraj, in svetujem ti, da se vrneš.«

»Če pa ostanem kljub temu tu in grem v rov?«

»Ne pustim!«

»Izsilil bom,« je rekel Marko odločno in stopil proti jami.

»Nazaj, fant, sicer te bom ustrelil kakor mačko!« je zagrmel Jože in zopet nameril puško.

Osupel je Osojnik obstal in strmel divjaku v obraz. Njegov jezni, divji obraz je pričal, da je bil v stanu ustreliti človeka. Čez nekaj časa je rekel fant mirno:

»Toda Jože, zakaj ne smem v Črno steno?«

»Ker nimaš tu ničesar iskati.«

»Radoveden sem pač, kako je v rovih.«

»To radovednost so že mnogi mladi fantje plačali z življenjem.«

»Saj znam biti previden. In ni zgolj radovednost, ki me vleče v steno.«

»Kaj pa?«

»Rad bi videl, ali niso v Črni steni zvonovi, ki vedno zvone.«

»V črni steni ni zvonov.«

»Veš to gotovo?«

»Da. Dobro poznam Črno steno, zunaj in znotraj... To se pravi,« je naglo popravil starček, kot bi kaj preveč rekel, »notranjosti ne pozna nihče.«

»Ako ni tu zvonov, kaj pa pomeni potem zvone, ki se od časa do časa čuje iz Črne stene?«

»To pomeni,« je osorno odgovoril Jože, »naj v Zagorju že enkrat začno zidati novo cerkev.«

»Ljudje splošno mislijo, da so stari zvonovi še tu, in da so le skriti.«

»In ako bi bilo to res?«

»Potem moramo zvonove poiskati. Ko bomo imeli zvonove, bomo gotovo sezidali cerkev.«

»Lahko se zgodi tudi obratno. Zvonovi bodo prišli, ko bo cerkev sezidana. Če bi prej prišli, bi bila to nesreča za Zagorje.«

»Tega ne razumem.«

»Potem ti hočem pojasniti; pazi! Če bi sedaj prišli zvonovi, bi vam jih Podgorci pred nosom odpeljali v svojo faro; in ko bi viseli naši stari zvonovi v podgorskem zvoniku, bi bili za nas za vedno izgubljeni in nikoli ne bi dobili cerkve.«

Starček je govoril zelo razburjeno in njegove oči so se strahotno blesketale.

»Jože,« je z veseljem vzkliknil Marko, »naši stari zvonovi so torej v resnici tu, in ti veš, kje so?«

»Ničesar ne vem in tudi ničesar nisem rekel!« je zagodrnjal starček.

»Toda Jože, tvoja dolžnost je, da odpreš usta in poveš resnico!«

»Tako, tako, moja dolžnost!« je vzkipel starec. »Dolžnost, hahaha, dolžnost! Jaz nisem ničesar obljubil. Ako bi drugi ljudje, ki so ti mnogo bližji kot jaz, držali svojo prisego, kdaj bi mogoče že stala cerkev v Zagorju.«

»Jože, ti govoriš skrivnostno. — Povej vendar, kaj misliš!«

»Ali si ne moreš misliti?«

»Prav nič si ne morem misliti, ker tvojega govorjenja ne razumem.«

Po dolgem molku, med katerim je starec ostro gledal Marka, je kratko vprašal:

»Osojnikov fant, ali ti ni tvoj oče ničesar povedal? Ali ti ni zapustil nobenega naročila, nobene naloge?«

Marko je obledel in vztrepetal.

»Moj oče?« je rekel polglasno; »ti misliš pač pred smrtjo? ... Da, vedno mi je hotel nekaj zaupati, a ni mogel več govoriti. Razumel sem samo besede: cerkev — Skobec — zvonovi — tisoč — in pri tem je neprestano kazal sem na Črno steno ... O tej stvari

sem mnogo razmišljeval, a nisem mogel priti na jasno. Sosedje so mislili, da se je očetu bledlo.«

»Ne, ni se mu bledlo, in lahko ti razrešim ugan-ko. Toda prej mi moraš odgovoriti na neko vprašanje.«

»Vprašaj.«

»Osojnikov fant, ali hočeš poravnati dolg, ki ga je sprejel tvoj oče nase? Ali hočeš izpolniti obljubo, ki jo je napravil tvoj oče?«

»Da, hočem, že radi dušnega miru svojega očeta; toda ne morem misliti, da bi moj oče storil kaj slabega.«

»Tega tudi nisem rekel. Gre le za neko drzno podjetje, ki se je slabo obneslo, ali prav za prav dobro.«

»Sedaj govoriš zopet tako, da te noben človek ne bi razumel. Kakšno podjetje misliš?«

»Pač kupčijo z zvonovi. Tvoj oče in stari Križnar, oče sedanjega Križnarjevega gospodarja, sta snela zvonove in jih odpeljala.«

»Torej niso zgoreli in jih niso Francozi odpeljali?«

»Ne. Ko so prišli Francozi, zvonov ni bilo več.«

»Odkod veš vse to?«

»Ker sem bil sam poleg in pomagal odpeljati zvonove.«

»Kam ste jih spravili?«

»Tega ti ni treba vedeti.«

»Ti si torej tudi sokriv? Prvi kamen moraš torej vreči nase, ne na mojega očeta.«

»Moja krivda ni velika. Bil sem tedaj še mlad fant, komaj toliko star kot ti sedaj in sem storil le to, kar so mi kmetje ukazali. — Ničesar nisem obljubil, kakor sta obljubila tvoj oče in stari Križnar.«

»Če nisi nič kriv, zakaj se potem razvnešaš za stvar?«

»Ker je to častna zadeva za vsakega Zagorca in nujna potreba, da zopet dobimo cerkev, in ker sem mogoče jaz edini, ki vem za to stvar.«

Starec je umolknil in zamišljeno gledal na vas Zagorje. Ker se ni zmenil za to, da bi stvar razjasnil, ga je Osojnik zopet vprašal:

»Kaj sta obljubila moj oče in Križnar? Kaj? Kako se je stvar prav za prav izvršila?«

»Fant, ti me boš zmedel s svojimi vprašanji,« se je jezil Jože; »pazi, v kratkem ti bom povedal, kar moraš vedeti... Leta 1809 je bilo, ko je divjala velika vojna. Francozi so prodirali vedno dalje in nismo bili v stanu, da bi jih zavrnil, ker nismo imeli nič več smodnika in svinca, premalo orožja, nobenega živeža za branilce — in nič denarja, prav nič denarja. V najhujši stiski smo prišli na izredno misel. — Rudar Peter in Andrej z Visokega — naj v miru počivata — sta rekla, da v naših zvonovih ni samo težko srebro, ampak tudi zlato, ki je vidno v zlatih žilicah zlitine; mnogo tisoč zlatnikov bi lahko dobili iz njih, in zvonovi ne bi izgubili lepega zvoka, če bi jih previdno prelili. Dolgo časa so razpravljali o stvari. Zagorci ne bodo trpeli škode, sta rekla, in domovini bi bilo z denarjem pomagano. Tvoj oče in Križnar, kot poveljnika branilcev, sta bila vneta za to stvar. Stari župnik se je z vsemi silami temu upiral. Toda stiska je bila vedno hujša, Francozi so se bližali in vsi vplivni ljudje so pritiskali na župnika. Tvoj oče je obljubil, da bo plačal pozneje tisoč goldinarjev za preliv zvonov in skrbel za to, da bodo zopet prišli v zvonik. Križnar se je obvezal, da jamči z vsem svojim premoženjem, da bo cerkev zopet dobila zvonove; toda tedaj, je rekel, je dolžnost vsakogar, da pomaga domovini z vsemi sredstvi, ki so na razpolago. — Končno se je župnik vdal. V neki temni noči, ko je divjala strašna nevihta, so sneli zvonove. Od Zagorcev je bil poleg samo tvoj oče, Križnar in jaz. Bil sem tedaj hlapec pri Križnarju. Tesarji in rudarji z Visokega so opravili težko delo. V Zagorju ni nihče vedel za to stvar, razen nas treh, župnika in cerkovnika. Ko so bili zvonovi sneti, je bil župnik napol nor. Kot otrok je jokal, poljuboval zvonove in delal z njimi kot bi bili ljudje. In ko so jih odpeljali, je omedlel. Ponoči so peljali zvonove na nek določen kraj. Toda bilo je že prepozno. Prihodnji dan so prišli Francozi, ter zažgali vas in cerkev. Cerkovnika so ustrelili in župnik je umrl na planini. Branilci so se morali umakniti pre-

moči ter so se razpršili na vse strani. V tej veliki nesreči, zmešnjavi in stiski ni nikomur prišlo na misel, da bi iztopil zlato iz zvonov.«

Starec je umolknil. Ganjen je stal Marko poleg njega. Ker starec ni nadaljeval, ga je fant opomnil:

»Toda Jože, govori, povej, kje so sedaj zvonovi?«

»Tega ne povem. Glej, da bo cerkev sezidana,« je mrmral starček.

»Mislim, da bomo lahko našli zvonove.«

»Nihče ne bo našel zvonov — ti rečem, nihče — za to je preskrbljeno.«

»Treba bo iskati v Črni steni.«

»V Črni steni ni zvonov, prav gotovo ne. Saj je popolnoma nemogoče, da bi sem gor spravili težke zvonove.«

»Enkrat boš moral povedati, kje so zvonovi; saj lahko umreš.«

»Fant, molči,« je jezno zakričal starec.

»Ako boš nenadoma umrl, bo šla skrivnost s teboj v grob,« je vztrajal Marko.

»Za to je že preskrbljeno, da skrivnost ne bo izgubljena,« je zagodrnjal starec; »toda fant, ne zanimaj se za moje stvari, temveč stori svojo stvar.«

»Kaj razumeš pod mojo stvarjo?«

»Da poskrbiš, da se bo začela cerkev zidati, da vzameš vso stvar v roko.«

»Toda, kaj misliš, Jože?« je skoraj prestrašeno vzkliknil fant, »to bi bila naloga — in kako pridem jaz do nje?«

»Saj si prej rekel, da boš izpolnil obljubo svojega očeta.«

»Moj oče je obljubil, kakor praviš, le to, da bo dal za zvonove tisoč goldinarjev. Ta denar bi že izplačal, drugo pa ne morem prevzeti.«

»Tvoj oče je tudi obljubil, da bo skrbel za to, da bodo zvonovi zopet prišli v zvonik. To pa se lahko zgodi le tedaj, ko bo cerkev sezidana.«

»Moj oče tedaj ni mogel vedeti, da bo cerkev požgana. — Toda Jože, zakaj sam ne vzameš stvari v roko, če ti leži tako na srcu?«

»Prestar sem in predolgo sem čakal, da bodo drugi kaj storili. Tudi znam premalo govoriti z ljudmi in brati ne znam. Nimam trdne podlage v občini... Pomagal bi rad, toda začeti stvar in jo voditi, ne morem. To mora storiti mlad človek, ki je močen in izobražen, kmet, ki je ugleden in zna govoriti.«

»Toda Jože, zidanje cerkve, to je veliko delo. Ob tem bi moral človek pustiti svoje gospodarstvo in se pečati samo z njim.«

»Zato pa ga bodo slavili otroci in otrok otroci cele občine. Kdor bo sezidal v Zagorju cerkev, o tem bodo govorili pozni rodovi kot o poštenjaku.«

Starčkove besede so vžigale in v Osojnikovih očeh je zaplapolal svetel ogenj in za trenutek se je zdelo, kot da se bo naglo odločil za to stvar. Nato pa je začel premišljevati in rekel v dvomu:

»To bi bilo zelo lepo; toda če bi hoteli kaj pravega sezidati, to bi veljalo ogromno denarja, in tega je v Zagorju zelo malo.«

»Treba je seveda prej malo pomisliti. Saj sem rekel, da je treba za to mladega, podjetnega človeka. Sicer pa je v Zagorju že nekaj denarja. — Ti bi dal tisoč goldinarjev, jaz tisoč, in nekaj stotakov bi dala vsaka hiša. V tednu bi se lahko dobilo toliko denarja, da bi bilo možno začeti zidati. — Kakor hitro bi se stvar prav začela in bi delo napredovalo, bi dala moja svakinja, Martinova žena 20.000 goldinarjev — to mi je obljubila.«

»Kaj Jesenovka, Katra? To je velika vsota denarja,« se je začudil Marko.

»Da, to je cela njena dota. Ker ni otrok, pa ne potrebuje in moj brat Martin ima dovolj.«

»Ali ima Katra toliko denarja v roki?«

»Ne, pri njenem bratu je, pri Križnarju vpisan na posestvo.«

»In bi res dala celo vsoto za cerkev?«

»Da; toda delo se mora začeti, dokler ona še živi. Videti hoče nekoliko cerkve, preden da denar. Za bodočnost, pravi, za negotovost, ne da niti vinarja. Katra ni več mlada, in če se z delom ne bo kmalu začelo, bo ta denar izgubljen za cerkev.«

»Če bo prej umrla, bo podedoval denar tvoj brat Martin, in ta tudi lahko da za cerkev.«

»Nekaj tisoč bo Martin že dobil; toda večji del kapitala bo ostal na Križnarjevem posestvu. Če ne bo dala za cerkev, potem bo podarila denar svoji nečakinji, Križnarjevi Geli, — tako je določila Katra.«

Marko se je zamislil in dolgo časa ni izpregovoril besede. Jože je zapazil, da je preveč govoril. Nevoljno je grizel brke in čez nekaj časa osorno vprašal:

»Ali si onemel?«

Namesto da bi odgovoril, je Osojnik vprašal:

»Ali je Križnarju znano, kaj namerava njegova sestra s svojim premoženjem?«

»Seveda mu je znano, zato tako vzkipi, kadar kdo kaj omeni o zidanju cerkve. Tudi ga zelo jezi obljuba njegovega očeta, da jamči z vsem svojim imetjem, da bodo zvonovi zopet prišli v zvonik. — To je greh, kakor ravna sedaj Križnar in bogastvo mu ne bo prineslo blagoslova, prav gotovo ne!«

Zopet je nastal molk in Marko je nato rekel:

»Če je tako, potem je slabo. Najboljše je, da se ne praskam, kjer me ne srbi, da se ne vtikam v stvar. Sovraštvo s sosedom ni prijetna stvar.«

»Oh, ti si prav tak ničvrednež, že vem!« je vzkipele stavec: »nameravaš se poročiti s Križnarjevo Gelo, že vem, in ti je žal za lepi denar, da bi se vama izmuznil iz prstov.«

»Jože,« je zakričal Marko, »da mi ne izpregovoriš več kaj takega! Nisem grabežljivec in skopuh, to ve vsak otrok, za tako umazanega me nihče ne smatra. Ali se bom poročil s Križnarjevo Gelo, to vprašanje še davno ni rešeno. In ako se bom poročil z njo, mi ni niti najmanj za njen denar. Celo ljubše bi mi bilo, da ne bi imela niti vinarja in bi stala pred meno najbolj siromašna.«

»Zakaj pa si se tako nenadoma ustrašil zidanja cerkve in se hočeš izmazati?«

»Ker se nočem spreti s svojim sosedom.«

»Haha, se že razumem. Ne gre za denar, ampak za dekle. Ne smeš se prepirati z očetom, če hočeš imeti hčer, kaj ne?«

»Jože, dovolj star sem, da si sam vladam, in se ne pustim poučevati, razumeš!«

»Haha, toda zadel sem te vendar, kaj ne? Za vsako strahopetnostjo, omahljivostjo, za vsakim slabim dejanjem tiči ženska. Že v raju je bilo tako in bo vedno ostalo tako.«

»Ali mi moreš očitati kako slabo dejanje?« se je razjezil fant.

»Slabo dejanje baš ne. Toda slabost je to, strahopetnost, če se mož odtegne častnemu delu radi neumne goske, radi gladkega obraza.«

»Nimam nobene dolžnosti in tudi ne zmožnosti za delo, ki ga ti hočeš.«

»Čigava dolžnost je to, če ne tvoja? In zmožnost za tako podjetje ima vsak, ki ima pogum in moč... Toda o tebi sem se motil, ti nisi mož, ti si slabič, pfuj! — Sedaj pa glej, da mi izgineš izpred oči, nočem te več videti tu gori na Črni steni — pojdi!«

S temi, jezno izgovorjenimi besedami, je sunil starec fanta tako močno, da je zletel po strmini nazaj. Tedaj je zgrabila Marka jeza. Vzel je puško z rame in je nameril proti starcu, a jo takoj zopet odmaknil ter rekel:

»Če ne bi spoštoval tvojih sivih las, ne vem, kaj bi naredil.«

»Kaj bi storil fant? Le poskusi,« je zakričal starec in se skril za grm; »takega slabiča, kot si ti, se Skobčev Jože še dolgo ne boji. In le hitro izgini navzdol, sicer bom streljal, — pojdi!«

Jože je nameril puško skozi grm in napel petelina. Kdo ve, ali ne bi bil ta napol nori starec v svoji strasti zmožen sprožiti puško proti človeku? — Marku ni preostalo drugega, kot da se je vrnil. Ko je stal ob vzhodju stene pri kapelici, ga je prevzel občutek globokega sramu in ponižanja. Ali ni bil v resnici tak slabič, kot ga je označil starec? Toda kaj naj bi storil? S starcem se vendar ni mogel pretepati tam gori na steni. Da bi se pa pustil prisiliti k nespametnemu zidanju cerkve, bi bilo še bolj poniževalno. Ali je ta stvar res tako nespametna? Ali je kaka stvar lepša, kot sezidati cerkev in če so težave še tako velike? —

Ali ga ni odvrnilo od odločitve le mehko čuvstvo, slabotno nagnjenje do deklice? Divje misli so se podile v Osojnikovi glavi, ko je stopal s sklonjeno glavo in nezadovoljen sam s seboj proti dolini. — Tam ob robu gozda, kjer je stal včeraj s Križnarjevo Gelo, je nekoliko obstal in gledal proti Črni steni.

Nenadoma se je ves prestrašen zganil. Zgoraj pri vhodih v rove sta se dvignila dva snežnobela oblaka, tla so se stresla pod njegovimi nogami — zategel, tožeč, svareč glas je prišel od tam, nato sta sledila dva poka, kot bi prihajala iz srede stene, — — — vsa Črna stena se je zmajala — — — in nato je grozno zagrmelo, zabučalo, zaškripalo, zabobnelo, kot bi se ne zrušila le Črna stena, ampak vse pogorje. V vsej širini se je Črna stena zavila v rumenkastordeč oblak prahu in dima.

»Jezus, Marija in Jožef!« je nehote zavzdihnil Osojnik, »pomagajte ubogemu umirajočemu.«

Spodaj iz doline in od vseh strani so se začuli vzkliki strahu. Rumenkastordeč oblak prahu se je počasi vlekel ob Črni steni navzgor in prikazale so se odprtini rudnika, strahotni, kakor dvoje mrtvaških oči. O dveh tratah, ki sta vodili do odprtin rovov, ni bilo nikakega sledu več. Ozki stezici sta izginili, tako da sedaj ni bil več mogoč dohod do vhoda v rudnik. Groznemu bobnenju in grmenju je sledila tišina. Osojniku je bilo sedaj jasno, da je bila eksplozija. In kje naj bi bil Skobčev Jože? Ali še živi, ali je poginil s svojo skrivnostjo vred? Trepetajoč in razburjen je stopal mladi kmet proti domu.

Na Osojnikovem domu je vladal velik nemir. Tončka, gospodarjeva sestra in dekle so glasno stokale. Ko pa se je vrnil Marko zdrav in nepoškodovan, so ga ženske z viharnim veseljem sprejele. Od Križnarjevih je prihitela deklica z vihrajočimi lasmi in vsa prestrašena. Bila je Gela. Stopila je do vrtna ograje. Sedaj je zagledala Marka sredi svojih ljudi, s puško na rami. Za trenutek je omahovala, nato se je hitro obrnila ter brez besede trmasto odšla.

Osojnik ni ves dan premišljeval nič drugega kot o usodi Skobčevega Jožeta. Zvečer je dolgo časa gledal

skozi okno proti Črni steni. Tedaj je nenadoma prišel po poljski stezi Skobčev Jože in s temnim pogledom šel mimo Osojnikove hiše. Marko se je oddahnil. Očividno je pogнал starec v zrak oba dohoda do ravnih odprtín, da bi za vedno onemogočil nepoklicanim raziskovalcem plezanje do rudnika. Kako je sam nepoškodovan odšel, je bila še vedno uganka.

Naslednje dni je hodil Osojnik kot brez misli okoli. Zvonovi in zidanje cerkve mu ni dalo miru. Na eni strani ga je delo močno mikalo, na drugi strani pa so ga plašile skrbi in trud. Na vsak način bi bilo nekaj krasnega, za celo vas sezidati hišo božjo; pozni rodovi bi ga slavili kot zgraditelja cerkve. In stari zvonovi, kako lepo bi doneli iz novega zvonika! Kakšen blagoslov bi bila cerkev za vso okolico in še posebno za njegovo hišo! — — Toda Križnar? S tem bi se gotovo sprl. Mogoče bi se obrnila od njega tudi zaželjena nevesta in bi izgubil ljubljeno deklico. To bi bilo pretežko, tega bi ne prenesel. — — Haha, sedaj je vstal v njem slabič! Skobčev Jože ima prav... Toda končno ga bi cenila deklica baš radi velikega dela, ki bi ga izvršil, toliko bolj — mogoče bi stopila še odločneje k njemu, in mu pomagala pregovoriti očeta, ko se bi izkazal kot odločen, pogumen mož. — Take misli so se bojevale v Marku, a ni mogel priti do nikakega zaključka.

II.

Bilo je na dan sv. Katarine. Nad Črno steno je vel topli, mehki južni veter, temnomodro nebo se je bočilo nad gorami, pomladni vonj je duhtel nad obronki, mnogo belih, cvetnih glavíc je odpiralo svoja svetla očesca, v grmovju so žgoleli čížki, ko bi ne stala zima pred durmi, temveč pomlad. V Slivnikovo hišo, ki je stala tik poleg Osojnikove, vedro, poznojesensko vreme ni moglo prínesti veselega razpoloženja. V hiši je ležala Metka, mlada kmetica, v vročici in bolečinah. Pričakovala je težkega trenutka. Ob mizi je slonel Peter, gospodar. Kolikokrat je zastokala žena v bole-

čini, je krepko stisnil usta. Zdelo se mu je neznosno, da je moral gledati brez pomoči, zato je stopil k postelji.

»Metka, šel bom v Vrbovec po zdravnika.«

»Predaleč je do Vrbovca,« je odgovorila bolnica s slabotnim glasom; »toliko časa ne smeš od mene, Peter. In zdi se mi, da ne potrebujem več zdravnika — kvečjemu duhovnika.«

»Za božjo voljo, Metka, kaj pa govoriš?«

»Peter, zdi se mi, da gre z menoj h koncu. To pot se tako bojim — pri drugih otrocih ni bilo tako. Nocoj sem v sanjah slišala mrtvaške pesmi.«

»Metka, moja ljuba Metka,« je zavpil mož, »tega ne smeš storiti, umreti mi ne smeš! — Kaj bom počel brez tebe? — Takoj hitim po zdravnika.«

»Bodi tako dober, Peter, in počakaj malo,« je vzdihnila žena.

Nastala je tesnobna tišina. Peter je držal ženino vročično roko v svoji desnici in iz razbolelega srca so vrele vroče molitve. Čez nekaj časa so pokukali skozi vrata trije otroci, deček in dve deklici, v starosti od 6 do 9 let. Oče je ukazal otrokom, naj odidejo in naj bodo čisto tiho, ker je mati zelo bolna. — Nenadoma je žena parkrat grozno zavpila, da je šlo človeku skozi kosti in mozeg in njen obraz je bil mrtvaško bel.

Dve dekli in babica so prihitele v sobo. Peter je pričal:

»Sveta Mati božja! Kaj pa je? Metka, kaj je?«

»Smrt je tu, smrt,« je stokala žena; »Peter, Peter, pojdi po duhovnika — zadnji čas je — našega Gospoda bi rada — samo našega Gospoda!«

Peter je odprl omaro in v naglici oblekel nedeljski suknjič. Nato je planil skozi vrata in zdirjal po hribu navzdol. Čez slabe tričetrt ure je bil v Podgorju. Pot mu je lil z obraza. V župnišču je dobil mladega kaplana, urnega gospoda, ki je bil takoj pripravljen. Ko je vzel duhovnik Najsvetejše iz tabernaklja in pripravil sveto olje, sta naglo odhitela po hribu navzgor. — Slivnik je že komaj dihal, a vendar je venomer pri-
ganjal:

»Gospod kaplan, hitiva! sicer bova prišla prepozno.«

Pot do Zagorja, za katero se navadno potrebuje eno uro, sta prehodila v tričetrt ure. Nasta sta neumorno hitela dalje. Tako duhovnik kakor kmet sta prvič zagledala Slivnikovo hišo, in od tu je bilo še deset minut hoda. Trepetajoč od strahu je pogledal Peter proti hiši. Pred hišo je stalo več ljudi, ki so mahali z rokam. Slišala sta zamolkle, zategle glasove:

»Hitro — hitro — — umira — — umira!«

A nista mogla bolj pospešiti svojih korakov; celo bolj počasi sta šla sedaj, zakaj Petru so noge skoraj odrevenele od strahu. Končno sta dospela do hiše. Ko sta stopila skozi vrata, sta začula večglasno jokanje in vzdihovanje. Jokajoč je prišla Osojnikova Tončka po stopnicah in rekla:

»Prepozno je, pravkar je umrla. — Revica. — Tako zelo je hrepenela po Gospodu, a ga ni več dočakala!«

Peter se je moral prijeti za držaj pri stopnjicah, sicer bi se zgrudil; duhovnik pa je planil mimo njega v sobo. Tu je ležala Metka, voščeno blede, s steklenimi, široko odprtimi očmi; nič več ni dihala, usta je imela bolestno zategnjena. Ni bilo nikakega dvoma več, da je žena mrtva. Globoko ganjen je izrekel duhovnik še pogojno odvezo, nato je postavil Najsvetejše na mizo, pokleknil ter tiho molil. — Trije otroci so ječali kakor uboge duše. Tudi mož je prišel sedaj v sobo in se zgrudil na kolena poleg postelje. Za trenutek je klečal kakor odrevenel, nikak glas ni prišel iz njegovih ust. Nato je zagrebel glavo v blazine in divje ihtenje je streslo njegovo telo. — »Metka!« je nenadoma grozno zavpil in zopet obupno zaihtel. Vse ženske so prihitele skupaj. Kaplan se je preril bliže, da bi tolažil, a je kmalu uvidel, da je tu vsaka tolažba zaman. Zato je vzel v roke Najsvetejše in se odpravil. Osojnikov Marko je vzel svetiljko, in spremil duhovnika z Najsvetejšim. Žalostno in ganljivo je donela sedaj molitev:

»Hvaljeno in češčeno naj bo, sveto Rešnje Telo!«

Ko sta stopala po poljski stezi navzdol, so lile svetle solze duhovniku po licih. Zgoraj s hriba se je čul glas:

»Jezus, Marija in Jožef! Zamudil je. Duhovnik se vrača z Najsvetijšim!«

Dospela sta do gozdnega roba. Od Slivnikove hiše se je še vedno čulo glasno jokanje in stokanje. Žalostna je bila pot z Najsvetejšim. Nenadoma je od Črne stene pretresljivo zazvenelo — glas zvona — še eden — in nato so zadoneli vsi zvonovi, zamolklo, svečano. Zdelo se je, kot da zvonijo v čast Najsvetejšemu.

Pri Močilnikarjevi hiši so klečali vsi domači ljudje pred hišo. Ko je prišel mimo duhovnik z Najsvetejšim, se je začul hripavi glas stare ženice:

»Uboga Metka — uboga Metka! Ker nimamo več cerkve, gre Gospod Bog zopet proč. Končno bomo umrli mogoče vsi brez Gospoda. Ko bi bila v Zagorju cerkev in duhovnik, bi o pravem času prišel k Slivnikovi.«

Osojnikovemu Marku so šle te besede skozi kosti in mozeg. Skrivnostno pritrkavanje ga je pretreslo; iz mnogih hiš se je začul glasen jok. Vsi ti glasovi so se zdeli Marku glasen opomin; tudi njegovo srce, ki je bilo pretreseno vsled žalostnega sosedovega slučaja, je reklo viharo:

»Marko, sezidaj cerkev — če ti ne boš tega storil, ne bo storil nihče.«

Nenadoma se je zjasnilo v njegovi duši in sklep je bil storjen. Skoraj glasno se je izvil iz prs mladega kmeta sklep:

»Da, lotil se bom stvari z vsemi silami, naj stane kar hoče — Bogu v čast in Zagorcem v korist.«

Ko je duhovnik, dospevši v Podgorje, shranil Najsvetejše v cerkvi, je obiskal Marko grobove svojih sorodnikov in dolgo molil. Nato je šel k župniku. Župnik, častitljiv, star gospod s snežnobelimi lasmi je bil globoko potrta radi žalostnega izida previdenja in takoj ob vstopu je zaklical Marku:

»Kako hudo je to; smilijo se mi ubogi ljudje! V Zagorju bi prav za prav morali imeti cerkev in duhovnika.«

»Gospod župnik,« je ves v ognju odgovoril Marko, »baš radi tega sem prišel sem. Vprašal bi vas rad, ako bi imeli kaj proti temu, če bi si mi zopet sezidali cerkev.«

»Zakaj naj bi bil jaz proti temu? Kot duhovnika me more veseliti, če dobi naš Gospod novo hišo. — Sicer pa je fara itak preveč raztegnjena. V treh urah jo človek komaj prehodi. Predaleč je za ljudi in mnogi ne morejo priti k službi božji. Že mnogokrat sem mislil na to, da bi morali imeti v Zagorju svojega duhovnika.«

»Ali res mislite, da bi se v Zagorju lahko ustanovila župnija?«

»Če že ne župnija, pa vsaj ekspozitura. Nekaj ustanov je že tu, in če bi se malo povišale, bi za enega duhovnika že zadostovalo; toda glavna stvar je in ostane cerkev. To pa stane mnogo truda in denarja, in jaz sem mnogo prestar, da bi vzel stvar v roke.«

»Koliko bi veljala vsa stvar, gospod župnik?«

»Tega ne morem reči kar tako. Osemdeset tisoč goldinarjev, mislim, bi komaj zadostovalo za cerkev, župnišče, zvonik, zvonove itd.«

»Zvonovi so že tu, gospod župnik.«

»Res, kako to? Kje neki?«

»V črni steni, ali tam nekje — natančno ne vem; toda tu so — vedno jih slišimo, kako zvonijo.«

»Vedno sem mislil, da je to le prevara. Pravkar mi je pa gospod kaplan povedal, da je jasno in razločno slišal zvonenje, in ni dvoma, da se nekje v Zagorju nahajajo zvonovi. Sedaj moram pač verjeti; vendar ne vem, kako je s to stvarjo. — Mogoče mi morete vi pojasniti, Osojnik?«

Marko je povedal o srečanju s Skobčevim Jožetom na Črni steni in to, kar mu je lovec tam gori povedal. Z napeto pozornostjo je poslušal župnik in stal še dolgo časa globoko zamišljen, ko je kmet že končal. Končno je rekel:

»Toda Skobčevega Jožeta bi bilo pripraviti do tega, da bi povedal, kje so zvonovi.«

»Izključeno je, da bi izvabili skrivnost iz tega človeka,« je odgovoril Marko; »trmast je in nezaupljiv. Le poskusite, gospod župnik.«

»Bom. Toda zdi se mi izključeno, da bi bili zvonovi v Črni steni. Ni mogoče, da bi tako težo mogli spraviti tja gor. Tudi živi še precej ljudi v občini, ki se spominjajo one vojne; toda o tej stvari ne ve nihče ničesar.«

»Skobčev Jože je tudi odločno rekel, da v Črni steni ni zvonov — in vendar vedno zvoní v Črni steni. Odkar je eksplodiral smodnik, ne more nihče več tja gor in danes je zopet zvonilo iz rovov rudnika.«

»To je čudna stvar; ako le ne tiči za tem nikaka krivica, nikako skrivno, slabo dejanje!«

»To bomo videli, kakor hitro bomo začeli zidati cerkev.«

»Torej ste v resnici pripravljeni, Osojnik?«

»Da, ako vam je prav, gospod župnik.«

»Seveda mi je prav; toda prigovarjati in siliti ne morem. Težko delo je to in potrebuje mnogo žrtev, katerih niti prav ne slutite.«

»Zato pa je tudi to delo lepo in veliko. — Prihodnjo nedeljo bom sklical k posvetovanju vse kmete iz Zagorja. Ali jim smem reči, gospod župnik, da soglašate s to stvarjo?«

»Da, le recite ljudem, da me bo zelo veselilo, če se bo delo izvršilo. — Voditi podjetje ne morem, toda pomagal bom s svetom in dejanjem, kolikor bo v moji moči.«

Osojnik se je zahvalil ter poslovil od župnika. V slovesnem razpoloženju je stopal domov.

Doma je našel male goste. Tončka, njegova sestra, je vzela s seboj na dom tri Slivnikove otroke: šestletno Ivanko, sedemletno Metko in devetletnega Peterčka. Tončka je bila deklicina botra.

»Saj nisi hud,« je tiho rekla sestra Marku, »ker sem pripeljala otroke s seboj — tako hudo je tam pri sosedu. Peter je ves iz sebe in uboge sirote so povsod na poti.«

»Da, seveda, kar tu naj ostanejo,« je odgovoril brat; »Peter nima nikogar drugega kot dve tuji ženski,

ki ne znata ravnati z otroki; ti trije mali ptički nas ne bodo pojedli.«

Prijazno je pogladil otroke, ki so se boječe stiskali v kot, kakor tri izgubljene ovčice. Pozno zvečer je šel k Slivniku, da bi molil pri mrliču in Petra nekoliko potolažil. Peter je mrko čepel v nekem kotu ter ni nič slišal in nič videl. Ubogi mož ni bil dostopen za tolažbo.

Ko se je vračal Marko čez nekaj časa domov, je srečal pri vrtni ograji Križnarjevo Gelo, ki je šla kropit mrliča. Deklica je sprva trmasto našobila usta in je hotela iti kar naprej, nato pa je vendar obstala in zardela. Tudi Marku je planila kri v glavo in ni vedel, kaj naj reče. Nato je hitro rekel:

»Ti, Gela, ali boš tako prijazna in očetu nekaj sporočila? Reci mu, naj pride prihodnjo nedeljo popoldne v vas v krčmo. Gre za neko važno stvar in je povabljen vsa vas.«

»Naročilo bom že izvršila,« je neprijazno odgovorila deklica. »Toda oče bo vprašal, za kaj gre.«

»Gre... gre za... da, gre za...« je jecljal Osojnik, »no, da, ti že lahko veš. Stvar se tiče cerkve in zvonov. Cerkev hočemo sezidati.«

»Za božjo voljo, Marko, kaj praviš?« se je deklica prestrašila; »saj poznaš mojega očeta in veš, kaj misli o tej stvari.«

Ker je fant molčal, je postalo dekle ljubeznivo in toplo je reklo:

»Prosim te, Marko, ne mešaj se v to stvar — radi mene! Naj te ne zapelje par neumnih ljudi.«

»Gela,« je resno odgovoril Osojnik, »sam sem začel to stvar, v mojih rokah leži.«

»Potem je med nama vse končano, Marko, rečem ti, vsega konec! — Poznam svojega očeta.«

Križnarjeva hči je polglasno zaihtela.

Osojnik jo je prijel za roko in rekel:

»Gela, pojdi, greva tja do križpota. Marsikaj ti moram povedati in ni treba, da bi naju vsi ljudje slišali.«

Ko sva prišla do tja, je Marko zopet začel:

»Ako bi bilo to kaj slabega, česar sem se lotil, potem bi razumel, da mi odrečeš ljubezen; toda to je veliko, dobro delo.«

»Marko,« se je razvnela deklica, »jaz ti ne odrekam ljubezni, jaz gotove ne; toda moj oče ne bo pustil, da bi se vzela, če se boš z njim skregal. Vsako govorjenje o zvonovih in cerkvi ga silno razburi. Nekaj ima proti tej stvari, a ne vem kaj.«

»Vem, zakaj je proti. Tam gori na Črni steni sem zvedel marsikaj čudnega.«

»Kaj? Na Črni steni?« je boječe vprašala deklica, »ali si bil gori? Ali si videl zvonove?«

»Nisem jih videl, toda vem da so tu.«

Mladi kmet je v kratkem povedal o svojem srečanju s Skobčevim Jožetom in nato nadaljeval:

»Veliko, težko delo je to in dolgo se nisem mogel odločiti, naj se lotim stvari in vzamem nase toliko skrbi in dela. Včeraj pa, ko sem videl, kako je umrla sosedka sama, brez Boga, sem se odločil. — Glej, Gela, kako bi bilo nam in tebi, ako bi videla pred seboj svojo zadnjo uro in vroče hrepenela po božji tolažbi, a bi morala umreti brez zakramenta in blagoslova? Kakor hitro bomo imeli cerkev, bo prišel zopet k nam naš Gospod. Kdor bo na zemlji sezidal hišo Onemu, bo tudi On v nebesih dal kotichek.«

Deklica je stisnila zobe in nepotrpežljivo grebla z nogo.

»Glej, kakšna krasna stvar je to,« je navdušeno nadaljeval Marko; »iz cerkve se bo razširjal blagoslov in milost nad Zagorjem, vsa vas bo srečna radi tega; čez sto in še več let bodo še slavili zgraditeljevo ime v Zagorju. Gela, vedno mislim na to, da bo tudi tvoje ime z zlatimi črkami vpisano v novo cerkveno knjigo.«

»Marko,« je razburjeno rekla deklica, »da bodo le stali najini imeni skupaj, drugo me ne zanima.«

»Lahko bosta stali skupaj, če boš hotela, Gela?«

»Jaz bi že hotela, toda moj oče...«

»Moram pač potrpeti in čakati. Nikdar te ne more oče prisiliti, da bi poročila moža, ki ga ne ljubiš. Gela, dokler sva si v srcih zvesta, pripadava drug

drugemu. Jaz ti bom gotovo ostal zvest in čakal nate, četudi bi bilo treba deset, dvajset let. Toda predvsem moramo sezidati cerkev, naj stane, kar hoče; najprej je naš Gospod, in nato ti, Gela.«

»Ne, ne, deset let ne bom čakala in dvajset še manj,« je strastno odgovorila deklica; »srečna hočem biti in tebe osrečiti, dokler sva še mlada. Zvesta ti bom večno: toda morava se poročiti, kmalu poročiti. Ti se poteguj za zgradbo cerkve, če že ne moreš odnehati, jaz pa se bom potegovala za poroko. Zidanje cerkve in najina poroka se morata izvršiti hkrati. Nikdar ne bom popustila, brez tebe nočem živeti.«

»Ali me imaš res tako rada, Gela?«

»Rajši kot vse na svetu in prej bi skočila v vodo, kot se poročila s kom drugim.«

»Tudi jaz te ljubim, Gela, in bom gotovo vse storil, da se najina sreča ne bo preveč zavlekla. Po tvojih besedah se mi je odvalil kamen od srca, ker vem, da se lahko zanesem nate.«

»In jaz zaupam vate.«

Molče sta si stisnila roke.

III.

Prihodnjo nedeljo se je zbralo pri vaškem gostilničarju kakih trideset mož, posestnikov v Zagorju. Globoko zamišljene so sedele grčeve postave na dolgih klopeh, dočim jim je razlagal Osojnik načrt o zidanju cerkve s preprostimi, toda iskrenimi besedami. Ni mu bilo potrebno navesti mnogo vzrokov, da jih je pridobil za stvar; zakaj večini je že leta in leta ležala v srcu vroča želja, da bi imeli lastno hišo božjo. Samo tega niso vedeli, kje naj bi se dobila sredstva za to.

»Prav bi bilo to, in vsa vas bi se veselila, ako bi dobili cerkev,« je rekel Novak iz vasi s svojim tenkim glasom; »toda za to stvar je treba denarja, mnogo denarja, toda mi se še nismo popolnoma opomogli po vojni.«

»Saj imamo gozd, lahko prodamo les,« je rekel Fabjan s hriba; »tudi apnenca imamo dovolj, da ga užgemo, pravtako kamenja in peska. Če bi še sami nekoliko pomagali pri delu, zidovje ne bi tako mnogo veljalo.«

»Toda duhovnika bi morali tudi imeti in župnišče. Račun za vse skupaj bi precej narastel,« se je oglasil Potokar.

»Nahajajo se še stare ustanove, ki so bile prenešeno v Pogorje. Te bi morali dobiti nazaj.«

»Reči je lahko, a teže je napraviti.«

»Koliko bi veljalo vse skupaj?« je vprašal stari Gorjanc, grbast možiček s snežnobelimi lasmi; »ali nisi še z nikomur govoril, ki se spozna na to stvar, ali nisi naredil nikakega proračuna, Osojnik?«

»Gospod župnik je rekel, osemdeset tisoč goldinarjev bi komaj zadostovalo, da bi bilo vse gotovo,« je odgovoril Marko.

»Sveta nebesa, to je ogromna vsota,« je vzkliknil Grčar.

Tedaj se je dvignil Križnar, obilen mož z rdečim, polnim obrazom, ter z nekoliko osivelimi, košatimi brki. Sedel je dosedaj molče in mrko pri mizi.

»To je gola nezmisel,« je zavpil s svojim donečim glasom, »neumnost!« Odkod naj vzame vas toliko denarja — osemdest tisoč goldinarjev in še več? Kakih štirideset posestnikov nas je, vsak bi moral torej dati okoli dvatisoč goldinarjev; mnogo več marsikatero posestvo ni vredno. Kaj vam pomaga, če sezidate novo cerkev, sami pa morate iti kot berači po svetu?«

Zamolκλο godrnjanje se je čulo med zborovalci in iz kota je zaklical hripav glas:

»Ho-ho, h Križnarju prav gotovo ne bomo šli beračit.«

»Sicer pa je cerkev tu popolnoma nepotrebna. Sprehodek tja do Podgorja ne bo nikogar spravil v grob in pred vso sosesčino bi se morali sramovati, če bodo govorili o nas, češ, Zagorci so postali tako slabotni, da ne zmorejo več enourne poti do cerkve. Tam

v Podgorju so vedno trije duhovniki, in kakor hitro kaj potrebujemo, je takoj eden tu.«

»Če ne pride prepozno, ko človek umira,« se je začul medklic.

»To se lahko zgodi človeku, ako tudi stanuje poleg cerkve,« je rekel Križnar. »Dalje, v Podgorju imamo lepo, veliko cerkev, kakršne ne bomo mi nikdar imeli, v Podgorju je sijajna služba božja in krasno petje, kakršnega ne bomo mi nikdar zmogli, v Podgorju leže zakopani naši najbližji sorodniki, in ti bodo pozabljeni in zapuščeni, če si bomo tu sezidali svojo cerkev. — Nič lepega ne bomo spravili skupaj, denar bo vržen proč, in končno je še vse skupaj neumnost. Pameten človek se ne peča s takimi stvarmi. Jaz se ne spuščam v to in bom branil, kolikor bom mogel.«

Med zborovalci se je čulo mrmranje. Osojnik ni vedel, ali naj smatra to kot soglašanje ali ugovor. Nato je rekel:

»Ni res, da bi moral plačati vsak najmanj dva tisoč goldinarjev: revni ne bodo plačali nič ali pa samo kako malenkost...«

»Kdo pa bo plačal namesto njih?« se je razvnel Križnar.

»Oni, ki imajo,« je odgovoril Mirko. »Sicer pa se lahko pri takem podjetju zanašamo tudi na pomoč tujih ljudi. Zbirali bomo nekoliko zunaj po deželi in gotovo ne zaman. Nekaj tisoč goldinarjev se bo že dobilo.«

»Nekaj tisoč goldinarjev? To je prevara!« je zagrmel Križnar.

»Oprostite, sosed, to ni nikaka prevara,« je mirno odgovoril Osojnik; »nekdo se je že izjavil, da bo dal tisoč goldinarjev, in jaz bom dal dva tisoč — torej se ujema.«

»Ha-ha, s tremi tisoči lahko sezidate skedenj, ne pa cerkve!« je kričal Križnar.

»Se bo že še kaj dobilo,« je izpregovoril s pojočim glasom Jesenovec, plešast, bled možiček; »moja žena je rekla, da bova jaz in ona tudi nekaj dala.«

»Da, da, bila bi dovolj neumna, ako bi tako vrgla lepe denarce proč,« je grmel Križnar in se tresel od jeze.

»Moja žena je rekla, da midva ne potrebujeva mnogo,« je rekel možiček; »otrok nimava, oba sva že v letih, moja žena in jaz, in s seboj ne moreva nič vzeti, je rekla.«

Kmetje so zadovoljno in pomirjeno prikimali, Križnar pa je divjal dalje:

»To je neumnost, nezmisljenost. Da, le zidajte ter uničite vso tas in jo osramotite! Končali itak ne boste nikoli. Ko boste sezidali seženj nad zemljo, bo zmanjkalo denarja in stvar bo obstala. In tako boste imeli sredi najlepšega polja kup zidov, in vsa soseščina se bo norčevala in smejala. Lahko boste še slišali, ko bodo govorili, da so si Zagorci hoteli sezidati norišnico.«

»Preden hočemo govoriti o komu, moramo začeti,« je glasno rekel Močilnikar; vsak začetek je težak in pri taki stvari je začetek gotovo najtežji. Če bomo pogumno začeli, bo cerkev gotovo sezidana. Še nikdar nisem slišal, da bi gradnja kake cerkve sredi obtičala.«

»Da, moja žena je rekla, dokler se ne začne zidati, ne da nobenega vinarja,« je godel Jesenovec, »tako je rekla, da.«

»Predlagam, da glasujemo,« se je oglasil čevljar Gašpar.

»Hoho, tako hitro pa ne bomo sklepali,« je ugovarjal Križnar; »najprej se moramo pogovoriti, kako in kaj, o vsem načrtu, v kakem obsegu bomo začeli, o sredstvih in načinu.«

»Brez zamere, sosed,« je povzel besedo Osojnik, »splošen načrt sem vam že predložil, pravitako tudi približne stroške. Sedaj treba stvar pošteno premisliti. Najprej se moramo odločiti, ali bomo zidali, ali ne; kako in kaj in druge podrobnosti bodo prišle nato na vrsto. Predlagam, da najprej glasujemo o prvem vprašanju.

Večina zborovalcev je prikimala, Križnar pa je sovražno pogledal Marka in sedel za mizo. Nato se je

izvršilo glasovanje. Triintrideset glasov je bilo za zidanje cerkve, le Križnar in dva kmeta, ki mejita na Podgorje, sta se izrekla proti. Sedaj se je Križnar še enkrat dvignil in zagrmel:

»Zidali bomo, zidali, to je hitro rečeno. Toda pri stvari je še neka druga težkoča. Nihče se v naši vasi ne razume na tako delo. Cerkev je treba zidati drugače kot pa hišo ali hlev. In zato ne moremo začeti kar meni nič tebi nič. Tu imajo še drugi ljudje svojo besedo. Kdo ve, ali bodo oblasti s tem zadovoljne.«

»Pravilen načrt in izučenega stavbenika moramo na vsak način imeti,« je odgovoril Osojnik; »tudi dovoljenje za zidanje moramo seveda dobiti od posvetne in cerkvene oblasti. Te stvari bo gotovo preskrbel gospod župnik; obljubil je, da bo pomagal, kjer bo mogel.«

»Toda delo mora vzeti vendar nekdo izmed nas v roke; če ne bo nikdo priganjal, ne bo šlo naprej,« je pripomnil stari Stopar. »Predlagam, da izvolimo Osojnika.«

»Da, Osojnik naj vodi!« — »Marko naj prevzame!« — »Osojnik je edini primeren.« — »On je tudi sprožil to misel.« Tako so se oglašali vsi zborovalci.

»Da, jaz bi že prevzel stvar,« je mirno rekel Marko; »toda jaz sam ne zmorem vsega in ne morem sam nositi vse odgovornosti. Nekaj jih moramo izvoliti v gradbeni odbor.«

Možje so bili zadovoljni s tem in so izvolili v odbor poleg Marka še kmeta Močilnikarja in čevljarja Gašperja. Hoteli so izvoliti tudi Jesenovca, toda ta je odklonil, rekoč:

»Hvala lepa. Bi prav rad prevzel, toda moja žena je rekla, da imam slaba prsa in se moram čuvati, da se ne smem nikdar razburiti in pretegniti. Tudi prestar sem za javno delo, tako je že prej rekla moja žena.«

Križnarju ni dal miru potek stvari.

»Kdo bo pa potem prevzel odgovornost, ako bo delo obstalo in ne bomo mogli nadaljevati ter bo stal na polju napol izgotovljen zidan zaboj?«

»Prostor in zemljo, kjer bo stala cerkev, bomo takoj začetka primerno določili,« je ostro odgovoril Močilnikar; »če je svet naš, nikomur prav nič mar, kaj zidamo na njem in kaj počnemo z njim — razumete!«

»Če pa bodo poleg razvalin tudi dolgovi,« se je jezil Križnar, »kdo jamči, da ne bo obremenjena občinska blagajna?«

»Mnogo dolgov ne bo ostalo,« je zagotovil Osojnik, »saj ne bomo zidali cerkve od danes na jutri, temveč lepo počasi in previdno. Zato pa, kar ne bo krito, jamčim jaz. To ti menda zadostuje, sosed.«

Z jeznim godrnjanjem je Križnar sedel in temno bulil predse.

»Ne razumem, zakaj si tako sovražen cerkvi, Križnar,« je rekel Mrzlikar iz vasi, širokoplečat mož z velikimi očmi, »ko vendar vsi ljudje tako hrepene po cerkvi in naši stari zvonovi vedno zvonijo, ker tako dolgo ne začnemo zidati.«

»To je zmota, prevara,« je vzrohnel zopet Križnar, »nikakih zvonov nimamo, naših starih zvonov že davno ni več.«

»Še so, še; nekje v hribih so skriti, to vem gotovo,« je pojasnil Osojnik.

»Smešno,« je vzkipel Križnar, »sedaj prihajaš tudi ti s temi čenčami in bajkami! Še enkrat vam rečem, vse skupaj je neumna domišljija, premišljena prevara. Nekaj vročekrvnežev bi vas rado pridobilo s temi pravljicami in vam izvleklo lepe denarce iz žepa. Bodite pametni in ne dajte se prevariti.«

»Sosed,« je rekel tedaj Marko zelo razburjeno, »najbolje je, da molčiš o prevari, sicer ...« Obstal je in čez nekaj časa mirno nadaljeval: »nikogar nočem pridobiti in tudi nikogar siliti, naj pomaga. Kdor noče sodelovati, lahko mirno ostane doma in mu ne bomo nič zamerili.«

Križnar je obledel in se ves tresel od jeze.

»Da, da, že vem,« je rekel s srditim glasom, »tiho naj bom in naj ne izpregovorim nobene besede. Ubogal bom tvoj svet, Osojnik, in mirno ostal doma. Toda

to vam rečem, k meni naj ne pride nihče — če vam bo trda predla — nikogar nočem videti v svoji hiši.«

S temi besedami je hitro vstal in z ropotom odšel ven. In Osojnik je sedaj vedel, koliko je bila ura. Med njim in Križnarjem je nastal prepad in če ne bo Gela povzročila čudeža, se ne bo nikdar več pobotal s sosedom.

Ko je Križnar odšel, se je zborovanje mirno nadaljevalo. Svečano razpoloženje je vladalo med zborovalci, in marsikatero oko od solnca ožganega moža se je lesketalo veselja in navdušenja. Od vseh strani so pritiskali na Osojnika, naj čimprej vzame stvar v roke, naj preskrbi dovoljenje za zidanje in stori vse korake, da bo delo začeto. Pozimi je najboljši čas za pripravljanje lesa in kamenja.

Zunaj pred gostilno se je zbrala gruča žensk, ki so nepotrpežljivo čakale na izid zborovanja. Ko so prišli možje ven in sporočili sklep, se je vsem izvil radosten vzklik. Kakor blisk se je razširila novica po vsej dolini in povsod si čul vzklike:

»Zedinili so se! Cerkev bo sezidana. — Sklenjeno je! — Možje so sklenili. — Zopet bomo dobili hišo božjo! Naš Gospod bo zopet prišel k nam.«

Z gora se je glasilo veselo vriskanje.

Osojnikovega Marka je obdala množica, vsi so ga ljubeznivo gledali, ga obsipali z vprašanji in se mu dobrikali. Nenadoma se je začulo iz Črne stene čudovito zvonjenje. Vročično razburjenje se je polastilo množice.

»Ali slišite! Ali slišite?« so zaklicali nekateri, »tudi zvonovi se veselijo!« — »Kmalu bodo odrešeni!«

»Ubogi zvonovi,« so vpili drugi, »tudi oni že vedo. — Stari cerkovnik zvoní.«

Vedno bolj polno in ubrano so doneli svečani zvoki. Možje so se razburjeni razgovarjali, mnogi so majali z glavami, večina je pritrdjevala in gledala tja proti Črni steni, ko so zvonovi že zdavnaj utihnili.

Ko se je razburjenje pleglo, se je Osojnik še malo razgovarjal z Močilnikarjem in čevljarjem Gašparjem, nato pa se je napotil proti domu. Njegova duša je bila globoko ganjena. Veselje zagorskih vašča-

nov, lepe besede, polne priznanja, ki so prihajale od vseh strani, soglašujoči, skrivnostni glasovi zvonov in njegovo lastno veselje, da je zidanje cerkve zagotovljeno, vse to ga je močno pretreslo. Temne misli, ki jih je povzročil Križnar in njegova hči, je previdno pregнал; premalenkostne in preposvetne so se mu zdele danes, spričo velikega, veličastnega dela. In zanesel se je na Gelo. Objubila mu je zvestobo in na njeno besedo je lahko zidal. Prej ali slej bosta že prišla skupaj. Ko je stopal Marko tako zamišljen, je nenadoma zašustelo suho listje in pred njim je stal Skobčev Jože, kot bi zrastel iz zemlje.

»Za božjo voljo, Jože, kje si se pa ti vzel?« je začudeno vprašal mladi kmet; »mislim sem, da si zgoraj na Črni steni in da si ti zvonil.«

»Ha-ha-ha, ti se pa motiš o meni — strašil pa nisem še nikdar,« se je prisiljeno smejal starec.

»Toda človek bi to mislil. Kadar zvonijo zvonovi, si ti neviden, in kadar vidimo tebe, ne zvone.«

In kot bi hoteli zvonovi sami odgovoriti na te besede, so zopet začeli doneti v zamolklih, pretrganih zvokih. Ni bilo to pravo zvonjenje, temveč nenakomerno, polglasno potrkanje, in to je zvenelo še bolj skrivnostno in srahotno.

»Jezus, Marija in Jožef!« je zavpil Osojnik. »Ali je mogoče, da zvonijo zvonovi sami od sebe?«

»Nobena človeška roka ne zvoni z njimi,« je rekel starec z votlim glasom.

Osojnik je bil tako ganjen, da ni mogel izpregovoriti besedice. Kot odrevenel je strmel v temne pečine in se ni ganil, kot da bi videl prikazen. Tam gori je nenadoma postalo tiho.

»Sam naš Gospod kliče in opominja, naj mu sezi damo hišo,« je čez dolgo časa starec prekinil molk.

»Danes smo sklenili — da bomo sezidali novo cerkev,« je rekel Marko.

»Vem — in me veseli, Osojnik, da si se zganil. Sedaj preklicujem besede, ki sem jih izrekel gori na Črni steni. Ti nisi slabič, temveč mlad, krepak človek.«

»Toda tebe, Jože, ni na spregled, če bi te človek potreboval. Zaman sem čakal na tvojo pomoč.«

»Težek je bil boj s Križnarjem,« je rekel Marko, drugi, ali mogoče še bolj, in vem, kam spadam.«

»Fant, bodi miren, saj ne veš, kaj govoriš,« je vzkipel starec; »jaz storim svojo dolžnost kakor vsak in se bojim, da nam bo delal še velike težave.«

»Vem, vem, in ti si se dobro držal, fant. — Saj ne potrebujete Križnarja za zidanje cerkve in njega se ni treba bati če se boš popolnoma sprl z njim.«

»Kako misliš to?«

»Vse vezi moraš pretrgati; in tudi na dekle, na Gelo, ne smeš več misliti.«

»Jože!« se je razvnel Osojnik.

»Tiho, fant, počakaj, da izgovorim. Videl sem, da sta še vedno skupaj in se prav zaljubljeno gledata. Če se ta stvar ne bo končala, se bom vedno bal za lepo delo. — Ženske so zlo na svetu. Dekle ti bo zmedlo glavo in boš slab kakor Samson...«

»Jože,« mu je segel mladi kmet v besedo, »v moje zadeve se ne smeš vmešavati, nisem več otrok. Glej sam nase.«

»Ha-ha-ha — hvala lepa za dober nasvet!« je jezno odgovodil starec; »za svoje stvari sem se vedno zanimal, več kakor trideset let. Če ne bi šlo za veliko, sveto zadevo, bi ne izpregovoril besedice, toda zato moram malo paziti nate.«

»Nisem nezrel fantek,« je rekel Marko, »in lahko se pazim sam. Če me boš nadziral, ne bo dobro!«

»Bomo že videli, ha-ha-ha,« se je smejal starec; »svojo namero sem še vedno izvedel.«

Nastal je daljši odmor, in oba moža sta si odločno gledala v oči. Končno je starec zopet začel:

»Kdaj se bo delo začelo?« je vprašal ostro.

»Kakor hitro bomo dobili od oblasti dovoljenje,« je odgovoril Osojnik, »na vsak način v nekaj tednih.«

»In so obljubili vsi kmetje, da bodo prispevali. Odbor bo prodal les, posamezni posestniki bodo pomagali s kulukom pri zidanju.«

»Tudi denar bodo morali dati — denar — denar; brez denarja ni nič.«

»Denar je trda stvar — tega ljudje težko dajo. Pozneje mogoče, ko se bo zidanje že pričelo, bodo

pripravljeni mogoče tudi za to žrtev. Sicer pa mislim, da je za začetek dovolj denarja.«

»Odkod pa?«

»Jaz sem obljubil dva tisoč goldinarjev, ki leže v hranilnici; če pridamo še tvoj tisočak, imamo že nekaj.«

»Tri tisoč goldinarjev, ha-ha-ha, — to je toliko kakor kaplja v morju.«

»In potem še dvajset tisoč goldinarjev, ki jih bo dala tvoja svakinja.«

»Oha, le bolj počasi, teh še nimamo. Dobili jih že bomo, toda šele tedaj, ko bo delo že v teku, to se pravi, ko bo zid že tri sežnje visok, — nič prej.«

»Toda Jesenovka nam lahko do tedaj denar zaniše in potem imamo kredit.«

»Tega ne bo storila. Kar je enkrat rekla, pri tem bo ostala in se ne bo premislila — prav gotovo ne — ona ima Križnarjevo trmo.«

»Toda če bi jo lepo prosili, na primer ti, ali njen mož, Martin?«

»Jaz sem že storil svoje. Da bomo sploh dobili dvajset tisoč goldinarjev, to je moje delo — mnogo truda je bilo treba za to; več pa ne morem storiti, pa bi tudi nič ne pomagalo... In moj brat Martin — ha-ha-ha, on je prava ničla. Sicer ga ima rada, zelo rada in pazi nanj kakor na otroka. Nič kislega ne sme jesti in nič mrzlega piti in če le stopita pred vrata, se mora ves zaviti, vsak dan mora piti čaj in še se vedno jezi nanj, da premalo pazi na svoje zdravje. Toda govoriti pa sme Martin manj kot nič, sicer ima takoj na krožniku: 'Ti nič ne veš, nič ne razumeš, ti si slabič — ko bi mene ne bilo tu, bi šlo vse rakom žvižgat' itd. Martin mora vse potrditi, kar ona predlaga; na njegovo besedo ne da niti vinarja — če on kaj reče, je toliko kot nič... Da, da, Osojnik, ne svarim te zaman pred ženskami. — Sicer je dobra žena, Katra in zame je ona najboljši človek; toda svojo voljo ima. V denarnih stvareh ne izpremeni niti pike, sam papež bi je ne pripravil do tega.«

»Toda to je gotovo, da bomo dobili denar?«

»Tako gotovo, kakor stoji Črna stena. Kar enkrat reče, to stoji trdno ko pribito.«

»Potem se ne bojim. Potreben denar bom zaenkrat že dobil, bodi brez skrbi.«

»Mojih tisoč goldinarjev, Osojnik, lahko dobiš, kadar hočeš; sicer pa me pusti pri miru. Jaz delam sam zase — in tako največ naredim.«

S temi besedami je lovec odšel.

Marko je prišel v najlepšem razpoloženju domov in naslednji čas je sanjal ne samo ponoči, temveč tudi podnevi samo o novi cerkvi.

IV.

Nekoliko dni po zborovanju je srečala na cesti Gela Osojnika in mu začela močno očitati:

»Prejšnji teden si mi obljubil,« je rekla grenko, »da boš vse storil, da se bova čimprej poročila, sedaj pa delaš baš nasprotno.«

»Kako to?« je vprašal mirno.

»V nedeljo si mojega očeta zelo razžalil in s tem pri njemu vse podrl.«

»Tako, užalil sem ga? Nasprotno, on me je sramotil, le vprašaj druge može. Goljufa me je imenoval; ali ni to najhujše razžaljenje? Rad bi mu drugače odgovoril, toda tebi na ljubo sem se vzdržal in sem pogoltnil žalitev.«

»Moški ste vsi enaki. Kadar pridete skupaj, vedno se bode.«

»Tvojemu očetu nisem rekel nobene žal besede.«

»Toda vnemaš se za cerkev in to ga jezi.«

»Tu ne morem pomagati.«

»Pač, lahko bi pomagal. Pustiti moraš to stvar, radi mene.«

»Kaj pa misliš o meni, Gela? Saj nisem cmoja. In ljudje, kaj bi rekli?«

»Ko bi me imel tako rad kakor jaz tebe, bi se ne menil za druge ljudi.«

»Gela, rajši te imam kot vse druge ljudi, toda čast je moža najvišja stvar.«

»Oh, kaj, vedno čast! Sreča je tisočkrat več vredna. Kdaj pa bova prišla skupaj in bova srečna?«

»Ako bi bilo od mene odvisno, lahko v štirinajstih dneh. Moraš pač pregovoriti očeta; ti si njegov edini otrok in imaš lahko nekoliko vpliva nanj.«

»Dokler se boš ti zavzemal za cerkev, ne poma-ga pri očetu nobena beseda.«

»V božjem imenu, potem morava pač čakati, da bo cerkev gotova. Boš videla, to bo trajalo kvečjemu nekaj let.«

»Nekaj let! To je strašno dolgo. Ne, ne, tako dolgo ne bom čakala, za nobeno ceno ne. Ako boš tako odlašal, bom storila nekaj, kar ne boš nikdar po-zabil.«

Mladi kmet je prebledel. Nekoliko je pomislil, nato pa je rekel resno:

»Gela, dala si mi svojo besedo, toda če ti je žal, ti jo vrnem.«

»Ti, ti, sedaj razumem! Rad bi se me otresel,« je kakor iz uma zakričala deklica; »toda ne pustim, da bi me vrgel proč kakor kos lesa, ti si moj, obljubil si mi...«

Umolknila je. Nenadoma se mu je vrgla okoli vratu in krčevito zaihtela. Marko se je je nežno oprostil in mehko rekel:

»Toda Gela, ne bodi tako nespametna. Glej, rad te imam in to lahko veš, ako Osojnik nekaj reče, stoji trdno kot skala.«

»Tudi moja beseda je trdna in nikdar se ne bom premislila.«

»Vem to, Gela, in zato zaupam vate. Toda pametna moraš biti in malo potrpeti, samo malo potrpeti.«

»Ne morem, Marko; najhuje je potrpeti.«

»Le poskusi. Glej, tako dobra deklica, kot si ti, mora postati tudi močna; potem te ne bom imel samo rad, ampak te bom dvakrat tako spoštoval.«

Gela je krčevito jokala. Še dolgo ji je prigovarjal, dokler se ni nekoliko umirila. Preden sta se razšla, je rekla deklica:

»Torej bova pač čakala, v božjem imenu. Toda večkrat se mi moraš pokazati in govoriti tako prijazno z menoj kot danes.«

V naslednjem času se je vrgel Osojnik z vsem mladostnim ognjem na priprave za zidanje cerkve.

Na Svečnico so bile vloge, ki so jih naredili na oblasti, rešene. Štirinajst dni pozneje so izročili izvršitev dela stavbeniku Bačarju iz Brda. Ta je hitro naredil načrt in predložil približni proračun. Z delom naj bi začeli šele jeseni. Zagorci sami pa so se z vnemo lotili dela, tesali les, prinašali skupaj kamene, pesek, žgali apno in dovažali material na gradbeni prostor. Ljudje so bili zelo navdušeni in kar tekmovali so med seboj. Vse te predpriprave je vodil Osojnik, dočim sta njegova dva tovariša odbornika zbirala denar. Močilnikar je zbiral po vasi in nabral 1500 goldinarjev, čevljar Gašpar pa je hodil zunaj po deželi in se ni prej vrnil, dokler ni imel v torbi tisoč goldinarjev. V poletnih mesecih je delo počivalo, ker je bilo povsod na polju mnogo dela. Ko je prišel sredi septembra stavbenik, se je namrdnil in rekel, da je premalo materiala; ta kupček kamenja, peska in apna bi zadostoval komaj za temelj. Pripeljal je s seboj le malo delavcev, ki so zelo počasi kopali temelj. In sedaj je imel Osojnik dela in skrbi čez glavo. Skoraj noč in dan je bil na nogah, priganjal ljudi h kuluku, razdeljeval delavcem delo, dajal ljudem pogum in spodbudo. Za svoje lastno gospodarstvo ni imel niti četrte ure časa in je bil le rekdokdaj doma. Razumljivo je, da je pri tem trpelo njegovo gospodarstvo, pa naj bi imel še tako pametnega hlapca. Zakaj kjer ni gospodarja poleg, gre marsikaj v izgubo. Da njegovo posestvo ni trpelo prevelike škode, se je moral zahvaliti samo svoji sestri Tončki. — Tončka je bilo zlato dekle: pametna, pripravna, urna in delavna, posle je imela vse na vrvi radi svojega prijaznega ravnanja; za vsako delo je sama poprijela, noben vinar se ni izgubil brez potrebe, toda dajala je poslom dobro hrano in za reveže je imela vedno odprto roko, kjerkoli v soseščini je bilo trpljenje in pomanjkanje, je

bila gotovo takoj poleg Tončka ter pomagala in tolažila. Pazila je na red v hiši, molila s posli, vsakih štirinajst dni je šla v Podgorje k svetemu obhajilu in vendar ni zamudila nobenega dela. Pri tem pa ni bila deklica nikdar slabe volje, temveč vedno vedra in vesela kakor kanarček. Ves dan so se smehljale njene zveste rjave oči, in na njenem lepem, svežem obrazu se je zrcalilo toliko dobrote, da je Tončko moral vsakdo imeti rad. — Sosedovi deklici, Metko in Ivanko, katerima je bila Tončka botra, je po smrti matere obdržala pri sebi — le Peterček, deček, se je vrnil v očetovo hišo. Sirotama se je dobro godilo v Osojnikovi hiši in sta se oklepali botre kakor svoje matere. Vsak večer je prišel k njima oče, vdovec Slivnik, da bi videl otroka in ju malo posrčkal. Tedne in mesece je žaloval in še sedaj se ni mogel utolažiti radi izgube svoje žene. Doma je imel toliko skrbi z gospodinjstvom in toliko jeze z nerednimi posli, da ni imel niti ene vesele ure. Le zvečer, ko je bil pri Osojnikovih, mu je bilo nekoliko lažje. Tu je videl, kako dobro je njegovim otrokom, koliko ljubezni uživajo. Tudi z njim je govorila Tončka tako nežno in ljubeznivo, da só bile njene besede kakor balzam za njegovo srce. Vedno je zapustil potolažen Osojnikov dom; toda doma se je zopet pogreznil v svojo žalost.

Nekoč jeseni je prišel k Slivniku stari Stopar, ki je bil njegov bratranec. Ko se je nekoliko razgledal po hiši, je rekel:

»Peter, tako ne bo šlo dalje. Saj se boš utopil v žalosti in tvoje gospodarstvo bo propadlo. Poročiti se moraš.«

»Pojdi no,« je skoro jezno rekel Slivnik, »ali misliš, da sem imel svojo Metko tako malo rad, da sem jo že pozabil?«

»Peter, saj ni potreba, da bi Metko že pozabil. Saj ni treba gledati vedno le nazaj, temveč glej tudi naprej. In ko bi ti mogla Metka kaj sporočiti z drugega sveta, bi ti gotovo isto rekla.«

»Pojdi, pojdi, ne govori mi tega! Take, kot je bila Metka, ne bom več dobil in tudi nočem videti druge tam, kjer je gospodarila Metka.«

»Peter, vem za eno, ki bi bila tudi Metki všeč, če bi jo videla na svojem mestu.«

Slivnik je zmajal z glavo, starec pa je nadaljeval:

»Ti, kaj pa praviš k Osojnikovi Tončki? Mislim, da bi to čisto lahko postavil poleg svoje Metke. Svetujem ti, Peter, ozri se po Tončki.«

Slivnik je ves zardel, nato pa je skoraj divje vzkliknil:

»Tončka? Tončke je škoda za to. Njej ne smem naprtati svojega križa — Tončko potrebujejo drugi ljudje.«

»Toda ti jo potrebuješ najbolj.«

»Tončka je v pomoč in tolažbo vsej vasi; pri meni bi bila tako vprežena, da bi za nikogar drugega ne imela časa.«

»Bolj vprežena, kot je pri Osojniku, pri tebi ne bi bila in tak človek, kot je Tončka, najde za vse čas in ničesar ne zamudi.«

»Toda Osojnik potrebuje sam Tončko, posebno sedaj, ko je vedno odsoten.«

»Osojnik si laže pomaga kot ti... Še enkrat ti rečem — na tvojem mestu bi vprašal Tončko. To ne stane nič.«

»Ne, ne govori več o Tončki — Tončka se ne sme poročiti — škoda je je!«

Ko je stari Stopar odšel, je Slivnik še dolgo premišljeval o njegovih besedah. Od tega dne dalje je še pogostejše hodil k Osojnikovim; vedno je gledal Tončko, kako urno se je sukala, ter imela vedno ljubezniv in prijazen obraz in vedri dekličin smeh mu je segel globoko v dušo.

Neke nedelje zvečer je bil Peter zopet pri Osojnikovih. Hlapec Boštjan je igral citre, pastir in mali hlapec pa sta poskušala peti. Čez nekaj časa je vstopila Tončka in veselo rekla:

»To je prav — da slišimo godbo.«

»Oh, ne gre, pa ne gre,« je odgovoril Boštjan; »ta dva mukata kot dva telička. — Moraš že ti malo priskočiti na pomoč, Tončka.«

»Rada — toda nimam časa.«

»Vsaj eno — samo eno!« je prosil mali hlapec.

»Naj bo — eno, toda veselo,« se je zasmejala deklica.

Boštjan je začel igrati; nato pa je zadonel srebrnočisti dekličin glas nad tremi moškimi glasovi. Kakor žvrgolenje škrjančka so se razlegale besede:

Gozdič je že zelen,
travnik je razcveten,
ptički pod nebom,
veselo pojo.

Petrovi pogledi so z občudovanjem viseli na deklici, na ustnih mu je igral grenkosladki smehljaj:

»Ali ni bilo lepo, Peter?« je vedro vprašala deklica.

»Lepo,« je žalostno odgovoril mož, »toda mene petje žalosti.«

»Pojdi, pojdi! — Prej si vedno sam mnogo pel in povsod so govorili o tvojem lepem glasu.«

»Prej že, toda že eno leto je tega, odkar sem pozabil peti.«

»Peter, petja ne sme človek nikdar pozabiti. Veš, gori v nebesih bomo tudi peli, samo peli. Zato se moramo že tu na zemlji dobro učiti, da bomo v nebesih znali.«

»Razumem, Tončka, da sem prežalosten zate; toda kdor ima doma tako prazen in samotni dom kot jaz, potem človek izgubi veselje.«

»Ali mora ostati tvoj dom vedno prazen in samotni, Peter? Mislim, da bi lahko izpolnil praznoto.«

»Da, da, poročiti se moraš, Peter,« je bleknil hlapec, »tako ne bo šlo dalje.«

»Tončka,« je bolešno zaklical Slivnik, »ali mi ne veš nič drugega reči?«

Deklica je spoznala, da je šla v svoji prostodušnosti predaleč. Vsa zardela je jecljala:

»Peter — ne, ne — ne smeš vzeti tako resno. — Neumna sem, in včasih ne vem, kaj rečem.«

S temi besedami je zbežala skozi vrata kot preplašena piška. Ko se je pozneje Slivnik poslovil, je

šla Tončka za njim. Ob vrtni ograji ga je dohitela, ga prosila naj malo počaka in tiho rekla:

»Peter, s prejšnjimi besedami sem te užalila, kaj ne? Nisem mislila slabo, res ne. Včasih rečem kaj nepremišljenega, ne smeš mi zameriti.«

»Nič nisem zameril, Tončka,« je odgovoril mož; »popolnoma pravilno si povedala. Ako hočem biti odkrit, moram reči, da je že meni samemu prišla ta misel; a ne morem tega izraziti. Veš, taka kot je bila moja Metka, je samo še ena v vsej dolini. Te ene ne morem dobiti, druge pa ne maram.

Ko je Peter izgovoril te besede, je gorel v njegovih očeh svetel ogenj in njegovi pogledi so kar objeli deklico. Tončka se je ustrašila. Hipoma je spoznala, da čuti Peter do nje več kakor samo prijateljstvo in da je ona tista »ena«, o kateri je govoril. Vroč val krvi ji je planil v lica, zmedena je zaprla oči in rekla osuplo:

»Peter, bodi tako dober in pozabi moje prejšnje besede. Ne zameri mi ničesar — lahko noč!«

Nato je odhitela in izginila v hišo. Ta večer je Tončka prvič izgubila svoje duševno ravnovesje. Vsako stvar je napačno prijela, več del je pustila napol dovršenih, kot brez misli je hodila po hiši. Že zgodaj je šla v svojo sobico, sedla k mizi, skrila obraz v roke in si pogledala v srce... Ali je čutila kaj za soseda Petra? ... Sprva, po Metkini smrti je občutila globoko sočutje. Pozneje, ko ga je tako tolažila in mu pomagala, se je iz sočutja rodilo nekako prijateljstvo. Petra je smatral kot brata, za katerega mora skrbeti. Kadar koli mu je izkazala kako dobroto, je čutila neko ugodje, skoraj srečo v srcu. V zadnjem času je nekako nepotrpežljivo čakala njegovih obiskov, in če kdaj ni prišel, ji je bilo hudo. — Ko je pomislila na to, je Tončka spoznala, da napram Petru ni ravnodušna, da je spalo v njenem srcu neko toplejše čuvstvo za soseda. Deklica se je skoraj ustrašila te zaznave. Če se je spomnila današnjega, nepremišljenega govorjenja, je vedno znova zardela. — Ne, ne, poročiti se noče s Petrom. Zakon se ji je zdel nekaj težkega, odgovornega, da ni hotela nikdar vzeti nase tega ogromnega

bremena. Tudi je bila za soseda mnogo premlada. On je bil deset let starejši od nje. S prvo ženo, z Metko, je bil zvezan z vsemi nitkami svojega srca. Ako ona ne bi mogla izpolniti Metkinega mesta in bi bil Peter nad njo razočaran, bi bilo najhujše. — Ne, in še enkrat ne! Poročila se s Petrom ne bo. Toda potem tudi ne sme dati nikakega upanja in tudi na svoje srce mora paziti.

V naslednjem času je bila Tončka vedno bolj molčeča napram Petru, včasih skoro odbijalno hladna, včasih je sploh ni bilo na izpregled, ko je prišel Slivnik. Peter je prihajal še vedno vsak dan k Osojnikovim. Z nobeno besedo in z nobeno kretnjo ni več izdal, da čuti kaj za Tončko; vedno je hodil okoli s svojo tiho žalostjo, vendar pa je bil sedaj bolj pogumen in bolj miren. — Kmalu pa so nastopile okoliščine, ki so Tončko zbližale z Slivnikom. Po Veliki noči je imel Peter nesrečo v hlevu. Dve najlepši kravi sta mu poginili kmalu druga za drugo, vsled krivde površnih in neprevidnih dekel. In zopet je morala Tončka tolažiti, svetovati, pomagati. Štirinajst dni pozneje je zbolel na davici Peterček, edini sin in ljubljenec očetov. Bolezen je nastopila zelo močno in naglo napredovala. Drugi dan so morali dečka že prevideti. Peter si ni znal pomagati, in je bil od tega udarca ves omamljen. Ker deček v Slivnikovi hiši ni imel nikake prave postrežbe, je Peter iskreno prosil Tončko, naj vzame dečka k sebi. Temu se je Tončka uprla, ker se je bala, da ne bi od dečka nalezli tudi obe deklici; rekla pa je, da je pripravljena streči dečku v Slivnikovi hiši. — In tako je bila Tončka noč in dan pri Slivnikovih. Stregla je dečku skrbno in požrtvovalno kakor rodna mati. Deček tudi ni hotel nikogar drugega poleg sebe kot Tončko in nihče drugi mu ni smel dajati zdravil. Toda kljub požrtvovalni oskrbi se je bolezen slabšala od ure do ure. — Deček je bil ves rdeč od vročice ter je kašljaj in hropel, da se je človeku zasmilil. Začel se je daviti in dušiti, in oče ga ni mogel pogledati, ne da bi glasno zajokal. Tončka je ostala mirna in hladnokrvna; s svojo pozornostjo in pripravnostjo je znala otroku pomagati in mu olajšati bolečine. V vro-

čici je smatral deček Tončko za svojo mater. Često je zgrabil s svojimi žarečimi ročicami Tončkine prste in prosil:

»Mamica, pomagaj! Tako peče! Tako žgel!«

Konec se je naglo bližal. Zadnji dan, proti večeru, se je deček nenadoma oklenil z obema ročicama Tončke in je ni hotel izpustiti. Glasno je zaklical:

»Mamica, kaj ne, ti boš ostala vedno pri meni? Ne boš več odšla, ne boš več umrla?« — Kaj ne, da imaš Peterčka rada?«

»Seveda te imam rada — glej, saj sem vedno pri tebi,« je nežno rekla deklica in poljubila dečka na čelo.

Sedaj se Slivnik ni mogel več premagati. Zgrudil se je k dečkovi posteljici, prijel Tončko za roko in jecljal:

»O Tončka, kaj bi bilo, ko bi ne imel tebe!«...

»Ko bi ne bilo tebe tukaj, kakšen revež bi bil,« je hitro popravil.

Deklica mu je rahlo izvila roko in rekla:

»Peter, ne smeš obupavati. Vedno se mi zdi, da je Metka tu in ti hoče odvzeti križ.«

»Da, ti in Metka! Ti in Metka!« je stokal mož.

Dve uri na to je deček umrl. Očetova bolest je bila velika, a ne tako mrka in odrevenela kot pred poldrugim letom, ko mu je umrla žena. To pot je bila v hiši Tončka, ki je kakor mati vse tiho uredila in znala s svojim mehkim, a odločnim nastopom Petru olajšati križ. Po pogrebu pa, ko se je Tončka vrnila na svoj dom, se je toliko huje lotila potrto ubogega moža. Večkrat je stokal ponoči kakor ranjena zver. Nato ni cele dneve govoril z nobenim človekom, nič delal in le mrko gledal predse. K Osojnikovim je še hodil, a bolj redko kot prej; tudi je bil redkobeseden in mrk ter je govoril le, če ga je kdo kaj vprašal. V Tončkini navzočnosti je gledal v tla, le tupatam je skrivaj vrgel vroč pogled na deklico. Tako je minilo več tednov in nastopilo je vroče poletje. Tedaj je Slivnik nekega dne odšel v dolino in ga dolgo časa ni bilo nazaj. Tončka se je bala zanj in naprosila brata, naj poizve o njem. Tedaj se je Slivnik nekega dne nenadoma vrnil. Bil

je nenavadno nemiren in njegove oči so se vročično lesketale. Na vprašanje, kje je bil, je odgovoril, da na božji poti. Prvi večer, ko se je vrnil, je večkrat skušal, da bi prišel s Tončko samo skupaj, a vedno so prišli ljudje. Naslednje dopoldne, ko je bil Marko v vasi in posli zunaj, je zopet prišel k Osojnikovim in našel deklico samo doma. Tončka je vsa zardela, ko je nenadoma stal Peter pred njo.

»Ali se me bojiš, Tončka?« je nemirno rekel mož.

»Tebe se ne bojim,« je zrhedeno odgovorila deklica, »ustrašila sem se le, ker si tako nenadoma prišel.«

»Le ustraši se, zakaj danes prihajam s težko, veliko prošnjo. Ne smeš mi je odbiti, saj je najbrže zadnja, s katero te nadlegujem.«

»Za božjo voljo, Peter, kaj pa govoriš?« je rekla deklica in prebledela.

»Tiho bodi, Tončka, in pusti me, da povem. — Hišo in posestvo sem prodal in bom odšel, da ne bom nič več videl, ne slišal o Zagorju, — daleč bom šel, mogoče celo preko morja...«

»Peter, Peter! Posestvo si prodal! Za božjo voljo, komu pa?«

»Strnenu v Vrbovcu — za šest tisoč goldinarjev. Vse je sklenjeno, le do nedelje imava oba čas za pomislek; ako do nedelje nihče ne prekliče, je kupčija sklenjena. Jaz sem vse premislil in bom ostal pri svoji besedi.«

»Toda zakaj, Peter, zakaj si storil to?«

»Ker me v Zagorju ničesar več ne veseli in ker tu ne bom več našel miru... Nikogar nimam.«

»Saj imaš otroka, Metko in Ivanko, ali ni nihče?«

»O da, deklici imam rad, iz srca rad! A sta še premajhni in domov vzeti jih ne bom mogel nikdar, — preveč bi se mi smilili, revici — tu imata tisočkrat boljše. — In tega se tiče moja prošnja. Ti si držala deklici pri krstu, Tončka; a nisi skrbela za nju kot botra, temveč kot mati — mati ne bi storila več za nju. Ne morem se ti dovolj zahvaliti, in sedaj te prosim: Tončka, bodi tako dobra in vzemi deklici za vedno! — — Denar, ki sem ga dobil za posestvo,

sem zapisal razen par sto goldinarjev, deklicama. Varno sem ga naložil, da bosta imeli, ko odrasteta. In ti, Tončka, stori mi to dobroto in obdrži deklici, da bom vedel, da sta preskrbljeni. Ne, ne morem več skrbeti za njiju, moram proč!»

Peter je krčevito izgovoril te stavke in nato nenadoma obstal. Z boleznim pogledom je gledala deklica njegove zmedene poteze in nato mehko rekla:

»Peter, še vedno ne razumem, zakaj hočeš prav za prav proč.«

»Ker je tu prazno in samotno in ker ne najdem miru. Nimam duše, ki bi čutila z menoj,« je odgovoril negotovo.

»Ali misliš, da boš našel zunaj v tujini človeka, ki bi ti bil bliže kot ljudje tukaj? Peter, ti se varaš. Ti s svojo dušo boš zunaj v mrzlem svetu poginil.«

»Upam, da bom zunaj v tujini dobil vsaj mir, ko ne bom več videl in slišal o tem, kar ljubim — to se pravi, kar sem nekoč ljubil — ko me ne bo nič več spominjala na to; samo miru si želim, miru! Sicer pa ne bom zapustil velike praznote, ako odidem. Nihče me ne bo pogrešal in nihče ne bo ganil radi mene z roko.«

»Peter, ti delaš svojim sosedom veliko krivico. Vsi na hribu te radi vidiijo in ti imaš mnogo dobrih prijateljev.«

»Da, da, prijateljstvo in mnogo dobrote sem užil, več kot sem zaslužil; toda Tončka, prej sem imel še nekaj več, — dušo, ki je bila eno z menoj — in te ne najdem več. Ako odidem, ne bo nihče jokal za menoj.«

»Zopet delaš ljudem krivico, Peter,« je rekla deklica tiho in skoraj slovesno; »poznam človeka, ki bo vroče jokal, ako boš za vedno odšel.«

Slivnik je vprašujoče in začudeno pogledal deklico v obraz, kot da ni prav razumel. Ko je zagledal v njenih očeh topli blesk, je strastno vprašal:

»Kdo naj bi jokal za menoj? Tončka, kdo pač v vsem Zagorju?«

»Jaz!« je rekla deklica čisto tiho in je globoko zardela.

»Tončka, ti!« je zavriskal mož. »O, sedaj si me osrečila, Tončka! Nobena solza na svetu mi ni ljubša kakor tvoja ... Sedaj ti lahko povem — rad te imam, tako iz srca rad.«

»Tudi jaz te imam rada, Peter, če si pameten in miren,« je resno odgovorila deklica.

»Tončka, za to besedo bodi tisočkrat zahvaljena. Sedaj bom mogoče lahko ostal tukaj; zakaj samo radi tebe sem hotel oditi proč. Glej, nisem mogel več vzdržati; vedno sem te videl, govoril s teboj, a ti bil samo sosed, to je bilo preveč zame in bi me spravilo ob pamet.«

Tončka je bila rdeča kot kuhan rak in nekaj časa ni vedela kaj naj odgovori. — Po smrti Slivnikovega fantka se je marsikaj izpremenilo v njenem srcu. Iz sočutja do soseda je zrastle prava ljubezen in hrepenenje, da bi bila preizkušenemu, a vendar še postavnemu možu več kot samo pomočnica v nesreči. Misel na poroko s Petrom, se Tončki ni zdela več tako čudna, breme nič več tako težko. Iz vsega tega čutenja in mišljenja se je rodil sklep, da bo Petru pri-trdila, ako jo bo vprašal radi poroke. — In sedaj ji je napol odkril. — Deklica, kateri je bilo tuje vsako slepomišenje radi njene zdrave naravnosti, je po kratkem premisleku rekla:

»Peter, govori jasneje.«

»Tončka, ali ne bi hotela iti z menoj v mojo hišo in mi biti isto, kar mi je bila moja Metka?« je vprašal boječe.

»Zakaj ne, ako misliš, da bom to mogla,« je odkrito odgovorila deklica.

»Tončka!« je glasno zaklical Peter in ji ponudil obe roki; »ali je res, da me maraš?«

Deklica je stopila nekaj korakov nazaj in rekla mirno:

»Peter, bodi pameten in me pusti, da jasno govorim. Že dolgo sem vedela, da me boš to vprašal in sem stvar dobro premislila. Na tvoje vprašanje odgovorim rada in iskreno da. Toda s tem da moraš biti zaenkrat zadovoljen. Veš, da ne morem zleteti kot ptiček iz gnezda in pustiti svojega brata, ki ima

sedaj polne roke dela z zidanjem cerkve. V enem, dveh letih, bo glavna stvar končana in Marko se bo zopet lahko lotil svojega dela — mogoče se bo dotedaj tudi poročil. Potem boš prišel po mene in z veseljem bom šla s teboj. Lahko se zaneseš, svoje besede ne bom nikdar prelomila. — To je eno. — Drugo je, da moraš preklicati svojo nepremišljeno kupčijo, najemi boljše posle in se veseli zopet svojega posestva. — Tretjič, to, kar sva danes sklenila, naj ostane med nama. Samo svojemu bratu Marku bom to povedala; pred njim ne maram imeti nobenih skrivnosti. In da boš vedel, Peter, od danes, pa do dneva, ko si bova pred Bogom pripadala, ne bova prišla več sama skupaj. Vesela bom, ako boš večkrat prišel k nam, toda govorila bova le tedaj, ko bodo drugi poleg. Veš, z ljubim Bogom moramo predvsem ostati prijatelji in noben oblaček ne sme priti tu vmes, da bomo imeli pozneje srečo in blagoslov in čisto srce... In če mi hočeš biti še posebno dober, Peter, potem ne bodi vedno tako žalosten, zanesi se na Boga in glej bolj pogumno v svet... Sedaj poznaš moje mnenje in povej še ti svojega.«

»Tončka, tako dobra si! Tako ljubezniva in dobra!« je zaklical mož.

»Ali soglašáš z vsem, kar sem ti rekla?«

»Tončka, kar je tebi prav, je tudi meni. Prav tako se mi zdi, kot bi prišel angel z neba in mi odvil vse, kar me je tiščalo. Naj velja, kar si rekla.«

»Potem je vse urejeno, Peter. Ti imaš mojo roko in name se lahko vedno zaneseš.«

Mož je vneto stisnil dekličino roko. Ta mu jo je hitro odtegnila in ga smehljaje spremila do vrat.

V.

Šele v drugi jeseni je vzel mojster Bačar delo v resnici v roke.

O Vseh svetih je bil zid že precej visok. Osojniku je šlo delo prepočasi; vedno je priganjal stavbenika, naj najame več delavcev in pospeši delo, saj je bilo

sedaj več kot preveč materiala za zidanje. Gospod Bačar je pojasnil, da stoji zima pred durmi, vsak dan lahko zapade sneg, zato se ne izplača najeti novih delavcev; kar bo mogoče, bo že storil. Gradbeni odbor je pa sklenil, naj se delo nadaljuje tudi pozimi, kolikor bo dopuščal mraz. Marko je sedaj kar gorel od nepotrpežljivosti, neprestano je priganjal in snoval nove načrte. V soglasju z župnikom iz Podgorja je naročil že nekaj opreme za cerkveno notranjščino in moral plačati visoke račune. Tako se je zgodilo, da je bilo do pozne jeseni nabranih šest tisoč goldinarjev že izčrpanih. Zidanje samo pa kljub vsemu ni napredovalo; zakaj stavbenik je bil nezadovoljen s pogodbo in poleg tega nahujskan od nasprotnikov nove cerkve. Med temi je bil najsrditejši Križnar. Na Martinov teden je srečal v Podgorju gospoda Bačarja in takoj napeljal pogovor na zidanje.

»Gospod stavbenik,« je rekel posmehljivo, »kako pa je? Ali bomo o božiču že lahko šli v novo cerkev?«

»Da o božiču čez štiri leta,« je jezno odgovoril stavbenik.

»Hahaha, štiri leta mislite zidati? To bo pa mnogo veljalo! Toliko denarja Zagorci nikdar ne bomo spravili skupaj.«

»Potem bi pa pustili stvar, če je ne zmorete.«

»Haha, to je tudi moje mnenje, mojster. Saj sem že rekel mladim razboritnežem in vročekrvnežem, da take ogromne vsote denarja ne bomo zmogli. Najbrže bomo dobili napolzgotovljeno, veliko peč, občini v breme.«

»Toda meni so vendar rekli, da bo dovolj denarja. Nek prileten, zakonski par je vse svoje premoženje pripisal cerkvi, so rekli.«

»Zlagali so se, prav na debelo zlagali!« je zaklical Križnar in nekoliko prebledel. »Premoženje, o katerem so govorili, je last moje sestre. In njej ne pade niti v sanjah v glavo, da bi vrgla svoj denar proč. Nekoč je izrekla prenačleno besedico, toda napisala ni niti črke. Sicer pa leži denar pri meni in jaz imam tudi še nekaj besede.«

»Vi menite torej, da podjetje ni varno?« je zamišljeno vprašal gospod Bačar.

»Tega ne rečem,« je previdno odgovoril Križnar; »vi, gospod mojster, ste gotovo določili svoje termine in zahtevate izplačilo naprej. Na ta način ne boste izgubili. Jaz pri stvari nisem udeležen in tudi ne vem, koliko bo stvar veljala.«

»Zidovje samo bo stalo 25.000 goldinarjev. 400 goldinarjev mi morajo plačati naprej, 11.000 ko bo cerkev pod streho in ostalo, ko bo zvonik gotov.«

»Haha, vi ste pa skrajno dobrodušni, gospod,« se je zasmeljal Križnar, »dobili boste pa le par tisočakov.«

»Kako to? To bi rad vedel.«

»To je popolnoma jasno. — Po vsej vasi in okolici so že pobirali, a nabrali vsega skupaj 3000 do 4000 goldinarjev — to je gradbeni fond. Ljudje tu so revni; obljubili so pač, da bodo pridno pomagali, toda denarja ne morejo dati, ker ga nimajo. Ne verjamem, da bi v naslednjih deset letih mogli iztisniti iz vasi en tisočak... Ko bo cerkev pod streho, boste pač morali čakati pol stoletja, da boste dobili svoj denar.«

»Tako, tako — hm, hm,« je pomislil gospod Bačar in se popraskal po glavi, »to bi bilo pa lepo... Lepo podjetje!«

Nato se je nakratko poslovil. V naslednjih dneh je stavbenik nujno zahteval od gradbenega odbora izpremembo pogodbe. Rekel je, da se nahaja v denarni stiski in ne more skoraj sam nositi gradbenih stroškov. Brez denarja ne more najeti več delavcev. — Marko je vztrajal na podpisani pogodbi; prvič, sam namreč ni imel v blagajni niti pet sto goldinarjev, drugič pa je vedel, da je stavbenikova izjava zgolj izmišljotina. Bačar je bil bogat človek. Prišlo je do ostrih nasprotij; odborniki so grozili s tožbo, Bačar pa je pristal na to. Ker je nastopilo slabo vreme in hud mraz, ki je onemogočil vsako delo na prostem, se je prepir prekinil. Bilo je koncem novembra in zid se je dvigal pol sežnja nad zemljo.

V tem pa je obiskal Križnar svojo sestro, Jesenovko, in jo krepko prijel v roko. Toda Katra ga ni pustila do sebe. Imela je svojo trmo in je na vse očitke odgovarjala:

»Obljubila sem, dala sem svojo besedo, ki je ne bom nikdar prelomila.«

»Toda cerkev vendar ne bo skončana,« je rekel brat, »vrgla boš denar skozi okno.«

»Dokler ne bom videla, da je cerkev dozidana, ne bom dala svojega denarja,« je odgovorila Katra; »kakor hitro bo streha zgotovljena, bodo dobili moj denar, — niti dneva prej. Tako sem odločila in pri tem ostane.«

»Boš pa plačala zaostale dolgove, delo bo potem zopet zastalo in sčasoma vse razpadlo.«

»Ne, ne. Cerkev mora biti tudi plačana, ne samo sezidana, prej ne dam denarja. Moj denar je določen za izpopolnjenje in vzdrževanje cerkve, da bomo gotovo dobili župnijo in duhovnika — tako sem določila.«

Križnarju se je odvalil kamen od srca in zadovoljno se je namuznil. Sedaj mu je bil denar že zagotovljen; vendar je poskusil še z zadnjim napadom:

»Uničen bom, če bom moral izplačati kapital,« je rekel z vzdihom.

»Ne bi bilo tako hudo, ne... saj je veliko posestvo in brez dolga! Sicer pa je to najina dolžnost, še od očeta; ako ti nočeš ničesar dati, moram jaz toliko globlje seči v žep.«

»Dolžnost?« je vzkipek Križnar, »to je laž; za cerkev ni oče nič obljubil, niti vinarja. Stari norec, Jože, te je preslepil.«

Bodi tiho, brat,« je suho rekla Katra, »dobro vem, kar vem, marsikaj sem slišala od starega Osojnika in našega očeta in tega nisem pozabila. Nič ni drugače, kot tako, da ti je oče pred smrtjo nekaj naročil.«

»Tega mi ne more nihče dokazati! Kar naj poskusijo mi s sodnijo kaj naprtati!«

»Posvetna sodnija te ne more k ničemer prisiliti, to vem, toda nahaja se še neka druga sodnija.«

»Da, da, le pridiguj, saj to znaš,« je zakričal Križnar z jeznim obrazom. »In še enkrat rečem, da mi ni oče naprtal niti vinarja.«

Grenko sta se poslovila brat in sestra.

Štirinajst dni kesneje sta šla Osojnik in čevljar Gašpar k Jesenovki in jo prosila, naj da obljubljeni kapital cerkvi. Toda Jesenovka je vztrajala pri svojem sklepu, da bo dala denar šele tedaj, ko bo cerkev pokrita in ob določenem roku plačana. Na Markovo pripombo, da je obljubila dati denar, kakor hitro bodo začeli z zidanjem, je pojasnila, da to ni res, da dobro ve, kaj je govorila — njen svak, Jože — se je zmotil. Ko jo je čevljar Gašpar prosil, naj bi denar vsaj zapisala cerkvi, da bo za vsak slučaj zagotovljen — zakaj ljudje so umrljivi, je rekla Katra nevoljno:

»Ne bom še umrla, ne! Bolj zdrava in močna sem kakor marsikatera mlada in moja beseda velja toliko, kot bi bila zapisana.«

Njen mož, Martin, se je previdno vtaknil vmes in rekel:

»Toda Katra, zapišeš pa že lahko; saj ostane denar vedno v tvojih rokah in ga lahko daš, kadar hočeš. Človek ne ve, kaj se mu lahko pripeti.«

»Tako, tako, ti revček, sedaj si pa nekaj pametnega povedal, kajne!? Ti seveda ne veš, če človek komu kaj pripiše, ni več njegovo. — Rada verjamem, da boš vesel, če bi kmalu umrla. Toda kdo bo potem pazil nate in te čuval, da ne boš vsega jedel in si pokvaril žedodec, da se ne boš desetkrat na dan prehladil in potem vse življenje krehal? Ali pa bi se mogoče rad še enkrat oženil, kaj? Ne, ne bom še umrla — preden ne bo cerkev izgotovljena, prav gotovo ne bom umrla.«

In tako sta oba odbornika brez uspeha odšla. In v prihodnjih dneh so šli graditelji zopet nabirat denar. Gašpar in Močilnikar sta šla v sosednje trge in vasi, Osojnik pa je poskušal svojo srečo v zagorskih in podgorskih hišah. A uspeh je bil na obeh straneh zelo klavern. Ljudje so se opravičevali, da nimajo denarja, ker je bila prejšnja letina tako sla-

ba. V Zagorju je moral slišati Osojnik pri nekaterih kmetih marsikako grenko besedo, da bo uničil občino, da cerkev ne bo nikdar gotova in drugo. Ves potrť in poln skrbi se je vračal Osojnik zvečer domov in vedno vesela Tončka se je morala zelo truditi, da je pregnala oblake z bratovega čela. Toda kljub vsem razočaranjem se ni ohladilo Osojnikovo navdušenje za veliko delo.

VI.

Skobčevega Jožeta pa že več tednov ni bilo na izpregled. Ni ga bilo ne v hribih, ne v dolini, nihče ni vedel kje je, nekateri so že govorili, da je najbrže zmrznil na Črni steni. Pri Jesenovcu niso bili v skrbeh radi Jožeta. Njegov brat Martin, kakor tudi Katra sta bila mnenja, da se mu gotovo ni nič storilo, ker zna paziti nase in je zelo trdne narave. Večkrat ga že cele mesece ni bilo na izpregled, a se je potem zopet prikazal. — Imel je namreč neke skrivne opravke. In res, prvi teden po novem letu se je Skobčev Jože zopet pojavil. Prišel je iz doline, šel je skozi vas, ne da bi koga pozdravil, pri Močilnikarju je nekaj časa govoril s staro materjo, zvečer pa je prišel k Osojniku.

Marko je bil veselo presenečen, ko je nenadoma zopet zagledal pred seboj starčka živega in zdravega, toda starec je z zaničljivim obrazom izjavil, da bi z njim med štirimi očmi rad nekaj govoril. Ko sta stopila v stransko sobico, je Jože brez ovinkov rekel:

»Osojnik, ali potrebuješ novo deklo?«

Začudeno je pogledal mladi kmet starčka v obraz in nato odgovoril:

»Novo deklo? To je pa čudno vprašanje... Sicer bo šla Liza, mala dekla, kmalu domov k svoji bolehni materi, a se bo poleti zopet vrnila. Mislili smo prebiti zimo brez tretje dekle — potrebovali pa bi na vsak način eno; vendar se ne zanimam za te reči, zato skrbi moja sestra.«

»S teboj hočem urediti to stvar. Z ženskami ne morem govoriti.«

»Kako prideš do tega, da ponujaš deklo? In kakšna je?«

»Mlada in močna, tudi pridna — baš za vaše posestvo — sicer nekoliko mestna; prihaja oddaleč, a ne za veliko plačo.«

»To je čudno, da hoče kdo oddaleč priti v to skrito dolino.«

»Ker se mi zdi, da zunaj ni več na varnem in hočem, da bi prišla v pošteno, dobro hišo,« je zamrmral Jože.

»Toda kaj te zanima to dekle?« je vprašal Osojnik zelo začuden.

»Nehaj že enkrat s svojimi vprašanji,« je rekel starec. »Saj mi je že itak težko o tem govoriti; toda ker že mora biti, zato povem raje vse naenkrat, kot pa v odlomkih. — O moji sestri si mogoče že slišal. Dvajset let je bila mlajša od mene. Pred mnogimi leti je izginila in nihče ni več slišal o njej. Sedaj leži že več kot dvajset let pod zemljo... Takrat je bilo, ko je imel knez pri nas lov. Lenko je zapeljal neki lopov, imeniten lopov. Nekega dne je prišla k meni in mi potožila svojo nesrečo. Stal sem ji ob strani v najtežjih dneh, držal otroka pri krstu in ga dal dobrim ljudem v varstvo. V Zagorju ni nihče zvedel o sramoti, tudi moj brat Martin ne. — Lopova sem našel. Poročiti se ne more z Lenko, toda otroka hoče vzeti in skrbeti zanj. Tega ne dovolim, za nobeno ceno ne!... On je že dobil svojo kazen, lopov; žal sem ga slabo zadel, ker sem bil preveč razburjen — vendar ima dovolj... Lenka je v tujini umrla in jaz sem skrbel za otroka, kot bi bil moj. Sedaj je deklica že velika in že dalje časa — v mestu; a zdi se mi zanje ni varno med tujimi ljudmi in posebno v mestu. Zato te prosim, da bi vzel deklico v svojo hišo. Pri vas bi bila dobro spravljena.«

Z vidno muko in v pretrganih stavkih je povedal Jože to zgodbo. Nato je umolknil in se ves tresel.

Osojnik je začuden stal pred njim in tudi molčal. Čez nekaj časa je rekel:

»Okoli tebe so same skrivnosti, Jože; — toda zakaj ne daš otroka gor k svojemu bratu, Jesenovcu?«

»Saj ni več otrok,« je odgovoril starec, »temveč veliko, močno dekle. — Imam vzroke, zakaj je ne dam k Jesenovcu. Moja svakinja Katra ne zna občevati z ljudmi. Ako bi tako delala z deklico kot z mojim bratom, bi bila revica. In predvsem ne sme nihče vedeti, čigavo je dekle — najmanj pa še Martin in Katra ter Križnarjevi.«

»Zakaj pa? — Enkrat mora priti stvar na dan.«

»Ne, ni treba, ne sme se zvedeti!« je rekel Jože in udaril z nogo ob tla; »tebi bom predložil listine, da boš vedel, kdo je deklica, drugemu pa ni treba vedeti; nikomur nič mar, ako jo vzameš za deklo. Naj ne pride sramota na grob moje sestre Lenke — saj je bila dovolj nesrečna, revica...«

Starec je nenadoma umolknil, se obrnil in si parkrat potegnil z rokavom preko oči, nato pa je nadaljeval z izpremenjenim glasom:

»Sam bi se moral še sramovati v svojih starih dneh, to je bridko, preveč bridko. In imam tudi še druge vzroke, da grem po tej poti.«

»Ako hočeš, da te ljudje ne bodo videli, moraš hoditi po temnih in skritih stezah,« je mrko odgovoril starec.

»Ali ve deklica, kdo je?«

»O očetu ne sluti ničesar. O materi ve.«

»Tvoja skrivnost torej niti en dan ni varna.«

»Zakaj ne?«

»Deklica sama bo govorila in izdala, kdo je.«

Zopet se je mož stresel; nekaj časa je molčal, nato pa je ostro rekel:

»Ne more govoriti, ker je — n e m a.«

»Kaj? V resnici nema?« je presenečeno vprašal Osojnik.

»Da, otrok je že od rojstva nem.«

»Potem bo še težje ohraniti skrivnost, zakaj nem človek vzbuja tem večjo radovednost ljudi.«

»Radovednost ljudem ne moremo prepovedati, toda radovednost ne pride dalje, kakor ji sami po-

magamo. Nihče ne ve o dekličinih razmerah, razen ti in jaz. Midva pa bova molčala in stvar je končana.«

»Moj ljubi Jože, to stvar bom moral malo pomisliti. — To nikakor ne gre; da bi najel tujo osebo in nikomur ne povedal, kdo in odkod da je.«

»Marta, otrok moje sestre ni nikaka oseba, temveč poštena, nedolžna deklica. Ako ti ne moreš molčati, potem raje ne pripeljem deklice sem. Mislil sem, da boš gotovo uslišal mojo prošnjo, ker je to veliko, dobro delo. Sedaj, ko si mi odrekel, ne vem, kaj bi storil z otrokom. Mogoče bom še nekaj časa živel, sicer bo otrok izgubljen, popolnoma izgubljen.«

Obupano in pretrgano je izgovoril starec te besede. Vsa odurnost, mrzlota je izginila z njegovega obraza in globoka, razjedajoča bolečina se je zrcalila na njegovem obrazu.

»Saj nisem rekel: ne,« je povzel besedo Marko, »in sem tudi z veseljem pripravljen olajšati tvoje skrbi, ako morem; samo ne smeš zahtevati nespametnih stvari. Posle v naši hiši najema moja sestra; zato mora Tončka tudi natančno vedeti, kdo je ona, ki jo vzame za deklo. Med menoj in Tončko ni nikakih skrivnosti — prav nikakih.«

»Tončka — Tončka,« je neodločno rekel starec; »ženske so vse bolj ali manj slabe in kvarijo može — da, da, večina so take — človek jim ne more zaupati. — Tončka mogoče...«

»Tončka je bolj močna in zanesljiva kot marsikak mož.«

»Da, da, ako so med ženskami izjeme, potem je Tončka izjema. Tončki bi mogoče lahko zaupal; toda jaz ne znam govoriti z dekleti, tega ne zmorem.«

»Bom že jaz govoril s sestro, in trdno upam, da lahko pripelješ svojo varovanko. — Marta je ime otroku, kaj ne?

»Da, Marta, a ni več otrok, četudi izgleda kakor nedolžen otrok... Toda čuj, nekaj moram brezpogojno zahtevati, namreč, da razen tebe in tvoje sestre nihče ne zve niti besedice o tajnosti — nihče.«

»To bom govoril s svojo sestro in mislim, da ti lahko obljubim. — Jutri zvečer boš dobil točen odgovor.«

»Hvala, Osojnik; nisem se motil o tebi. Ti si edini človek, na katerega se zanesem in lahko zanesem.«

Naglo se je obrnil in odšel.

Takoj ko je starec odšel, je govoril Marko s svojo sestro radi tuje deklice in se toplo zavzel za siroto. A ni bilo potrebno, zakaj Tončka je bila takoj vsa vneta za to, da reši ubogo, nemo siroto pred nevarnostmi in jo vzame v svoje varstvo. Molčanje o dekličinem rojstvu je smatrala Tončka za samoposebi umljivo, da, smatrala je to za dolžnost napram nesrečnemu, zapuščenemu otroku. Naslednji večer je dobil torej Skobčev Jože tolažilno potrdilo, da bodo sprejeli njegovo nečakinjo in ako bo deklica pridna, bodo ravnali z njo kakor s članom družine. Tončka je celo izjavila, da je pripravljena sama iti po tujo deklico v mesto. In osem dni pozneje je bila deklica že v Osojnikovi hiši. Brat in sestra pa sta bila zelo presenečena.

Marko kakor tudi Tončka sta si predstavljala Jožetovo varovanko kot slabotno, revno, napol otroško bitje. V resnici pa je bila Marta visokoraščeno dekle, večja in močnejša kot Tončka. Imela je lepo, gibčno telo, goste zlate lase, globoke modre oči in lepo oblikovan obraz. In vendar je ležalo na njenem obrazu nedolžnost, čistost in otroška vdanost.

Zagorci so se začudili nenavadnemu prihodu tuje, neme dekle v Osojnikovo hišo. Radovednih vprašanj kar ni bilo konca. Ker pa Marta ni mogla govoriti, drugi posli pa niso ničesar vedeli, so se končno ljudje zadovoljili s Tončkovo izjavo, da je nova dekla iz dobre družine iz dežele in da jo je neki znanec izredno toplo priporočal.

Nema deklica se je kmalu udomačila na Osojnikovem domu. Do Tončke je čutila globoko prijateljstvo, Marka pa se je sprva bala, ker je vedno tako resno gledal. Vse njegovo čutenje in mišljenje je bilo usmerjeno v gradnjo cerkve. Vse dni je to pre-

mišljeval in ponoči je sanjal o tem. Vsi njegovi pogovori, vse njegove besede so se sukale okoli nove cerkve. Večkrat je navdušeno govoril o onem krasnem času, ko bo stala cerkev in ko bo prišel Bog v Zagorje, ko bodo orglje in zvonovi doneli njegovo slavo. Ob takih prilikah je gledala nova dekla z občudovanjem, z nekakim spoštovanjem na kmeta in njene oči so kar visele na njegovih ustnicah. Deklica namreč ni bila gluha, temveč samo nema; zato je hitro spoznala večje zadeve svoje nove domovine in ko je videla, da je njen stric Jože ter Osojnikova brat in sestra s tem tesno zvezana, se je tem bolj zanimala za stvar. Sicer pa je že stvar sama na sebi globoko vplivala na sanjarsko naravo neme deklice.

Nekega dne je doživel Marko nove neuspehe. Jesenovka je vztrajala pri svojem sklepu in je tudi svojemu možu prepovedala, da bi dal kaj denarja. Poleg tega ni bilo mogoče odtrgati od Podgorja malega cerkvenega kapitala, na katerega je Marko računl. — Marta je zvedela od Tončke, zakaj je brat tako potr in postala je še sama zelo žalostna. Čez nekaj časa je stopila k Marku in mu z znamenji povedala, da je zaslužila v mestu kakih sto goldinarjev in bi sedaj iz srca rada dala ta denar za cerkev.

Marka je to globoko ganilo in prijazno je rekel:

»Marta, ti si dobra — dobra deklica. Ko bi imeli drugi ljudje pol toliko srca, kakor ti, bi kmalu imeli novo cerkev. Toda tvoje žrtve ne morem sprejeti. Preden bi sprejel denar od sirote, dam raje svoj zadnji vinar.«

Deklica je imela vse solzne oči in z znamenji je povedala, kako zelo ji je žal, da ne more ničesar storiti za novo cerkev. Marko pa jo je tolažil:

»Le bodi mirna, Marta. Naš Gospod vidi tudi dobro voljo. In če hočeš storiti nekaj zelo velikega za stvar, potem moli, mnogo moli, da bo prišel k nam božji blagoslov.«

In od tega dne dalje je klečala nema deklica često dolgo časa pri znamenju in zrla s svojimi svetlimi očmi v Marijino podobo, ne da bi premikala ustnice.

VII.

Križnarjeva Gela je v preteklem letu večkrat strastno nastopila napram Osojniku, toda on jo je vedno potolažil. — Začetkom posta sta se slučajno zopet sešla. Ko se je vračal Marko neke nedelje zvečer iz Podgorja in šel mimo Vidmarjeve hiše, je nenadoma stopila izpred vrat in se mu pridružila.

»Ali smem iti malo s teboj, ali ti je mogoče moja družba zoprna?« je vprašala Križnarjeva hči nekoliko zbadljivo.

»Gela,« je prijazno odgovoril Osojnik in rahlo zardel, »dobro veš, da mi ni nobena družba ljubša od tvoje.«

»Ako bi ti bilo kaj za mojo družbo, bi me že večkrat poiskal, toda ni te na izpregled kar pol leta,« se je jezila deklica; »prav nič več ne vem, kako je med nama.«

»Kako je med nama, Gela? Mislim, da je tu izključen vsak dvom. Kar sva sklenila, to drži, samo smrt lahko to razruši. Ali ti moja beseda ne zado-
stuje?«

»Tvoji besedi že verjamem; toda če se me cele tedne ne spomniš, začne človek dvomiti.«

»Gela,« je rekel z rahlim očitkom, »krivico mi delaš. Vsak dan mislim nate, in vedno sanjam o dnevu, ko bova stopila kot ženin in nevesta v novo cerkev ter drug drugega osrečila.«

Nežno jo je gledal. To ji je laskalo; toda zatajila je veselje in rekla napol zaničljivo:

»Marko, v novi cerkvi ne bova prišla nikdar skupaj. Preden bo cerkev gotova, ne bova imela že nič las na glavi.«

»Ali imaš tako malo vere vame?« je rekel užaljeno.

»Vera — vera! Že več kakor eno leto delate, pa ni še skoraj nič videti.«

»Pri vsaki stvari se je najlažje posmehovati, Gela.«

»Sam si kriv, če se ljudje posmehujejo. — Pred kratkim ne bi še nikdo mislil, da bo hodil nekoč Osoj-

nik kakor berač od hiše do hiše in prosjačil za krajcerje.«

Val krvi je planil mlademu možu v lice. Za hip se je zdelo, kot da bo ostro odgovoril, toda kmalu se je umiril in mirno rekel:

»Nisem prosjačil zase, toda prosjačiti za našega Gospoda je častna stvar. Sicer pa pri vas nisem nadlegoval.«

»Da, našo hišo si izpustil in nas tako dal ljudem v zobe.«

»Saj vsa občina ve, da bi tvoj oče nič ne dal, ker mu je zoprna nova cerkev.«

»Tudi meni je zoprna — v dna duše,« se je razjezila deklica.

»Ne smeš govoriti tako, to me boli.«

»Ne morem pomagati; toda jezna sem na to cerkev, zelo jezna. Stoji med nama, da ne moreva priti skupaj.«

»Bova že prišla skupaj, Gela, prav gotovo, to ti rečem. Saj ni tako hudo, če morava malo čakati, ako se imava rada.«

»Tebi seveda ni težko, toda meni! Ti, ki imaš polno glavo drugih misli, niti ne slutiš, kako zelo trpim.«

»Gela, tvoj oče menda ni krut s teboj?« je vprašal prestrašeno.

»Krut, to baš ne; toda vedno bolj me sili, da se moram poročiti. Pravi, da bom sicer prestara, in da potrebuje človeka, katerega bi vpeljal v gospodarstvo, dokler je še sam pri življenju. — Izbral je že ženina zame, mlajšega poštarjevega sina iz Vrbovca, ter hoče, da bi ga kratkomalo vzela. No, kaj praviš k temu? Ali te nič ne skrbi, da me boš izgubil?«

Osojnik je prebledel, nekaj časa molčal in nato mirno rekel:

»Ne, Gela, nič me ne skrbi; saj imam tvojo besedo.«

»Besedo človek lahko da, toda včasih so razmere nočnejše od človeka.«

Zopet je planila Osojniku kri v glavo. Potreboval je nekaj časa, da se je umiril, nato je rekel navidezno mrzlo:

»Gela, ako imaš poštarjevega sina raje kot mene, nočem biti napoti tvoji sreči.«

Sedaj je deklica spoznala, da je šla v svoji igri predaleč. Hitro je stvar okrenila in rekla z veselim glasom:

»Haha, Marko, sedaj si pa ljubosumen in to mi ugaja. Radi poštarjevega sina si ni treba beliti glave. Ne maram ga in nočem ničesar slišati o njem. Zadnjič bi morala iti v Vrbovec in se pokazati njegovim ljudem; a nisem storila koraka. Ne pustim, da bi me prodali kakor kravico, — imam tudi jaz svojo glavo.«

»Samo glavo, Gela?« je rekel še vedno nezadovoljen.

»Ne, ne, ti neverni Tomaž, tudi srce je zraven!« je plamteče odgovorila deklica; »moje srce je bilo vedno tvoje in ne bo nikdar pripadalo komu drugemu. Da pa težko tako dolgo čakam, mi ne smeš zameriti.«

»Nič ti ne zamerim, Gela,« je rekel mehko in iskreno; »toda glej, najprej je ljubi Bog in potem šele ljudje. Moja dolžnost je, da sezidam tu v Zagorju našemu Gospodu hišo, moja čast in moje življensko delo, kateremu sem posvetil vse svoje moči. Ako bi sedaj vse skupaj pustil, bi se osramotil pred Bogom in pred ljudmi in še najbolj pred teboj, Gela; ti bi me potem ne mogla spoštovati in ljubiti, temveč bi me morala smatrati za slabiča... In sedaj ti bom še nekaj povedal! Ne bo ti treba čakati nedoločen čas. V enem letu bo cerkev gotova, in nato bomo napravili svatbo. Imam že načrt, kako bom dobil sredstva, in lahko se zanesesh name.«

»Ko bi le res trajalo samo eno leto!« je podvomila — deklica »toda, toda...«

»Ponavljam ti, v enem letu bo cerkev gotova,« je izjavil odločno; »in potem bom izpolnil tvojemu očetu vsako željo, naj zahteva, kar hoče.«

»Marko, Marko, to je pametna beseda!« se je razveselila deklica; »ako boš to storil, bom že še čakala eno leto.«

Burno je zgrabila Gela njegovo roko in mu jo hotela poljubiti. Nežno jo je izvil in krepko stisnil njeno desnico. Nato je rekel:

»Glej, ti si pametna, pridna deklica; tako rad te imam.«

V zaupnem pogovoru sta stopala po hribu navzgor.

Osojnik se je že dolgo pečal z mislijo, ki je povzročila pravi vihar v njegovem srcu. Ali naj doprinese zadnjo veliko žrtev in pridobi denar za cerkev? Od Jesenovke ni mogel ničesar pričakovati. Na pritiske svojega svaka, Skobčevega Jožeta je odgovarjala vedno isto; da so njeno obljubo napačno razumeli, dokler ne bo cerkev pokrita in zvonik gotov, ne da svojega denarja. Jože ni imel nobenega uspeha. Sramoval se je pred Osojnikom in mu zagotavljal, da je denar siguran samo pozneje. Denarno vprašanje je postajalo vedno težje. Tedaj je vstala v njem misel, da bi zastavil svoje posestvo in plačal sebi pozneje iz cerkvenega fonda. Dolga časa je premišljeval, često je bil že napol odločen, a nato zopet ni zmozel tega. Pogovor s Križnarjevo Gelo je bil odločilen. Nenadoma se je odločil in ni več okleval.

Tri dni po srečanju z Gelo je šel Marko v Vrbovec in pripisal svoji sestri pet tisoč goldinarjev na posestvo. Nato je šel v neko posojilnico in zastavil svoje posestvo. Po kratki ceditvi posestva je dobil mladi kmet kredita štirinajst tisoč goldinarjev. Denar je lahko dvignil v poljubnih terminih. Tudi je lastnik posojilnice obljubil, da bo stala zadeva strogo tajna.

In prišel je pravi čas za zidanje. Mojster Bačar je pripeljal štirideset delavcev v dolino; zakaj dobil je tisoč goldinarjev predujma in pogodbo so spremenili v tem smislu, da bo odbor vsak mesec poravnal stroške. Kakor hitro je izginil sneg iz doline, je nastalo živahno življenje na stavbišču. Vsepovsod so tolkli kamenje, mešali apno in sejali pesek. Zagorci sami, ki še niso pričeli s poljskim delom, so

neumorno dovažali material. Tudi tesarji so bili tu in pripravljali na bližnjem travniku veliko ostrešje. O Veliki noči je bilo vse v polnem teku. Zidovi so od dne do dne rastli v višino in o Telovem so vzdali že prve oknice, zvonik pa je bil sezidan do lin. In nekaj dni pozneje so pritrdile smrekice na stene novega župnišča. Naslednjo nedeljo je bilo malo slavlje, ki se ga je udeležilo vse Zagorje. Okoli nove zgradbe so postavili ducat miz, pri katerih so vsevprek sedeli tuji delavci in domačini. Nekaj kmetic, ki so prinesle od doma moko in mast, so pekle v stari mežnariji bobbe in jih v velikih skledah nosile na mizo. Pred novim župniščem so stali štirje sodčki piva. Vsak, ki je prišel blizu, je dobil jesti in piti. Razpoloženje je postajalo vedno živahnije. Nekateri vaški fantje so streljali s pištolami, drugi so vriskali in metali klobuke v zrak, delavci so peli vesele pesmi. Zadovoljno se smehljajoč je hodil Osojnik med veselo množico. Povsod, kamor je prišel, so ga obkrožali delavci in vaščani, mu stiskali roko in mu govorili prijazno, dobrikajoče se besede; zakaj, smatrali so ga za gostitelja in prireditelja slavnostnega dne. Prireditelj je sicer bil, toda ne edini gostitelj. Na njegovo vzpodbudo so se namreč kmetje z malimi izjemami domenili, da bodo plačali stroške tega slavlja. Toda sosede so z veseljem prepustili Marku čast dneva, zakaj le vsled njegovega neumornega, nesebičnega dela je zidanje cerkve tako napredovalo. Osojniku je dobro delo priznanje in hvala, čutil se je dvignjenega, najčistejša sreča pa je sijala iz njegovega obraza kadar je pogledal na novo zgradbo, na polizgotovljeno delo. — Med kmeticami, ki so kuhale v mežnariji, je bila tudi Tončka z Marto, novo deklo. Popoldne sta obe prišli iz hiše, da bi si ogledali veselo življenje. Marko, ki je stal v bližini, ju je takoj peljal k neki prazni mizi.

»Tudi vedve si morata vzeti čas in piti na moje zdravje!« je rekel smeje se ter postavil tri vrčke piva na mizo.

»Medve že imava čas, — toda ti?« je poredno rekla Tončka. »Niti pol minute ti ne ostane za svoje domače ljudi.«

»Za svoje ljudi imam vedno čas, to veš, Tončka,« jo je prijazno zavrnil.

Sestra je prišla svoj vrček, trčnila z bratom in rekla iskreno:

»Bog te živi, Marko in naj ti izpolni vse želje.« In pogledala ga je v oči z iskreno ljubeznijo in s skritim ponosom.

»Tončka, sestra,« je odgovoril, »tudi tebe naj blagoslovi Gospod za vso tvojo dobroto. Ako bo meni šlo po sreči, bo tudi tebi kmalu zasijal dan sreče.«

Sestra je stala vsa zardela pred njim, toda Marko se je že obrnil k drugi deklici, ki ga je gledala s svojimi velikimi, otroškimi očmi plaho in spoštljivo kakor junaka.

»Marta,« je rekel, »bodi srečna pri nas! Ako ti morem storiti kako veselje, bom vedno rad storil.«

Deklica ga je gledala vsa osupla, obledela je in vztrepetala. Ker ni mogla govoriti, so se prikazale v njenih očeh svetle solze kot odgovor.

Zunaj ob robu stavbišča je šel mimo stari Križnar in Marko je iskal z očmi neko drugo osebo, ki bi jo tako rad videl v svoji bližini; vendar Gele, njegove neveste, ni bilo nikjer. Malo pozneje sta se srečala Osojnik in Križnar baš za cerkvijo, nekoliko proč od vrveža.

»Pozdravljen, sosed,« mu je zaklical Marko. »Veseli me, da si tudi ti prišel na našo veselico.«

»Nisem prišel radi veselice,« je odgovoril Križnar s sladkogrenkim smehljajem, »temveč sem le hotel pogledati, koliko ste naredili.«

»Kaj ne, v zadnjem času smo pridno napredovali?«

»O da, precej zidu so že postavili.«

»Sosed, ali še vedno ne veruješ, da bomo delo dokončali?«

»Ako boste imeli dovolj denarja, boste že dokončali.«

»Imamo božji blagoslov.«

»Božji blagoslov je sicer lepa reč, Osojnik, toda samo z blagoslovom ne moreš sezidati tako visokih zidov. Ta stvar, ki stoji tu, je gotovo veljala nekaj tisoč goldinarjev in radoveden sem, kje ste vzeli toliko denarja.«

»Nabrani krajcarji so to, z veseljem darovani in z božjim blagoslovom pomnoženi.«

»Da plačujete samo z milodarom, tega ne verujem. Toliko se Križnar že spozna, da tiči za tem večji kapital; ta pa je nekoliko sumljiv.«

»Sosed, kaj misliš s temi besedami.« je vzkipelel Osojnik.

»Starim babam lahko natvežeš, kar hočeš,« je z zlobnim pogledom rekel Križnar; »toda zapomni si, kar se tiče premoženjskih zadev moje sestre, imam tudi jaz nekoliko besede.«

»Od Jesenovke nisem dobil niti vinarja.«

»Da, denarja ne, to vem, pač pa kredit. Moja sestra, Katra, je bila s svojim možem pri sodišču in tam nekaj skrivaj naredila. Za tem tiče drugi ljudje. Križnar še ni tako star in slep, da bi mu stale take zvijače skrite.«

Osojnik je imel nekaj ostrih odgovorov na jeziku; a se je premagal. Kako težko je premagal jezo, se je videlo iz njegove bledote in trepetajočih mišic. Končno se je umiril in rekel z nekoliko užaljenim, a vendar ne neprijaznim glasom:

»Sosed, ti si čisto na napačni poti. Od tvoje sestre nisem dobil niti denarja, niti kredita. Tudi o kaki skrivni zadevi mi ni nič znanega. Da bi pa uganjal hinavščino, zato preveč spoštujem tvojo čast.«

»Haha, čast!« se je zasmeljal Križnar, »ta je pa dobra.«

V tem trenutku sta pritekla dva fanta in zaklicala Osojniku:

»Marko, Marko, kje pa si? Povsod te že iščemo. Pridi z nama k veliki mizi, da bomo pili na tvoje zdravje.«

S temi besedami sta ga odpeljala. Križnar je zaničljivo gledal za njim. Ko je prišel Osojnik do mize,

se je dvignil čevljar Gašper ter nagovoril Marka z dolgo napitnico. Vsa množica mu je vpila: »Živijo!«, vriskala in metala klobuke v zrak.

Osojnik je stal sprva ves mrk, zakaj srečanje s Križnarjem je vrglo temno senco na njegovo srečo. Toda kmalu se je njegovo čelo zjasnilo. Veselilo ga je, da so mu izkazovali ljudje toliko zaupanja in ljubezni. Jasni klici so ga ganili, dolgo časa je kot očaran gledal cerkveno zidovje, nato se je odkril in izpregovoril:

»Ne meni, temveč Onemu nad nami pripada slava. Bog nam je pomagal, da smo toliko naredili in z njegovo pomočjo bomo delo tudi dokončali. — Vi ste pridno pomagali in nimate nič manj zaslužnja kot jaz... Še nekaj moram povedati. Danes je lep dan za nas. A še lepši bo tedaj, ko zvonovi ne bodo več zvonili s Črne stene, temveč iz našega zvonika, ko bo med temi zidovi plaval vonj kadila in bo prišel naš Gospod v to hišo, ki smo mu jo sezidali, da bo bival med nami.«

Moževe oči so se sanjavo bleščale in ogenj svetega navdušenja je sijal z njegovega obraza, ko je izgovoril kratke, globokoobčutene besede. Vsi so zrl vanj in pozneje so mnogi rekli, da Osojnik še nikdar ni bil tako lep. Tončka je bila danes kar ponosna na svojega brata, in Marta, deklica, ki ni mogla govoriti, je imela neprestano solze v očeh. Zvečer so v vseh hišah v Zagorju govorili le o Osojniku. — Tam pri Osojnikovih pa se je odigral še majhen dogodek. Ko je prišel Marko s Tončko in z Marto domov, ga je čakala Križnarjeva Gela. Sprva je bila z Osojnikom zelo prijazna, nato pa bolj osorna. Končno je zahtevala, naj bi jo Marko spremil domov. Mirno in ljubeznivo je mladi mož izjavil, da je danes silno utrujen in da tudi zato ne more ustreči njeni prošnji, ker se ne spodobi, da bi jo spremljal ob takem času. Jezno je vstala Križnarjeva hči in trmasto odšla.

Nekoliko pozneje je vprašala Marta z znamenji Tončko, kdo je bilo to dekle. Ko ji je Tončka pojasnila, da je to Markova nevesta in bodoča gospodinja v Osojnikovi hiši, se je Marta zelo ustrašila in rekla,

da se ji Marko zelo smili, zakaj tuja deklica da ima hinavske oči in zloben, zelo zloben pogled. Od te ure dalje je gledala Marta Marka z bolestjo in globokim sočutjem.

VIII.

Minilo je dva dni po tej veselici, ko je prišel pozno zvečer Skobčev Jože k Osojnikovim in odpeljal Marka s seboj. Stopala sta po poljski poti, ne da bi Jože odprl usta. Čez nekaj časa je prekinil Osojnik molk in rekel:

»Jože, zakaj se nisi v nedeljo nič prikazal? Bil je zelo vesel dan.«

»Veselje in radost ni zame,« je zamrmral starec, »delati moram, dokler je čas. Veselje mi ne pristoja.«

»Jože, veselje pristoja vsakomur. Toda meni se vedno zdi, da nosiš težko breme na svoji duši. Odloži nekoliko, povej, izgovori se enkrat in ti bo laže.«

»Ljudje mi ne morejo pomagati. Ljubi Bog mi je že vzel pol bremena, in če bo hotel, mi bo vzel vsega... Toda pustimo to, nekaj ti moram povedati.«

Starec je nekaj čas molčal, nato pa je rekel brez ovinkov:

»Moj brat, Martin, je bolan. Mislim, da bo umrl. Znamenja so tu.«

»Kako to? Ali se mu je kaj zgodilo? Kaj mu je?« je začudeno vprašal Marko.

»Ne vem, nisem zdravnik. — Toda ti moraš iti tja, Osojnik in govoriti s Katro. Sedaj ni več tako trda kot prej, bližnja smrt jo je omehčala.«

»Ako grem tja, moram vendar govoriti s tvojim bratom.«

»Bâh, moj brat nima nobene besede, ne v življenju, ne v smrti.«

»Kaj pa naj govorim z...«

»Ali ne razumeš? Radi denarja za cerkev moraš govoriti. — Neko gotovost moraš imeti, popolno gotovost! Okoliščine so se izpremenile, popolnoma izpremenile.«

»Kako to? Ali je denar izgubljen?«

»Osojnik, ne spravi me ob pamet s svojimi vprašanji. Poslušaj, kaj ti bom povedal... Zadnjič je prišel k moji svakinji Križnar ter jo kratkomalo silil, naj naredi oporoko, seveda v korist Križnarjevega dekleta. Ukazovati si Katra ne pusti ničesar in če pride dva trda kamenja skupaj, se dela ogenj. In tu se ni samo bliskalo, temveč je celo grmelo. In končno je rekla Katra, da bo naredila oporoko, toda Križnarjeva ne bo dobila niti gumba, temveč bo zapisala vse svoje premoženje cerkvi. In res, prihodnji dan je vlekla mojega brata k sodnji in tam so nekaj zapisali. — Kaj so storili, žalibog nisem mogel zvedeti. Martin bi mi rad zaupal, toda svakinja je prehitro prišla in mu prepovedala govoriti. In sedaj ga ne pusti več samega.«

»Ako je stvar zapisana, potem ni izgubljena in zato ni treba, da bi nadlegovali ubogega bolnika.«

»Z Martinom nimamo nič opraviti, temveč s Katro. — Kaj je zapisano. to je še vprašanje, mi pa moramo imeti gotovost. In meni se zdi, da moraš predvsem ti skrbeti za gotovost, ker si dal največ tisočakov za zidanje in zastavil svoje posestvo.«

»Kaj praviš?« je vzkipeł Marko; »ti pač ne boš verjel vsaki čenči.«

»Osojnik, star lisjak sem in imam dober nos; natančno vem, kako stoje tvoje stvari in me ne boš preslepil.«

»In ako sem zastavil svoje posestvo,« je pripomnil Marko, »saj imam kritje v cerkvenem fondu; natančno si zapišem, koliko sem izdal.«

»Hahaha, cerkveni fond! Tu se zopet vidi, kakšen velik otrok si ti. Na cerkveni fond ti ne bo posodil noben človek niti vinarja, ker ni nič notri; in na tak nič izdajaš take vsote denarja.«

»Tako velikih vsot tudi nisem izdal, in božji blagoslov mi bo dvakrat poplačal.«

»Božji blagoslov že priznam; toda kot voditelj tega podjetja moraš računati s trdnimi številkami.«

»Računaj ti s trdnimi številkami, če... če... Oh, kaj, denar, denar smo potrebovali, in sicer nujno potrebovali. In v sili zagradi človek tam, kjer je naj-

bliže. — Sicer pa mora oni, ki zahteva od drugih žrtev, sam dati dober zgled.«

»Dober zgled si že zdavnaj dal. Že takoj od začetka si storil več, kot je bila tvoja dolžnost. Tudi drugi imajo dolžnosti in mogoče še večje kot ti. Zakaj stavljaš radi drugih v nevarnost hišo in posestvo?«

»O tem ni govora, da bi bila hiša in posestvo v nevarnosti! Nekaj tisočakov naše imetje že prenese. In ko bo zgradba enkrat pod streho, se bo stekal denar od vseh strani.«

»Hahaha, denar od vseh strani! Niti vinarja ne smeš pričakovati, dokler ne poveš resnice. Ljudje mislijo, da poseduješ skriven denarni vir, ki je neizčrpen. Odpreti moraš usta in povedati: »Toliko in toliko sem jaz doprinesel, sedaj pa storite še vi svoje! Potem se bodo mogoče tudi drugi zavedli svoje dolžnosti.«

»Tega pa ne! Sramotno bi bilo zame, da bi se tako razbobnal.«

»Tako? Ti hočeš dati ljudem dober zgled? Lep zgled, za katerega nihče ne ve!«

»Se bodo že spametovali.«

»Preslepi so, in ti storiš vse, da bi jih še bolj oslepil. Osojnik, pazi, kaj ti rečem. Če ne boš ti sam povedal ljudem resnice, bom storil to jaz zate in vsej vasi pojasnil, kako stvar stoji.«

»Jože, tega ne boš storil na noben način!« se je razburil mladi mož; to je nečastno, da bi izblebetal zaupane skrivnosti.«

»Ničesar mi nisi zaupal, česar ne bi že zdavnaj spoznal s svojim zdravim razumom. Vztrajam pri svoji besedi: Pojdi takoj k moji svakinji, povej ji vso resnico in si zagotovi denar, ali pa bodo jutri ob tem času v vseh hišah tja do Vrbovca vedli za tvojo stvar — torej, kar ti je ljubše.«

»Toda sedaj, ko leži Martin bolan, je najbolj neprimeren čas nadlegovati Katro z denarnimi zadevami.«

»Nasprotno, baš sedaj je primerno. Preden ljudje umrjejo, morajo urediti svoje posvetne zadeve.«

»Šel bom tja ter obiskal Martina,« je napol pristal Osojnik.

Uro pozneje sta bila oba gori v Jesonovčevi hiši. Ko je stopil Marko k Martinovi postelji, je takoj spoznal, da je stvar nevarna. Martina je z vso silo napadla stara srčna bolezen, in neprestani krči so ga tako oslabili, da skoraj ni mogel več govoriti. Katra, njegova žena, je bila vsa iz sebe. Kakor brez uma je hodila po hiši, se jezila in zmerjala posle, se nato zgrudila ob bolnikovi postelji in s svojim stokanjem še poslabšala moževo stanje. Baš sedaj je držala bolnikovo desnico v svojih mesnatih rokah in vpila:

»Martin, umreti mi ne smeš! Slišiš? Tega mi ne smeš storiti. Naj raje jaz umrem pred teboj. — Bodi tiho, Martin, ne govori! Ne valjaj se tako po postelji, se boš pretegnil . . . Kolikokrat sem ti rekla, da se moraš paziti. Toda ne in ne, vse govorjenje je bilo zaman! Sedaj pa imaš; vidiš, tako je, ako človek ne uboga in dela vse po svoji glavi. Sebe in mene boš spravil pod zemljo . . . Martin, Martin, povej mi, ali ti je kaj boljše? Kaj ne, da ti ni več tako slabo kot zjutraj, kaj ne?«

Skoraj nerad je prekinil Osojnik jadikovanje razburjene žene, ter vprašal:

»Ali ste bolnika že prevedeli? Ali je prejel svete zakramente?«

»Za božjo voljo, prevedeti!« je zastokala žena, »saj ni še tako slab? Za to je še čas. Saj ne bo umrl. — Zdravnik je rekel, da ni nevarnosti.«

»Katra, življenje in smrt leži v božjih rokah,« je resno rekel Marko; »bolje je, da se pusti človek prezgodaj prevedeti, kot prepozno, in radi zakramentov ni še nihče umrl.«

Nato je stopil k bolniku in tiho vprašal:

»Martin, ali naj grem po gospoda?«

Bolnik je slabotno prikimal in proseče pogledal mlademu možu v oči. Naglo je zagrabil Marko svoj klobuk, planil skozi vrata in tekkel, kolikor so ga nesle noge v župnišče v Podgorje. Katra pa je začela znova stokati in jokati; tedaj je stopil k njej Jože, ki je dosedaj molče stal poleg postelje, jo prijel za roke in rekel:

»Svakinja, tako razburjena si, da Martinu škoduješ. Pusti, naj bo pri njem Francka, dekla. Večkrat je že bila pri bolnikih kot ti in se lahko zaneseš nanjo. — Midva se morava nekaj pogovoriti, pojdi z menoj v kuhinjo.«

Krepko jo je prijel, a ona se mu je hotela iztrgati. Vendar je ni izpustil, temveč potegnil s seboj iz sobe. Zunaj se je zgrudila žena na klop in začela obupno jokati. Jože jo je nekaj časa gledal, nato pa ji je zaklical s strogim glasom:

»Katra, ne pregreši se; od našega Gospoda Boga ne boš nič izsilila, temveč prej izprosila! Od njega je vse odvisno.«

»Za božjo voljo, kaj pa naj storim, svak?« je stokala žena.

»Predvsem ne smeš tako divjati, ampak se moraš vdati v božjo voljo. In potem moraš končno urediti svoje zadeve z Bogom. — Ti veš, da je tvoj oče nekoč obljubil, da bo nekaj več storil za cerkev z Zagorju! tudi ti si že večkrat obljubila nekaj denarja, a gotovosti ni še nobene.«

»Oh ljubi Bog, počakajte da prej umrem, potem boste vse dobili za cerkev! Midva z Martinom sva si drug drugemu pripisala premoženje. Ako bom jaz prej umrla, bo dal Martin, ako bo pa Martin prej umrl, bom dala jaz.«

»Katra, povej odkrito, ali je tudi pri sodnji to zapisano, da bo vajino premoženje pripadlo cerkvi?«

»Ne, to ni zapisano, toda sklenila sva to; in oba naenkrat ne bova umrla.«

»Našemu Gospodu ne smeš ukazovati. Sicer si pa obljubila, da boš dala nekaj kapitala, ko bomo začeli zidati. Kar človek obljubi Bogu, mora izpolniti.«

»Saj imate dovolj denarja in sedaj ne potrebujete kapitala.«

»Da, dovolj denarja! Pa veš, odkod? Osojnik je zastavil svoje posestvo in vzel nanj kredit za cerkev. Samo radi tvoje obljube smo tako hitro začeli zidati; toda ker ni bilo nič denarja, je vse obstalo. In tedaj je požrtvovalni mladi mož zastavil vse svoje posestvo.

»Ali je res, da je vzel Osojnik denar na svoje posestvo?« je zamišljeno vprašala žena; toda takoj nato je rekla: »Osojnik lahko to stori, saj je mlad in močan, in bo lahko dobil še mnogo denarja; mi stari pa moramo držati svoje stvari, da ne bomo na koncu beračili. Človek ne ve, koliko bo potreboval. Ti pa in tvoj brat, Križnar, ki imata največ dolžnosti, sta trda in neizprosna.«

»Ako dasta polovico svojega premoženja, vama bo ostalo še toliko, da bosta lahko živela še petdeset let brez skrbi; toda mi ne zahtevamo denarja, temveč samo zagotovilo.«

»Kar je zapisano, to je podarjeno.«

»Saj ni res. To kar zapišeš, bo veljavno šele po smrti; dotlej pa je denar vajina lastnina in lahko porabita, kolikor hočeta... Moraš zapisati, še danes, da bo stvar enkrat urejena.«

»Ti si pa res vihra! Vse hočeš takoj,« se je jezila Katra; »pozneje bo še čas za to, ko bo Martin ozdravel in bova stvar skupaj uredila.«

»Ne, danes je pravi čas — danes bo prišel naš Bog v tvojo hišo — ako ne boš stvari uredila — ne bo dobro.«

Grmeče je izpregovoril starec te besede. Kakor prerok je stal pred njo visoko zravnčan in z bliskajočimi se očmi. Katra se je prestrašena zganila; po kratkem molku je boječe vprašala:

»Kaj praviš, svak? Kaj misliš?«

»Smrt se plazi okoli tvoje hiše,« je odgovoril starec z zamolklim, slovesnim glasom, »in kmalu bo prišel naš Gospod, v čigar rokah je življenje in smrt; on plačuje zveste in kaznuje nezveste.«

»O Bog, saj mi ne bo vzel Martina,« je zastokala žena, ki je začela razumevati starčeve besede; »svak, vse bom storila, vse — samo Martina mi gospod Bog ne sme vzeti.«

»Ukazovati ne smeš našemu Gospodu; on stori, kar hoče, in vedno pravo. Toda če pričakuje človek njegovo milost, mu mora dati, kar mu je obljubil.«

»Saj bom dala, prav gotovo bom dala, samo reci, svak, kaj naj storim,« je boječe rekla žena.

Sedaj je bila tako vznemirjena, da je bila pripravljena vse storiti. Še preden je prišel duhovnik z Najsvetejšim, je Jesenovka lastnoročno napisala izjavo, v kateri je zapisala vse svoje premoženje za cerkveni fond, v slučaju, da bo preživela svojega moža. Obljubila je tudi, da bo svetovala možu, ko bo ozdravel, naj tudi on napiše slično izjavo.

Malo pred polnočjo je prišel Osojnik z duhovnikom. Jesenovec je bil popolnoma pri zavesti, a je z veliko muko sprejel svete zakramente. Pozneje si je nekoliko opomogel in ko je Marko odšel, mu je večkrat stisnil roko. Zunaj pred vrati je dala Katra Osojniku listino.

»Sosed,« je rekla, »tu je moja oporoka, dobro jo shrani, — in moli, da mi bo Gospod Bog ohranil Martina.«

Začudeno je gledal Osojnik ženo in ni hotel vzeti papirja. Tedaj ga je sunil Jože v hrbet in zagodrnjal:

»Spravi papir — ni narejen zate, temveč za našega Gospoda!«

Tedaj je spravil Marko listino v žep in šel počasi domov.

Naslednje jutro se je razlegalo iz Jesenovčeve hiše strahovito stokanje in jokanje. Martin, kmet, je umrl. Do zadnjega trenutka je Katra upala, da bo ozdravel, in sedaj je bila kakor blazna. Klicala je umrlega po imenu in se kregala z Bogom. Šele ko je prišel Osojnik in jo tolažil z jasnimi, nežnimi besedami, se je nekoliko pomirila.

Dva dni kasneje so nesli Jesenovca na pokopališče v Podgorje. Ko se je pomikal pogreb po hribu navzdol, so nenadoma zadoneli iz Črne stene skrivnostni zvonovi; ta dan so doneli temno in zamolklo, kakor pridržano jokanje. — Osojniku, ki je stopal za krsto, je bilo izredno težko pri srcu. Neka neizrečena potrptost je ležala v njegovi duši. Molil je: »Gospod, daj mu večni mir!« In imel je občutek, kot da govori te besede sam sebi.

IX.

V naslednjem času je Osojnik še bolj pospeševal zidanje cerkve. Vsled oporoke stare Jesenovke se je čutil varnega, zato je tako dolgo nadlegoval stavbenika, da je podvojil število delavcev. Skobčevega Jožeta je nepotrpežljivo opominjal, naj spravi na dan stare zvonove. Toda starec se je odločno zoperstavil in izjavil, da ne sme govoriti o starih zvonovih, dokler ne bo izgotovljen zvonik in ne bo stal oltar v cerkvi.

Osojnik je imel določen načrt: do pozne jeseni mora biti cerkev dozidana, pozimi bodo izgotovili najnujnejšo opremo notranjščine, in prihodnjo Veliko noč bo cerkev slovesno blagoslovljena. Ker je imel ta cilj vedno pred očmi, se je polastila mladega moža nekaka vročična nepotrpežljivost. Na svoje gospodarstvo je popolnoma pozabil. Dočim so sedaj poleti drugi Zagorci opravljali nujna poljska dela, je prepustil Marko vse te zadeve svojim poslom. Vsled tega je red v hiši nekoliko odnehal. Mlajša dva hlapca nista hotela ubogati velikega hlapca; večkrat sta mu kljubovala ter delo slabo opravila. Marko je vse to prezrl. Vedno se je mudil na stavbišču. Vse njegove misli so bile usmerjene na veliko delo, da je vse druge skrbi opustil. V tem času je zvedel, da zahaja poštarjev sin iz Vrbovca pogosto h Križnarjevim in da mu je Gela očividno naklonjena; a Marko ni veroval tem govoricam. In ko so mu z gotovostjo pripovedovali, da je plesala Križnarjeva hči na žegnanju v Podgorju zelo mnogo s poštarjevim Mirkom in bila z njim zelo prijazna, ga je vendar nekoliko zaskrbelo, a si je kmalu pregnal skrbi z mislijo: »Saj imam Gelino besedo; in te ne bo prelomila. Poštarjevega sina samo vleče za nos; njeno srce je moje, to mi je stokrat pokazala.« — Z vso silo se je zopet lotil dela pri cerkvi in vsa senca je izginila z njegovega obraza.

Nekega dne, začetkom avgusta, je šel Osojnik že navsezgodaj na stavbišče. A delo mu danes ni šlo tako gladko izpod rok, kakor druge dni. Neka teža, nek nemir, ki ga sicer ni poznal, mu je stiskal srce. — Okoli poldneva, ko je baš stopil na visok oder, je

nenadoma začul iz Črne stene zategnjeni, strahoten zvok. Ozrl se je in zagledal na koncu doline gost, temen steber dima. — Za božjo voljo, ali gori? — Tam ni stala nobena hiša razen Slivnikove in Osojnikove. Zamolkli zvok iz Črne stene je bil vedno glasnejši, oblak dima je postajal širši in temnejši. Nenadoma se je začul s hriba strašni krik:

»Ogenj! — Ogenj!«

Nekaj glasov je kričalo:

»Kje? — Kje? Kje?«

»Ogenj! — Pri Osojnikovih — ogenj! Osojnik — ogenj!«

Marko je za hip od strahu odrevenel. Nato je tako hitro splezal po lestvi, da sam ni vedel, kako je prišel doli.

»Za božjo voljo, ljudje, pomagajte, pomagajte!« je kričal delavcem.

Ti so že tekli po hribu navzdol s škafi, sekirami in lestvami — Osojnik pa z njimi. Ob robu gozda so že zaslišali grozno prasketanje plamenov in kmalu nato so zagledali hišo, vso v ognju. Marko je zahropel kakor v vročici, ko je zagledal, kako gine njegovo lepo posestvo. Kakor iz uma je dirjal proti kraju nesreče in ko je došel tja, se mu je stemnilo pred očmi in moral se je za trenutek odpočiti. Tam ob ograji je slonela nema dekla Marta in plakala. Tončka, sestra, je urejevala nekatere pred ognjem rešene stvari. Mnogo sosedov je bilo tu, ki so brez smotra hodili okoli ognja in s svojim vpitjem še povečali hrušč. Od vodnjaka se je stvorila veriga, škafi so šli iz roke v roko, a mala množina vode ni mogla omejiti ognja. Pri skednju, kateri je začel prvi goreti, se je ostreje že zrušilo, in sedaj je bila hiša od vrha do tal v plamenu.

Nekaj časa so nosili sosedje opravo iz hiše, a sedaj si ni nihče več upal v hišo. Marko je temno zrl v plamen; nenadoma pa je planil kvišku in divje zakričal:

»Kje je moja omara? Ali je niste rešili?«

Tončka in Marta sta prihiteli k njemu in Tončka je rekla ihte:

»Omare nismo nesli ven, toda kar je bilo notri, smo vzeli ven in rešili.«

»In denar? Denar?« je jadikoval mladi mož. »Šest sto goldinarjev imam notri, ki so cerkvena last, in važne listine.«

»In kje si imel denar?« je trepetaje vprašala Tončka.

»Oh, denar je še notri, niste ga mogli najti — ležal je v nekem slepem kotu za desnim predalom. Moram v hišo! Denar ne sme zgoreti, cerkven je!«

Potisnil je klobuk globje na obraz in hotel skočiti v gorečo hišo; toda trije možje so ga trdo zgrabili za roke.

»Za božjo voljo, Marko, kaj pa misliš?« se je jezil Žitnik, »saj drčiš v gotovo smrt; znotraj je vse v plamenu in ostrešje se bo vsak hip zrušilo.«

»Gori v moji sobi so okna še cela, tam še ne gori; pustite me, da grem notri, nobene nevarnosti ni!«

»Ne, ne, zadušil se boš v dimu,« je branil Stoparjev Janez, »in če boš stopil v sobo, se bodo udrila tla.«

Nato se je oklenila Tončka brata in ga prosila:

»Marko, bodi pameten. Saj je že dovolj nesreče. Ako se ti kaj pripeti, smo popolnoma uničeni.«

»Toda to je cerkven denar, nujno ga potrebujemo,« je zaklical mladi mož, »in listine! Listine! Vse svoje življenje se ne bom iznebil očitka, da sem pustil vse zgoreti.«

Skušal se je izviti.

»Bodi no pameten! Molči in ostani tu,« je opominjal Steblaj; »življenje je več vredno kot denar in posestvo.«

Tedaj je nenadoma zadonel krik:

»Jezus, Marija, notri je!« — »Ali je znorela?« — »Bog bodi ji milostljiv!« — »Dekle je izgubljeno!«

»Kdo je notri?« sta hkrati vzkliknila Tončka in Marko.

»Vaša dekla, Marta. — Deklica, ki ne zna govoriti,« se je glasil odgovor.

Na Markovem obrazu se je zrcalila nema groza. Uboga dobra deklica je šla očividno zanj v nevarnost,

da bi prinesla denar. Ne, junaška deklica ne sme umreti v plamenih. Napel je vse svoje mišice in se iztrgal z nadčloveško močjo svojim varuhom. V dveh skokih je bil pri vratih in skočil v gorečo hišo. Nov, divji krik je spreletel množico. Nekaj pogumnih fantov je hotelo skočiti za njim, tedaj je zadonel glasen klic:

»Nazaj, nazaj! Ostrešje se ruši, vse vas bo podkopalo.«

Z divjim hruščem se je sesul prednji del strehe in v vsej širini obležal pred hišnimi vrati.

»Jezus, Marija in Jožef!« — »Vsi svetniki!« — »Sedaj jima je zaprt izhod!« — »Rešitev je izključena,« so stokale ženske.

Nekaj tesarjev je prihitelo s sekirami. Razsekali so goreče tramovje, da je bil vhod zopet prost. Radi vročine niso mogli dalj vzdržati in so se morali hitro umakniti. Na vrtu pa je klečala na tleh Tončka, vila roke proti nebu in proseče molila:

»Sveta Marija, pomoč kristjanov, pribežališče žalostnih, ako ti ne boš pomagala, je vse izgubljeno, vse izgubljeno.«

Žene so jokale in stokale, nekaj mož je še enkrat zaman poskusilo, da bi prišli do hiše. Tedaj je zopet zadonel krik. Med vrati se je pojavila temna, kadeča se prikazen ... Oh, Bog, onadva sta! Marko je nosil na rokah nezavestno, nemo deklico. Tedaj je omahnil in se zgrudil s svojim bremenom na tla. Takoj je priskočilo nekaj fantov in potegnili so trepetajoči telesi iz vročine.

Na sosedovem vrtu so položili v travo oba nezavestna, polivali njuno obleko z vodo. Markov obraz je bil temnordeč, iz dekličinega čela je tekla kri. Tončka je položila bratovo glavo v svoje naročje, nežno božala njegovo lice in ihtela:

»Samo da si se rešil iz hiše, ti ljubljeni brat! Ne boš umrl! Dobri Bog tega ne bo dopustil!«

Ob Markovi strani je klečal Slivnikov Peter. Iskreno je stiskal roke nezavestnega Marka. Čez nekaj časa je vzdiknil:

»Živi, še živi, srce mu krepko bije; moramo ga nekoliko dvigniti, da bo laže dihal, kaj ne Tončka? Stekel bom domov in prinesel nekaj smetane. Smetana hladi in celi opekline. Tudi nekoliko vode bi morali dati ubogemu revežu; mislim, da ima notranjo vročino.«

S temi besedami je odhitel hrabri mož domov. Ves čas požara je bil pri Osojnikovi hiši, mnogo rešil in pomagal, kolikor je bilo v njegovi moči, četudi je bila njegova hiša v največji nevarnosti. — Nekaj žensk je nudilo prvo pomoč nezavestni deklici. Sprva so mislile, da je že mrtva; ko pa so ji močile nekaj časa čelo in ji vlile nekaj kapljic vode v usta, je uboga deklica zadihala in parkrat komaj slišno vzdihnila. Bilo ji je mnogo hujše kakor Osojniku, zakaj imela je grozne opekline. — Čez nekaj minut se je vrnil Slivnik s kozarcem mleka in s skledico smetane. Ko so vlili Marku nekoliko mleka v usta, je odprl oči in začudeno gledal okoli sebe.

»Kje pa sem?« je vprašal, »kaj se je zgodilo?«

»Med ljudmi si in rešen, hvala Bogu!« je veselo odgovorila Tončka; »kako ti je, ali te kaj boli?«

»Dobro mi je in tudi velikih bolečin nimam; toda kje, kje je Marta? Zdi se mi, da sem jo prinesel iz ognja.«

»Da, da, rešil si jo. Tam gori leži.«

»Saj živi, kaj ne? Ji je zelo slabo?«

»Živi pač še,« so zaklicale ženske, »le pri zavesti ni in hude opekline ima. Z božjo pomočjo bo že šlo.«

»Da, da, z božjo pomočjo!« je zastokal Marko; »brez božje pomoči bi se ne rešil ... Grozno, strašno je bilo tam notri.«

Ob spominu na prestane strahote je zopet omedlel. V tem trenutku sta prihitela Križnar in njegova hči.

»Za božjo voljo,« je vpila Križnarjeva Gela, »kaj je z Markom? Ali se mu je kaj zgodilo?«

»Bil je notri v goreči hiši,« je odgovoril Slivnik.

»Jezus, Marija, umira,« je zastokala deklica.

Tedaj se je Osojnik prebudil. Ko je zagledal poleg sebe Križnarjevo Gelo, je šinil lahen, radosten smehljaj preko njegovega obraza.

»Gela, ali si tudi ti prišla?« je rekel slabotno. »Ne skrbi, nič se ni zgodilo; samo malo opekel sem se, a bom kmalu zdrav.«

»Toda Marko, zakaj si pa šel v ogenj?« je očita-joče rekla Gela.

»Šel je po deklico, Marto,« je odgovoril namesto njega Slivnik; »hotela je rešiti denar in brez Marka bi gotovo zgorela.«

»Kaj? Denar je ostal notri?« je vprašal Križnar.

»Da — šest sto goldinarjev in nekaj listin,« je odgovoril Marko.

»Ali ste rešili denar?«

»Denar? Ne ... Oh, radi denarja ne bom nikdar tožil, da sem le prišel ven ... Grozno je tam notri,« je počasi pripovedoval Osojnik. »V dimu in vročini ne spozna človek svoje lastne hiše ... Ko sem skočil v hišo, sem še videl Marto, ko je taval po hodniku. Kar naenkrat pa so se stopnjice zrušile in vse okoli je gorelo in žarelo ... Zagledal sem Marto; ležala je na tleh. Hitro sem jo pobral in jo hotel nesti ven. A nisem več našel izhoda. Taval sem sem in tja, oči so me pekle od dima, v glavi mi je šumelo ... Mislil sem že, da bom omedlel ... tedaj sem se naenkrat znašel zunaj ... ne morem si predstavljati, na kakšen način.«

»Naša ljuba Gospa vama je pomagala,« je zaihtela Tončka.

»In dekla?« je vprašala Gela; »oh, tu leži. — Moj Bog, kakšna jel!«

Istočasno kot Gela je pogledal tudi Marko tja. Ko je videl, kakšna je deklica, se je močno ustrašil. Hipoma se mu je vrnilo jasno mišljenje in je rekel:

»Marto morate hitro nesti v kako hišo in jo položiti v posteljo. — Takoj naj teče hlapec v Podgorje in pripelje duhovnika.«

»Da, nesite deklico tja v mojo hišo — čakajte, sam bom pomagal,« se je ponudil Slivnik.

Tudi v Tončki je že izginil prvi strah in skrb za brata; in sedaj se je obrnila z vsem svojim sočutjem

l ponesrečeni, nemi deklici ter ji pomagala z nežno skrbjo. — Komaj so Marto odnesli, že se je zrušilo ostrešje goreče hiše. Marko je divje planil kvišku, srepo strmel nekaj časa v vrtinec isker, nato pa si je z obema rokama zakril oči in tiho zastokal:

»Moja hiša! ... Moja hiša! ... Moja hiša!« ...

Križnarjeva Gela je glasno zajokala, dočim je gledal njen oče temno v tla.

V tem trenutku je prihitel mimo Boštjan, Osojnikov veliki hlapec. Ko je zagledal Marka, je naglo stopil k njemu in rekel s solzami v očeh:

»Kakšna nesreča! Pol duše sem dal v to lepo, ljubljeno hišo. Toda ne obupaj, zopet jo bomo sezidali — še lepšo kot je bila ta. Tesarska dela bom plačal jaz, to mi boš moral dovoliti, toliko že imam.«

»Dober, zvest človek si,« je mehko odgovoril Marko, »toda hišo si bom že sam sezidal. Moji posli ne smejo trpeti škode.«

»Kako je nastal ogenj?« je vprašal Križnar hlapca.

»Natančno ne vem,« je žalostno odgovoril hlapec; »mislim, da se je skedenj sam vnel ... Matevž in Janez sta spravila dva voza mokrega sena; prepovedal sem jima to, a hlapca sta delala vse po svoji glavi. Najbrže se je pregrelo mokro seno v skednju. Poleg tega sta pobalina vedno kadila, četudi sem jim stokrat prepovedal. — — Ne vem — ne vem — —. Že ves dopoldne se mi je dozdevalo, da nekje gori. Petkrat, šestkrat sem šel skozi hišo, hlev in skedenj, vse sem pregledal, a nisem zapazil ničesar razen vonj po dimu — naenkrat pa je butnil svetli plamen iz skednja.«

Nekaj sosedov je klicalo hlapca in zato je odhitel.

»Ko bi vsaj toliko ostalo, da bi imel prenočišče!« je zastokal Marko; »težko je, ako mora človek pri drugih ljudeh iskati zavetja. Slivnik tudi nima preveč prostora.«

Gelin obraz je zažarel in vneto je rekla:

»Veš kaj, Marko, pridi k nam, naša hiša je napol prazna in lahko si urediš kakor doma.«

Stari Križnar je zakašljaj in grdo pogledal hčer. Marko je to v prvem presenečenju prezrl. Na njegovih licih se je pojavila temna rdečica.

»Lepo bi že bilo tam gori pri vas,« je odgovoril, »samo nekoliko predaleč bi bilo zame.«

»Kaj daleč? Četrť urice bolj blizu ali daleč, to je pač vseeno. Pri nas boš imel prav udobno — pridi, pridi,« je silila deklica.

»Moram ostati vendar tam, kjer bodo moji ljudje.«

»Svoje ljudi boš vzel s seboj k nam, to je samoposebi umevno.«

Osojnik se je že skoraj hotel odzvati vabilu. Tedaj pa je zagledal temni, odbijajoči pogled starega Križnarja, ki je jezno grebel z nogo po tleh. Takoj je razumel položaj; vendar ni hotel užaliti deklice, zato je rekel:

»Gela, zelo hvaležen sem ti za vabilo, iz srca hvaležen; vendar moram stvar nekoliko premisliti... Poleg tega moram tu še marsikaj pregledati in urediti.«

»No, dobro, le uredi svoje stvari,« je pristala Gela, »in ko boš končal, ne premišljuj dolgo, temveč pridi k nam... Pozneje bom še prišla, da mi boš povedal svoj sklep.«

Počasi je odšla s svojim očetom okoli pogorišča, dočim se je obrnil Marko k možem, ki so nadaljevali z reševalnim delom.

Toda kmalu je obšla Osojnika zopet močna slabost, tako da je komaj stal pokonci. Na prigovarjanje mož je šel v sosedovo hišo in legel v posteljo. Neka dekla mu je dajala mrzle obkladke na glavo in tako si je kmalu nekoliko opomogel. Ko je zašlo solnce in nastal mrak, ni mogel več vzdržati v hiši. Šel je ven na nekoliko vzvišen konec vrta, odkoder je pregledal vso škodo. Nenadoma je stala pred njim Križnarjeva Gela.

»Za božjo voljo, Marko, kaj ti je?« ja zaklicala prestrašeno; »ali si bolan?«

»Ne, ne, nič mi ni,« je trudno odgovoril, »le nekoliko slabo mi je bilo radi vročine; toda sedaj je že boljše.«

»Ne straši tako sam tu okoli; samo težko srce si delaš s tem. Sedaj je že, kar je in ne moreš ničesar

izpremeniti. — Kako si se odločil? Saj boš prišel k nam, kaj ne?»

»Ne, Gela, ne morem... Tvojemu očetu to ni po volji. Niti besede ni rekel, da mi hoče dati zavetje in razločno sem videl, da ga je tvoje vabilo jezilo.«

»Res — sprva že,« je zajecljala deklica in vsa zardela; »takrat pri cerkvenem zborovanju si ga razžalil ter pozneje še enkrat in stari ljudje težko pozabijo kaj takega; sedaj pa je drugače, pregovorila sem ga in sedaj mu je čisto prav, da bi prišel k nam. Samo nekaj mi boš moral obljubiti.«

»Kaj pa, Gela?«

»Ti bom pozneje povedala; nekaj lahkega je, samoposebi umljivega, nekaj... Saj vem, da boš storil. — Sedaj se pa hitro pripravi, bova šla skupaj k nam. Drugo se bomo že doma zgovorili.«

»Ne, mačke v vreči ne bom kupil. Kaj zahteva tvoj oče?«

»Ti si trdovraten človek! Saj si lahko misliš, kaj zahteva? Z zidanjem cerkve moraš prenehati.«

»Za vse na svetu ne, Gela. — Ako bi to storil, bi bil res ničvreden človek. Cerkev mora biti sezidana, prej ne bom odnehal.«

»Ti si pa res nor,« se je jezila deklica; »mislila sem, da imaš že dovolj tega neumnega zidanja. Radi cerkve si postal nesrečen, radi cerkve ti je pogorela hiša, — tudi oče pravi to.«

»Kako to?«

»Ti še vprašaš! Radi cerkve si zanemaril hišo in gospodarstvo. Posli so gospodarili, kakor se jim je ljubilo. Ako ne bi vedno tičal v cerkvenih zidovih in bi hlapcem malo bolj strogo stopil na prste, ti ne bi zažgali hiše.«

»Res je, oh da, malo preveč brezskrben sem bil,« je zavzdihnil mladi mož; »Boštjan, stari hlapec, je vedno skrbel za moje stvari, kakor bi bile njegove in mislil sem, da se lahko popolnoma zanesem nanj... Moj Bog, nesreča hitro pride in često je človek ne more preprečiti niti s pridnostjo, niti s pazljivostjo.«

»O pač, v sto slučajih nesrečo lahko preprečimo. Vsaj sedaj moraš postati pameten ter pusti ono nesrečno zidanje in bolje skrbi za svoje gospodarstvo.«

»Ko bo cerkev dozidana, se bom s podvojeno pridnostjo lotil svojega gospodarstva in vse nadomestil.«

»Ničesar ne boš nadomestil. Cerkev ne bo nikdar končana in vse življenje bo stala med teboj in menoj.«

»Gela, ne obupaj. Saj mi je že itak dovolj težko pri srcu.«

»Ali misliš, da je meni lahko? — Tako sem se veselila, da boš prišel k nam, da boš vedno pri meni in te bom vedno lahko gledala. — Sedaj pa si vrgel vse moje veselje v vodo.«

Deklica je krčevito zajokala. Toda hitro si je obrisala solze in ježno zaklicala:

»Ničesar nočeš storiti meni na ljubo, ker me nimaš rad.«

»Tega sama ne verjameš, Gela,« je rekel grenko.

»Da, prepričana sem o tem ... Toda povej mi odkrito, kaj imaš rajši, cerkev ali mene?«

»Gela, to sta dve različni stvari, ki jih ne morem primerjati.«

»Tako, ne moreš primerjati? Potem bom drugače vprašala. Kaj raje pustiš, zidanje cerkve ali mene?«

»Cerkve ne morem pustiti in tebe tudi ne.«

»To je otročji odgovor. Na tak način me ne boš odpravil. Stvar je namreč ta: ali moraš pustiti zidanje cerkve ali pa si izbiti iz glave vsako misel name. — Kar hočeš! Odgovora ne potrebujem, bom že videla, kaj boš naredil.«

Trmasto, kljubovalno je izgovorila deklila te besede ter odhitela; iz daljave se je čulo njeno krčevito jokanje.

Mladi mož je sedel na neki kamen in si podprl glavo z obema rokama. Silna bolečina je divjala v njem. Ali nima Gela prav nič srca, da ga more danes, ko ga je zadela že tako velika nesreča, tako kruto žaliti? Ali je primerna ta deklila zanj? Ali sme upati,

da bo kdaj srečen z njo? — Skušal se je jeziti nanjo, a ni mogel. Čimbolj ga je bolela rana, ki mu jo je zadala Gela, tembolj jasno je vstala v njegovi duši njena slika, tembolj je hrepenel po njej. — Ako jo bo izgubil? Ali naj radi deklice pusti cerkev? Silen boj je divjal v njegovi duši. Nenadoma je planil kvišku in stisnil zobe. — Ne, cerkve ne bo pustil! To veliko sveto delo mu je zaupal Bog sam, cerkev je njegov življenski cilj. Cerkev mu je več kakor vse drugo, več kakor imetje, sreča in ljubezen. Radi cerkve bo doprinesel vsako žrtev. — Trden je bil njegov sklep.

X.

Osojnikova hiša se je spremenila v pepel. Naslednje jutro je solnce žalostno obsevalo ostanke zidu.

Tam pri Slivnikovih je še vedno ležala nezavestna, nema deklica s težkimi opeklinami. Zvečer jo je dal kaplan iz Podgorja v sveto poslednje olje. Zjutraj je prišel v Zagorje sam župnik kljub svoji starosti, da bi prinesel nekoliko tolažbe. V svoje veliko začudenje pa je videl, da sta Osojnikova vdana in mirna. Tončka je sicer nekoliko jokala, ko je govoril župnik nežne, tolažilne besede, Marko pa, ki je stal bled in z zavezano glavo pred župnikom, je rekel trdo: »Kar je našemu Gospodu prav, mora biti tudi nam prav!« Razen bolnice so bili samo ti trije v sobi. Nenadoma so se odprla vrata, in na pragu se je prikazal Skobčev Jože s srepim, groznim izrazom na obrazu. Bil je zunaj v Vrbovcu in je šele zjutraj zvedel za požar. In z vso naglico je pritekel sem. Za trenutek je stal skoraj nepremično na pragu, nato je planil k postelji, zgrabil vročo dekličino glavo in zamolklo zakričal:

»Marta, ljubi otrok, — kaj so ti storili?«

»Bodi pameten, Jože,« je tolažila Tončka starca; »nihče ji ni ničesar storil. Sama je šla v ogenj, da bi prinesla iz hiše denar in Marko jo je rešil.«

»Rešil! Rešil! Ako bo sedaj umrla ... O Bog, kaj sem storil?«

»Marti bo že boljše — rane se hitro celijo,« je skušal tolažiti Marko.

»Hahaha — hitro se celijo, ako bo umrla! ... Ali ste poslali po zdravnika?«

Ker so vsi molčali, se je razburil starec:

»Niti po zdravnika niste poslali, in pustite, da bo otrok poginil kakor kak črv ... Ne glejte na denar, najboljši zdravnik mora priti!«

»Prosila bom Slivnika, naj gre po zdravnika,« je predlagala Tončka; »do večera ga bo gotovo pripeljal.«

In odhitela je.

Tedaj je pristopil župnik, ki je začuden stal tu, položil starčku roko na ramo in milo rekel:

»Ljubi prijatelj, življenje in smrt sta v božjih rokah; — človek ne sme obupati, temveč mora zaupati v božjo pomoč.«

Ko je stopil čez nekaj časa v sobo Tončka, je namignil Marku in Jožetu, naj gresta z njim ven. Zunaj je gledal nekaj časa starca, nato pa je rekel:

»Čudim se tvojemu vedenju, Jože; kaj imaš z deklico, da tako skrbiš zanjo? Ali je tvoja sorodnica?«

»To nikomur nič mar,« je vzrožil starec.

»Odkod je deklica? Čigava je?« je pogledal župnik vprašujoče Marka. »Ne vprašujem iz radovednosti, temveč imam tehten vzrok.«

Osojnik je gledal samo v tla. Tedaj se je obrnil župnik zopet k starcu in sočutno rekel:

»Glej Jože, mislim, da vem, čigava je deklica. Že dolgo je od tega, ko sem dobil vprašanje o neki deklici, ki je izginila in ki je s teboj v sorodu. — Danes, ko si tako potrta od nesreče, ne bom več silil vate; mogoče boš pozneje prostovoljno povedal resnico. — Od tega je odvisna sreča in zdravje deklice. — Sedaj moram iti; o priliki bom zopet prišel.«

Ko je župnik odšel, je stal Skobčev Jože nekaj časa molče poleg Marka. Nato se je začel znova jeziti.

»Radi par ubogih goldinarjev ste poslali ubogo deklico v ogenj.«

»Nihče ni slutil, da bo storila to,« je zagotavljal Marko, »sam sem hotel v hišo, da bi rešil denar in listine.«

»Kakšne listine?«

»Predvsem oporoko stare Jesenovke.«

»Kje je oporoka?«

»Zgorela je z denarjem vred.«

»Moj Bog, sedaj je nesreča popolna!« je zavpil starec...

»Preskrbeti bomo pač morali, da bo napravila Katra novo oporoko.«

»To je lahko rečeno — toda ona tega ne bo storila. — E n k r a t je storila, ker je mislila, da jo bo naš Gospod za denar pustil Martina; toda sedaj se jezi na Boga in je vsa zagrenjena.«

»Prosim te, Jože, govori z njo. Ako ne bomo mogli računati na njen denar, bo slabo s cerkvijo. Vsled te nesreče jaz ne bom mogel več mnogo storiti.«

»Saj si že preveč storil,« je zamrmral starec; »skušal bom prisiliti Katro, da bo storila svojo dolžnost. Toda prej mora Marta ozdraviti. Ako bi umrla, me ne bi veselila več nobena stvar na svetu.«

In starec je šel zopet v sobo ter sedel ves dan nepremično poleg bolniške postelje. Boječe je prisluškoval težkemu dihanju in bolestnemu stokanju bolne deklice.

Pozno zvečer je prišel zdravnik. Po dolgem preiskovanju je odločno ugotovil, da opeklina niso nevarne; toda na deklico je očitvidno padel kak predmet in si je najbrže pretresla možgane. Zdravnik je zapisal neka zdravila in je zapovedal največji mir in najskrbnejšo postrežbo. Ako se bo deklica zavedla, bo rešena. — Postrežbe ni manjkalo. Tončka je pozabila vse drugo in se vsa žrtvovala le za bolno deklo; toda tudi Jože se ni premaknil niti za trenutek z mesta in je neprestano strmел v obraz svoje varovanke.

Tretje jutro se je deklica zavedla. Tončka, ki je stala poleg postelje, je nenadoma zapazila, kako je prišla bolnica njeno roko in jo toplo stisnila. Ko je pogledala tja, so zrle Martine oči jasno in razumno.

»Marta, Marta — ali me poznaš?« je veselo vzkliknila Tončka.

Bolnica je prikimala in s svojimi velikimi, začudenimi očmi stavila sto vprašanj. Toda že je priskočil Jože, ki je čepel zadaj na neki klopi, zgrabil bolnico za obe roki in zaklical:

»Marta, Marta, moj ljubi otrok — ali se res zavedaš? Ali nas poznaš. Da, da. Sedaj je vse dobro. Zopet boš zdrava, zdravnik je rekel... Toda zakaj si skočila v ogenj? Ali nisi mislila prav nič name, kako zelo bi mi bilo hudo, ako bi umrla?«

Tončka je povedala bolnici, kako se je vse zgodilo. Ko je slišala Marta, da je tvegala Marko zanjo svoje življenje in da jo je na rokah prinesel iz ognja, se je streslo vse njeno telo. Z očmi je vprašala, kje je Osojnik. Poklicali so Marka. Nema deklica je prišla njegove roke in jih iskreno stisnila.

Koncem tedna je obiskal župnik iz Podgorja še enkrat bolnico. Z velikim veseljem je ugotovil, da ni več dvoma, da bo deklica ozdravila. Preden je odšel, je prosil Skobčevega Jožeta, naj ga nekoliko spremi. Trmasto in s temnim pogledom je šel starec z dušnim pastirjem. Počasi sta stopala po poljski stezi, ne da bi izpregovorila besedice. Spodaj ob robu gozda je župnik obstal, prodirajoče pogledal Jožeta in rekel brez ovinkov:

»Čuj, hočem ti nekaj povedati... Pred štirinajstimi leti je bila krščena v Dolonjem Logu neka deklica na ime Marta, njena mati je bila Helena Bregar, njen boter Jožef Bregar iz Zagorja — tako je zapisano v dotični krstni knjigi.«

Divje je pogledal starec župnika; za hip se je zdelo, kot da bo planil na duhovnika, nato pa je premagal svoje razburjenje in rekel zaničljivo:

»Ali ste to pravilno izvohali? Nisem mislil, da so duhovniki tako radovedni.«

»Jože, nisem zasledoval stvari iz radovednosti, temveč radi uradnih dolžnosti,« je odgovoril župnik resno; »toda čuj dalje. — Grof Salburg je otrokov oče.«

»Ali je tudi to kje zapisano?«

»Ne. Toda grof sam je to izjavil in hoče svoje očetovske pravice.«

»Svoje pravice? Svoje očetovske pravice — ha — saj jih nima,« je zakričal starec v divji jezi. »Otrok nima očeta in ga ne potrebuje. Jaz sem mu oče in vse. Naj dokaže lopov svoje pravice!«

»Razumi me,« je pomirjeval župnik; »pravih pravic grof nima in jih tudi noče izsiliti. Le mirne poravnave išče. Rad bi videl otroka in mu izkazal kako dobroto.«

»Otrok mu ni nič mar, prav nič; ako se bo prikazal in skušal približati deklici, ga bom ustrelil kakor steklega psa,« je kričal starec v blazni strasti; »da, to bom storil! Dobil je že nekoč strel — v koleno mislim — tam na nekem lovu v Zalesju. Ako bom še enkrat streljal, bom bolje meril.«

Župnik se je stresel. Nekaj časa je stal brez besede, nato pa je rekel opominjajoče:

»Moj ljubi prijatelj, to je nekrščansko sovraštvo, to je grešno sovraštvo... Jože, tudi ti boš nekoč stal pred Sodnikom in potreboval milosti.«

»Da, milost, milost, milost,« je rohnal starec, »toda prej je pravičnost.«

»Pravični greši sedemkrat na dan, je zapisano v Svetem pismu in ako bi delal ljubi Bog z nami, kakor mi z drugimi, bi se nam godilo slabo, zelo slabo. Naš Gospod pa milostno sprejme spokorjenega grešnika in z dopadajenjem gleda njegovo skesano srce. — Tvoj sovražnik, grof Salburg se je vsekakor težko pregrešil, a je globoko obžaloval svoj greh. Tvojo sestro ni mogel poročiti, in zato je v ljubečem spominu nanjo ostal neporočen. Težke boje je moral prestat, telesne bolečine je tiho prenašal, vsi sorodniki so mu pomrli in sedaj nima nobenega človeka. Sedaj, na stare dni, se ga je lotilo silno domotožje po

človeku, ki bi ga nekoliko ljubil. Hrepeni po svoji hčerki, rad bi jo spoznal in popravil svoj greh.«

»Kaj? Otroka mi hoče vzeti? Ne, ne, on ni oče! Ni, prisegam, da ni!« je kakor blazen divjal starec; ne dam otroka, za nobeno ceno!«

»Saj ti ga noče vzeti, le videl bi ga rad in mu izkazal kako dobroto.«

»Otrok ne potrebuje njegovih dobrot, za otroka skrbim jaz, toliko že imam. — Ne, on ni oče, in deklica mu nič mar! Ako bo prišel, se bo zgodila nesreča; to mu lahko pišete. Nočem videti lopova.«

»Jože, tvoje srce je trše od kamna. Toda zapomni si, nespravlјivce bo zavrgel tudi Bog. Glej, z vso dušo se oklepaš otroka svoje sestre in ga hočeš le zase. Ljubi Bog pa ti ga lahko vzame vsako uro. — Kako blizu smrti je bila deklica ob požaru! Mogoče je bila to kazen za tvoje sovraštvo, ali opomin z neba, da otroka ne boš dolgo imel, ako ne boš odpustil... In deklica je nema. Ali veš, kaj se to pravi? Niti besedice ne more izgovoriti — kakšno trpljenje je to! Jože, mogoče si baš ti, s svojim zakrknjenim sovraštvom kriv otrokove nesreče? Ako mora trpeti otrok radi tebe? Božja kazen in božja pota so nepoznana.«

»Huuu — kaj pravite, gospod župnik?« je zastokal starec; »ne, to ni mogoče, tega ne morem misliti, tako grozen Bog ni. Deklica, Marta, ni kriva, nedolžna je, tako nedolžna kakor angel.«

»Toda, žalibog, često se morajo nedolžni pokoriti radi grešnikov; naš Gospod jim bo pač kje drugod štel to v dobro.«

»Grešniki. grešniki!... Oh... Ne verjamem, gospod župnik, ne morem verjeti. Kaj sem zagrešil? Ker branim svoje pravice? Oh, že vidim, bogati, imenitni in mogočni ljudje imajo več pravic. Mi revni in majhni ljudje moramo stopiti pred njimi v blato, prenašati gorje in sramoto — in končno, ako se jim ne zgodi vse po volji in njihovi želji, jih moramo prositi odpuščanja, jim poljubiti roko, jim dati svoje najljubše in najdražje, četudi nam krvavi srce, samo da ne doživi gospoda nikake neprijetne urice.

»Ni taka pravica, moj dragi. Mi vsi, veliki in mali smo pred Bogom enaki in Bog rad odpusti vsakemu, kdor se skesa in popravi svoj greh. Ako pa je Bog odpustil, tudi mi ne smemo več sovražiti. — Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom! — Kdor ne odpušča, mu tudi Bog ne bo odpustil.«

»Vi lahko govorite, gospod župnik, vas nič ne žge, vas nič ne reže; toda meni krvavi srce... Več kot dvajset let sem nosil sramoto in nesrečo svoje sestre, sem skrbel in se trudil za otroka in sedaj naj vse odpustim in vse pozabim! Oh, obupal bom... Ne, on ni oče. Pazi se naj, da ne bo nikdar stopil pred moje oči, sicer bo hudo.«

»Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom,« je rekel župnik milo. Toda starec ni več slišal, skočil je v goščavo in izginil med drevesi.

Prihodnje dni je taval Skobčev Jože brez miru po hribih. Župnikove besede so napravile nanj večji vtis, kot je hotel sam sebi priznati. V njegovem srcu je divjal vihar, neprestano so mu donele v ušesu besede: »Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom!« in: »Kdor ne odpušča, mu tudi Bog ne bo odpustil.« — — Ali je res kriv, da deklica ne more govoriti? Ali mu bo Bog morda res vzel otroka? Globoko sovraštvo, dolgoletno trpljenje, strah in obup, vse to je divjalo v njegovem srcu. In vedno bolj ga je mučila strašna misel, da bo Marta morala kmalu umreti. Proti koncu tedna ni več vzdržal. Zdirjal je skozi gozd v Slivnikovo hišo, da bi pogledal deklico. Čakalo ga je presenečenje.

Deklica si je že toliko opomogla, da je za par ur na dan že lahko vstala. Zdravnik je rekel, da je deklica izven nevarnosti. Jože se je globoko oddahnil in rekel parkrat: »Hvala Bogu!« — Njegovo srce se je omehčalo. Naslednjo noč je spal pri Slivnikovih. V sanjah je bolešno stokal in nekoč glasno zaklical: »Ne, Marta, radi mene ne smeš trpeti in umreti še

celo ne. Vse bom storil... Odpusti nam naše dolge!« — Še par dni se je bojeval, nato pa je dozorel v njem sklep. Šel bo v glavno mesto, kjer prebiva grof Salzburg. Tam bo skrivaj opazoval grofovo življenje in njegove razmere ter se končno-veljavno odločil. Toda preden odpotuje, mora govoriti še s svakinjo zaradi oporoke. Te stvari ne sme odložiti.

Par dni pozneje je povedal Jesenovki, da je z Osojnikovo hišo vred zgorela tudi njena oporoka. Ko je Katra to slišala, je hušnil preko njenega obraza škodoželjen smeh. Nato je rekla osorno:

»Zakaj ljudje bolje ne pazijo na ogenj — ne morem pomagati.«

»Saj boš naredila novo oporoko, Katra?« jo je prosil Jože.

»Niti v sanjah ne. Že večkrat sem se kesala, da sem kaj napisala.«

»Katra, ne govori tako! Kar človek da našemu Gospodu, ne sme vzeti nazaj.«

»Nehaj s svojimi pridigami! Naš Gospod tudi ni imel usmiljenja zame. Prav tedaj, ko sem vse dala za cerkev, je umrl Martin.«

»Ti, z našim Gospodom se ne smeš prepirati... Nič ljubšega ne moreš storiti Martinu na drugem svetu, kot da pomagaš pri zidanju cerkve.«

»Martin ničesar ne potrebuje. Vse svoje življenje je bil revež bolan in se je dovolj pokoril na svetu. Ako on ni prišel v nebesa, ne bo nihče prišel... In jaz tudi ne vem, koliko časa bom živela in koliko bom potrebovala; na stara leta vendar ne morem beračit.«

»O tem ni govora, Katra. Saj ne zahtevamo denarja, temveč samo gotovost, kako pisanje.«

»Pisanega ne dajem rada iz rok. Človek nikoli ne ve, kaj se bo s tako listino zgodilo. In poleg tega še dvomim, ali je prva oporoka res zgorela. Z dvema oporokama lahko človeku zavijete vrat.«

»Kakšne neumnosti pa govoriš! Meni in Osojniku lahko verjameš, saj sva poštena. Sicer pa je to zelo

nepošteno napram Osojniku, ako ne držiš svoje besede. Radi tvoje obljube je zastavil za cerkev svoje posestvo.«

»Oho, sedaj pa že vem, kam vleče veter,« je strupeno rekla Katra! »jaz naj bi torej plačala dolgovel! Ne, tako neumna nisem. Misliš, da sem zato vse svoje življenje garala in varčevala, da bom sedaj na stara leta vrgla svoje težko prihranjene denarje proč in pomagala iz brozge lahkomišelnemu človeku. Za človeka, ki dela dolgove, nimam denarja, — niti vinarja! Prav nič ne bom naredila.«

»Katra, denarja ne potrebuje Osojnik, temveč cerkev,« je zaklical nevoljno Jože; »neštetokrat si obljubila, da boš dala večjo vsoto za zidanje cerkve, vsa vas ve to, in Martin je to potrdil pri cerkvenem zborovanju. Sedaj pa nočeš tega storiti. Nisem mislil, da boš pojedla svojo besedo. Martin se bo v grobu obrnil, ker ga bodo smatrali za lažnivca in tebe je lahko sram pred celo vasjo.«

Žena je prebledela in se vsa stresla od razburjenja. Jože jo je zadel v najobčutljivejšo točko, zadel je v njen družinski ponos. Jezno je pogledala svaka in trdo rekla:

»Nepoštenosti mi ne smeš očitati. Svojo besedo vedno držim in jo bom tudi v tem slučaju. Ko bo cerkev pokrita, boste dobili denar. — Dvajset tisoč goldinarjev sem nekoč obljubila, in pri tem ostane.«

»Cerkve bo še to jesen pokrita.«

»Dobro. — Ko bo pokrita, bo denar vaš, prej ne, — to sem vedno rekla.«

»Saj to je v redu; toda oporoko lahko narediš.«

»Niti vrstice. — Saj še ne bom umrla. In če bi se to prej zgodilo, preden bo cerkev sezidana, bom že uredila svoje stvari, da mi ne bo mogel nihče očitati da sem neznačajna. — To je moja zadnja beseda.«

Napol razočaran, napol zadovoljen se je poslovil Jože od svakinje. Saj je bila še krepka in zdrava in pozneje bo še lahko govoril z njo. Drugo jutro je odpotoval proti jugu.

XI.

Osojnik se je naselil z vsemi svojimi posli pri Slivniku. Štirinajst dni po požaru je prosil Slivnika za razgovor. Ko sta sedela oba moža sama v zadnji sobici, dolgo časa ni mogel priti pogovor v tek. Osojnik je govoril to in ono, a se je obotavljal izreči odločilno besedo. Treseč se je sedel tu in si brisal pot s čela. Nenadoma je globoko zadihal in rekel navidezno mirno:

»Peter, rad bi dal v najem za eno leto ali več svoje posestvo z živino vred. Vzemi ga ti, bom dal za nizko ceno.«

»Kaj govoriš, Marko,« je rekel sosed, skrajno začuden. »Hišo boš vendar zopet sezidal? Saj še ni tako pozno.«

»Najbrže hiše ne bom več sezidal. Nisem kos tej stvari.«

»Marko, bodi pameten! Mnogo laže bo šlo, kot si ti predstavljaš in vsi sosedje bodo pomagali po svojih močeh. Za božjo voljo, nikar ne obupaj.«

»Saj ne obupujem, Peter; toda na dveh straneh ne morem zidati. Zidanje cerkve je nujnejše, kakor moja hiša, prej smo začeli zidati cerkev in ima zato prednost.«

»To ni pametno, ne zameri. Praviijo, da je Bog najprej sam sebi brado ustvaril.«

»Najprej je na vrsti božja hiša in šele nato moja. Peter, stvar sem dobro premislil. Vprašam te le to, ali hočeš vzeti v najem. Dajal mi boš štiristo goldinarjev letno ter meni hrano in stanovanje.«

»To ni mnogo,« je odgovoril Slivnik; »toda premalo ljudi imam za dve posestvi.«

»Saj lahko vzameš moje posle. Boštjan, veliki hlapec je pameten človek in se lahko popolnoma zaneses nanj. Tudi drugi so zvesti.«

»V hiši sami bi najbolj potreboval zanesljivega človeka.«

»Boš pač vzel Tončko, — ona je dovolj zanesljiva.«

»Za božjo voljo, Marko, Tončka vendar ne more biti moja dekla.«

»Pa jo vzemi kot gospodinjo. Že davno sta se zaobljubila drug drugemu in od moje strani ni več nikake ovire. Mene bi samo veselilo, ako bi moja sestra kmalu dosegla svojo srečo. Ostal bom pri vama — malo bosta že gledala name.«

»Marko, ljubi Marko, kaj praviš? Tončko mi daš,« je veselo vzkliknil sosed.

»Da, nič nimam več proti temu, da se poročita. — Toda Tončko moraš osrečiti. Ona zasluži srečo.«
Obrnil se je v stran in si obrisal solze iz oči.

»Na rokah jo bom nosil in jo čuval kakor punčko svojega očesa,« je zatrjeval Slivnik. Nenadoma pa se je pojavil temen oblak na njegovem čelu in nemirno je rekel:

»Toda Marko, ne upam si tega povedati Tončki. Mislila bi, da hočem na vaši nesreči sezidati svojo srečo.«

»Bom že jaz govoril s sestro. Tončka bo tudi sama uvidela, da je tako najboljša.«

»Hvala Marko, kamen si mi vzel s srca. — In ako si tako dober in mi ponudiš sedaj posestvo v najem, ga vzamem z obema rokama.«

»Torej velja,« je rekel Marko in stisnil Slivniku roko.

Naslednjo noč Marko ni zatisnil očesa. Njegovo srce je bilo težko, ker je oddal posestvo in izgubil Tončko. In ni bilo mogoče spremeniti. Globoka grenkoba, neizrečen strah je stiskal njegove prsi. Često je skoraj zaihtel in ni se mogel iznebiti misli, da bi bilo najbolje zanj, ako bi v plamenu umrl. Zjutraj je zgodaj vstal in šel h kapelici, kjer je dolgo časa molil.

Štiri tedne pozneje, na dan sv. Mihaela, je bila zbrana v gostilni B. v Zabregu praznična družba. Za mizo, pokrito s snežnobelim prtom je sedela Tončka z vencem na glavi in Slivnikov Peter s šopkom v gumbnici. Danes sta prejela oba v cerkvi v Zabregu zakrament sv. zakona. Na desni strani sta sedela Marko in kmet Močilnikar, na levi pa nema dekla Marta, Osojnikova velika dekla Cenka ter čev-

ljar Gašpar. Marta je bila že popolnoma zdrava. V družbi ni bilo veselega razpoloženja. Zlasti nema deklica je gledala žalostno predse in kolikorkrat je pogledala Tončko, so jo oblile solze. Tudi Marko ni mogel skriti tihe žalosti. Zato je tudi nad ostalo družbo ležala neka tesnoba. Ako sta se novoporočenca od časa do časa ljubeče pogledala, sta hitro odmaknila oči, kakor bi se bala, da ne bi s svojo srečo žalila prijateljev. Čevljarju Gašperju se je zdelo tako pusto razpoloženje na svatbi neznosno, zato je skušal ubrati vedrejšje strune. Šaljivo je rekel Osojniku:

»Marko, tebi tudi skoraj ne preostane drugega, kakor da se oženiš ali pa postaneš puščavnik. Ako ne veš za nobeno nevesto, ti bom jaz eno poiskal.«

Ob teh čevljarjevih besedah je nema deklica smrtno prebledela in napeto zrla v Osojnika. Marko je sprva nekoliko nagubančil čelo, nato pa je rekel napol resno:

»S to stvarjo bom pa še nekoliko počakal. Saj nimam hiše in tudi ne časa, preden ne bo cerkev dozidana. Sicer pa je mogoče bolje, če ostanem samec. Saj pravijo: »Oj ta preljubi samski stan!«

Zopet je zastal pogovor. Tedaj je začela nema deklica nenadoma glasno ihteti. Vsi so se ustrašili, nevesta pa se je nagnila k jokajoči deklici in ji šepetala v uho tolažilne besede. Ker je bila vsa tolažba zaman, je rekel Marko nežno, a odločno:

»Marta, na svatbi človek ne sme jokati. Nihče ne vidi rad mnogo solz na svatbi in novoporočencema moramo častitati s prijaznim obrazom. — Glej, s tem, da se je Tončka poročila, se ne bo nič izpremenilo; saj bomo še ostali vsi skupaj lepo v eni hiši.«

Deklica je utihnila, si obrisala solze z obraza in pogledala Marku v oči. Osojnik je zastavil sedaj vse svoje moči, da bi pregnal težo, ki je ležala na družbi. Govoril je mnogo, delal prijazen obraz in dražil čevljarja. Močilnikar mu je pomagal. Čevljar pa je vstal in nagovoril novoporočenca, želeč jima srečo. In vsi so vstali ter trčnili s kozarci. Ko je trčil Marko s Tončko, ji je pogledal globoko v oči in zašepetal:

»Tončka, hvala ti za vse, kar si storila zame. Želim ti toliko sreče, kolikor jo zaslužiš za svojo dobroto.«

»Ti si dober, Marko, bolj kakor jaz in moral bi postati najsrečnejši človek,« je iskreno rekla nevesta.

Ko se je Osojnik dotaknil kozarca neme deklice Marte, je rekel:

»Marta, kar si ob požaru hotela storiti zame, ne bom vse življenje pozabil. Želim ti to, kar si sama želiš in kar ti je najljubše.«

Vsa zardela je stala Marta pred njim in za trenutek se je zdelo, da bo Marka objela. Toda takoj je izginil žarek sreče z njenega obraza, roke so ji omahnile, obledela je in zaprla oči. Osojnik je strmel nad čuđnim vedenjem neme deklice, nato pa je zazvenel v njegovem srcu glas, ki ga prej ni še nikdar slišal. Hkrati je začutil globoko sočutje. Čim dalje je gledal deklico, toliko večja je bila njegova ginjenost in njegovo sočutje.

V družbi je zavladalo sedaj toplo, iskreno razpoloženje. Sreča novoporočencev je ogrela tudi srca svatov. Preden so se odpravili proti domu, je govoril čevljar Gašper še enkrat in zatrdil, da ni bil še nikdar v lepši, prijetnejši družbi kakor danes.

V tihi radosti se je vračala družba proti Zagorju. Ko so bili že blizu vasi, je postal ženin molčeč in potr. Tončki je bilo težko pri srcu. Ko sta bila končno sama doma v sobi, je skoraj strastno vprašala:

»Peter, zakaj si tako žalosten? Ali nisi srečen?«

»O, Tončka,« je zastokal, »jaz sem srečen, jaz pač — tako srečen, da ti ne morem povedati; toda bojim se, da tebe ne bom mogel osrečiti. Kako moreš imeti rada takega grobijana?«

»Ti ubogi norček, ali nimaš oči?« je rekla Tončka veselo; »ako še nisi videl moje ljubezni, ti jo moram sedaj pokazati.«

S temi besedami je vroče poljubila moža na lice in zašepetala: »Moj dobri, ljubi Peter!« Stal je pred njo kakor okamenel in od prevelike sreče ni mogel

izpregovoriti besede, nato pa je zavriskal: »Tončka, Tončka, potem je vse dobro!« In poljubil jo je na čelo, toda nežno in spoštljivo kakor bi poljubil sveto podobo.

XII.

Po Tončkini poroki se je lotil Osojnik zopet z vso vnemo zidanja cerkve. Hotel je izsiliti, da bi bila do Vseh svetnikov cerkev pokrita in zvonik sezidan do vrha. Ni več mnogo manjkalo. Kolikor bolj se je bližalo delo h koncu, toliko večja je bila Osojnikova nepotrpežljivost. Zdelo se mu je, da bo šele tedaj kaj videti, ko bo streha že gotova. Potem tudi ne bo imela Jesenovka nobenega izgovora in bo morala dati, kar je že tolikokrat obljubila. Lepa vsota je to, lahko se bo gradilo z njo in bo rešen mnogih skrbi. Tako je računal Osojnik. Toda usoda je prečrtala njegove račune.

V soboto pred žegnanjem se je raznesla govorica, da je umrla stara Jesenovka. Sprva ljudje niso hoteli verjeti tej novici, zakaj stara žena ni bila prav nič bolna, temveč vedno zdrava in sveža. — Marko ni strpel več doma. Z mrzlično naglico je hitel po hribu, da bi se prepričal, ali je govorica resnična. Ko se je vrnil po preteku dveh ur domov, je bil bled in globoko potrč. Zvedel je, da so našli zjutraj Jesenovko mrtvo v postelji. Ponoči jo je zadela kap.

»Ali je naredila oporoko?« je vprašal Slivnik.

»Ne vem,« je temno odgovoril Marko; »mogoče jo bomo našli, mogoče jo ima Križnar.«

»Ako jo ima Križnar, je vse izgubljeno,« je rekel Peter.

Minili so trije dnevi. Pri Jesenovcu so popisali imetje, a oporoke niso našli. — Vsa dolina je govorila o Katrini zapuščini. Splošno so bili vsi mnenja, da bo vse imetje pripadlo cerkvi. Vsi so spraševali Osojnika, in ko je ta pojasnil, da ničesar ne ve, so zmajevali z glavo. Marko sam je zelo trpel vsled negotovosti; noč in dan je premišljeval, kako bi prišel do gotovosti, — Nemogoče se mu je zdelo, da ne bi zapustila

Katra nobene oporoke, ali da ne bi dala svojemu bratu določnih navodil. Pri zapuščinski razpravi bo že zvedel. — Ne, ne, tako dolgo ne bo mogel čakati. Najbolj pametno bi bilo, da bi prej govoril s Križnarjem in mirnim potom nekaj dosegel. — Težka se je zdela Osojniku ta pot, a vendar se je odločil zanjo, ker ga je negotovost preveč razjedala. Neki večer se je prikazal v Križnarjevi hiši in prosil gospodarja za razgovor. Križnar ga je peljal v zadnjo sobico, ga s sovražnim pogledom povabil, naj sede, in kratko vprašal:

»Kaj bo dobrega, Osojnik?«

»Ne zameri, sosed,« je neodločno odgovoril Marko, »rad bi te nekaj vprašal glede zapuščine tvoje sestre, Jesenovke; saj ti je znano, da je obljubila Katra večjo vsoto za cerkev.«

»O tem ni treba izgublјati mnogo besed,« je temno rekel Križnar, »vse bo šlo po določeni poti. Zakoni so jasni.«

»Hotel sem te vprašati, sosed, ali ti je Katra kaj naročila, oziroma ali imaš njeno oporoko.«

»Naročila? V zadnjem času sem malo občeval s Katro. Saj so bili vedno drugi ljudje pri njej, ki so ji znali boljše pihati na dušo, kakor jaz. Ako je Katra kaj določila, lahko vsak čas izplačam, toliko že še imam... Njene oporoke nimam; mogoče jo imaš ti?«

»Imel sem njeno oporoko, v kateri je zapisala vse svoje premoženje za cerkev; toda ta oporoka je ob požaru zgorela.«

Križnar je zardel in pobledel, jasen žarek veselja je švignil preko njegovega debelega obraza in z zmagoslavnim smehljajem je rekel:

»Hahaha! Ta izgovor je pa poceni, kaj takega lahko vsakdo reče!«

»Sosed!« je vzkipeł Osojnik, »o moji poštenosti menda ne boš dvomil? Radi denarja pač ne bom lagal. Sicer pa imam svoje priče.«

»Kaj, priče imaš?« je prebledel Križnar, »ali so ljudje videli oporoko, ali so jo brali? Povej, kdo, kdo?«

»Skobčev Jože je prebral oporoko in lahko potrди, da govorim resnico.«

»Ah, Skobčev Jože! Skobčev Jože, da, da, ta je pa dobra! In kdo jo je še bral? Govori, kdo še?«

»Nihče drugi.«

»Za oporoko je treba dveh prič,« je rekel Križnar in se oddahnil, »z eno samo pričo boš pravdo gotovo izgubil.«

»Na pravdo nisem nikdar mislil,« je razburjeno rekel Osojnik, »mislim, da zahteva tvoja čast, da izpolniš zadnjo željo svoje sestre.«

»Moja sestra Katra mi ni izrekla nobene zadnje želje.«

»Toda jaz in Skobčev Jože lahko priseževa, kaj je bila njena zadnja volja.«

»Ne potrebujem vajine prisege in se bom držal le zakonov; sicer pa nihče ne ve, ali ni mogoče Katra v zadnjem času izpremenila svojo oporoko.«

»To je malo verjetno, zakaj Katra je prevečkrat ponovila svojo obljubo! Baš radi njene obljube smo začeli zidati cerkev. Že zaradi pravičnosti ne smeš razočarati upov cele vasi. Ako tudi ne govorimo več o zgoreli oporoki, del dedščine boš gotovo odstopil za zidanje cerkve, za tako poštenega te že smatram.«

»Niti vinarja ne bom odstopil, pa misli o meni, kar hočeš. Nikomur nisem ničesar obljubil in ne bom nikogar razočaral. Kaj delajo drugi, mi ni nič mar.«

»Sosed, ta denar je obljubljen našemu Gospodu in mi ga nujno potrebujemo!«

»Po mojem mnenju cerkev tu v Zagorju ni nujno potrebna; sicer boste pa denar brez težav dobili, saj vam ga dosedaj ni še nič primanjkovalo.«

»Seveda nam ga ni primanjkovalo, ker smo si ga izposodili! Sosed, povedati ti hočem resnico. Pomisli, svoje lastno posestvo sem zastavil, da sem lahko dobil denar. Storil sem to zaradi obljube tvoje sestre. Sedaj lahko presodiš, ali lahko sam spraviš vso dedščino.«

»Kaj, vse posestvo si zastavil?« se je začudil Križnar. Nato pa je rekel srdito: »Lepo, veliko posestvo si zapravil zaradi take neumnosti! Toda meni to nič mar! Kar si skuhal, to boš pojedel. Ni moja dolžnost, da bi popravljaj tvoje neumnosti. Ničesar ne moreš zahtevati od mene in ničesar ne bom dal.«

»Križnar, tako daleč še nisem; moje posestvo še ni izgubljeno. Glavni udarec mi je zadal požar, a tega nisem sam zakrivil,« je rekel grenko Marko; »moja krivda je edino ta, da sem preveč verjel besedi in zvestobi ljudi.«

»Meni ne moreš očitati, da bi prelomil besedo, Osojnik! In tudi ne moreš zahtevati od mene, da bi ti sedaj pomagal iz blata.«

»Zase ne potrebujem pomoči, si bom že sam pomagal!« je ponosno odgovoril Marko, »napram cerkvi pa imamo vsi enake dolžnosti.«

»Jaz ne! Vedno sem vas svaril pred neumnim in brezplodnim delom. Nihče me ni poslušal, ampak vsi so se mi posmehovali zaradi mojega nasveta. In sedaj, ko je prišlo na moje besede, hočete, da bi vam pomagal. Ne, Križnar ni tako neumen! Za gradove v oblakih ne dam niti vinarja, to je moja zadnja beseda o tej stvari. — Prav vesel bom, ako se bodo ti zidovi kmalu zrušili.«

»Ne bodo se zrušili, temveč stali bodo! Četudi ne bo nihče nič dal, bom vseeno sezidal cerkev, pa če žrtvujem vse svoje imetje. To je pa moja zadnja beseda!« je razburjeno rekel Osojnik.

Zgrabil je za kljuko in odšel, ne da bi Križnarja še enkrat pogledal ali pozdravil.

Čez nekaj dni se je zglasil Marko na sodišču v Vrbovcu in prosil pojasnila o zadevi dedščine umrle Jesenovke. Sodnik je bil zelo prijazen in se je zanimal za vse podrobnosti o Katrini obljubi in o zgoreli oporoki. Ko je vse zvedel, je zmajal z ramami ter rekel, da bi se pravda pač lahko pričela, a bi bili z njo zvezani veliki stroški in da je tudi zelo malo izgledov, da bi se v njegovo dobro končala.

Še bolj razočaran se je vračal Osojnik proti domu. Hoja ga je utrudila, zato je stopil v Podgorju v gostilno, da bi se malo okrepčal. Ko je stopil v sobo, je zagledal v kotu za mizo mlad par. O Bog, to je bila Križnarjeva Gela s poštarjevim sinom! Ko je zagledala Osojnika, se je deklica zganila in zardela. Toda hitro se je zavedla, smelo je pozdravila Marka in mu rekla par besed. Nato pa se je zopet obrnila k

poštarjevemu sinu, se šalila z njim, mu zaljubljeno gledala v oči in sploh zelo nežno občevala z njim. Osojniku se je zdelo, da je vse dekličino vedenje narajeno. Očividno je igrala Gela komedijo, da bi ga jezila in v njem vzbudila ljubosumnost. Toda kako pa je sploh prišla sem in zakaj je s tem fantom tu? Mogoče slučajno, ali pa se je namenoma sešla z njim, da bi jo on, Osojnik, zalotil tu z drugim. Resno ne misli na noben način s tem tujim fantom! Toda kaj takega se kljub temu ne spodobi za Osojnikovo nevesto! To bo še obžalovala! Dokler ga ne bo prosila za odpuščanje, je ne bo nagovoril. Hitro je izpil vino, se ozrl s kratkim, prodirajočim pogledom na Gelo ter odšel iz sobe. Med potjo si je neprestano zatrjeval: »Ne, to ne more biti nič resnega, vse je le komedija, Gelino srce je moje!« — Vendar je le napol to veroval, in divja, doslej nepoznana bolečina je divjala v njegovem srcu.

Nekaj dni pozneje se je vršila zapuščinska razprava o imetju stare Jesenovke. Ker ni bilo oporoke, je vse premoženje: hiša, polje in denar, pripadlo Križnarju kot zakonitemu dediču. Tisoč goldinarjev in do smrti oskrbo je dobil Skobčev Jože. Cerkev ni dobila ničesar. Četudi Osojnik ni več upal na Jesenovkin denar, ga je vendar končnoveljavna izguba zelo potrla. Ves poparjen je hodil okoli in se izogibal ljudi. Samo župniku v Podgorju je odkril svoje trpeče srce ter mu potožil, kaka nesreča leži nad cerkvijo. Župnik ga je tolažil:

»Osojnik, ne obupaj! Glej, vsako veliko bogudopadljivo delo ima svoje težave in ovire. Ako bi šlo vse lepo in gladko, ne bi imeli nobenega zasluženja pri ljubem Bogu. Tudi ni nobene škode, ako delo nekoliko počiva. Pri takem podjetju mora imeti človek potrpljenje in ne sme siliti z glavo skozi zid. Marsikako cerkev so zidali deset in dvajset let. Kolikor daljše in težje je delo, toliko večje veselje imamo tedaj, ko je končano in toliko več zasluženja imamo pri Bogu.«

Le napol potolažen se je poslovil Osojnik od župnika. — Ne, čakati ne more, čakati in držati roke

križem. S tako gotovostjo je računal, da bo spomladi delo končano. In sedaj naj čaka! Ne, ne, stokrat ne! Dolgo je divjal boj v njegovem srcu; hipoma pa se je Marko odločil, da bo žrtvoval vse svoje premoženje za cerkev, samo da bo cerkev gotova! Zase bo lahko skrbel pozneje. Saj je še mlad in krepak, s pridnostjo in varčnostjo bo lahko zopet prišel na zeleno vejo.

XIII.

O sv. Martinu je bila končno cerkvena streha gotova in tudi zvonik pokrit. Osojnik je bil zopet enkrat res vesel in to še tembolj, ker so hodili Zagorci v trumah gledat cerkev in se niso mogli nagledati velike, mogočne stavbe. — Marko je sedaj še bolj hitel. Hotel je, da bi bila še pred zimo vstavljena okna, v notranjosti stene obmetane in položena tla. A stavbenik ni delal več s tako vnemo, ker še niso bili poravnani računi zadnjega meseca. Zato je šel Osojnik v mesto, da bi si izposodil tisoč goldinarjev. Dobil je zaželjeno vsoto, a pri posojilnici so mu izjavili, da je sedaj konec. Rekli so mu, da so zvedeli od zanesljivega vira, da se je Osojnikovo premoženje vsled požara za tretjino zmanjšalo; zato torej mu ne morejo dati več nobenega vinarja.

Marko je obstal kot zadet od strele. Zagotavljal je, da si lahko sezida skedenj in hišo že za štiri tisoč goldinarjev. A lastnik posojilnice se ni dal prepričati in je hladno pripomnil, da je gotovost predpogoj njegove obrti. Z različnimi vprašanji je spoznal končno Osojnik, da mu tega ni storil nihče drugi, kakor Križnar. Jeza, bolečina, sram je divjal v njegovih prsih. Kakor obsojen in pogažen je odšel. Torej tako daleč je že prišel, da ga smatrajo za berača! Tega si ne bi nikdar mislil; vsak človek mu bo že z obraza bral sramoto. Ne, ne, tako daleč še ni! Samo vsled laži je izgubil kredit. In vendar, in vendar, nobenega denarja ne more več dobiti na svoje posestvo. Ko bi bila vsaj cerkev gotova, potem bi že vse prebolel. Tako pa je

zastavil posestvo, a cilja le ni dosegel. To ga je bolelo, zelo bolelo.

Sedaj ni nobenega človeka bolj nujno potreboval kot Skobčevega Jožeta. Samo on bi mu lahko svetoval in mogoče tudi pomagal. Ako bi Jože preskrbel zvonove, bi prišlo v ljudi novo navdušenje. A Skobčev Jože je bil že tri mesece z doma in se ni nič oglasil. Tudi zvonovi v Črni steni že četrto leta niso več zvonili.

O sv. Andreju je čez noč zapadel kake tri pedi globok sneg in nastal je tak mraz, da so morali z zidanjem prenehati.

Osojnik ni nikomur zaupal, v kako težkem položaju se nahaja. Zato je tem težje nosil svoje breme in vse razglabljanje mu ni prineslo nobene rešitve. A prišlo je še huje. V prihodnjih dneh je prejel troje računov; nekega zelo velikega od kovača iz R... in dva manjša od pasarja in mizarja iz P... — Vsi trije so znašali tisoč petsto goldinarjev in bi morali biti do novega leta poravnani. Marko se je zelo ustrašil. Sedaj mu je tekla že voda v grlo. Nič denarja ni imel in tudi ne kredita. S čim naj plača, Pol meseca je že živel v strahu in skrbah, a ni vedel, kaj naj stori. Tončka je opazila že davno, da se je njen brat izpremenil. Ko je videla, kako poveša glavo, se ni mogla več zdržati. Potegnila ga je v zadnjo izbico in mu brez ovinkov rekla:

»Sedaj, brat, mi moraš povedati, kaj ti je vendar? Tvoje oči postajajo vedno bolj motne in vedno bolj lezeš skupaj!«

»Nič mi ni,« je plaho odgovoril Marko, »le skrbim imam s cerkvijo, ker gre stvar tako počasi naprej.«

»Marko, povej mi vso resnico. Vidim, da te še nekaj drugega teži. — Glej, sedaj ko sem se poročila, sem še prav tako tvoja sestra, kakor prej in moja ljubezen do tebe ni nič manjša. — Kadar te je prej kaj težilo, si vedno prišel k meni in nosila sva skupaj... Ali mi sedaj ne zaupaš več?«

Mladi mož se je začel silno tresti, krčevito je lomil svoje prste ter v pretrganih stavkih odkrito povedal, v kakšnem položaju se nahaja.

Ko je slišala Tončka vse to, je zatrepetala od strahu ter pričela bridko jokati, kakor še nikdar. Toda kmalu se je zavedla in rekla z rahlim očitkom:

»Toda, Marko, zakaj iščeš pri tujih ljudeh, kar bi tako lahko dobil pri svojih domačih? Pred poroko si mi zapisal pet tisoč goldinarjev. Srčno rada ti jih odstopim.«

»Ne, Tončka,« je rekel odločno, »od tebe ne vzamem niti vinarja. Dovolj sem storil za cerkev ja z in ni treba, da bi tudi ti izgubila svoj denar.«

»Saj ne dam cerkvi, temveč tebi, da boš rešen svojih skrbi.«

»Ne, ne, ne vzamem. Ne smeš razpolagati sama s svojim denarjem, misliti moraš tudi na druge.«

»Govorila bom s Petrom. Prav gotovo bo soglašal z menoj.«

»Ne, Tončka, ne bom vzel niti vinarja. Ne smeš izgubiti svojega imetja, vsaj ti ne.«

»Toda, Marko, ako ti bo šlo težko za posestvo, vendar ne boš odbil moje pomoči?«

»Težko za posestvo? Da, da, saj res,« je zakričal hripavo brat; »Tončka, ako bo prišlo tako daleč, kupi posestvo! ... Denarja ne maram; toda kupi posestvo, Tončka, da ne bo prišlo v tuje roke.«

S temi besedami je planil iz sobe. Nekaj časa Tončka ni vedela, kaj naj stori. Solze so ji tekale po licu; a ni dolgo stokala. Obrisala si je oči in šla takoj k čevljarju Gašparju ter se z njim dolgo razgovarjala. Obiskala je tudi župnika v Podgorju ter mu razložila položaj.

»Baš o pravem času prihajaš,« je rekel župnik veselo; »pravkar sem dobil večjo vsoto denarja za dobrodelne svrhe, s katero lahko svobodno razpolagam; namenil sem jo že itak za zagorsko cerkev. Plačali bomo z njim kovača. Kar bo premalo, bom pridal iz svojega. Tvoj brat pa ne sme sedaj nič več naročiti, temveč mora malo počakati. Sčasoma se bodo že dobila sredstva za cerkev.«

Tončka se je iskreno zahvalila in poslovila od župnika ter nesla Marku presenetljivo tolažbo. Pa tudi od drugod je prišel denar. Čevljar Gašpar in

kmet Močilnikar sta šla zopet pobirat denar. Čez štirinajst dni sta izročila Osojniku osem sto goldinarjev. To je zadostovalo za kritje mizarjevega in pasarjevega računa. Osojnik se je veselo oddahnil. Najhujše je šlo mimo.

V prvem tednu po novem letu je odpotoval v P.... in B...., kjer je poravnal računa. Nato je odpotoval še dalje po dolini, da bi kaj zvedel o Skobčevem Jožetu. Vsepovsod je spraševal po njem, a nikjer ni našel sledu o starcu. Domov grede je šel še na Marijino božjo pot ter se zahvalil Materi božji za srečno rešitev iz denarnih težav.

XIV.

Ves mesec je bil Osojnik odsoten. Ko se je vračal na Svečnico iz Vrbovca v Zagorje, so ga ljudje zelo čudno pogledovali. Ko je šel v Podgorju mimo gostilne, je zaslišal godbo in vriskanje, a ni vstopil. Za vasjo je srečal Babnika, ki je bil znan kot zelo surov človek. Ko mu je povedal Osojnik, da je bil ves mesec z doma ter ga vprašal, kaj je novega, je kmet osorno odgovoril:

»Novega? Ne vem. Štiri tedne te ni bilo? ... O veliki svatbi menda veš?«

»Svatbi? Kdo se je pa poročil?« je vprašal Osojnik.

»Oh, torej res ne veš? — Križnarjevo dekle s poštarjevim sinom.«

»Kaj, Križnarjeva Gela? To ni mogoče,« je rekel Marko silno razburjen.

»Pa je le res. Jutri bo svatba. Ponosno dekle je nevesta in je povsod okoli govorila, da berača ne mara. Denar že ima poštarjev, sicer pa ni mnogo prida. Kmalu ga bo sita.«

Nastal je molk. Nato je rekel Babnik:

»Jutri boš šel gotovo na svatbo, kaj?«

»To se razume,« je odgovoril Marko, »sosedje morajo iti na svatbo.«

»Seveda, ako ima človek take sosede, mora biti prijazen z njimi,« se je zasmel Babnik in odšel.

Marko je hodil nekaj časa dalje kakor brez uma. Nenadoma je obstal. Pred nočjo ne sme v Zagorje.

Pod nekim kozolcem ob poti je čakal, dokler se ni zmračilo. Neprestano mu je stala pred očmi slika bivše neveste. A njegove misli niso bile jasne in ni vedel, ali ga njena slika odbija ali privlačuje. — Ko se je stemnilo, je šel dalje. Po hribu navzgor je skoraj tekkel, kot bi hotel ubežati groznemu zasledovalcu.

Pri Slivnikovih so zmolili baš rožni venec, ko je stopil v sobo. Sprva so ga vsi začudeni gledali, nato pa so ga obsuli z ljubeznivostmi in prijaznostmi. Marta, nema deklica je bila vesela kakor še nikoli. Njene žareče oči so od časa do časa obstale na mlademu možu, gledala ga je prijazno, mehko, sočutno. Navidezno mirno je pripovedoval Marko o svojem potovanju, vendar ni mogel popolnoma zatajiti, da mu leži nekaj težkega na srcu. Ko so odšli vsi spat, je ostala Tončka sama z bratom v sobi. Nekaj časa sta sedela molče, nato pa je rekla Tončka poglasno:

»Dolgo, dolgo te ni bilo domov. — Saj že veš, Marko, kaj ne?«

»To, o Križnarjevi Geli? Poroko misliš?« je odgovoril brat in zardel; »da, zvedel sem v Podgorju.«

»Ne smeš biti preveč žalosten, Marko; vedno se mi je zdelo, da ti ne boš srečen z Gelo. Nikdar ni bila tako dobra kot si ti. Glej, Marko, boš že dobil kako drugo dekle, ki bo bolj odkrita in te bo bolj ljubila.«

»Ne potrebujem nobene in je tudi ne maram,« je rekel ostro, toda takoj je mehko nadaljeval: »Saj imam tebe, Tončka, na ženitev ne bom nikdar mislil. Saj lahko ostanem pri tebi in rada me imaš tudi nekoliko.«

»Ti dobri, ljubi brat!« je šepetala Tončka in mu toplo stisnila roko; »ostani vedno pri nas. Ako boš kdaj odšel, ne bom več tako srečna. — Da te imam prav tako rada kot prej in mogoče še bolj, ni treba da bi omenjala. Midva si vidiva v srce.«

Nastal je molk. Brat in sestra sta si ljubeče gledala v oči. Nato je vprašal Marko:

»Ali bosta šla jutri ti in Peter na svatbo? Saj so vaju povabili, ali ne?«

»Povabili, Ne. Ne tebe in ne naju. Boljše je tako; na noben način bi ne šla.«

»Tako? Torej nočejo biti niti sosedje z nami? Dobro — da vem!« je razburjeno vzdiknil Marko.

»Mož si, Marko, že marsikaj hudega si prenesel in tudi to boš prebolel,« je rekla Tončka.

Osojnik je to noč malo spal. Ko je bil sam v svoji sobi in začel razmišljovati o vsem tem, je divjalo v njegovem srcu. Silno ga je bolela žalitev. Kako odkritosrčno in brez pridržka je dal srce tej deklici, kako vroče in iskreno ji je priznal ljubezen, kakšne žrtve je hotel doprinesiti! Gela ni mogla dvomiti o njegovi ljubezni. Iz vsake njegove besede je lahko videla, kako resno misli. Ona pa je hodila za njim z lepimi besedami, s cenenimi solzami, a ga končno vrgla od sebe. — Ne da bi njemu odpovedala, je dala svojo roko drugemu. V zadnjem času je videl, da je deklica lahkomišelná, a da je tako hinavska, pač ni mislil.

Zmučen na duši in telesu je zjutraj vstal in hodil okoli hiše. Nato pa je oblekel nedeljsko obleko in s težkimi koraki odšel v Podgorje. Ko je prišel tja, so bili svatje že zbrani. V dragoceni poročni obleki je bila Križnarjeva Gela še ponosnejša in mikavnejša.

Napol v sanjah je šel Osojnik v cerkev. Tam je pokleknil zadaj pri krstnem kamnu, da ga ni nihče opazil. Videl je Gelo, kako je stopala proti oltarju, slišal je njen jasni in odločni »da«, ki ga je zbodel v dnu srca. — Ko je stopala nevesta od oltarja, pa Marko ni mogel odtrgati oči od nje. Hotel je moliti, a ni mogel. V njegovem srcu je divjal boj. Tedaj se je nenadoma spomnil Tončkinih besed: »Mož si, Marko!« Premagal je svojo bol in v njem je vstal razum, dolžnost in ponos.

In sedaj je lahko molil; njegova prva molitev se je glasila:

»O Bog v nebesih, naj ne trpi Gela radi tega, kar mi je storila. Iz srca ji odpuščam.«

Nato je molil dalje; ves čas med mašo je molil vroče in iskreno, a le za Gelo.

Po službi božji je ostal še nekaj časa v cerkvi, da bi se umaknil svatbenemu vrvenju. Nato je šel v gostilno, si naročil kosilo in se zamudil dalje, kot je prvotno nameraval. Šele proti večeru se je vrnil domov.

V naslednjem času se je Osojnik skoraj izogibal ljudi. Brez miru je hodil okoli in neprestano razglabljal. Toda polagoma je prišel do prepričanja, da s Križnarjevo Gelo ne bi bil nikdar srečen. In ta misel ga je pomirila.

XV.

Minula je zima in bližala se je vesela, lepa Velika noč. Po travnikih in poljih so ljudje že pričeli vsepovsod z delom. Le na cerkvenem stavbišču se ni ganila nobena roka, zakaj vsa sredstva so bila izčrpana. Osojnik je pregledal svoje gozdove, da bi iz njih dobil kaj denarja. V sporazumu s svojim najemnikom, svakom Petrom je posekal približno ducat velikih dreves; vendar pred jesenjo ne bo mogel prodati lesa. Dotedaj pa bo moral čakati. To pa je bilo za mladega moža ki je hotel na vsak način cerkev dokončati, najhujše. Često je hodil okoli napol dozidane cerkve ter tuintam kaj popravil. Več ni mogel storiti. Ob nedeljah popoldne je sedel ob robu gozda, gledal cerkev ter mislil in mislil. Često je mislil na Skobečevega Jožeta. Samo Jože bi mu lahko pomagal. Vendar ni več upal na njegovo vrnitev, zakaj že več kakor pol leta ni bilo nobenega glasu o njem. Gotovo je ležal že kje v hladni zemlji. — Ubogi, nesrečni mož. In z Jožetom so bili zvonovi končnoveljavno izgubljeni; brez zvonov pa cerkve ne bodo dokončali. Sicer je bila cerkev na zunaj gotova, toda če ne bodo mogli delati naprej, bo vsa stavba končno razpadla. Ob takih mislih je vztrepetal Osojnik in težka žalost je legla na njegovo srce.

Neko nedeljo, začetkom junija ga je žalost tako prevzela, da so mu tekale iz oči svetle solze. Nenadoma je zaslišal šum in ko se je ozrl, je stala pred njim Marta, nema dekla. Deklica je tako krčevito ihtela, da je vse njeno telo trepetalo. Začuden je planil Osojnik kvišku in vprašal:

»Za božjo voljo, Marta, kaj pa je?«

Nekaj časa je deklica ihtela, nato pa je z znamenji povedala:

»Smiliš se mi, smiliš se mi! Možje ne jokajo radi malenkosti. O, ko bi ti mogla pomagati!«

»Marta, ti si dobra, plemenita deklica,« je rekel ginjen, »tvoje sočutje mi dobro dene; a pomagati more le Bog. Moli, mnogo moli, da bo pomagal.«

Komaj je to izgovoril, je zadonel iz Črne stene jasen glas in nato še eden — in nato je zadonelo rahlo zvonenje. — O Bog, zvonovi zopet zvonijo! Prestrašena je strmela deklica v temno skalovje, Osojnik pa je zaklical:

»Marta, Marta, Bog je že pomagal! Skobčev Jože je tu.«

Vsa začudena je pogledala Marta Marka in vprašala z očmi:

»Skobčev Jože? Moj stric je tu? Odkod to veš?«

»Da, da, tako je,« je potrdil Osojnik, »sicer bi ne čuli zvonov.«

Deklica je bila sedaj še bolj začudena in jasna radost je sevala z njenega obraza.

Ko je zvonenje utihnilo, je stopal Osojnik razburjen po hribu navzgor. Marta mu je sledila ponižno kakor psiček, s tiho željo, da bi Marko še govoril z njo; toda on je kar pozabil na ubogo deklico, tako je bil zatopljen v svoje misli.

In res, Osojnik se ni varal. Skobčev Jože se je vrnil. Prihodnje jutro, ko je šel Marko v gozd, je stal starec nenadoma pred njim. Marko se ga je silno prestrašil, zakaj stari mož se je žalostno izpremenil. Na njegovem bledem, upadlem obrazu je bilo nebroj gubic, sivi lasje so postali snežnobeli, oči so izgubile ves ogenj, mišice so izginile, bila ga je sama kost in koža. Ves se je tresel, kakor bi imel vročico.

»Za božjo voljo, Jože, kakšen pa si?« je vprašal osuplo Marko.

»Kaj ne, postaral sem se? To ni nič čudnega, ako mora človek v teh letih toliko prestati,« je mrko rekel starec; toda njegov glas ni zvenel več tako osorno, kakor prej, temveč je ležal v njem neka mehkoča.

»Kje si bil? Kaj si prestal? Ali se ti je zgodilo kaj hudega? Zakaj se nisi nič oglasil?« ga je obsul Osojnik z vprašanji.

»Počakaj malo, ti bom povedal vse lepo po vrsti,« je rekel trudno starec; »sediva malo. Slab sem in noge me ne drže več.«

Ko sta sedla na neko deblo, je začel pripovedovati starec v kratkih, pretrganih stavkih:

»Saj veš, da me je župnik strogo prijel radi grofa, Martinega očeta. Rekel je, da mu moram odpustiti, sicer tudi Bog meni ne bo odpustil in deklica bo radi mene zelo trpela. — — Uboga, ljuba sirota naj bi trpela radi mene! Ne, ne, te odgovornosti nisem mogel prevzeti. Strah me je tako zelo izmučil, da sem bil pripravljen prenesti vsako žrtev. Celo dal bi deklico grofu, ako bi bilo to v Martino srečo. Župnik mi je rekel, da obžaluje svoj greh in da je postal boljši človek. Tega nisem mogel verjeti, zato sem se hotel sam prepričati, kako stvar stoji, in ako lahko zaupam deklico grofu ... Šel sem torej v glavno mesto in vprašal za grofa Salburga. Povedali so mi, da je to bolan mož in da je odpotoval v Arco. Šel sem tam ob francoski meji, ob morju. — Tam pa sem mi rekli, da je šel v Italijo, k morju. Zopet sem potoval za njim. A težko je tako potovanje, ako človek ne pozna ne krajev in cest, ako ne razume ljudi in nima mnogo denarja. Zašel sem, trpel sem lakoto in često sem moral beračiti, da nisem popolnoma omagal. Šele po treh mesecih sem našel pravi kraj, daleč tam ob francoski meji, ob morju. — Tam pa sem zvedel, da je odpotoval grof že domov. Zato sem se napotil proti domu. Toda nesreča me je neprestano preganjala. Komaj sem prišel čez meje, sem dobil pljučnico in sem moral ležati štiri tedne v umaza-

nem, mrzlem kotu med tujimi, neusmiljenimi ljudmi. — O koliko sem pretrpel! — Često sem že mislil, da je po meni. A nisem smel umreti, za vse na svetu ne! — Kaj bi bilo potem z ubogim otrokom, z Marto? In cerkev, in zvonovi! — V onih urah sem molil, tako vroče kot še nikdar v življenju, naj mi Gospod podeli zdravje, vsaj za toliko časa, da bom uredil svoje stvari. In obljubil sem, da bom storil vse, kar treba, odpustil bom svojim sovražnikom. — Bog mi je bil milostljiv in je pomagal... Dobro. — Kakor hitro sem bil nekoliko pri moči, sem šel na pot; a le počasi sem prišel naprej. — V glavnem mestu sem končno dobil grofa. Bil sem ves začuden. Ta človek je še mnogo večji revež kakor jaz. Ubog pohabljenec je — saj veš, od strele — moj Bog, žal mi je; in ako bi tedaj vse to vedel, kar vem danes, tega ne bi nikdar storil. Sedaj ima vodenico in se ne more gani s postelje. Ves obupan obžaluje greh, ki ga je storil nad mojo sestro in hoče vse storiti, da bi to popravil. — Moj Bog, saj se tudi dovolj pokori; in kljub temu je neprestano zahteval od mene, naj mu naložim kako pokoro. Ker ni hotel odnehati, sem mu naložil veliko, zelo veliko pokoro; a zanj ne bo težka. — In silno hrepeni po tem, da bi videl svojega otroka, Marto. Moj Bog, nobenega brata nima in nobene sestre ter nikakih bližnjih sorodnikov. Ves zapuščen živi med tujimi ljudmi in kakor verna duša hrepeni po človeku, ki bi mu bil blizu. Silno se mi je zasmilil ubogi revež... Kaj sem hotel storiti drugega kot to, da sem ga tolažil in mu obljubil, da bom kmalu zopet prišel in mu pripeljal njegovega lastnega otroka? Ne morem povedati, kako se mi je revež zahvaljeval in mi stiskal roko... In sem prišel sem po Marto.«

Starec je nehal govoriti in tudi Osojnik je ginjen molčal. Čez nekaj časa je rekel skoraj očitajoče:

»Torej, vzel nam boš Marto?«

»Moj Bog, kaj naj storim drugega?« je tolažil starec; »ako bi ti videl to gorje in to revščino, ne bi mogel odbiti grofu prošnje. Sicer pa ne bo živel več kakor nekaj tednov. Marta naj nekoliko olepša

težko preizkušnemu možu zadnje dneve. Ko bo pa grof umrl, se bo zopet vrnila sem, v tujini je ne bom pustil same.«

»V božjem imenu, ako ne more biti drugače, naj gre,« je rekel čez nekaj časa Osojnik; »le deklica se mi smili, ker mora vedno tja, kjer je gorje in žalost.«

»Na svetu je le trpljenje in žalost.«

»Človek bi skoraj res mislil to, ako prihaja en udarec za drugim, in ni nesreč ne konca ne kraja,« je zavzdihnil Marko; »tudi mi smo mnogo prestali v teh zadnjih mesecih.«

»Vse vem, vse vem,« je rekel starec; »moj Bog, kdo bi si mislil, da bo Katra tako hitro umrla in da nas bo pustila popolnoma na cedilu. — No, Križnarjevi naj le obdrže svoj denar.«

»Vedno se mi zdi, kakor da Bog ni hotel dati Katri milosti, da bi storila kako veliko, dobro delo. — Sicer je imela vedno dobro voljo.«

»Da, da, dobro voljo je že imela, a s srcem je bila vedno pri denarju, proti koncu že celo. Sicer je bila dobra ženska, posebno zame. Gospod daj ji večni mir... Cerkev bo kljub temu dozidana.«

»Ti lahko govoriš, Jože; dolgo si bil odsoten in ne veš, kako slabo je s to stvarjo. V ljudeh ni več navdušenja. Vsakdo pravi: počakajmo malo, bo že kako šlo; toda res pomagati noče nihče. In vendar čutim sedaj zopet pogum, ker si se ti vrnil. Sedaj lahko pokažeš zvonove in jih bomo obesili v zvonik. Mogoče bodo zvonovi vlili navdušenje v ljudi.«

»Za zvonove je še prezgodaj. Preden bodo prišli zvonovi, mora biti vse drugo že gotovo,« je rekel starec mehko, a vendar odločno.

»Toda Jože, zvonove potrebujemo sedaj,« se je razburil Marko, »moramo jih imeti, potrebujemo jih nujno, da bomo z njimi vzpodbodli ljudi. V cerkveni blagajni nimamo niti vinarja, in jaz ne morem nič več storiti...«

»Ti si že itak preveč storil,« mu je segel v besedo starec; »saj vem, da je celo tvoje posestvo v nevarnosti. Toda ti boš dobil svoj denar nazaj in

cerkev bo v kratkem času gotova, pa naj vsi ljudje zaprejo svoje denarnice.«

»Jože, kaj pa govoriš? Ali si pri pameti? Odkod naj dobimo denar?«

»Saj sem ti že rekel, da sem naložil grofu Salburgu veliko pokoro. — Dobro. — Ker je storil krivico moji sestri tu v Zagorju, zato naj bo tudi tu poravnana, sem rekel grofu ter mu svetoval, naj pomaga Zagorju. Naša glavna zadeva sedaj je zidanje cerkve; ako nam bo pomagal sezidati novo cerkev, bo s tem storil bogudopadljivo delo. Grof je takoj soglašal s tem in je bil celo vesel, da bo na ta način lahko popravil svoj greh. — Poklical je notarja in daroval naši cerkvi trideset tisoč goldinarjev. Ta vsota je naložena pri notarju v glavnem mestu in jo lahko vsak hip dvignemo. — Ako bo premalo, bo grof še dal.«

»Bogu čast in hvala!«

Nato sta šla skupaj proti Slivnikovi hiši, kjer so našli v sobi Marto in mladi par. Vsi trije so se prestrašili, ko so zagledali tako nenadoma Skobčevega Jožeta. Marta, nema dekla, se je zjokala ob pogledu nanj. Nato ji je sporočil starček nepričakovano vest o njenem očetu, o njegovem visokem rodu in o hrepenenju bolnega, starega moža po svojem edinem otroku. Sporočil ji je njegovo vročo prošnjo, naj pride čim prej k njemu. Ko je vse to slišala, je postala deklica, ki je bila že po naravi zelo občutljiva in globoko čuteča, tako razburjena, da so se vsi ustrašili. Najprej je pogledala okoli sebe z velikimi, začudenimi očmi, njeno lice je smrtno prebledelo, nato je začelo njeno telo trepetati, in končno je krčevito zaihtela. Popoldne pa je bila že bolj mirna in nenadoma se je njeno razpoloženje izpremenilo. — Zadovoljen, skoraj srečen smehljal je ležal na njenem obrazu in priganjala je Jožeta, naj čim prej odpotujeta. — In čez dva dni sta že odpotovala. Ob odhodu je povedala Marta z živahnimi kretnjami, da se bo kmalu vrnila. Marko ji je podal roko in rekel:

»Marta, hvala za vse dobre; ne pozabi na nas, četudi boš prišla v imenitno, visoko družbo.«

Deklica je pogledala mlademu možu globoko v oči, kot bi mu hotela videti v dušo in je močno vztrepetala; nato se je vrgla Tončki okoli vratu in krčevito zaihtela. A takoj jo je zopet spustila in planila ven, ne da bi se še enkrat ozrla. Jože ji je komaj sledil. Ob robu gozda je še enkrat pomahala z robcem in izginila.

Martin odhod so v Slivnikovi hiši vsi bridko občutili. Tiha, prijazna in vljudna deklica se je vsem priljubila; ne samo otroci in Tončka, temveč tudi Peter in posli so žalovali za njo. Najbolj težko pa je bilo Marku. Odkar je Marta odšla, ni našel več miru. Vedno in povsod mu je nekaj manjkalo. Kolikorkrat je prišel z dela domov, je pogledal v vse kote in le s težavo je uvidel, da deklice ni več tu. Večkrat je premišljeval o tem svojem duševnem razpoloženju in prišel do zaključka, da je to isto čuvstvo, kakor ga veže s sestro Tončko. Ako bi Tončka odšla, bi mu bilo prav tako težko kakor sedaj.

Minula sta dva meseca, ne da bi prišel kak glas od Marte in od Jožeta. Končno, začetkom jeseni je prišlo na Osojnikov naslov Martino pismo:

»Moji ljubi prijatelji! Gotovo ste že hudi, ker se toliko časa nisem oglasila. A nisem mogla pisati, dokler se nisem navadila novega življenja. Tudi se je zgodilo toliko čudnega, da nisem mogla prej pisati. Meni se godi sijajno in še bolj bi bila srečna, ako bi imela vas tu. Moj oče je tako dober in tako ljubezniv, da ne morem povedati. Vedno me hoče imeti poleg sebe. Tudi jaz ga imam rada, zelo rada. Njegova bolezen se je zelo zboljšala in čez tri tedne bo lahko odpotoval v svoje domače mesto. Med potjo se bomo ustavili nekoliko v M..., odkoder bom lahko za hip prišla k vam. Torej kmalu na svidenje, ako Bog da! Stric Jože je tudi še tu in bo šel z nami. Še neko veliko, veliko novico imam, a te vam nočem pismeno sporočiti. Jo bom raje sama prinesla, ko bom prišla k vam. Lepo vas pozdravlja

Vaša ljubeča in hvaležna

Marta.«

Pismo je vzbudilo mnogo veselja v Slivnikovi hiši in nestrpnost so pričakovali deklčinega prihoda. Najbolj hrepeneče je pričakoval Marko. Minuli so trije tedni in še četrti. Nato se je prikazal Skobčev Jože, a brez deklice. Poleg Martinih pozdravov je prinesel sporočilo, da se je grofovo stanje zelo poslabšalo in da je potovanje odgodeno za nedoločen čas. Slivnikovi so bili bolešno razočarani, ko so zvedeli to. Najhuje je bilo Osojniku, ki je globoko povesil glavo in ni rekel nobene besedice več. Tončka je obsula Jožeta z vprašanji o Marti. Starček je rekel, da se godi deklici izvrstno, da je grof ves zaljubljen v deklico, sicer pa ne ve nič novega. Pri tem pa je nekoliko pomežiknil z očmi, tako da je človek lahko zdvomil ali govori resnico.

Pri Slivnikovih ni vedel razen Marka, Tončke in Petra nihče nič natančnega o Marti. Posli so mislili, da je v službi pri neki gospodi v glavnem mestu. Polagoma pa se jim je zdelo sumljivo, da je odpotovala nema dekla tako nenadoma s Skobčevim Jožetom in da ji je izkazoval Jože več kakor nežno skrb. Polagoma se je razširila po Zagorju govorica, da je Marta Jožetova hči. Ko je zvedel starček o tej govorici, je jezno pogledal, a ni ničesar ukrenil napram takim čenčam.

Tekom tedna je obiskal Skobčev Jože župnika v Podgorju, ki se je silno razveselil, da se je starec spravil z grofom in mu pripeljal njegovega otroka. Duhovnik je spremil starčka v Zagorje, ter se udeležil seje gradbenega odbora. Ker je prišla iz glavnega mesta že večja vsota denarja, so sklenili, naj se začne takoj z delom pri cerkvi. Osojnik je bil ves srečen, da so izginile zadnje ovire pri velikem podjetju ter je v svoji vnemi silil, da bi se delo čim bolj pospešilo. Hotel je, da bi bila blagoslovljena cerkev še to leto. Toda župnik je svaril:

»Le počasi in previdno. Z naglico škodujemo delu. Napraviti hočemo nekaj velikega in lepega, a to potrebuje časa. Ako bomo zelo priganjali slikarje, podobarje, pasarje itd., bodo slabo naredili svoje delo. Poleg tega moramo nanovo ustanoviti župnijo.

Vzel bom sedaj stvar v roke in jo čim bolj pospešil. Toda uradno poslovanje je počasno, in gospodje se nočejo pretegniti. Ako bo šlo vse po sreči, boste čez eno leto imeli v Zagorju svojega župnika, prej gotovo ne. Po mojem mnenju pa bodo imeli ljudje dvojno veselje, ako bo pri blagoslovljenju cerkve že domači župnik poleg.«

Po kratkem pregovarjanju so se pridružili odborniki gradbenega odbora župnikovemu mnenju. Sklenili so, da se ne bodo prenaglili, a vendar vzeli delo krepko v roke. — In stavbišče je zopet oživel. Zidarji, mizarji, kleparji, slikarji itd. so se urno sukali in delo je vidno napredovalo.

O Vseh svetih je bila cerkev skoraj izgotovljena. Bila je okrašena in lepo pobeljena, imela je vrata in okna in na vrhu zvonika se je bleščal bakren petelin. V notranjščini so stali že vsi trije oltarji, prižnica in klopi. Manjkali so samo še zvonovi in orglje; tudi stene so bile napol poslikane. Od vseh strani so prihajali ljudje in občudovali stavbo. Najbolj se je je veselil Osojnik. Ure in ure jo je ogledoval odzunaj in odznotraj ter se je ni mogel nagledati.

Ko je nastopila zima, so prenehali z delom. In pred Osojnikovo dušo se je pojavila sedaj zopet jasno podoba neme deklice, ki je prej v času neprestanega dela nekoliko obledela. Marta je večkrat pisala, a vedno le par vrstic, s katerimi se je opravičevala, ker tako dolgo ne more priti. Osojnika je mučila misel, da je postala deklica vsled bivanja v odlični družbi ponosna in da ne bo hotela več občevati s svojimi nekdanjimi kmečkimi prijatelji. Toda kaj mu mar ta nema deklica? V bistvu mu je vendar tuja. Ali jo bo še kdaj videl ali ne, to mu mora biti vendar vseeno. Ta misel pa ga je mučila še bolj kakor prva.

Tedaj pa je prišlo o božiču nepričakovano nadvse ljubeznivo Martino pismo in mal zavitek. Pismo je vsebovalo mnogo toplih, ljubečih besed za vse v hiši, predvsem za Tončko in Marka, zavojček pa je vseboval krasno sliko, ki ni predstavljala nikogar drugega kakor nemo deklico samo. — Oče ni prej odnehal, je pisala, dokler nisem dovolila, da me je

neki slikar naslikal. Napravil je tri slike: eno za očeta, drugo za moje najljubše prijatelje in tretjo za strica Jožeta. Sprejmejo naj sliko kot spomin; mogoče bo prišla kmalu sama in tedaj bodo lahko ugotovili, ali je slika dobra.

Pismo so brali samo Marko, Tončka in Peter; sliko pa so smeli vsi pogledati. Predstavljala je Marto natančno tako kot so jo videli pred pol leta, le bolj živa, sveža in odlična je bila deklica tu na platnu. Imela je gosposko, moderno obleko, uhanе v ušesih ter verižico okoli vratu. Slika je romala iz roke v roko in vsakdo je vzkliknil: »Kako je lepa!« — »Tako imenitna!« — »Tako gosposka!« — Ko je minulo prvo presenečenje, so obesili sliko na steno. Slivnikovi posli so zopet vse mogoče domnevali; a vendar niso mogli priti do jasnosti. V Zagorju pa so se množile govorice o nemi deklici.

Globok vtis je napravila slika na Osojnika. Kakor v sanjah je hodil okoli, govoril še manj kakor prej. In kadar ni bilo nikogar, je šel tiho v sobo in zrl na očarljivo sliko. Izraz obraza mu je ugajal, toda kinč in gosposka obleka ga je mučila. Ko jo je gledal, je polglasno mrmral:

»Ne, ne, za vedno je za nas izgubljena. Ne spada več k nam, pregosposka, preimenitna je in se nas bo sramovala, ako bo še prišla. Tega ne bi pričakoval od nedolžne deklice. — Toda, ako bo tudi ona izpremenila svojo barvo, ne bom veroval v nobeno žensko več, razen v svojo sestro. — Da, da, take kot je Tončka, je ni. Tončka tega ne bi storila, mnogo bolj ponižna bi bila. — Obraz ima sicer tak kakor Tončka, prav tako dober in iskren, a lepša je, mnogo lepša.«

Skušal se je potolažiti z mislijo:

»Grofovski otrok je in grof je pač hotel, naj stori tako.«

Slika je spremljala Osojnika na vseh njegovih potih. Ubogi mož je zopet izgubil svoj dušni mir.

XVI.

Zopet je prišla Velika nedelja. Bil je tih, prijeten večer. Osojnik in Skobčev Jože sta šla počasi od Jese novčeve hiše v večerni gozd. Nista mnogo govorila. Zdelo se je, kakor da bi bila oba očarana od lepote narave in bi ju zavilo vase svečano razpoloženje velikega praznika.

»Ali si že slišal,« je rekel čez nekaj časa Marko, »da je ustanovljena župnija v Zagorju in da je služba že razpisana?«

»Da,« je odgovoril kratko starec.

In zopet sta molčala. Nato je starec zavzdihnil in polglasno rekel:

»Prav je, da se bliža h koncu to veliko delo. Zadnja zima me je zelo zdelala in često sem se bal, da ne bom dočakal veselega dne, ko bo prišel naš Gospod v Zagorje in bodo doneli zvonovi z zvonika.«

»Ali je sedaj že čas,« se je razvnel Osojnik, »da nam boš pokazal zvonove?«

Temen oblak je legel na starčkov obraz, zopet je globoko zavzdihnil in nato zastokal:

»Molči, ne vprašaj me! Ako moram odgovarjati na vprašanje, se zdim podoben šolarčku, ubogemu grešniku pred sodnikom... Hudo je, zelo hudo, ako nosi človek skrivnost v svojem srcu. In vendar mislim, da ti jo danes najlaže odkrijem.«

»Jože, svoje skrivnosti lahko obdržiš zase, ali pa se razkriješ spovedniku; povej le to, kje so zvonovi, vse drugo mi ni nič mar,« mu je prigovarjal Marko.

»Zvonov ni več tu, — starih zvonov ni več,« je z žalostnim glasom rekel Jože; »govorica o zvonovih je bajka, prevara.«

»Kaj? Zvonov ni tu? Kam so izginili? Saj si nekoč sam rekel, da so zvonovi tu. Kaj pa je zvonilo vedno v Črni steni?« je vpil Osojnik v vročičnem razburjenju.

»Človek, ti me boš spravil v obup,« se je jezil starec; »molči in poslušaj... Povedal ti bom vse povrsti kakor se je zgodilo.«

Globoko je zavzdihnil in zastokal; nato je začel pripovedovati z izpremenjenim, mrzlim glasom, kakor da bi se stvar njega prav nič ne tikala, vendar vidno razburjen:

»Le zlitina zvonov je še tu, zvonov pa ne več. — V oni strašni noči, ko smo vzeli zvonove iz zvonika, smo jih prepeljali v Rudno jamo ter jih tam razbili vse štiri na drobne kose. A ni bilo več časa, da bi iz zlitine prelili dragoceno kovino. Francozi so prišli mnogo prehitro. Morali smo koščke zvonov hitro skriti, da ne bi prišli sovražnikom v roke. Ko je minila vojna, smo tvoj oče, stari Križnar in jaz koščke zopet zbrali, zakopali vso zlitino pod Sedlom v globoko jamo ter napeljali potok Slemnico preko onega mesta, kjer ležijo zvonovi. In sedaj leži nad zvonovi visoka plast grušča in blata... Odšel sem v tujino, se zopet vrnil in vedno čakal, da bosta stari Križnar in tvoj oče kaj storila in sem jima tudi parkrat to omenil; toda rekla sta, da se Zagorci še niso opomogli od vojne in nimajo denarja, zato se mora stvar odložiti. Nato sta oba umrla, a nikdar nisem čul, da bi kaj omenila v oporoki o tej stvari. Ostal sem samo še jaz s to skrivnostjo in težko dolžnostjo v srcu. Toda nisem imel ugleda v vasi in nisem znal govoriti z ljudmi. Sanjaril sem o vsem mogočem. Domišljal sem si, da bi lahko našel v Črni steni zaklade, zlato in drage kamne, katere bi lahko spravil v denar in z njimi sezidal cerkev. Preiskal sem vso Črno steno, našel pa sem samo nekaj železnih drogov... Nekoč sem udaril s takim železnim drogom ob bleščečo skalo in ta je čudovito zazvenela v širokih, temnih rovih, — kakor bi zadonel zvon. To mi je ugajalo in tolkel sem tako dolgo, da sem skalo razbil. V skali ni bilo ničesar in vendar sem nevede in nehote nekaj dosegel. Ko sem prišel namreč nekaj dni pozneje v vas, so v vasi govorili, da so stari zvonovi zopet zvonili, da so spravljene v Črni steni, da zvonijo verne duše ter s tem opominjajo Zagorce, naj sezidajo zopet cerkev. To je bila voda na moj mlin. Veselo sem razširjal to pravljico in ljudje so verovali vanjo. A še več sem

storil, da bi ljudi bolj prevaril. Nesel sem v Črno steno še debelejši železen drog, težko bakreno in kositerno ploščo ter obesil te stvari ob vhodu v rov, ter tolkel po njih s kladivom. Vsled dolgih rogov rudnika se je zvok tako povečal, da je bil popolnoma podoben zvonjenju zvonov. — Često sem šel podnevi, pa tudi ponoči tja gori ter zvonil — parkrat pa je veter opravil to delo —, in Zagorci so bili trdno prepričani, da zvonijo stari zvonovi. — Moj Bog, stare zvonove ni skoro nihče poznal, kdor pa jih je kdaj slišal, se jih sedaj ni mogel več spominjati tako natanko. Kar človek rad verjame, to lahko verjame... Nisem delal tega, da bi se šalil z ljudmi, Bog mi je priča, temveč le zato, da bi ljudi vzpodbodel k zidanju cerkve; a vendar je bil to greh, velika laž, in vsaka laž se maščuje... Sedaj poznaš vso mojo skrivnost.«

Z napeto pazljivostjo je poslušal Osojnik starčka. Nekaj časa je sedel zamišljen, nato pa je rekel mirno:

»Jože, vedno se mi je zdelo, da ti zvoniš; toda da niso to pravi zvonovi, o tem bi me ne mogel nikdar nihče prepričati. Prevara se ti je sijajno posrečila in greh ni tako velik. Bog ti ga bo rad odpustil — saj nisi s tem nikomur škodoval.«

»Kaj, nikomur škodoval? Ali si slep?« je zavpil starec; »troje človeških življenj sem uničil s to prevaro, troje mladih, krepkih človeških življenj! Bernikov Janko, Erženov Lojze in Kolarjev Gašpar so šli na Črno steno, da bi našli zvonove in vsi trije so se ubili. Jaz sem jih umoril, ja z — in v Svetem pismu stoji: oko za oko, zob za zob, življenje za življenje. Oh!« —

»Jože, kar človek ne stori namenoma, to ni greh. Saj nisi vabil fantov v goro in nisi niti slutil, da bodo šli tja gori.«

»Ne, niti sanjalo se mi ni, dokler ni prvi padel; in po prvi nesreči sem mislil, da bo sedaj vsakogar minila radovednost. Drugi in tretji sta padla skoraj drug za drugim. — Tedaj se me je lotil grozen strah in sem stal čisto noč in dan na straži... Tudi ti si me dobil tam gori na straži. Isti dan sem pogнал v zrak kamenito stopnico. In sedaj je vodila samo še

ena pot do vhoda v rudnik, za katero sem vedel le jaz. Nihče drugi ni mogel več priti v Črno steno. — Toda trije mladi ljudje so mi stali neprestano pred očmi; umoril sem jih, sicer ne prostovoljno, a vendar nisem mogel umiriti svoje vesti. In tedaj, ko bodo zvedeli ljudje resnico, kaj bodo rekli? Prijatelji in sorodniki treh nesrečnih fantov me bodo kamnali, ali pa vsaj tirali pred sodišče.«

»Jože, ti se mučiš brez povoda; glej, saj ni treba, da bi ljudje zvedeli resnico?«

»Da ne bi zvedeli za resnico, praviš? Saj bodo morali zvedeti, ako bomo izkopali koščke zvonov.«

»Ni nujno. Ako ne bo nihče več prišel v Črno steno, ne bo nihče zvedel, kaj se je godilo tam notri; saj tudi ni treba, da bi kdo zvedel. Skrivnostno zvonjenje v Črni steni je bilo vsem uganka, in mnogi so mislili, da straši. Ako bomo dobili nove, lepe zvonove, in bo zvonjenje v Črni steni prenehalo, bodo vsi pozabili nanj. — Tiho bodi in počakaj, da povem vse. Pred Bogom gotovo nisi mnogo kriv. In kar Bog odpusti, lahko pustimo nato pri miru...«

»Toda zvonovi! Saj moramo vendar izkopati koščke zvonov,« ga je prekinil starček.

»Prav; toda saj ni treba, da bi bili vsi ljudje pri tem poleg. Veš kaj mislim? Poklicali bomo v vas zvonarja, ki bo vlil v Rudni jami iz stare kovine nove zvonove. Da bo ostala stvar popolnoma tajna, bo ograbil mojster s svojimi pomočniki dotični prostor. In to ni nič sumljivega, ako nočejo imeti zvonarji pri delu gledalcev. Prav nič se ti ni treba torej bati. Skrivnost Črne stene bo ostala zakopana; nihče je ne bo izkopal. — V nekaj mesecih bodo viseli novi zvonovi v zvoniku; ko bodo prvič slovesno zadoneli, boš pozabil vse skrbi in težave.«

S široko odprtimi očmi je poslušal starček mladega moža, nato pa je zamolklo zastokal:

»Ti si dober človek. Oh, ako bi se to res zgodilo, bi mi padel kamen s srca! Tako toplo znaš govoriti in človeka potolažiti.«

»Jože, ako bi več občeval z ljudmi in ne bi uničil svojega srca, bi ti bilo že zdavnaj laže.«

»Mogoče, mogoče,« je počasi odgovoril starec in po kratkem premišljevanju rekel: »Osojnik, ubogal bom tvoj svet. Ako bom našel mir, ko bodo zadoneli zvonovi iz zvonika, potem je prav. Ako pa nemir ne bo izginil, potem še vedno lahko povem resnico — saj bo še čas. Sedaj pa hitro pokličimo kakega zvonarja.«

Na velikonočni torek sta se peljala Osojnik in Skobčev Jože v glavno mesto in se dolgo pogajala z zvonarjem. Zvonar je rad prevzel delo in se zavezal, da bo storil delo popolnoma tajno. Čez štiri tedne je prišel v Zagorje in pripeljal seboj petnajst pomočnikov.

In v Rudni jami, levo od Črne stene, se je začelo življenje. Kopali so jame, sekali drevesa, studenec so napeljali v stran; Skobčev Jože, Osojnik ter čevljar Gašper in Močilnikar, kateremu so tudi zaupali skrivnost o zvonovih, so pridno pomagali.

Tri sežnje globoko so že skopali, a še niso našli nobenega koščka zvonov. Skobčev Jože se je tresel od razburjenja. Šesti dan pa je dvignil iz peska čevljar Gašper kos kovine. Ko so ga dolgo časa umivali in drgnili, se je začel svetiti in tudi črke nekega napisu so postale vidne. Tedaj mu je iztrgal Skobčev Jože kos iz rok, ga ljubeče pogledal, večkrat poljubil in jokal kakor otrok. Kmalu so našli še nekaj kosov in kup zlitine je naraščal od dne do dne.

Spodaj v vasi so se širile najraznovrstnejše govorice. Nekateri so govorili, da so našli stare zvonove, a je v njih toliko zlata, da jih ne morejo dvigniti. Mnogi radovedneži so se gnetli okoli Rudne jame, da bi kaj zvedeli, a pomočniki so jih vedno zapodili. Na sto vprašanj so odgovorili le to, da bo Zagorje dobilo čudovito lepe zvonove.

Najbolj pa je razburilo to skrivnostno delo Križnarja. Nekega dne je prišel k Rudni jami ter ugovarjal, da brez dovoljenja kopljejo na občinskem prostoru. Močilnikar pa mu je ostro pojasnil, da je svet, na katerem kopljejo, njegova last. Jezno je Križnar odšel. — Čevljar Gašper pa se je obrnil za njim in smeje rekel:

»Saj ima doma dovolj težav, naj se ne vtika v druge stvari.«

Pri Križnarjevih so namreč v resnici vladale grozne razmere, katere je povzročil zet. Že v prvih tednih po poroki je prišlo do prepиров med starim kmetom in Jelinim možem. Mladi mož je mislil, da bo dobil takoj žezlo v roke in igral glavno vlogo v hiši. Proti temu pa se je tast zavaroval, ni izpustil vajeti iz rok in krepko je držal z njimi mladega moža. Taki fantki se morajo prej nekaj naučiti, je rekel. To pa je zeta razkačilo, ter je začel piti, da bi utopil svojo jezo. Tudi se je udal svoji stari strasti — kvartanju. Cele noči je presedel v Podgorju in Vrbovcu ter zaigral velike vsote. Radi tega se je začel prepirati tudi s svojo ženo. Stvar je postajala vedno hujša. Sredi oktobra je prišel na svet mrtvorojen otrok in očitkov ni bilo ne konca, ne kraja. Često se je prepir končal s pretepom; celo stari Križnar ni bil varen pred zetom. Ker je postajala stvar vedno hujša, je hotel spraviti stari Križnar mladega zapeljivca pod kuratelo, a se mu to ni posrečilo. Prvič je naletel stari, odločni in oblastni mož na odpor, katerega ni mogel streti; škripal je z zobmi v brezmočni jezi. In poleg vse te nesreče v domači hiši je moral gledati še to, kako bo nova cerkev kljub njegovim spletkam gotova in da bodo vlti tudi zvonovi. To ga je spravilo skoraj v obup; toda vse njegovo divjanje ni nič pomagalo, z nobeno stvarjo ni mogel preprečiti dogotovitve cerkvene stavbe.

Iz Rudne jame pa so se valili modri oblaki, slišali pa so se kovinski zvoki kladivov. Delali so oblike zvonov in zidali peč. Pri cerkvi pa se je delo bližalo koncu.

O sv. Petru in Pavlu je bila cerkev znotraj in zunaj popolnoma izdelana. Vse delo še dolgo ni veljalo toliko, kot so prvotno mislili. S tem, da so Zagorci zastonj dovažali material in tudi pomagali pri delu, so nepričakovano mnogo prihranili. Kolikor bolj so sodelovali ljudje pri stvari, toliko večje je bilo sedaj njihovo veselje. Nova cerkev pa je bila res mogočna,

krasna stavba, prava hiša božja, da se je človek ni mogel nagledati.

Manjkali so samo še zvonovi. Zvonar je svetoval, naj bi ulili nekoliko večje zvonove, ker je tudi cerkev večja. Zato je bilo treba pripeljati nekaj nove kovine. Delo se je s tem nekoliko zakasnilo. Sredi julija so bile končno oblike zgotovljene in na dan sv. Magdalene je bilo določeno ulitje zvonov.

Vsa vas je bila razburjena in ljudje so se gnetli okoli Rudne jame, ker stvar ni ostala tajna. Toda blizu so pustili le odbornike gradbenega odbora, Skobčevega Jožeta in župnika iz Podgorja, katerega so naprosili, naj blagoslovi delo.

Bilo je krasno jutro. Čudovit mir je plaval nad dolino. Le v Rudni jami je vladalo mrzlično razpoloženje. Čuli so se glasni klici, delavci so zmedeni tekali vseprek, suh les je prasketal v žareči peči, plameni so švigali in bučali, vedno bolj vroče in žareče je postajalo ozračje okoli livarne. Že tri dni je v peči gorel ogenj in kovina se je talila.

Ob devetih dopoldne, do minute natančno, je postala vsa snov tekoča, beli mehurčki so se dvigali iz nje; žareča kovina se je na površju penila in cvrčala, v notranjosti pa je bobnela in pokala, da se je tresla peč.

Še enkrat je pregledal mojster s skrbnim obrazom vse jarke; zakaj to delo je zelo nevarno. Ako se ponesreči, je vse uničeno. — Glasno povelje. — Prišel je slovesni trenutek, ko bodo vlili zvonove. V skrajni napetosti so stali molče poleg Osojnik, Skobčev Jože, čevljar Gašper, Močilnikar in župnik. Vidno razburjen je stopil k njim mojster ter prosil župnika, naj zmoli tri Očenaše, tri Češčene Marije in apostolsko vero. Vsi so pokleknili in se odkrili; pomočniki so si obrisali pot s čela, mojster se je prekrizal, ostali pa so polglasno, resno molili. Vmes pa se je čulo prasketanje plamenov ter pokanje, cvrčanje in bobnenje žareče kovine.

Molitev je končana. Mojster je zaklical: »V imenu sv. Trojice!« Pok, prasket — rdeča, žareča masa se

je začela vlivati v vlivalnike. Z donečim glasom je bral župnik iz neke rdeče knjižice, nato je molil in blagoslavljal:

»Ab ignium iniquitate — libera nos Domine Jesu Christe!« (Nevarnega ognja — reši nas Gospod Jezus Kristus.)

»Fiat misericordia tua Domine super nos — quemadmodum speravimus in te.« (Usmili se nas, o Gospod — ker zaupamo vate.)

»Domine exaudi orationem meam — Dominus vobiscum...« (Gospod, usliši mojo molitev — Gospod z vami...).

»Oremus. A domo tua, quaesumus Domine, spirituales nequitiae repellantur et flammarum discedat malignitas iniquitatum. Per Christum Dominum nostrum.« (Molimo. Iz tvoje hiše, o Gospod, naj izginejo vsi hudobni duhovi, in nesreča ognja naj se umakne. Po Kristusu, Gospodu našem.)

»Benedicto Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus Sancti descendat super nos et super haec et maneat semper!« (Blagoslov vsemogočnega Očeta in Sina in Svetega Duha naj pride nad nas in nad to delo ter naj vedno ostane.)

Po dolgem, dolgem času je bila končno napolnjena prva oblika, nato še druga in zatem še druga. Skoraj v istem trenutku je začela masa iztekati in končno je bil kotel prazen.

»Deo gratias,« je zavpil mojster, »Bogu čast in hvala!«

Pomočniki so se vstopili v krog in zapeli:

Nato so vsi pokleknili in tiho molili. Veliko delo je uspelo, najtežje in najbolj kočljivo delo je bilo končano. Sedaj so morali za nekaj časa prekiniti z delom, da se zvonovi ohladijo.

Župnik in ostali štirje možje so počasi stopali proti vasi. Njihova srca so bila svečano razpložena, zakaj še nikdar niso videli tako čudovite igre človekovega dela in človeške zmožnosti.

V četrtek so se zopet zbrali vsi v Rudni jami. Določeno je bilo, da bodo danes razbili oblike ter videli, ali se je delo popolnoma posrečilo. Mojster

ni gledal nič manj resno kot pred dvema dnevoma. Končno je dal znamenje, naj kladiva udarijo. Pod previdnimi udarci je polagoma odpadla zunanja stena in — zvonovi so se izluščili, bleščeči, kakor srebrne zvezde. Kmalu so stali tu vsi štirje, brez madeža in napake, zlatobleščeči od vrha do tal. Sedaj se je šele zjasnilo mojstrovo čelo, smehljajoče se je stopil k možem in jim toplo stisnil roko. Jože pa je planil k zvonovom, jih po vrsti objel in poljubil in svetle solze so mu kapale po licu.

Na poti proti domu je žareč veselja rekel Osojniku:

»Marko, kakšna sreča in blaženost je to! Zagorski zvonovi ne bivajo več samo v pravljici, ampak jih imamo v resnici. In ti si uganil; strah in teža mi je padla s srca. Danes mi je tako lepo in lahko v duši, da bi kar poskočil. Kako lepo bo šele tedaj, ko bodo zadoneli zvonovi iz zvonika? — O Bog v nebesih, tako dober si mi, tako neskončno dober! — Samo še to srečo naj doživim, da bom vsaj enkrat slišal zvonjenje! Potem bom rad umrl.«

»Ali ti nisem rekel, da bodo prinesli novi zvonovi mir?« je odgovoril Osojnik; »toda o smrti ne sneš govoriti, Jože. O sv. Mihaelu bo prišel škof z našim novim župnikom slovesno blagoslovit cerkev in zvonove, in še mnogokrat boš čul slovesno zvonjenje naših zvonov.«

»Naj se zgodi božja volja,« je zašepetal starček.

XVII.

Ko se je vrnil Osojnik od vlivanja zvonov domov, ga je čakalo tam novo, veselo iznenadenje. Že v veži je zaslišal glasno, večglasno govorjenje in pa jasen smeh, ki je prihajal iz sobe. Odprl je vrata in obstal na pragu kakor okamenel. Pri mizi je sedela v preprosti, mestni, toda zelo lepi obleki Marta, nema deklica, in okoli nje so stali vsi domači ljudje.

»Marta, ali je mogoče? Ti si tu?« je zaklical radostno.

Deklica je zardela, stopila k njemu, ga prišla za roko in rekla z mehkim, zvenečim glasom:

»Pozdravljen, Osojnik. Da, končno sem prišla obiskat svoje dobrotnike in prijatelje in se jim ustno zahvalit.«

Marko je odprl usta in oči ter od neizmerne začudenja ni mogel izpregovoriti besede. Ko je strmel nekaj časa deklici v obraz, je tresoč se, zavpil:

»Marta, ali si ti, ali nisi?«

»Da, da, sem,« je odgovorila deklica vsa zmedena.

»Ti znaš govoriti, tako čudovito lepo govoriti!«

»Da, hvala Bogu.«

»Na kakšen način? Ali se je zgodil čudež?«

»Čudež sicer ne; toda očividno je bila božja pomoč poleg.«

»Kako? Na kakšen način?« je izpraševal.

Deklici ni preostalo drugega, kot da je vse ponovila, kar je drugim že povedala. In to je storila temraje, ker je poslušal Osojnik z ušesi in očmi.

»Pred letom,« je začela z lepim, jasnim glasom, »ko sem prišla k svojemu očetu, je njegov zdravnik takoj spoznal, da izvira moja nemost iz neki zračnega jezika, kar bi se pač dalo odpraviti z operacijo. Moj oče je tako ljubezniv in dober ter stori vse, kar me more osrečiti. Takoj je poklical nekega profesorja, ki me je s spretno operacijo ozdravil. Štirinajst dni po operaciji sem že lahko govorila, to se pravi, govoriti pravzaprav nisem znala, temveč le bebljati. — Govoriti sem se šele morala naučiti kakor otrok. Ne morem popisati sreče in veselja, ki sem ga bila občutila. O, moj oče je tako dober in ljubezniv! To, da znam govoriti, je ona skrivnost, ki sem jo omenila v pismu in s katero sem vas hotelo osebno prešetiti. Precej časa je trajalo, ker moj oče ni mogel prej na pot. Sedaj mu je nekoliko boljše, četudi ga je pot zelo utrudila; vendar me ni hotel dalje zadržavati od obiska mojih prijateljev.«

Deklica je govorila z veliko toploto. V modri, čipkasti obleki, z veselim, žarečim obrazom in z le-

sketajočimi se očmi, se je zdela Osojniku še mnogo lepša in bolj bleščeča kakor na sliki. Očaran jo je gledal in rekel plamteče:

»Marta, želim ti srečo, tisočkratno srečo! Ne morem ti povedati, kako sem vesel. In da nas nisi pozabila, to me še bolj veseli.«

»Tako lepo in tako gosposko zna Marta govoriti, skoraj pregosposko za nas,« se je vmešal v besedo Slivnik.

»V mestu govorijo tako, in drugače se nisem mogla naučiti,« je smeje odgovorila deklica; »ako bom nekaj časa pri vas, se bom že naučila vašega narečja.«

»Le ostani dolgo pri nas,« je toplo rekel Marko; »oziroma vedno, saj si naša.«

Deklica je zardela, povabila oči in živahno rekla:

»Topot ne morem dolgo ostati, temveč moram jutri odpotovati za očetom; toda ko bo blagoslavljanje cerkve bom zopet prišla in oče tudi. Mogoče bo očetu ugajalo to podnebje in potem bomo ostali dolgo tu.«

»Da, k blagoslovitvi cerkve morate gotovo priti. Ti in tvoj oče imata glavno zaslugo, da smo delo končali. Brez vajine velike pomoči bi cerkve nikdar ne dokončali. Povej svojemu očetu — ne, ne; sam se bom peljal k njemu in se mu zahvalil.«

»Marko, kakšni so zvonovi? Saj ste jih danes skončali?« je vprašala Tončka.

»Krasni so,« je odgovoril, »čudovito lepi; nisem mislil, da bodo taki.«

»Tedaj jih bomo menda že videli. Ali jih boste kmalu pripeljali ven?«

»Ne, šele čez nekaj tednov; sedaj pridejo na vrsto še slike, okraski in napisi; in taka stvar ne gre tako hitro.«

Še dolgo so ostali skupaj ter se veselo in zaupno razgovarjali. Pozno popoldne je šel Marko z Marto ven na polje ter ji marsikaj pokazal in pripovedoval o delu pri zidanju cerkve. Pogovarjala sta se kakor brat in sestra. Čez nekaj časa je rekel Marko:

»Marta, pravzaprav bi se moral sramovati, ker govorim tako neolikano s teboj. Ti si gosposka in imenitna in vedno se mi zdi, da ti ne smem reči ,ti'.«

»Kaj ti pade v glavo,« je odgovorila deklica in zardela; »kdo me je sprejel kot siroto brez doma, kdo mi je izkazal toliko dobrot, kdo mi je rešil življenje?«

»Tiho, Marta; ti si se prva žrtvovala zame, ti si šla zame v ogenj.«

»Ako bi bilo treba, bi storila to še enkrat.«

»Martal« je glasno zaklical in jo prijel za roko.

»Tudi ti bi storil to zame,« je rekla deklica tiho.

Marko je že hotel izgovoriti neko besedo. Toda nenadoma se je ustrašil. Zganil se je, izpustil njeno roko, in šel skoraj žalostno molče poleg deklice.

Marta se je čudila njegovemu spremenjenemu vedenju in ga spraševala različne stvari; a on ji je le raztreseno odgovarjal.

Ko sta se vrnila v hišo, ju je čakal Skobčev Jože, katerega je obvestila Tončka o Martinem prihodu. Kar norel je od veselja in neprestano je stiskal svoji nečakinji roko. Še nikdar ni bil starček tako vesel in živahen. Tudi Marta je bila dobre volje ter je neprestano pripovedovala o svojem očetu. A vendar je ležal na njenem čelu rahel oblak. Šele pozno ponoči so se ločili. Vsem je prehitro minil čas.

Drugo jutro je morala deklica odpotovati. Skobčev Jože je sklenil, da jo bo spremil. Vsi so se pristrčno poslovili od deklice in ji naročili, naj kmalu zopet pride. Marko je gledal temno v tla. Ko ga je Marta prosila, naj jo nekoliko spremi, se je nerodno izgovarjal, da mora iti takoj k Rudni jami, ker mora nekaj nujnega naročiti zvonarju. Deklica ga je očitujoče pogledala, nato pa je rekla izkusno:

»Osojnik, moraš gledati tudi nekoliko nase, sicer se boš uničil od dela in skrbi.«

Še enkrat je prijazno pozdravila in odšla s stricem. Marko je gledal skozi okno za njo ter se bridko kesal, da je odbil dekličino prošnjo.

Upal je, da bo z dekličinim odhodom prišel mir v njegovo dušo, a se je varal. Noč in dan je stala njena slika pred njegovo dušo. In čimbolj se je tru-

dil, da bi jo pregnal, tembolj živa in vabljiva se je pojavila pred njim. In skoraj prestrašil se je, ko je spoznal, da je prevzela njegovo srce in dušo močna, silna ljubezen. Ali ga bo tudi Marta ljubila? Ne, ne, to ni mogoče. Sicer je večkrat že videl in spoznal, da mu je deklica naklonjena; toda to je bilo le prijateljsko čuvstvo, izraz hvaležnosti in spoštovanja. In tudi ako bi ga Marta ljubila, ne bi mogel na njeno ljubezen ničesar zidati. Med njim in med Marto je ležal širok, globok prepad. On je bil le preprost kmet ter poleg tega še zadolžen in brez hiše; ona pa je bila grofovskaja hči, bogata, imenitna in gospodarska. Z njim ne bi bila nikdar srečna. A onesrečiti ne bi hotel dobre deklice za nobeno ceno; preveč jo je ljubil. Hotel se je obvladati, odreči radi njene sreče in vse življenje ostati sam. Ves teden je bojeval Osojnik grozen boj s svojim lastnim srcem.

Ko se je vrnil čez teden dni Skobčev Jože, je sporočil, da je potovanje grofa, Martinega očeta, zelo oslabilo. Neprestano ga napadajo slabosti in tudi diha vedno težje. Marta, njegova hčerka mu streže s požrtvovalno ljubeznijo. In grof je ves srečen, da ima svojega otroka pri sebi.

Osojnika je ta vest zelo vznemirila, in hotel je takoj drugi gan odpotovati h grofu, da bi ga obiskal. Toda Skobčev Jože mu je to odsvetoval, ker se grof ne sme v takem stanju nič vznemiriti. Dasi nerad, se je Marko vdal. — Vendar se je Osojnik umaknil iz vasi in odpotoval v Malinško dolino obiskat župnika, ki je bil določen, da pride v Zagorje.

Komaj je bil dva dni odsoten, je prišlo od Marte pismo, v katerem je nakratko sporočila, da je njen oče nenadoma umrl. Iskreno je prosila deklica, naj čimprej pridejo k njej stric Jože, Marko in Slivnikovi, ker sama si ne zna nič pomagati. Pogreb bo čez štiri dni, je pisala.

Ko je Skobčev Jože to zvedel, je obledel in vztrepetal. Čez nekaj časa je zašepetal:

»Gospod, daj mu večni mir in pokoj! Ubogi mož, kmalu se bova videla... Toda deklice ne smemo sedaj pustiti same. Takoj moramo odpotovati k njej!«

Osojniku žalibog niso mogli sporočiti žalostne vesti, ker je bilo premalo časa in tudi niso vedeli natančno, kje se nahaja. Zato sta šla s Skobčevim Jožetom le Tončka in Peter.

Čez pet dni se je vrnil Marko domov. Skoro istočasno so prišli domov tudi ostali z Marto, osirotelo grofovsko hčerko. Osojnika je vest o smrti tako zadela, da ni mogel izpregovoriti nobene besedice in je molče stopil k deklici. Deklica pa je bila bleda in upadla. Ko je podal Marti roko in izrekel končno tolažečo besedo, ga je pogledala skoraj užaljeno, toda vendar iskreno-vdano. Ta pogled mu je šel skozi srce in dušo.

Naslednje dni je bila Marta skoraj ves čas v svoji sobi, kjer je tiho jokala. Samo opoldne je prišla iz svoje sobe h kosilu in zvečer je šla na kratek izprehod preko polja. Marko je gledal skrivaj za njo in srce se mu je trgalo ob pogledu na žalujočo siroto. Kadar so bili drugi poleg, je deklico često tolažil, toda boječe se je izogibal, da se ne bi kdaj sam sešel z njo. Marta je to kmalu uvidela in tudi ona se mu je izogibala. — Minili so trije tedni, a deklica je postajala od dne do dne bolj žalostna.

Nekega večera se je vračal Marko počasi, globoko zamišljen od cerkve domov. Zgoraj ob robu gozda je nekoliko obstal in gledal proti Črni steni. Tedaj je v grmovju nekaj zašumelo in nenadoma je planila k njemu Marta, grofova hči. Obstala je pred njim, dvignila roke, jih počasi zopet povесila, si pokrila nato obraz z obema rokama in krčevito zaihtela.

»Za božjo voljo, kaj pa ti je, Marta?« je vprašal prestrašeno.

»Užalila sem te, ti si jezen name,« je zaihtela deklica.

»Jezen? Kaj ti pride na misel? Nobenega povoda nimam za to. In tudi užalila me nisi.«

»Da, da, ti si jezen name,« je zastokala deklica in jokala.

»Nehaj jokati Marta,« je prosil, »tega ne morem gledati.«

S težavo je deklica zatrla solze in tožila dalje:

»Nisi več tak, kot si bil prej, nekaj leži med menoj in teboj. Vedno se mi umikaš in gledaš tako strogo. Zakaj delaš to?«

»Jaz — jaz — jaz,« je jecljal; »Marta ne upam si povedati. Nobenega zmisla nima in bi te samo vznemiril.«

»Bolj me ne moreš vznemiriti, kakor sem že. Lahko me zmerjaš, kolikor hočeš. Kar povej, kaj sem ti storila, zakaj si jezen name? Zakaj?«

Vroč čuvstvo ga je prevzelo in rekel je:

»Ne, Marta, nisem jezen nate. Nasprotno, ljubim te, iz srca te ljubim.«

»Kaj praviš, Osojnik, ti me ljubiš?« je viharo vprašala deklica; »ali je res, da me imaš rad, vsaj malo rad?«

»Ne samo malo, temveč bolj kakor vse na svetu. Odkar si proč odšla od nas, nisem bil niti ene ure več miren. Vedno sem moral misliti nate, in končno je postala moja ljubezen tako močna, da bi zate lahko umrl.«

»Marko, ti dobri Marko, že prve dni, ko sem prišla v vašo hišo, sem te imela rada. In tudi moja ljubezen je postajala vedno močnejša. Radi tebe sem skočila v ogenj in bi to rada še enkrat storila. Le tvoje nevolje nisem mogla prenašati. Ušla bi odtod.«

»Marta, Marta!«

»Toda povej, zakaj si se mi sedaj vedno izogibal in zakaj si gledal tako mrko?«

»Hotel sem svojo ljubezen potlačiti, ker ne vodi do nobenega cilja.«

»Zakaj ne vodi do cilja?«

»Glej, Marta, ti stojiš tako visoko nad menoj. Ti si bogata in imenitna, jaz pa sem le preprost kmet, ki ima poleg tega še zadolženo posestvo. Ne morem stopiti k tebi...«

»Bogastvo in stan je postranska stvar. — Ti, ti sam si več vreden kakor vse drugo. Tudi jaz sem le zapuščena sirota. Pa tudi, ako bi bila kraljica, bi ne hotela nikogar drugega kot tebe.«

»Kako naj bi živela midva skupaj?«

»Srečna bova. Nikdar ne bom šla od tebe in vse življenje me moraš imeti rad. Življenje si bova lahko lepo uredila; moj oče mi je zapustil mnogo, mnogo denarja; toda delala bom kakor kmetica, ako boš hotel — vse bom storila, kar boš hotel.«

»Marta, ti me imaš torej res rada in bi hotela postati moja žena?«

»Rada, rada, Marko, ako me le hočeš.«

Rahlo je poljubil deklico na svetle lase in nežno zašepetal:

»Martica, moja Martical!«

Deklica je stala vsa zardela pred njim. Prijela sta se za roke in si blaženo gledala v oči.

»Večno bova ostala skupaj, nikdar več se ne bova ločila,« je slovesno rekel Osojnik. »Čez eno leto, ko bo moja hiša sezidana, te bom peljal na svoj dom.«

»Čez eno leto? Marko, to je predolgo. Najemi toliko delavcev kakor pri cerkvi, in hiša bo kmalu gotova.«

»To bi bilo že lepo, Marta, a nimam sredstev, da bi tako hitro zidali,« je rekel žalostno.

»Sredstva so na razpolago. Jaz imam dovolj denarja in kar je moje, je tudi tvoje.«

»Tega ne morem sprejeti,« se je branil in zardel; »vedno bi mislil, kot da sem prodal svojo ljubezen. Bojim se, da ne bi denar motil naše sreče.«

»Toda, Marko, kako moreš tako govoriti. Ako drug drugemu podariva srce, pač lahko vzameva drug od drugega te uboge vinarje.«

»Ne, ne, to ne gre. Vedno bi se sramoval pred teboj, Marta.«

»Glej, glej, kako si ponosen — pa si mislil, da sem jaz ponosna,« se je šalila deklica. »tako rada bi ti malo pomagala in smatrala bi za dokaz ljubezni, ako mi to dovoliš. Bodi tako dober, pusti mi to veselje, in imela te bom še bolj rada.«

Skoraj temno je gledal v tla in nekaj časa pre-mišljeval. Nenadoma pa se je njegov obraz zjasnil, iskreno je pogledal deklico in rekel:

»Marta, veš, kako bova naredila? Vzel bom tvoj denar — toliko, kolikor bom potreboval — in ti bom postavil hišo, ki bo najlepša v dolini. Jutri bom šel v mesto in naročil načrt; toda ta hiša bo tvoja, tvoja last in zapisana na tvoje ime pri sodišču. Ali si zadovoljna s tem?«

»Z vsem sem zadovoljna, kar boš napravil,« je rekla deklica vsa srečna; le hitro zidaj, o drugem bomo govorili pozneje.«

Še dolgo sta sedela skupaj v zaupnem pogovoru. Nato pa sta šla k Slivnikovim. V sobi sta sedela Tončka in Peter s Skobčevim Jožetom, ki je prišel v vas. Ko je vstopil Marko z Marto, je spoznala Tončka takoj z njunih žarečih oči, da se je dogodilo nekaj posebnega. Marko in Marta nista mogla dolgo skrivati svoje sreče in sta razkrila vsem, da sta si danes obljubila zvestobo za vse življenje. Vsi so se razveselili te vesti in so jima iskreno čestitali. Najbolj vesel pa je bil Skobčev Jože. Večkrat je stisnil roko Marku, si brisal solze iz oči in dolgo ni mogel izpregovoriti besedice. Končno je rekel mehko:

»Hvala Bogu! Težka skrb mi je sedaj odpadla in mirno bom lahko umrl, ker vem, da si v dobrih rokah, Marta. Vidva bosta srečna, saj zaslužita srečo; vedno sta bila pridna in zvesta in sta marsikaj pretrpela. O, naš Gospod je dober, tako dober!«

»Stric, ti boš z nama užival srečo,« je ginjeno odgovorila Marta; »Osojnikov dom bova nanovo sezidala, lepega in velikega. Ko se bova vselila vanj, boš prišel k nama in vedno ostal v naši hiši.«

»Hvala, Marta,« je zaihtel starček. »Ti si dobra in ljubezniva. Sedaj bom molil in prosil Gospoda, da bi še nekaj časa živel in videl vajino srečo.«

Odšel je ven, ker se je sramoval svojih solz.

Dva tedna pozneje je zavladalo, na Osojnikovem pogorišču živahno življenje. Mnogo zidarjev in tesarjev je pridno sukalo svoje roke, žage in kladiva so se razlegala daleč naokoli. Ljudje v Zagorju pa so ugibali, zakaj je začel Osojnik tako naglo zidati svojo hišo. —

XVIII.

Bilo je dan pred sv. Mihaelom. V Zagorju je vladalo svečano razpoloženje, radostno vriskanje je odmevalo po vasi. Nova cerkev je bila vsa okrašena z venci, z zvonika so plapolale dolge, pestre zastave, pred glavnimi vrati je stal velik slavolok, kakor tudi ob vhodu v vas. Vsepovsod je odmevalo veselo petje, na hribčkih pa so pokali možnarji in pištrole. Od same radosti ljudje niso vedeli, kaj naj store. In ura je bila šele osem zjutraj; šele čez nekaj ur se bodo pričele svečanosti. Popoldne pa bodo pripeljali zvonove in bo prišel škof z novim župnikom.

Veselje je postajalo vedno večje, vedno večje množice ljudi so prihajale od vseh strani. Ob eni uri so zadoneli gori od Rudne jame možnarji, znamenje, da so odpeljali zvonove. V Podgorju in Vrbovcu so si izposodili možnarje ter kupili dva centa smodnika, da bo praznik čimbolj slovesen.

Zadaj v vasi, pri tako zvanem vojnem znamenju, je bil določen sprejem zvonov. Tam so se gnetle praznično oblečene množice, na levi strani je stala godba iz Podgorja, na desni pa belooblečene deklice. Okoli poldveh se je pokazal pod Črno steno temen sprevod, ki je prihajal vedno bliže in bliže. Spredaj je šla skupina fantov, ki so neprestano streljali s pištolami; nato so sledili trije težki, z zelenjem, venci in trakovi okrašeni vozovi, katere so peljali krasni vranci. Konji so bili bogato okrašeni s pentljami in trakovi, vozniki so imeli snežnobeke srajce, pisane telovnike s srebrnimi gumbi in visoke, svetle škornje. Na vozovih so bili krasni, novi zvonovi. Za njimi so stopali zvonarji. — Stoglasni klic je zadonel ob pogledu na dolgo zaželjene zvonove, ljudje so mahali z rutami in klobuki v pozdrav zvonovom, mnoge ženske so glasno zajokale, bradati možje so si brisali solze iz oči. — Ob zvokih godbe in ob mogočnih salvah možnarjev se je pomikal sprevod proti cerkvi. Tam so izpregli konje in množica je dobesedno planila na zvonove; vsak jih je hotel natančno videti, poljubiti in prebrati napise.

Vsi prevzeti veselja in radosti, se ljudje niso znali premagati. Nekateri so se objemali, drugi so se jokali in hkrati smejali. Osojnika so skoraj udušili s častitkami in pohvalo. Ker tega ni mogel več prenašati, zato se je umaknil iz množice ter šel mimo mežnarije na pokopališče. Tam je nenadoma srečal Križnarja, ki je bil ves upadel in bled. Ko je zagledal Marka, je boleстно zastokal:

»Osojnik, sosed!«

»Za božjo voljo, Križnar, kaj pa je? Ali se je zgodila kaka nesreča?« je prestrašeno zaklical Marko.

»Da, nesreča, velika nesreča,« je zavzdihnil stari mož.

»Ali se je zetu kaj zgodilo, ali celo Geli?« je naglo vprašal Osojnik.

»Hahaha, zetu se vedno kaj zgodi,« je temno odgovoril Križnar. »Sedaj že tri tedne ni nobenega glasu od njega in najboljše bi bilo, ako se ne bi nikdar več prikazal, sicer nas bo vse uničil... A ne govorimo več o tem, danes me teži nekaj drugega.«

»Kaj pa, sosed.«

»Saj si lahko misliš. Ti si danes slavljen, jaz pa se moram sramovati. Kjerkoli se prikažen, me gledajo ljudje zaničljivo in škodoželjno. Vsi se veselijo, le jaz sem izobčen.«

»Nikar, nikar,« ga je tolažil Osojnik, »nova cerkev je za vse tu in vsak se je lahko veseli.«

»Veseli, haha; zadovoljen bi bil, ko bi vsaj našel mir... Poslušaj, Osojnik. Moj oče mi je pred smrtjo naročil, naj dam dva tisoč goldinarjev za zvonove, ako bo v Zagorju zopet sezidana cerkev. Toda pristavil je, da bi bilo zelo nespametno, ako bi tu gori sezidali cerkev, ker je vas tako ubožna. — Na to besedo sem se vedno opiral, da ne bi bilo treba dati denarja. Saj me razumeš. Nisem hotel biti krivičen; mislil sem le to, ako bi cerkve ne dozidali, mi ne bi bilo treba dati za zvonove. Sedaj, ko je cerkev gotova, hočem poravnati svoj dolg. Tu pri sebi imam dva tisoč goldinarjev z obrestmi od treh let in ti jih lahko takoj izročim.«

»Sosed, ako ti je težko, lahko obdržiš denar. Cerkev in zvonovi so že plačani; še nekaj nam je ostalo.«

»O, kako si ponosen! Torej nočeš?« je vzkipeł Križnar; »ako ne potrebujete nič drugega, pa lahko daste k ustanovi. Ali misliš, da maram krivičen denar? Tako nepošten Križnar ni. Vedno sem imel namen, da bom denar izplačal, ko ne bom imel več pravice, da bi ga obdržal. Rad bi šel v cerkev z isto pravico kakor drugi ter molil v cerkvi, ne da bi me ljudje pisano gledali.«

»Veš kaj, sosed?« je rekel Osojnik; »jutri po blagoslovljenju cerkve bova šla k našemu župniku ter te bom predstavil kot dobrotnika nove cerkve; gospodu boš potem lahko dal denar; on ga bo že znal porabiti.«

Križnarjev obraz se je zjasnil; rekel je mnogo bolj mehko:

»S tem sem zadovoljen in bom pridal še tri sto goldinarjev iz svojega. Tudi naša hiša mora biti so-udeležena pri tem delu.«

V tem trenutku so zopet zagrmeli možnarji in zadonel je klic: »Škof prihaja!« Ljudje so se razvrstili ob obeh straneh. Čez deset minut je počasi privozil ob zvokih godbe in streljanju možnarjev voz, za katerim je stopalo mnogo duhovnikov. Iz voza je stopil sivolasni škof, katerega so vaščani spoštljivo pozdravili. Očetovsko je nagovoril može in jim predstavil novega dušnega pastirja, srednjevelikega, prijaznega gospoda z zaupljivimi potezami. Vse oči so se uprle vanj in mu zaklicale dobrodošlico. Nato se je pomaknil spre- vod proti cerkvi, kjer naj bi škof blagoslovil zvonove.

Ljudje so glasno molili. Ko so bili zvonovi blagoslovljeni, so naglo pristopili zvonarski pomočniki in tesarji; počasi, počasi so se pomikali zvonovi v višino. Tisoč pogledov jim je sledilo. Čez dve uri so bili zvonovi že v zvoniku. Množica je bila vedno bolj razburjena.

Nenadoma je zadonel globok, mehek glas, nato še drugi in nato so zadoneli v sozvočju vsi štirje zvonovi. Bili so to mehki, čudovito zveneči glasovi, visoko in jasno so brneli v zraku in očarali slehernu uho. Množica je glasno zaplakala, radostno zakričala... Zagorski zvonovi — končno so zopet našli svoj

dom in sedaj pozdravljajo s svojim ljubim klicem vsa srca tam spodaj — — —

Čez nekaj časa so manjši trije zvonovi utihnili, le »veliki« je slovesno zazvonil prvič »Angelovo češčenje«; med vsakim odstavkom so zagrmeli možnarji in nato je zopet zazvonil zvon. Škof je molil s tresočim glasom »Angelovo češčenje«, množica je odgovarjala v svečani ginjenosti. Mrak je padal na dolino, le na Črni je ležala bleščeča zarja, kot odsev z drugega sveta.

Ko so odšli duhovni gospodje v župnišče, so dali ljudje duška svojemu veselju. Po vasi je odmevalo vriskanje in petje. Zvonovi v zvoniku ves večer niso imeli miru. Vsake četrte ure so zvonili z njimi, enkrat samo z enim, drugič z vsemi. V krčmi so sedeli za mizo vsi najuglednejši kmeti. Kolikorkrat je zadonel »veliki« zvon, tolikokrat so se prijeli za roke in zaplesali po sobi. Zdelo se je, kakor da bi postali ti resni možje otročji od veselja.

Za vasjo, ob robu gozda je sedel Skobčev Jože. Ves zamaknjen je poslušal zvonjenje, po licu so mu kapljale velike solze. Ko je prišel čez nekaj časa k njemu Osojnik, je rekel starček z mehkim glasom:

»Sedaj je dokončano veliko delo. Veliko breme mi je opadlo, miren in vesel sem kakor otrok...«

Še ob devetih zvečer so bili ljudje pri cerkvi, in neprestano zvonili. Skoraj s silo so morali izgnati fante iz zvonika. Morali so jim pojasniti, da potrebuje škof počitka. Sicer so to težko razumeli, ker sami niso prav nič mislili na spanje, a končno so vendarle dali mir.

Zgodaj zjutraj se je pričel globokoresen, pomemben obred blagoslovljenja cerkve; trajal je do desetih. Nato je imel škof kratko pridigo o »cerkvi, kot očetovski hiši vse vasi« in nato se je vršila sv. maša. Ko so zabučale orgle in je zadonelo jasno petje, so vsi ljudje glasno zaihteli. V sveti grozi so pokleknili, ko je prvič prišel v novo cerkev Bog in se jim pokazal pod podobo kruha. Po službi božji so zopet zagrmeli možnarji, zvonovi so zazvonili, vmes pa so doneli zvoki godbe.

V veliki sobi v župnišču je bila slavnostna pojedina, na katero so bili povabljeni poleg duhovnih gospodov le odborniki gradbenega odbora in Škobčev Jože. Med obedom je župnik iz Podgorja navdušeno govoril o Osojniku, o njegovi delavni sili, požrtvovalnosti in vztrajnosti. Sam škof je dvignil kozarec ter napil slavljenca, želeč mu srečo, ki naj bo krona njegovega truda in njegovih žrtev. Marko je bil ves omamljen in je izpregovoril le par preprostih besed v zahvalo, toda njegove oči so žarele veselja.

Pred mežnarjevo hišo je postavil krčmar mize in klopi, zakaj njegovi prostori v hiši so bili danes premajhni za vse ljudi. Tu so se torej zbrali ljudje ob dolgih mizah. Vsi prostori so bili zasedeni, ne samo ob mizah, temveč tudi na stopnicah ob hiši, ob skednju, in celo na drevesa so splezali ljudje. Povsod so sedeli ljudje, jedli in pili ter se veselili — vsem je sijala z obraza jasna radost. Skoraj neprestano je igrala godba in razveseljevala ljudi.

Pozno popoldne so prišli iz župnišča odborniki gradbenega odbora in se pomešali med ljudstvo. Od vseh strani so jim doneli nasproti klici in napitnice. Odborniki pa so šli od mize do mize in trkali z veselimimi ljudmi. Blizu cerkvenega zidu so sedeli pri mizi Slivnikovi. Ti so iskreno sprejeli Osojnika in ga dolgo zadržali.

»Marko, vedno se bojim, da boš postal tako ponosen, da z nami sploh ne boš hotel več govoriti,« je poredno rekla Tončka, toda takoj je dodala s toplim, iskrenim pogledom: »Danes si dobil plačilo za ves svoj trud, skrbi in težave; saj si ga zaslužil.«

»Tončka, sestra,« je odgovoril nežno, »ako ne bi bila ti tako pametna in z menoj tako dobra, bi omagal pod težo skrbi, in današnjega dne ne bi bilo. Zahvalim se ti za vse.«

Stopil je k Marti, svoji nevesti ter se dotaknil s svojim kozarcem njenega. Nekaj časa ga je gledala z velikimi, žarečimi očmi, nato pa je zašepetala mehko in vdano:

»Ljubljeni Marko, ali veš, zakaj sem danes tako srečna? Vse, vse to, kar danes slavimo, si napravil ti, to je tvoje delo.«

»Marta, srce moje,« je vroče odgovoril, »ne smeš pozabiti nase! Brez tvoje in tvojega očeta pomoči ne bi cerkve dozidali. Ti imaš največ zasluge pri tem delu in to me najbolje veseli.«

»Tvoje veselje je moje veselje,« je zašepetala deklica.

S tihim smehljajem je šel od mize še k drugim gostom.

Dočim je razpoloženje na veselici pred mežnarijo postajalo vedno bolj živahno in veselo, je stopal počasi po hribu neki mož, globoko sklonjen, kot bi nosil težko breme — Križnar. Popoldne je bil popolnoma sam v cerkvi in je skušal moliti. Toda veselo rajanje tam zunaj mu je kakor z nožem rezalo v srce in mu pokvarilo vso molitev. Zato je stopil kmalu iz cerkve in šel v velikem loku okoli vasi. Zakaj veselice se ni upal udeležiti. Saj tudi ni spadal med vesele ljudi, ker bi se ne mogel veseliti. S težkimi mislimi je šel proti domu. Kolikor bolj se je bližal svoji hiši, toliko bolj globoko je povesil glavo. — Tam pred hišo je stala z objokanimi očmi Gela, njegova hči in gledala proti cerkvi. Ko je zagledala svojega očeta, je začela krčevito jokati in nato je obupno zavpila:

»Ali slišiš to rajanje, to veselje? Le m i ga nismo deležni. Kakšno gorje, kakšna sramota! Izobčeni smo, prokleti! O, vse bi bilo lahko drugače!«

Križnar ni odgovoril nobene besede, temveč je sedel na klop pred hišo ter si podprl glavo z roko. In trdemu, ponosnemu možu so tekale debele solze po licu.

Tam na slavnostnem prostoru je stopil čez nekaj časa župnik iz Pogorja k Slivnikovi mizi ter povabil Marto s seboj v župnišče. V župnišču jo je škof očetovsko sprejel ter ji izrekel posebno zahvalo za naklonjenost, s katero je omogočila dovršitev cerkve. — Marta v svoji zmedenosti ni mogla izpregovoriti be-

sedice. Le solze so ji stopile v oči. — — Tudi z Jožetom je govoril škof. In na Jožetovem obrazu je ležal nato nebeški mir in blaženost.

V neskajenem veselju se je veselica končala. Zvečer ob šestih so še enkrat zadoneli vsi štirje zvonovi, kot slovesna molitev. Nato so se vrnili ljudje v gručah domov. — Lepšega dne Zagorje še ni doživelo.

XIX.

Minulo je rajanje, utihnilo je vriskanje in v Zagorju se je zopet pričelo vsakdanje, tiho življenje. Le pri Osojniku je bilo še zelo živahno in glasno, zakaj z neumorno vnemo so zidali novo hišo. To naj bi bila krasna vila s svetlimi sobami, ljubkimi kotički in zalimi verandami. In zato je bilo treba tednov in mesecev. Sicer je bilo ostrešje že stesano, toda v hiši še ni bilo tal in stopnic. V najboljšem slučaju bi bila hiša zgotovljena do prihodnje jeseni. Toda tako dolgo Osojnik ni hotel čakati s svojo poroko. Zato je sklenil, da bo sprva zgotovil samo del hiše — sobo in kuhinjo — da bo lahko v njej stanoval, in se bo takoj po božiču poročil. Vse ostalo bo lahko prihodnje leto natančno in skrbno izdelal. Z veseljem je soglašala njegova nevesta s tem načrtom. A nenadoma je postala Marta čudno nemirna. Njen stric, Skobčev Jože ji je često nekaj vneto dopovedoval, in deklica je često prišla k Marku, kakor bi mu hotela nekaj povedati, a ni mogla. Nekega večera, ko je stopal Osojnik od stavbišča preko vrta, mu je prišel nasproti Jože z Marto ter mu rekel brez ovinkov:

»Ti čuj! Ali ne bi imel nič proti temu, ako bi odšla Marta v glavno mesto in nekaj časa ostala tam?«

»Zakaj pa hočeš proč, Marta?« se je obrnil mladi mož skoraj prestrašeno k svoji nevesti.

Deklica je bila vsa v zadregi; namesto nje je odgovoril starec:

»Glej, Osojnik, kmalu bodo povsod govorili o va-jini poroki in vsi vaju smatrajo kot ženina in nevesto. Zato se ne spodobi, da bi bivala skupaj pod eno

streho. Ne rečem zato, ker bi vama ne zaupal, temveč radi ljudi; in človek se ne sme po nepotrebem dati ljudem v zobe.«

»Popolnoma soglašam s tem,« je odgovoril Marko; »toda zakaj bi morala iti Marta tako daleč — v glavno mesto. Saj lahko dobi tu v kaki drugi hiši stanovanje.«

»Rada bi šla v glavno mesto,« je boječe rekla deklica; »več stvari je tam, ki so pripadale mojemu očetu in jih moram urediti; tudi z nekaterimi znanci bi rada uredila nekatere stvari.«

Mladi mož se je zamislil; tedaj je zaprosila Marta iskreno:

»Saj grem samo za nekaj tednov. — Kaj ne, Marko, da smem iti? Dovolj mi to.«

»Gotovo, Martica,« je odgovoril nežno; »ni treba prositi. Ako to želiš, nimam nič proti temu; samo zdrava se vrni.«

Čez dva dni je deklica odpotovala.

Sedaj se je lotil Osojnik še z večjo vnemo zidanja hiše. Neprestano je priganjal tesarje in zidarje, naj se požurijo z delom. Čim prej bo stanovanje gotovo, tem prej se bo Marta vrnila. Večinoma je sam sodeloval pri notranji opremitvi stanovanja. Naročil je mize, omare in postelje iz trdega lesa. Kupil je dragocene podobe. S tihim veseljem je urejal stanovanje, ob vsaki stvari se je vprašal, ali bo dovolj dobra za Marto in ali ji bo povzročil z njo veselje in presenečenje.

Stari Skobčev Jože je prišel vsak dan k Osojniku in nekako nepotrpežljivo zasledoval napredovanje dela. Ko mu je pokazal nekega večera Osojnik prijazno sobico z razgledom proti cerkvi, katero je določila Marta za strica, je stal nekaj časa ves presenečen brez besed, nato pa je rekel pol v smehu, pol v joku:

»Ne, ne — to je prelepo, predobro! To krasno gnezdece za takega starega, grdega medveda! Ne razumem, zakaj je Bog meni, ubogemu grešniku tako naklonjen... lepo bi mi že bilo, lepo, ako bi še nekaj let živel pri tebi in Marti; toda zadovoljen bi bil tudi, ako bi doživel vsaj vajino svatbo. Kakor bo Bog hotel. — Naselil se bom tu šele tedaj, ko bo prišla Marta.«

Skobčev Jože ni lazil sedaj več po gorah, kakor prej; samo še enkrat se je povzpел do Črne stene, da je snel one kovinaste drogove, s katerimi je zvonil. In s tem je bila zanj pokopana vsa preteklost. Sedaj je prebil skoraj ves dan v cerkvi.

Tudi ostali Zagorci so se oklepali še sedaj z isto nežno, skoro čutno ljubeznijo, kakor v začetku, svoje nove hiše božje. Ne samo ob nedeljah in praznikih, temveč tudi ob delavnikih je bila pri maši polna cerkev ljudi. Kolikorkrat so zadoneli zvonovi, so ljudje obstali in z zadovoljstvom poslušali.

Med onimi, ki so najčesče prihajali v cerkev, je bil tudi Križnar. Nekdaj tako močen, ponosen mož, je bil ves potr in je mnogo molil. V njegovo družino je prišla nova nesreča. Njegov zet je bil namreč o Vseh svetih v Vrbovcu pri nekem gostilniškem pretepu ubit. To je starega moža zelo potrl. Najbolj pa je žaloval zaradi svoje hčere. Ko so Geli sporočili o nasilni smrti njenega moža, je skoraj zblaznela. Polagoma pa je postajala bolj mirna. Ni se žalostila toliko zaradi moževe smrti, temveč bolj zaradi sramote, ki jo je nakopal hiši. Izgubo moža, ki je surovo ravnal z njo, je lahko prenesla; toda notranja razdvojenost in nezadovoljnost s samo seboj in z vsem svetom je glodala vedno bolj njeno dušo.

O sv. Nikolaju je umrla stara Močilnikarjeva mati. Bila je prva, ki so jo pokopali na novem zagorskem pokopališču. Prvič so zazvonili novi zvonovi zamolklo in otožno. —

Osojnika pa so zopet težile skrbi in skoraj ni mogel dočakati, da bi se ljubljena deklica vrnila. Noč in dan je sanjal o svoji nevesti. Stanovanje je bilo končno toliko opremljeno, da se je pred božičem lahko preselil v novo hišo. Sedaj svojega hrepenenja ni mogel več obvladati, zato je sklenil, da se bo takoj po praznikih peljal po Marto.

Bilo je na sveti večer. Po starem običaju je pokadil Osojnik po hiši in molil za božji blagoslov. Tedaj je nenadoma prihitela k njemu Tončka in rekla:

»Ti, Marko, pridi takoj k nam; neki človek te čaka, ki bi rad govoril s teboj.«

Preden je mogel kaj vprašati, je sestra že odhitela; šel je počasi za njo. Ko je stopil v sosedovo sobo, je zagledal pri mizi vitko deklico. Za trenutek je Marko obstal, nato pa je glasno zaklical:

»Pozdravljena, Martica, tisočkrat pozdravljena! Lepšega božičnega veselja si ne bi mogel želeiti. Veš, hotel sem priti pote v glavno mesto.«

»A jaz te samega domotožja nisem mogla več čakati,« je rekla nežno deklica; »Marko, pozdravljen!«

Krepko sta si stisnila roke. Nato so se pogovarjali, dokler ni zazvonil zvon k polnočnici. Tudi Skobčev Jože je prišel in užival splošno srečo. Tiho se je smehljal in gledal svojo nečakinjo.

To so bili radostni prazniki v obeh hišah. Skupaj so hodili v cerkev, skupaj so prebili večere v zapupnem pogovoru. — Marta je stanovala pri Slivnikovih, Marko pa v svoji novi hiši; a sklenila sta, da ne bosta več dolgo ločena. Prvo nedeljo po novem letu sta bila prvič oklicana in že čez deset dni sta se v novi cerkvi poročila.

Sveže, jasno zimsko jutro je ležalo nad dolino, gore so se zlatile v solncu, na snežni odeji so se bleščali tisoči kristalčkov. Z zvonika so slovesno pritrkavali zvonovi kakor ob največjem prazniku in možnarji so neprestano pokali. Vse Zagorje je bilo na nogah, z vseh obrazov je sijalo veselje. — V cerkvi so se gnetli praznično oblečeni ljudje. Pripeljala jih ni samo radovednost, temveč tudi želja, da bi izkazali čast dvema spoštovanima človekoma. Med bučanjem orgel so stopili v cerkev svatje in takoj nato se je izvršila poroka. Odločno in jasno je rekel Osojnik »da«, nevesta pa mehko in tiho. Ko sta stopala od oltarja, so si šepetali ljudje: »Lepšega para še nismo videli!«

Svatbena pojedina je bila v vaški gostilni. Pri mizi je sedel poleg novoporočencev novi zagorski župnik in župnik iz Podgorja, Tončka in njen mož, Skobčev Jože, čevljar Gašpar in Močilnikar. Sosedje in prijatelji, kakor tudi vsi ostali gostje iz vse doline pa so sedeli pri drugih mizah ali tam preko v mežnariji. Vrstile so se iskrene napitnice med zvoki podgorske

godbe, ki je igrala v veži. Svatje so postajali vedno bolj živahni in veseli. Tudi Skobčev Jože je bil dobre volje. Govoril je sicer malo, a često je ljubeče pogledal novoporočenca ter se zadovoljno smehljaj. — Ob šestih zvečer je zazvonil veliki zvon »Angelovo česčenje«. Tedaj sta novoporočenca vstala, se zahvalila vsem gostom in se napotila domov.

Marko je peljal svojo ženo v novo hišo. Ko sta bila sama v sobi, je položil on Marti obe roki na ramo in ji gledal globoko v žareče oči.

»Martica,« je rekel, »ali je res, da si ti sedaj moja? Kar verjeti ne morem. Mnogo prelepa in pre-dobra si zame!«

Z jasnim pogledom mu je odgovorila:

»Marko, ti si moj za vedno. Za ves svet te ne dam.«

Iskreno in dolgo sta se poljubila.

Spodaj v zvoniku je udarila ura osem. Zvoki so brneli preko gora in prinašali dvema srečnima človekoma pozdrav zagorskih zvonov.

Konec.

Na Sinaj.

1. Na Karmelu.

Končno se mi bo vendarle izpolnila že dolgo gojena želja, da vidim Sinaj, božjo goro Horeb, sledi Mojzesovega delovanja!

Navsezadnje me je zadrževala skrb mojih 13 ljubeznivih sopotnikov, s katerimi sem prepotoval Spodnji, Srednji in Gornji Egipt, Palestino in Sirijo. Odgovarjali so mi, naj ne hodim na Sinaj, ker sem sam, ker je nevarno, ker je prevroče v tem času itd. Prepričal sem jih, da sem vse storil, da se mi po človeško sojeno ne more nič zgoditi, zatrjeval, da je raziskovalec Sinaja, Palmer, našel smrt v Sinajskem gorovju le kot žrtev maščevanja za neko evropsko kazensko ekspedicijo proti sinajskim beduinom, zagotavljal, da ne bi imel niti najmanjše krivde kake nezadostne priprave, neprevidnosti ali drznosti, če bi moral svojo poklicno navdušenost za ta skrivnostni svetopisemski kraj poplačati z življenjem.

V mestu Haifi ob Sredozemskem morju pod goro Karmelom sem vzel slovo od družbe. Dne 26. majnika leta 1927. je bilo, na praznik Gospodovega vnebohoda. Mojih 13 rojakov je na vse zgodaj odbrzelo k sv. maši, jaz pa sem v hotelu pripravljaj prtljago za Sinaj. Ob 7 zjutraj sem stisnil roko svojim ljubim sopotnikom, ki so se veselili, da so se lahko po tolikih vtisih na potovanju vrnili zopet v domovino. Mene pa je še čakal glavni cilj tokratnega potovanja po orientu. Prav žalosten bi bil, če bi se moral vrniti brez Sinaja. Zato sem njim, ki so že dosegli namen svojega potovanja, z veselim srcem želel srečno pot v domovino s sladkim upanjem in s pogumno voljo, da pridem na božjo goro.

Ko sem ostal sam, sem vzel avto ter se povzpел v četrť uri na Karmel, goro preroka Elije, da bi se njemu priporočil za pot na Sinaj. Karmel je Elijeva

gora. Na njej je dosegel kot prerok vrhunec svojega delovanja. Živel je za časa izraelskega kralja Ahaba sredi 9. stoletja pred Kr., ko je pešala vera v pravega Boga Jahveja, ko Izraelci niso častili le »telet«, apisov, v Betelu in Danu, temveč je Ahab na pobudo svoje energične feničanske žene Jezabele dal napraviti v glavnem mestu Samariji celo poganski tempelj na čast tirkemu Baalu ali maliku Malkartu ter to češčenje proglasil za državno vero. Sledilo je preganjanje in morenje Jahvejevih prerokov. Elija sam se je umaknil in bival ob samotnem potoku Karitu. Kazen božja ni izostala. Pritisnila je strahovita, dolgotrajna suša.

Po božjem navdihu se končno ojunači Elija, stopi pred kralja Ahaba ter mu v zaupanju na božjo pomoč stavi predlog, naj čudež odloči, kdo je pravi Bog. Ahab naj pokliče na Karmelsko goro Baalove duhovne. Tam je postavil Elija svoj altar in naložil nanj drva in daritveno žival, ognja pa ni podtaknil. Enako so storili Elijevi nasprotniki. Potem pa je Elija rekel: »Kličite imena svojih bogov in jaz bom klical ime svojega Gospoda, in bog, ki bo uslišal po ognju, on bodi Bog!« (III. Kralj 18, 24.) Daritev Baalovih duhovnov se ni vžgala, Elijev žgavni dar pa je ogenj Jahvejev povžil. Ljudstvo je padlo na obraz in reklo: »Jahve sam je Bog!« (III. Kralj. 18, 39.) Elija je potem Ahabu na Karmelski gori napovedal dež. Poslal je svojega dečka vrh gore gledat ven na široko morje, ali se že vidi kak oblak. Ko je šel sedmič gledat, je opazil majhen oblaček vstajati iz morja. Kmalu je nebo otemnelo in velik dež se je napravil.

Ognjeviti prerok Elija je mislil, da je s tem zmaga Jahvejeve religije pridobljena. Temu pa ni bilo tako. Kljub velikanskemu vtisu, ki ga je napravil ta čudež, je znala Jezabela zopet spraviti malikovanje do veljave, tako da Elija ni bil varen življenja.

Čuti se zapuščenega, brez upa zmage. Umakne se iz dežele ter odide na božjo pot k sinajski gori. Tam upa dobiti tolažbe in razsvetljenja za nadaljnje delo. Do Bersabe, na južni meji Judovskega kraljestva, ga spremlja še njegov deček. Tam ga pošlje nazaj in gre

celo sam v puščavo. Po enodnevnih hoji ga prevzame žalost in obup, tako da si želi smrti. V spanju pa se mu prikaže angel Gospodov, ki mu reče: »Vstani, jej, zakaj ti imaš dolgo pot!« (III. Kralj. 19, 7). Vstal je, jedel in pil ter hodil v moči tiste jedi 40 dni in 40 noči do božje gore Horeba. Tam je imel res prikazen božjo, v kateri je spoznal svoj nadaljnji poklic v prid Jahvejeve religije in svoje domovine.

Temu prvemu samotnemu romarju na sinajsko goro sem se hotel torej priporočiti v njegovem svetišču na Karmelu. Karmel imenujejo domačini po preroku Eliji Džebel mar Eljas t. j. gora sv. Elije. Kakih 24 km daleč se razteza od morja proti jugovzhodu to lepo, zeleno gorovje med rodovitno ezdrelonsko in saronsko ravnino. Lego ima ugodno, tako da je razgled krasen skoro po vsej Sveti deželi, dasi je njegova višina samo med 300 in 550 m nad morjem. Tik ob morju pri Haifi je na Karmelu 170 m nad morjem samostan karmeličanov. Prerok Elija je bival tu v karmelskih votlinah, kjer je zbiral tudi svoje učence. V krščanskih časih je nastal samostan. Sedanje poslopje, lepa stavba s krasno cerkvijo, je še komaj 100 let stara.

Napis pri stranskem vhodu v cerkev iz preroka Izaija »Slava libanonska, lepota karmelska in saron-ska« mi je tolmačil veličastnost tega kraja in svetišča. Cerkev je posvečena prebl. devici Mariji, čije predpoda je bil oni oblaček, ki ga je videl najprej Elijev dečko in ki je potem prinesel blagodejen dež — rešitev dežele, kakor je Marija dala Odrešenika človeštvu. Lep, dragocen je kip karmelske Matere božje z detetom Jezusom na mogočnem visokem glavnem oltarju.

Napotim se v zakristijo. Brata zakristana nagovorim francosko, ker sem čital, da je v samostanu največ Francozov. Odgovori mi špansko, nakar ga jaz dalje izprašujem v italijanščini. Do tedaj sem v orientu najbolj shajal s francoščino. Če s to ni šlo, je bila dobra angleščina. Italijanščina pa prav pride zlasti v samostanih, ker so tam večinoma Italijani. Zdaj pa sem se torej moral ukvarjati tudi s španščino. Pred vojno se

je govorila ponekod tudi nemščina, po vojni jo govore dozdej le rojeni Nemci. V Haifi se mi je prigodilo n. pr. tole. Kupoval sem si v knjigarni knjigo za arabsko konverzacijo. Začnem s francoščino. Ko vidim, da trgovec te ne govori gladko, nadaljujem v italijanščini. Ko spoznam, da tudi ta ni njegov materin jezik, ga vprašam angleški, kateri je njegov občevalni jezik, na ker mi reče, da nemški, ker je priseljen Jud iz Nemčije.

Španski zakristan mi ljubeznivo razkaže cerkev. Mene je zanimala najbolj votlina pod presbiterijem — nekaka spodnja kriptakapela, kjer je altar s kipom preroka Elije, ki kaže s povzdignjeno desno roko in z resnobo v obrazu vso Elijevo versko odločnost in gorečnost. Pri tem altarju, pri sv. Eliji, sem hotel maševati za praznik Kristusovega vnebohoda. Medtem je prišel k nama namestnik samostanskega priorja, tudi Španec, ki se je zanimal za mojo domovino, škofijo itd., češ da je mislil, da sem kak zaostali španski romar, ker je bila prejšnji dan velika španska romarska družba pri njih. Pri sv. maši mi je stregel 18 leten dečko. Čudno svečana se mi je zdela najina daritev v Elijevi votlini ob spominu na Elijevo karmelsko daritev. Zdelo se mi je venomer, da bo Elija stopil ven iz votline in bo zaklical, kakor nekda pri svoji daritvi na Karmelu: »Kako dolgo omahujete na dve strani? Če je Jahve Bog, hodite za njim, če pa Baal, hodite za onim!« (III. Kralj 18, 21.) Prosil pa sem Boga pri tej sv. daritvi, da bi tudi zame kot nekda za Elijo veljale evangeljske besede: »Vstani, jej; zakaj ti imaš še dolgo pot!«

Po sv. maši sem se v zakristiji podpisal v spominsko knjigo, kakor je to običajno, da vedo, kateri tujci mašujejo v dotični cerkvi. Potem pa sem šel v cerkev, ker se je ravno pričela slovesna sv. maša pri glavnem altarju karmelske Matere božje. V koru so prisostvovali vsi menihi, bilo jih je kakih 15, in tudi skupno peli enoglasno koralno sv. mašo. Menihi so se mi zdeli s svojimi resnimi obrazi in s svojim odločnim, krepkim petjem kakor Elija s svojimi preroškimi učenci. Zlasti mašnik s svojim močnim basom,

v katerem je energično pel sv. mašo, mi je vsiljeval misel, da je tak moral po vsej priliki biti gorečnejši Elija. —

Ko pridem po slovesni službi božji zopet v zakristijo, pristopi k meni dečko, ki mi je bil prej ministriral ter reče: »Vi govorite tudi slovensko!« — »Seveda,« mu rečem, »iz česa pa sklepate?« — »Videl sem vaš podpis v spominski knjigi z domovinskim krajem Ljubljano.« — »Kdo in odkod ste pa Vi?« — »Jaz sem Mozetič, rojen v Kairi, ali moji starši, ki so zdaj sicer tudi v Kairi, so iz Renč pri Gorici. Bil sem že enkrat v Gorici, moj mlajši brat je tam v malem semenišču, jaz pa sem tu novinec za red Karmeličanov.« — Razume se, da je zdaj Mozetič dobil od prednika dovoljenje, da je smel z menoj tudi ven iz samostana, ker sem jaz njegov rojak ali »kompatriot«, kakor je on rekel predstojnikom.

Vesel sem bil, da sem lahko s tem slovenskim dečkom hodil po Karmelu, kakor nekdanj prerok Elija s svojim dečkom. Z veseljem mi je pripovedoval moj dečko, kako tudi muslimi časte preroka Elijo. Že na predvečer njegovega praznika, 20. julija, pridejo muslimi, Arabci, tudi Druzi, ter pojejo in plešejo nekako kolo in streljajo iz pušk v zrak. To petje traja celo noč. Na praznik sam pa arabski poglavarji prirede na svojih brhkih konjičkih »fantazijo«, kjer kažejo svoje jahalne umetnosti. Na ta praznik je okolica karmelskega samostana vsa polna kristjanov, judov in muslimov, ki v lepi slogi časte vsak po svoje velikega preroka. Nekdaj ni bilo take sloge. Ko je Napoleon I. 1799. oblegal Ako, mu je služil samostan kot bolnišnica za ranjene vojake. Ko je Napoleon odšel, je pustil nad 2000 ranjencev in bolnikov v bolnišnici. Turki pa so vse pomorili. Menihi so pozneje njihove kosti pokopali v skupen grob, nad katerim je mala piramida z lepim napisom: »Quomodo ceciderunt fortes in bello« t. j. kako so padli junaki v boju (II. Kralj 1, 25), kateri verz je vzet iz krasne elegije, s katero opeva David padec kralja Savla in svojega prijatelja, Savlovega sina Jonatana v bitki proti Filistejcem na gorah Gelboe.

Prekrižala sva z Mozetičem Karmel po dolgem in širokem, pogledala razne votline, ki so nekdaj že Eliji služile za bivališče (ena taka se imenuje Elijeva preroška šola), pozneje pa krščanskim puščavnikom. V 12. stoletju je nastal red Karmeličanov s samostanskim življenjem, ki se je kmalu razširil tudi po Evropi. Karmeličanka je bila mlada svetnica Terezija deteta Jezusa, Karmeličanke imamo tudi pri Ljubljani. Pod Karmelsko goro pri morju so Karmeličanke, med katerimi je tudi, kakor je pravil Mozetič, Slovenka, doma bojda nekje pri Mariboru, pa je služila že prej v Kairi. Zdaj v karmelskih votlinah ni več puščavnikov, pač pa so na Karmelskem grebenu, kake pol ure od samostana proti vzhodu, krasni hoteli, obkroženi z bujnim rastlinstvom, za letoviščarje. Ob teh vilah imajo nemške boromejke, sestre sv. Karla Boromejskega, lepo gostišče, krasno novo stavbo, za romarje, ki si hočejo tu odpočiti. Tudi v karmelskem samostanu je gostišče za romarje, kakor tudi v Haifi v zavodu Boromejk, ki imajo tam tudi nemško šolo in bolnišnico. Zato bodo v bodoče romarske skupine tudi ta Karmel lažje jemale v svoj program, tembolj ker gre železnica iz Afule-Nazareta v Haifo in iz Haife ob morju do proge Jafa-Jeruzalem, če že kdo ne bi hotel vzeti avtomobila, ki je še prikladnejši za potovanje, ker ga romar lahko povsod ustavi, kjer hoče kaj videti.

Elijev deček je želel na Karmelu, da bi se prikazal že kak oblaček, ki bi prinesel dež. Ta dež je prišel v obilni meri, tako da se je moral Kralj Ahab urno peljati v svojo letno prestolico v Ezdrelonu. Moj dečko je brez ozira na ta Elijev dež večkrat zavzdihnil: »Oh, da bi bil dežd!« (tako je izgovarjal). Potila sva se namreč močno pri najinih pohodih. Dežja sicer ni bilo, ali vendar se je enkrat nebo nekoliko stemnilo, in padlo je kakih deset pristnih deževnih kapljic iz oblaka, ki je prišel od morja. Sicer pa ni dežja v Palestini od spomladi do pozne jeseni.

S Karmela sem se oziral proti Jeruzalemu, Judeji. Kaj rad bi ubral Elijevo pot skozi Bersabo na sinajsko goro, in odtam k Rdečemu morju. V Jeruza-

lemu sem se tudi zanimal za to pot. Agentura Cox and Kings, enaka, kakor je sicer bolj znana Cook, mi je rekla, da so poskusni avtomobili že prišli to pot mimo Sinaja do Tora ob Rdečem morju. Ker sem bil sam, je bil zame ta način potovanja izključen. Moral bi imeti kar dva avtomobila, enega za rezervo ter bencin in vodo. V Suez u mi je pravil lastnik hotela »Bel air«, da so to leto odtam tudi že bili poskusni avtomobili iz Sueza do Sinaja, kar je za turiste še seve predrago, da pa je on član sueške družbe, ki bo v l. 1928 organizirala avtomobilsko vožnjo iz Sueza do Sinaja in nazaj za neko amerikalansko družbo.

2. Iz Palestine v Egipt.

Moral sem torej ubrati drugo pot na Sinaj. Na to pot sem vabil v Jeruzalemu biblicista dr. A. Šando, prof. na teološki fakulteti v Pragi, ki je ta čas tudi že drugikrat študiral biblične kraje, tokrat s svojim tovarišem-profesorjem orientalnih jezikov v Pragi. Ni se mogel pridružiti, češ da za Sinaj ni pripravljen in da bo raje počakal, da bo za Sinaj urejen avtomobilski promet. Nič ni pomagalo moje prigovarjanje, da je potovanje s kamelami po raznih ozkih, skalnatih vadijih veliko bolj zanimivo, kakor bo z avtomobilom po širokih, pustih sinajskih pustinjah.

Ostal sem sam, ko sem moral tudi svojega vrlega dečka Mozetiča poslati nazaj v karmelski samostan, kakor je poslal nekdaž Elija svojega dečka iz Bersabe nazaj v Sv. deželo. Ob 8 zjutraj sem sedel v Haifi na ekspresni vlak ter se vozil skozi rodovitno saronsko ravnino, kjer je bila ravno žetev. Pri postaji Tulkeramu sem se spominjal svetopisemske Rute, ki je pobirala klasje. Vpliv kolonizacije se pozna tudi pri žetvi. Tu so želi s strojem, ki sta ga dva konja vozila. Za delavci, ki so bili zaposleni pri žetvi, pa so po strnišču stikali ubogi ljudje in paberkovali klasje. Popoldne ob 3 sem bil v Lyddi, kjer preseka staro železniško progo Jafa—Jeruzalem nova proga, ki je nastala šele med svetovno vojno. Turško-nemška ar-

mada je delala to železnico proti egiptski fronti, angleška armada pa iz nasprotne smeri, od sueškega prekopa. Pri filistejskem mestu Gazi se je končno ustavila za nekaj časa fronta, in dotam je bila dogotovljena obojestranska proga. Ko so Angleži i to fronto predrl, so zvezali pri Gazi obe progi, in železnica od Egipta v Jeruzalem in v Haifo je bila gotova, ko so Angleži zasedli Palestino. Ta železnica je za Palestino silne važnosti, ker je z njo v dobri prometni zvezi z Egiptom. Preden je solnce zašlo, sem bil že pri sueškem predoru, in po nadaljnih treh urah na brzovlaku sem bil v glavnem mestu Egipta, v Kairi. Iz Jeruzalema v Kairo torej železniška vožnja malo dalje časa traja ko iz Ljubljane v Belgrad. Parnik iz Port Saida pri sueškem prekopu ob Sredozemskem morju potrebuje do Jafe okrog 12 ur. Izkrcaje pri Jafi pa je jako neprijetno, ker ni prave luke, včasih je morje tako nevarno, da ladja sploh ne izkrca ljudi, ampak pelje kar naprej v Haifo, kjer je malo pristanišče. Če je torej hotel človek prej priti iz Kaire v Jeruzalem, je moral iti najprej z vlakom, potem se vkrcati na ladjo, potem zopet izkrcati in končno še zopet iti na vlak, če je pri Jafi srečno prišel na kopno. Gre pa ta nova železnica vedno ne daleč od obrežja Sredozemskega morja, le proti koncu jo mahne kar počez skoz puščavo proti sredini sueškega predora.

Občudoval sem na tej vožnji od Lydde dalje rodovitnost filistejske dežele. Nasadi figovih, oljčnih dreves so ponekod rajski vrtovi. Na drugih mestih pa je zopet valovalo celo morje žitnih poljan. Od Gaze dalje pa začne pritiskati od vzhoda puščava. Proti zapadu so še tuintam revne nasebine, proti vzhodu pa pesek, kupi peska, valovi peska, kakor daleč nese oko. V Evropi se ob morju ali reki mora človek boriti proti vodi s tem, da dela jeze ali nasipe, da voda ne prodre preko njih. Tu sem videl, kako se mora človek boriti proti pesku, ki ga vihar sipa na rodovitna tla, ki jih človek namaka z vodo. Proti pesku si delajo tu ravno tako visoke ograje, nekake jezove, da se tam ustavi naval peska, ki uničuje kulturo. Od južne meje Palestine dalje pa je sama puščava z redkimi oazami. To mejo

med Palestino in egiptskim Sinajskim polotokom je delal prej »egiptski potok«, kakor se imenuje v sv. pismu vadi el-Ariš. Zdaj zaznamuje mejo navadna soha z napisom Frontier Egyptien-Palestine, ki je že daleč pred potokom na palestinski strani, tako da je zdaj el-Ariš z oazami ves egiptski. Odtod dalje so le redke postaje pri kaki oazi v samem pesku.

Po tej poti je hodil že Abraham, Jakob in njegovi sinovi, ko so se selili iz Palestine v Egipt. Todi so hodile egiptске vojske v Palestino. Ta karavanska steza je videla tudi sv. družino na begu v Egipt.

Pri sueškem kanalu je na obeh obalah postaja Kantara. Tu se mora izstopiti, čez kanal ne gre vlak, ampak vozi samo brod. Ko sem stopal iz vlaka, sem slišal svoje ime klicati. Na prvi klic se nisem dosti menil, ker sem mislil, da mene tujca ne more tu nihče poznati. Ko pa zopet in zopet slišim: »Dr. Slavič«, se ozrem po gospodu, ki je tako klical. Vprašam ga, ali mene kliče. Odgovori mi »da«, če sem jaz tisti, ki misli iti s parnikom iz Sueza po Rdečem morju. V tem pismu so mi naznanili, da je parnik za en dan vozni red spremenil, in da gre en dan prej iz Sueza, kakor je bilo v načrtu, ki je še veljal, ko sem bil v Jeruzalemu. Občudoval sem to pozornost in vestnost, s katero mi je šla agentura na roko, ne da bi bila dolžna to storiti.

Morala je poizvedovati v Jeruzalemu pri osebah, s katerimi sem tam bil skupaj, da je zvedela, kdaj bom jaz v Kantari. Glede tega sem torej imel srečo. Ni pa šlo tako po sreči pri strogih carinikih v Kantari. Moral sem odpreti svoj kovčeg. Na vrhu je bila lepa mala steklenica z napisom »Arak«. Bila je specialiteta žganja iz dateljnov, ki sem ga kupil v Štari, v dolini na vzhodni strani ob Libanonu, kjer raste najboljše vino. Saj ga opeva že prerok Ozej (14, 8): »Spomin nanj (na prenovljeni Izrael) bo (tako mil in prijeten) kakor vino z Libanona.« Zato sem seveda poskusil to krasno libanonsko vino. In ker je šofer kot domačin hvalil tudi »Arak«, sem si kupil tega za zdravilo, če bi v puščavi želodec delal kake upore. Na meji francoske Sirije, južno od Tira, je ta

arak srečno pasiral palestinsko-angleško carinarno, dasi je resni angleški carinik stegal ubogo stekleničico v roki, pa je ni zacarinil, dočim še bolj nedolžne oranže niso našle milosti v njegovih carinarskih očeh. Egiptsko-arabski carinik v Kantari pa ubogemu araku ni dal brezplačnega vizuma, ampak ga je zacarinil. Pri Libanonu sem plačal za pol litra tega araka 8 piastrov, t. j. 24 Din, za carino pa sem tu dal 16 piastrov, t. j. 48 Din, da bom drugikrat bolj vedel ceniti abstinenco v orientu. Zacarinili so me tudi daljnogled. Komaj sem mu dokazal, da ga v Afriko ne nesem iz Azije, ampak iz Evrope, saj je že invalid svetovne vojne, ker mi ga je posodil vojaški zdravnik. In še nekaj se mi je zdelo zelo sumljivo. V škafli sem imel različna zdravila, več ali manj nedolžne kapljice in strupe, ki jih je tudi že v Evropi namešal zdravnik. Carinik si je dal dopovedati, da tudi s tem ne bom pomnožil egiptskega bogastva. S temi cariniku sumljivimi reči sem imel še pozneje težave, k sreči ne na svojo nesrečo. Zdravil nisem rabil celo nič, ker sem bil ves čas zdrav. Ko sem pa v Sinajski puščavi nekaj prekladal zdravila, je hotel moj beduin na vsak način imeti zdravilo za oči. Reveži imajo tam veliko očesnih bolezni. Komaj sem ga prepričal, da vsi moji »strupi« nič ne pomagajo za oči. Ko sem pa prišel k Rdečemu morju nazaj iz sinajske puščave, sem potopil vse te »strupi« na dno Rdečega morja, kjer mnogoštevilnim morskim zverinam gotovo niso nič škodovali. Daljnogled pa je tako ugajal nekemu podjetniku v Toru ob Rdečem morju, da bi mi ga na vsak način rad odkupil, ker bi ga tam ne more lahko nabaviti iz Evrope, kjer se dobe dobre take reči. Gotovo bi mu ga bil dal, ko bi bil moj; tako pa si nisem upal žaliti njegovega lastnika, ker mu je mogoče drag spomin. Dal sem mu le naslov za evropsko trdnjo svojega daljnogleda. Z arakom pa je bilo takole. Ker mi želedec ni nič nagajal, ga nisem potreboval. Vsled tega pa je postalo araku dolgočasno v steklenici; potisnil je ob koncu mojega sinajskega potovanja zatič iz steklenice ter se prosto gibal po perilu v kovčegu. Ostalo ga je v steklenici samo za en kozarec, kar sem

potem srečno prinesel v domovino, da imam pristen spomin na libanonski arak.

Iz Kantare v Kairo sem se vozil skozi gesensko deželo Izraelcev v temi. Dežele torej nisem videl veliko. Zato sem se bolj zanimal za življenje v vlaku. Seznanil sem se malo bolj z dvema mladenčema, arab-skima domačinoma, eden je bil uradnik, drugi trgovski sotrudnik, kakor bi ga imenovali v Evropi.

Govorili smo o socialnem vprašanju, zlasti o egipt-skem agrarnem vprašanju, ki je postalo akutno ob probujajočem se egiptskem nacionalizmu domačinov-felahov (kmetov). Zavidala sta Evropo, ki da ima že 8 urni delavnik, urejeno zakonodajo itd. Ta dva moža sta mislila že popolnoma z evropskimi možgani. Iz oaze že omenjenega vadija el-Ariša pa je prišel v moj kupé 2. razreda beduinski šejk, oblečen v snažno belo haljo s povrhnim črnim plaščem. Nosil je s seboj veliko košaro in debel platnen zavoj. Še bolj elegantno je bila oblečena njegova žena, v sami črni svili kakor kairska mestna dama, obraz pa je imela lepo zakrit z malim prozorom za oči. Žene ni pripeljal v naš kupé, ampak jo spremil v ženski oddelek — vse po pravilih starih mohamedanskih navad. V naš kupé pa je prišla mestna muslimka na postaji Ismailije ter se peljala domov v Kairo s svojim petletnim sinčkom, ki je nosil s seboj polno igračk. Lahko bi šla še v ženski oddelek, pa je prišla k nam z gospodom, ki po govorjenju ni bil njen mož. Prišla je v kupé tudi zakrita na ta način kakor v Evropi dame v »globoki žalosti«. A v kupeju je odkrila obraz, prižgala cigareto in pušila kramljaje s svojim spremljevalcem. Pred izstopom v Kairi se je zopet zakrila. S tem zakrivanjem obraza se začenja prelom s preteklostjo. Žene, ki živijo bolj ločeno od zunanjega fizičnega in duševnega sveta, se ga še drže, in še celo zelo strogo. Turški reformator nove Turčije, Kemal paša, s silo odpravlja take stare običaje. Ženske, ki pridejo z drugim svetom v stik, pa prostovoljno uvajajo evropsko modo. Čudni so takile običaji. V Haifi sem bil pri katoliških večernicah, pri zadnjih vratih sem ostal, ker je bila cerkev že polna. Pela je vsa cerkev

Marijine pesmi. Tik mene sta bili dve dami, ki nista peli, ampak se ozirali na vse strani. Pred koncem pobožnosti sta se hitro izmuznili iz cerkve ter zakrili svoj obraz — bili sta mohamedanki. V cerkvi sta bili odkriti, ko sta videli katoliške ženske, ki so seve z odkritimi obrazi pele na vse grlo. Ali nista zavidali katoliških žen, ki imajo v cerkvi iste pravice ko moški, dočim mohamedanke prav za prav niti ne smejo v mošeje, ampak smejo le ločene od mož in navadno še ob drugem času opravljati svoje molitve v njih? V Ramlah pri Aleksandriji sem opazil še tole. Bila je evharistična procesija po ulicah s petjem raznih šolskih fantov in deklet iz katoliških zavodov. Gruča muslimskih žen je stala s svojimi majhnimi otročički ob strani; žene so imele zakrite obraze. Ko pa je prišel sprevod do te gručice, so muslimke razkrile svoje obraze, se uvrstile v sprevod ter šle poleg katoliških žen, tako da bi jih po zunanosti ne bi spoznal za mohamedanke. Zdi se, da imajo rade katoliške obrede, tudi otroke dajo v katoliške zavode v šolo, a formalni prestop v katoliško vero se redko-kedaj izvrši.

3. Izhod iz Egipta.

V Kairi sem potreboval en dan, da sem si spravil vsa potrebna dovoljenja za potovanje na Sinaj. Že od doma sem imel vse državne vizume, egiptskega sem dobil v Trstu pri egiptskem konzulu, jako prijaznem egiptskem Arabcu, ki je govoril gladko in elegantno francosko. A za Sinaj to še ni bilo dovolj. Glavna stvar na Sinaju je sinajski samostan in njegova knjižnica. Vstop morejo dovoliti le lastniki samostana, pravoslavni menihi ponajveč grške narodnosti. Zgodilo se je že, da so prišli znameniti učenjaki pred sinajski samostan, pa jim ga menihi niso odprli, ker niso imeli priporočila sinajskega nadškofa. Ti menihi so bili dozdej tudi nekaki vodniki za sinajsko potovanje sploh. Zato je potnik odvisen od njih. Sinajski menihi so samostojni redovniki, žive po pravih svetega Bazilija Velikega in imajo zdaj avto-

kefalnega nadškofa. Glavni ali materni samostan je pri Sinaju, kjer bi moral prestolovati tudi nadškof. Ta pa rezidira zdaj rajši v Kairi ko v sinajski puščavi, kamor zahaja le k velikim praznikom ali pa k duhovnim vajam. Podružnice pa ima ta sinajski red v Kairi, v Suezu, v Toru, v Smirni, na Kreti, na Cipru, v Carigradu, Kievu in še v par manj znanih krajih. Od tega sinajskega nadškofa mora torej sinajski potnik imeti dovoljenje in priporočilo. Da sem to sploh dobil, sem imel od našega zunanjega ministrstva posebno priporočilno pismo na ekscelenco g. nadškofa. To pismo je še povrh vidiral naš konzul v Kairi. Tako sem bil dobro oborožen z vsemi priporočili, kar je imelo pri nadškofu dober uspeh. Škofijski tajnik me je povabil na arak (žganje iz dateljnov) in črno kavo. Izdelala sva načrt za potovanje. Obljubil mi je, da bo telegrafično naznanil podružnici v Toru ob Rdečem morju, s katero ladjo pridem, da mi za ta čas pripravijo kamele in spremljevalce. Govorila sva tudi o cenah, ki jih bom plačal. Pokazal mi je še pred kratkim tipkan cenik. Cene se zde na prvi hip visoke, pa prav za prav niso, če se pomisli, da je človek ves čas sinajskega potovanja potem pod nekakim varstvom teh menihov. K večjemu bi se ena postojanka zdela visoka, t. j. nadškofijska taksa, da mi sploh kaj store ali pokažejo. Za to takso sem takoj tu plačal 5 egiptskih funtov, t. j. 1500 Din v sedanji valuti. A brez tega ni pristopa v sinajski samostan, kjer pa potem nisem plačal nič več niti za obisk slavne knjižnice. Tako sem dobil nadškofovo v novogrščini pisano priporočilno pismo za vhod v sinajsko puščavo.

Treba je bilo vzeti slovo od udobnega hotela »Victoria« v Kairi, kjer sem se čutil po entedenskem bivanju že celo domačega, tembolj ker je bilo v njem uslužbenih nekaj goriških Slovenk. Poslovil sem se v frančiškanskem samostanu od štajerskega rojaka p. Evgena Staneka, ki mi je svetoval, naj grem v Suez v frančiškanski samostan, kjer imajo prostora za goste, ter brata-zakristana, ki je koroški Slovenec. Lepo skrbita ta dva Slovenca za slovensko kolonijo v

Kairi, kakor kranjski rojak p. Adolf Čadež za Slovence in Slovenke v Aleksandriji.

Zopet sem se vozil iz Kaire k Sueškemu predoru, tokrat pri belem dnevu, in občudoval rodovitost nekdanje gesenske dežele Izraelcev. Razumljivo mi je zdaj, da se je Izraelcem v sinajski puščavi tožilo za polnimi lonci v Egiptu. Godrnjali so zoper Mojzesa in Arona: »O, da bi umrli po roki Gospodovi v egiptski deželi, ko smo sedeli pri polnih loncih mesa, in smo jedli kruh do sitega! Zakaj sta nas pripeljala v to puščavo, da bi pomorila vso množico z lakoto?« (II. Mojz. 16, 3.) Te kraje sem si ogledal že l. 1913. in iskal kraje, ki naj odgovarjajo tem, ki se omenjajo v sv. pismu. (Prim. Mojo knjižico: V deželi Faraonov. Maribor 1914.). Od Ismailije do Sueza pa je bila pot zame nova. Lahko bi si prikrajšal ta dolgi ovinek: iz Kaire proti severu do Zagaziga, v sv. pismu Bubaste, odtod proti vzhodu do Ismailie, in odtod proti jugu do Sueza. Peljal bi se iz Kaire z avtomobilom naravnost proti vzhodu do Sueza skozi puščavo, in bi na tej poti imel skoro samo eno tretjino tiste dolžine, ki je po omenjenih ovinkih. Tu so že v starih časih delali skozi puščavo cesto, tudi železniško, pa vihar jim je vedno in vedno vse zopet s peskom zasul, ponekod napravil cele gričke, druge pa jarke. Avtomobilizem je podjeten, zna tudi take težave premagati. Zato je v tem letu bil na tej progi avtomobilski promet. Z avtom bi bil v par urah iz Kaire pri Suezu. Napravil pa sem ovinek k Sueškemu kanalu radi tega, da sem zasledoval, kje bi se mogel izvršiti izhod Izraelcev iz Egipta in kje je iskati njihov prehod preko Rdečega morja.

Navadno se misli, da je bil ta prehod v sedanjem Rdečem morju kje pri Suezu. So razlogi, ki za to govorijo. Bolj verjetno pa je, da je Rdeče morje segalo nekdanj dalje proti severu. Sueški predor gre namreč večinoma skoz jezera, močvirja ali vsaj nizke zemeljske lege. Le približno v sredini kanala, ki je 161 km dolg, se dviga gričevje El-Gisr 16 m nad morjem. To gričevje je bilo za izkopavanje kanala največja ovira. Lahko je mogoče, da je v izraelski egiptski dobi se-

galo Rdeče morje do tega gričevja. Južno od njega je zdaj jezero Timsah, do 10 km dolgo, potem gre kanal skozi suho ozemlje — seve puščavo — nad 10 km dolgo, potem pa pridejo Grenka jezera (radi soli grenka), nekaj manj ko 40 km dolga in v širšem severnem delu okrog 10 km široka, potem je zopet suho ozemlje okrog 15 km dolgo, nato pa pride Sueški zaliv. Ni nemogoče, da so se nekdanj valovi Rdečega morja razlivali preko teh 10 km in združevali z vodami sedanjih Grenkih jezer, če že niso prišli do jezera Timsah. Zato zagovarjajo nekateri mnenje, da so šli Izraelci preko Grenkih jezer, oziroma kje med Ismailijo in Suezom. V sv. pismu kraj ni natanko določen, zato so razna mnenja mogoča in dovoljena. Zanimivi so bili pogledi na ta jezera, na kanal. Ob premišljevanju in študiranju položaja v naravi in na zemljevidih mi je prehitro prišla postaja Suez-Rue Colmar, kakor se zove postaja za mesto, dočim je zadnja zalivska postaja Suez- Port Tewfik.

Točno po voznem redu — vlaki vozijo v Egiptu in Palestini točno, da si človek v Evropi lahko napravi natančen program za potovanje — smo prišli ob 1½13. uri v Suez. Stopil sem s svojo prtljago na peron. Vsulo se je name polno postrežljivih fantov-nosačev. Vsiljivi so res taki Arabci, če hočejo kaj zaslужiti, a žepi so pred njimi varni. Nagovoril sem enega in mu kot točko, kamor hočem iti, imenoval »Terra santa« (sv. dežela). P. Staneka sem namreč vprašal, kako v Suezu najdem frančiškanski samostan, v kateri ulici je itd., pa mi je rekel, da vsak nosač ve za samostan pod imenom »Terra santa«. Suez še torej tudi spada v območje frančiškanov, ki so varuhi Sv. dežele (Terra santa). Res sva prišla v par minutah v samostan, kjer so me trije patri in en frater — vsi Italijani — prav prijazno sprejeli. Konverzacija je bila tu samo italijanska. Tako sem moral izpod praga svojega spomina zbrskati zopet ves svoj italijanski besedni zaklad.

Suez je mnogojezično mesto. Šteje kakih 20.000 prebivalcev, ena sedmina izmed teh je Evropejcev ali Sircev ali Maltezov in Grkov, ki imajo svojo pra-

voslavno cerkev s samostanom. Iz mesta ven je po plitvinah, po katerih se preлива plima in oseka Rdečega morja, narejen 3 km dolg molo, po katerem vodi navadna in železniška cesta v pristanišče. Ob pristanišču je lično majhno moderno mestece uradnikov in pomorščakov Sueškega kanala, kjer imajo tudi francoski jezuiti svoj samostan in cerkev. Ti so mi rekli, da imajo med svojimi verniki tudi več Jugoslovancev. In res sem na ulici dobil kmalu g. Izotića iz Makarske, in ne dolgo potem dijaka Benića, čigar stric je pomožni škof v Dubrovniku. Že pod Avstrijo so dobili ti Dalmatinci dobre službe pri Sueški kanalski družbi in so jih obdržali tudi kot Jugoslovani. Čutil sem se veliko bližje doma, ko sem govoril z rojaki v domačem jeziku in ogledoval to zanimivo pristaniško mesto. Tu sem našel skromen spomenik poročnika Waghorna, ki se je v angleški službi zaman trudil, da bi pridobil Anglijo za predor Sueške ožine. Ubog in nepriznan je umrl v Londonu. Francozu Lessepsu se je končno posrečilo ta načrt izvršiti, ki ga je imel že Napoleonov inženjer Lepiere, pa ga je kompromitiral s svojim napačnim računom, da je Rdeče morje za 10 m višje ko Sredozemsko morje. Egiptski podkralj Said je podpiral izvršitev. Zato se po pravici imenuje mesto pri kanalu ob Sredozemskem morju Port Said, kjer ima tudi Lesseps zaslužen spomenik. Podkralj Ismail je vladal ob otvoritvi kanala l. 1869.; po njem se imenuje mesto Ismailije ob sredini kanala. Ta Ismail pa je živel in vladal tako potratno, da je spravil Egipt v finančne težave, vsled katerih je egiptska država prodala več ko polovico akcij tega prvotno egiptsko-francoskega podjetja angleški vladi l. 1875. Anglija se je v začetku protivila izkopavanju kanala. Ko pa je podjetje začelo prosperovati, je postala gospodarica te važne svetovne postojanke. Port Saidu nasproti, na azijski strani kanala, se zdaj gradi novo mesto, ki se bo imenovalo po sedanjem kralju Fuadu Port Fuad. Odtod se bo izpeljala železnica k progi, ki gre iz Kantare proti Sredozemskemu morju v Palestino; s tem bo tistim, ki se hočejo izkrcati v Port Saidu, železniška vožnja

v Palestino za ovinek Port Said—Kantara skrajšana. Za kupčijsko zvezo z Indijo je bil zlasti Sueški pre-dor napravljen. V svetovni vojni pa je Anglija po tej poti dobila tudi indijske vojake. Zato imajo v tem Port Tevfiku ob Rdečem morju lep vojni spomenik indijski vojaki padli v Egiptu in Palestini 1914—1918, kakor pravi napis.

4. Prehod preko Rdečega morja.

Bil sem torej pri Rdečem morju, ki sem ga poznal iz zgodb sv. pisma že od otroških let. Z vodoravne strehe svojega stanovanja sem ga gledal takoj po prihodu v Suez. Morje samo sem videl dalje v ozadju. Pred seboj v bližini pa sem imel tla, pokrita z nekako slano skorjo z majhnimi mlakami v nekakih tolmunčkih. Bila je vprav oseka. Drugo jutro je bila plima, in prostor je zalivala kake četrť ure daleč 1 do 1½ m visoka morska voda. Spoznal sem še bolj na licu mesta, kako je nemogoče razlagati prehod Izraelcev preko Rdečega morja s »plimo in oseko«. Ob petih popoldne pa sem šel s frančiškanskim gvardijanom po lepi cesti k Rdečemu morju in h gorovju »Ataka«, da vidim od blizu morje in pa položaj med njim in tem gorovjem. Ali bi tu mogli hoditi Izraelci in priti od tam preko morja na sinajsko stran, kjer se je videl odtod palmov gozdiček izraelske postaje na potu Ujun Musa = Mojzesovi studenci? Navadno se misli tako. Verjetnejše se mi zdi omenjena teorija z Grenkimi jezeri, z gotovostjo pa se bo to težko določilo, ker so v sv. pismu o tem prepičeli podatki. Zato je še več takih »prehodnih« teorij. Zadovoljiti se moramo z dejstvom prehoda, kakor nam poroča o njem sv. pismo. Zakaj se imenuje to morje Rdeče morje? Eni pravijo, da je to ime po starodavnem rodu Homeritov t. j. Rdečih, drugi mislijo od rdečkastega granita na Sinajskem polotoku, in rdečkastega peska v puščavi na obrežju, tretji zopet drugače. Voda je modrozelená, morje pa je 2395 m globoko, v bližini Sueza samo do 22 m.

O vsem tem sva se pogovarjala s p. gvardijanom, ki me je med sprehodom predstavil parkrat kaki skupini šetalcev — svojih vernikov. Dobro so pre-skrbljeni katoličani v Suez, trije moški redovi in nekaj ženskih tam deluje, v cerkvi, šoli in bolnišnici. Zato duhovniki poznajo do zadnjega osebno vse svoje vernike. Ni čuda tedaj, da sva se tolikokrat ustavila pri šetalcih. V tem času je bila namreč ta cesta pri morju zelo živahna. Solnce se je že nagnilo proti zatonu, ni bilo tako pekoče, in komaj čutiljiv vetrič je razgibaval ozračje. Do pete ure pa je bila cesta brez žive duše, ker je vročina v tem času še neznosna. O tem sem se takoj prvi popoldan v Suez prepričal. Ker sem hotel čas dobro porabiti, sem šel že ob tretji uri popoldne v mesto. Do četrte ure sem preletel in pregledal celo mesto, ker kaj posebnega ni videti. Ta enourna hoja v pekoči vročini me je takoj kaznovala s tisto utrujenostjo, ki se da odpraviti v orientu le na ta način, da človek položi svoje kosti v vodoravni legi na kakršnemkoli ležišču v senci. Po takem odmoru sem se še pokrepčal z izvrstno Nilovo vodo. Nisem še prej znal tako ceniti Nilove vode ko tu v Suez, ki je obdan od same puščave in Rdečega morja. Od črte Kaira-Ismailije proti jugovzhodu v smeri Rdečega morja je namreč sama puščava. Od Kaire do Ismailije ter odtod do Sueza ob Sueškem predoru pa je napeljan kakih 200 km dolgi kanal za Nilovo vodo. Ob tem kanalu »sladke vode«, kakor se imenuje v nasprotju s slano morskovo vodo Sueškega predora, je na obrežjih vegetacija, drugače pa sam pesek. V Suez se ta voda dobro filtrira, da je prav okusna, ter se po vodovodu dovaja v stanovanja, kjer se še hladi z ledom, da je tudi prijetno hladna. Pokrepčan s to vodo sem se po sprehodu ob Rdečem morju v hladu ob solnčnem zahodu čutil zopet svežega in pogumnega.

Parobrodni promet na Rdečem morju pa ni tako točen. Ladja Keneh, za katero sem imel že karto iz Jeruzalema, se je za en dan zakasnila. Zato sem imel čas, da sem si v Suezu nakupil živil za 14 dnevno življenje v Sinajski puščavi. Ko je končno prišla, sem

se 4 ure pred odhodom ladje že peljal v avtomobilu s svojo prtljago v pristanišče k ladji. In prav sem storil, da sem šel tako zgodaj. Pred vhodom v ladjo je bila stroga kontrola. Stal je tam resen Anglež, ki je pregledoval moje dokumente. Pušil je hladnokrvno svojo pipo, dočim je bil okoli njega orientalni krik in vik. »Ali me bo pustil dalje, ali poslal v Evropo nazaj?« Obraz se mu ni zmračil, dobro bo, sem si mislil. Pa ni bilo dobro. Rekel je, da moram imeti še pristaniški vizum. Ta bo lepa, nazadnje še mi vendarle lahko spodleti moj načrt! Pustil sem svojo prtljago nosaču sredi tuje množice, sam sem se pa odpeljal z avtomobilom po vizum. Prišel sem k nekemu uradniku, ki je bil sicer jako prijazen, a je rekel, da moram prej iti v karanteno. »Ta bo pa še lepša, če me zaprejo zdaj v kako zdravniško opazovalnico!« — Avto drči dalje k šefu karantene. Sluga pove, da ne uraduje popoldne v tej vročini — bilo je ob 14. uri. Na vprašanje, kaj je zdaj storiti, ko gre ladja čez par ur, pa svetuje sluga, naj se obrnem na drugo uradniško instanco, ki ima s temi rečmi opraviti. Drviva z avtom dalje strašno naglo; kljub temu mi je tekel pot s čela. Ko pridem k temu uradu, se zamisli mož postave in razsodi, da ni treba karantene, ker je Jugoslavija zdrava. »Oh, bodi zdrava domovina!« Kako sem bil vesel svoje zdrave domovine! Pri prihodu iz Evrope v Aleksandrijo, ni veljala za zdravo. Vsi drugi državljani so se smeli takoj izkrcati, samo Jugoslovani smo morali eno uro čakati na zdravniško vizito. Ko smo vprašali potem našega konzula v Kairi, zakaj je to bilo, je rekel, da je tiste dni prinesel neki list poročilo o nekaki kugi v Jugoslaviji, katere pa v resnici ni bilo. Tako ima človek lahko v tujini neprilike radi netočne žurnalistike. V Suezu pa je torej veljala Jugoslavija za zdravo. Dobil sem v enem uradu en pečat, v drugem uradu, na drugem koncu pristanišča, še drug pečat, in prišel sem zopet pred strogega Angleža. Zamrmral je svoj »all right!« (vse v redu), in odprla se je zame zapora na ladjo. Pol ure pred odhodom ladje sem bil nastanjen v kabini I. razreda.

Začel se je moj prehod preko Rdečega morja, ki ga je z močnim bučanjem naznanila ladjina sirena. Stal sem na krovu ter z veseljem opazoval, kako je Keneh začela lomiti in deliti valove Rdečega morja. Kdo se ne bi pri tem spomnil, kako se je voda razdelila ob prehodu Izraelcev? Roka (moč) božja jo je takrat razdelila, ki se je poslužila silnega pekočega jugovzhodnega vetra, ki je vlekel vso noč, tako da je posušil morje in razdelil vodo. V II. Mojz. 14, 21 sl. se pravi doslovno po hebrejskem izvirniku: »In Mojzes je vzdignil roko nad morje. Gospod pa je zagnal nazaj morje z močnim vzhodnim vetrom, pihajočim vso noč in je posušil morje, tako da so se vode razdelile. In Izraelovi sinovi so šli sredi morja po suhem, ko so bile vode kakor zid na njihovi desnici in levi.« Ob jutranji straži (zori) je Jahve prestrašil za Izraelci hiteče Egipčane, tako da so rekli: »Bežimo pred Izraelci, zakaj Jahve se vojskuje za nje zoper nas!« In vode so se vrstile in zagrnila faraonovo vojsko. Izraelci pa so bili že onkraj morja, kjer so zahvaljevali Boga za čudovito rešitev. Ta prizor se najlažje razlaga kot vršec se severno od Sueza, onkraj Grenkih jezer, ob sedanjem Sueškem predoru, do kamor je takrat nepretrgoma segala ne jako globoka voda Rdečega morja, ki se je z božjo močjo razdelila, odtekla vsled vetra tako, da se je suha struga pokazala, po kateri so šli Izraelci, dočim so Egipčani utočili, ko se je voda zopet stekla.

Od kraja prehoda so hodili potem Izraelci, pravi sv. pismo, tri dni po puščavi in so prišli do postaje, ki jo sv. pismo imenuje Mara. Po zgoraj označeni teoriji o prehodu Izraelcev se ta Mara istoveti z oazo Ujan Musa, t. j. Mojzesovi studenci. Sredi peščene ravnine sem z daljnogledom natančno videl kak kilometer dolgo oazo z gozdiči palm, tamarisk in akacij. Blizu te oaze, na severni strani pa se vidijo prostrana poslopja, ki služijo za sueško karanteno. Od Mojzesovih studencev dalje se začne ravna puščava nekoliko širiti. Prihodnja izraelska postaja v sedanjem vadiju »Gharandel«, menda svetopisemska Elim, kjer so našli Izraelci 12 studencev in 70 palm, je že precej

daleč proč od morja. Potem še pride izraelska pot zopet enkrat do morja, na kar se zavije po puščavi Sin v gorato notranjščino Sinajskega polotoka.

Do solnčnega zahoda, ki se je nagnilo za egiptsko gorovje ob Rdečem morju, potem ko so se njegovi žarki v čudovito lepih rdečih - gorečih barvah poigrali in pobožali z valovi Rdečega morja, sem bil na krovu, ker sem lahko zasledoval pot Izraelcev po puščavi. Potem pa sem pogledal po svojih sopotnikih. Ladja je bila polna muslimov, ki so romali za svoje največje praznike v Meko. Nemuslimov nas je bilo samo kakih 15 oseb. Ti vsi smo bili v prvem razredu. Nekaj muslimov se je vozilo tudi v tem razredu, a niso prišli k skupni večerji, ker je hrana evropska. Le en muslimski velikaš iz Alžira z belim turbanom, z zlatimi trakovi, s sedmimi francoskimi odlikovanji na plašču je prišel k večerji. Tudi ta je romal v Meko. Drugi romarji so bili večinoma »med krovom«. Vse polno živil so imeli s seboj, združeni so bili po skupinah, ki je imela vsaka svoj samovar. Še celo žive petelinčke so imeli v kletkah, ki so nam peli med potjo ter pridno jedli in pili istočasno z muslimi. Tudi nekaj žensk je bilo zraven, ki so strogo zakrite čepele ob strani, kamor so jim možje prinašali melone, kruh, čaj, kakor pri nas otrokom, ki si še ne morejo sami nič pomagati. Možje so tudi molili večerno molitev. Po več se jih je stopilo v vrsto za kakim predmolilcem. Pri tej molitvi sem zagledal tudi visokega muslima, ki sem ga že opazoval v Kairi. Tam sem ga videl na kolodvoru, kako so od njega jemali slovo njegovi znanci, mogoče verniki. Neverjetno ganljivo je bilo to slovo. Tiho, mirno so se pogovarjali. Vsak mu je hotel še kaj povedati. Obrazi pa so postajali vedno bolj resni, slovesni. Velikim, odraslim možem so prihajale solze v oči, solze ganotja, da ima njihov poglavar to srečo in milost, da sme iti na božjo pot v Meko. Romar pa se je s ponižno svečanostjo sklanjal nad njimi želeč jim blagoslova od Allaha. Tu na ladji je ohranil isto dostojanstvenost v nastopu, molil tudi pred vrsto velikih

močnih mož, ki so delali za njim brezhibno in pobožno vsa obredna gibanja.

Ladja je bila torej skoraj izključno romarska. Saj se je vozil tudi en sueški zdravnik z ženo, otrokom in s služkinjo samo radi romarjev v karanteno v Tor za cela dva meseca. S to družino sem se seznanil v angleščini in francoščini; ko so pa povedali, da so Holandci, smo govorili nemško. Do enih po polnoči smo ostali na krovnih klopeh, gledali jasno nebo nad seboj in govorili, dokler se niso zaprle trepalnice. Ko me je v nalahni platneni obleki začelo hladiti, sem odšel v kabino s trdno voljo, da ne smem zaspati solčnega vzhoda na Rdečem morju.

Imel sem srečo, vzbudil sem se pravočasno. Ob 5. uri je skrivnostno in veličastno vzhajalo solnce izza centralnega sinajskega gorovja. Vedno bližje in bližje so stopale gore, vedno jasnejši so bili obrisi gorskih velikanov. Ob $\frac{3}{4}$ 8. uri mi je pokazal moj holandski zdravnik džebel Katherin, najvišji vrh sinajskega pogorja, džebel Serbal, ki je nekoliko nižji, pa tem mogočnejši orjak. Tam med temi gorami me bo vodila pot v prihodnjih dneh. Še dobro uro, in zdravnik mi je pokazal oazo Tor, pristaniško vas ali mestece, lukso za Sinajski polotok.

Naš parnik je rezal počasi mirne valove, dokler se ni ustavil, precej daleč od brega, ker je morje proti bregu plitvo. Prišla sta nam nasproti dva tovorna čolna. V enega je stopila zdravnikova družina in še par oseb za službo v karanteni ter hotelir iz Sueza, ki ima v Toru svoje ljudi, da mu lovijo ribe. V drugega sem stopil jaz. Čoln, ki so ga štirje Arabci natovorili z raznimi pošiljkami življenskih potrebščin, je bil lastnina prijaznega Grka, ki je prišel na parniku takoj k meni in me spoznal kot sinajskega potnika, ki sem naznanjen v grškem samostanu. Ker se parnik ustavlja pred karanteno, smo se četrte ure vozili do brega, kjer je kraj Tor s pravoslavnim samostanom.

2. Obrežje Rdečega morja pri Tor-u, luki za Sinaj.

3. Vihar v Sinajski puščavi.

4. *Idila v Sinajski puščavi.*

5. Vadi Hebran. Sredi ozke soteske teče majhna vodica, ki se čez nekaj časa izgubi v pesku.

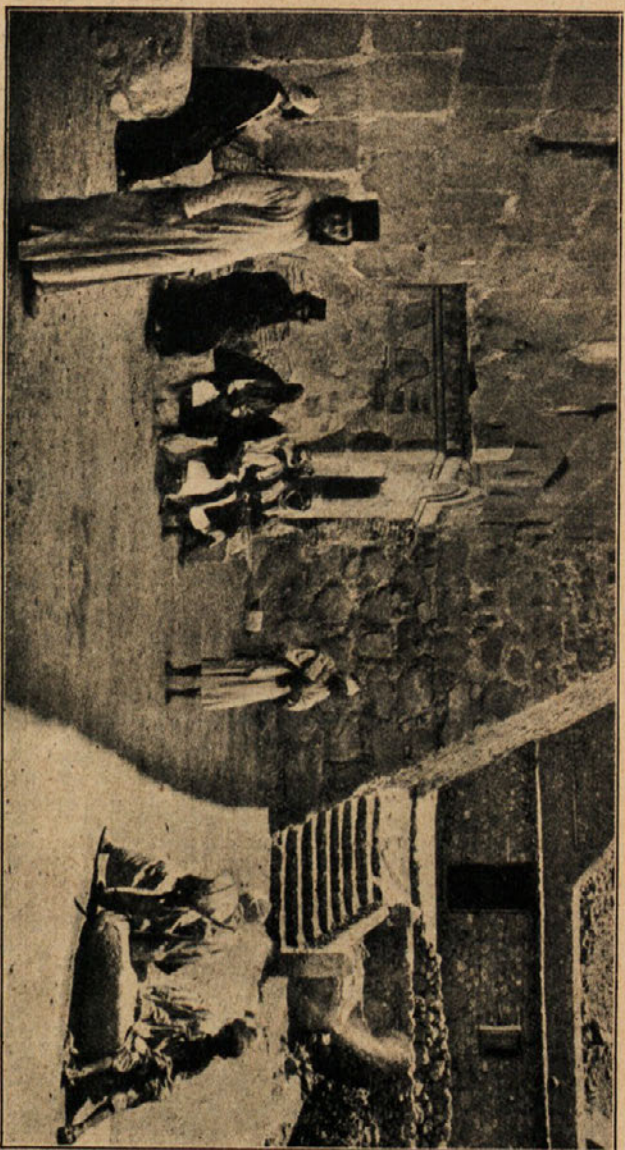

6. Vadi Feiran, najbrž stari Refidim, kjer je Mozes premagal Amalekite.
V ozadiju je gora Serbal, 2052 m nad morjem.

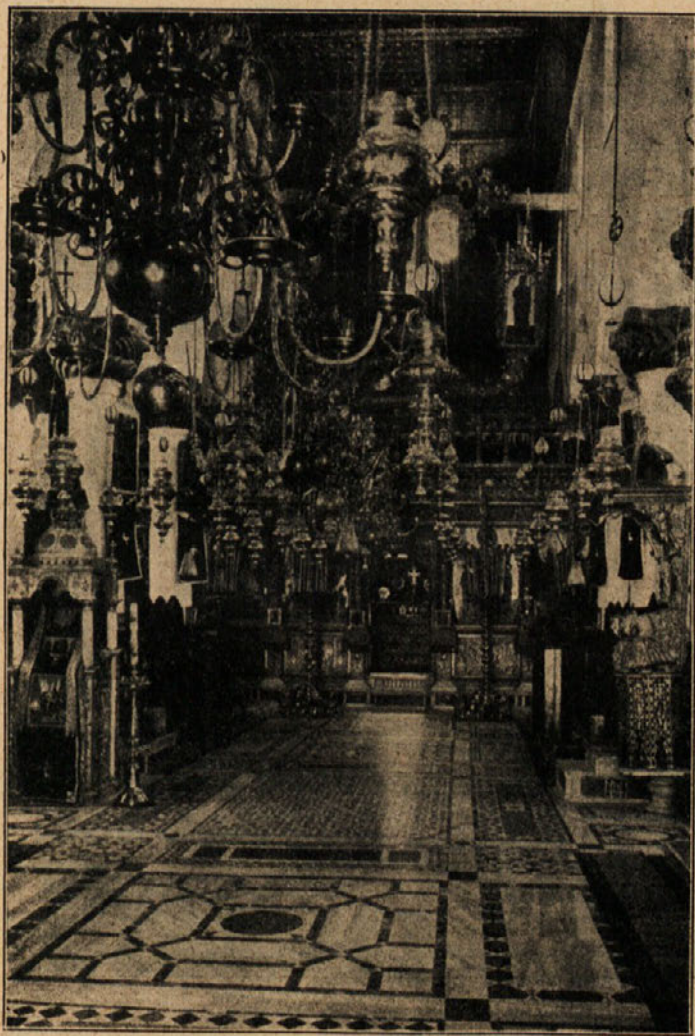
7. Samostan sv. Katarine. V ozadju Moze-
sova gora (Sinaj).

V trdnjavi cerkev s štiri-
oglatim stolpom, pred
njim mošeja. V ospredju
na zidu lina, kjer so ne-
kdaj ljudje dvigali v samo-
stan. Na dvorišču pred 4
šotori v zidu sedanji vhod
v trdnjavo. Na desni vrt
s pokopališčno kapelo.

8. Pred vhodom v sinajsko trdnjavo so. Katarine.
Dva meniha in beduini Sinajskega polotoka.

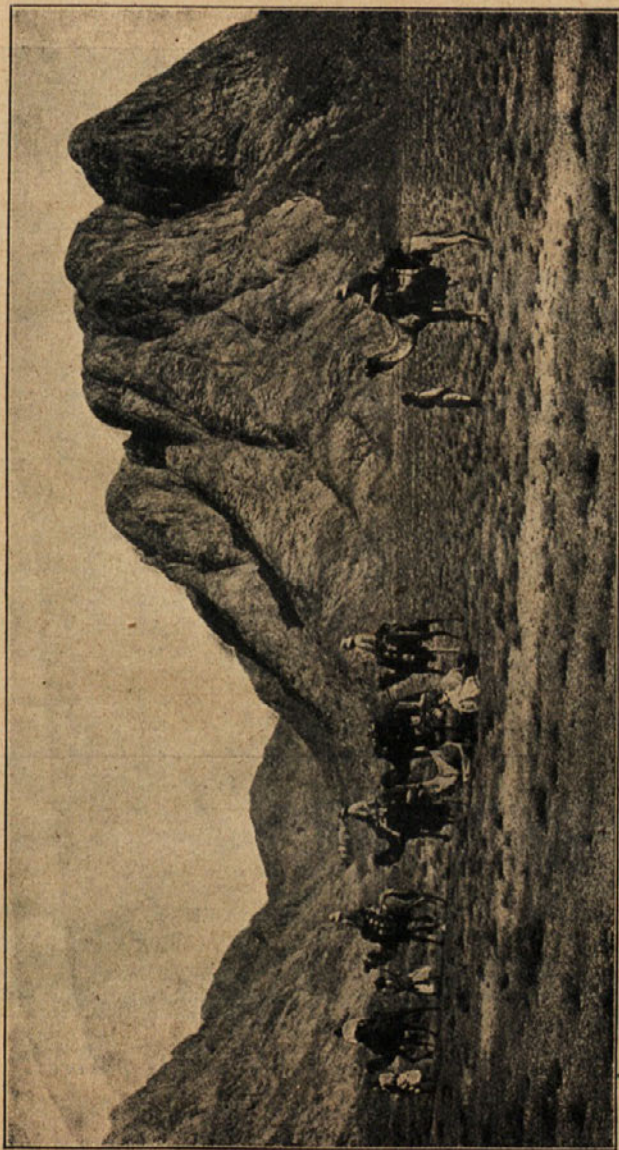

9. Notranjščina cerkve Kristusovega spremenjenja
v samostanu sv. Katarine.

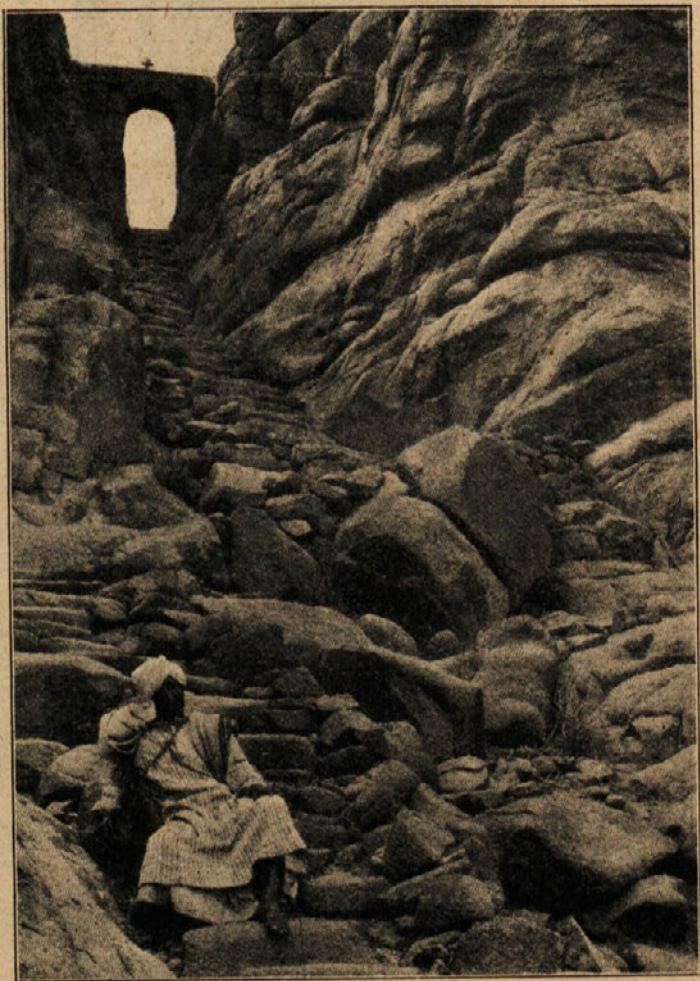
10. Knjižnica v samostanu sv. Katarine.

Za ograjo so predali za knjige in rokopise, ki jih kaže
menih knjižničar.

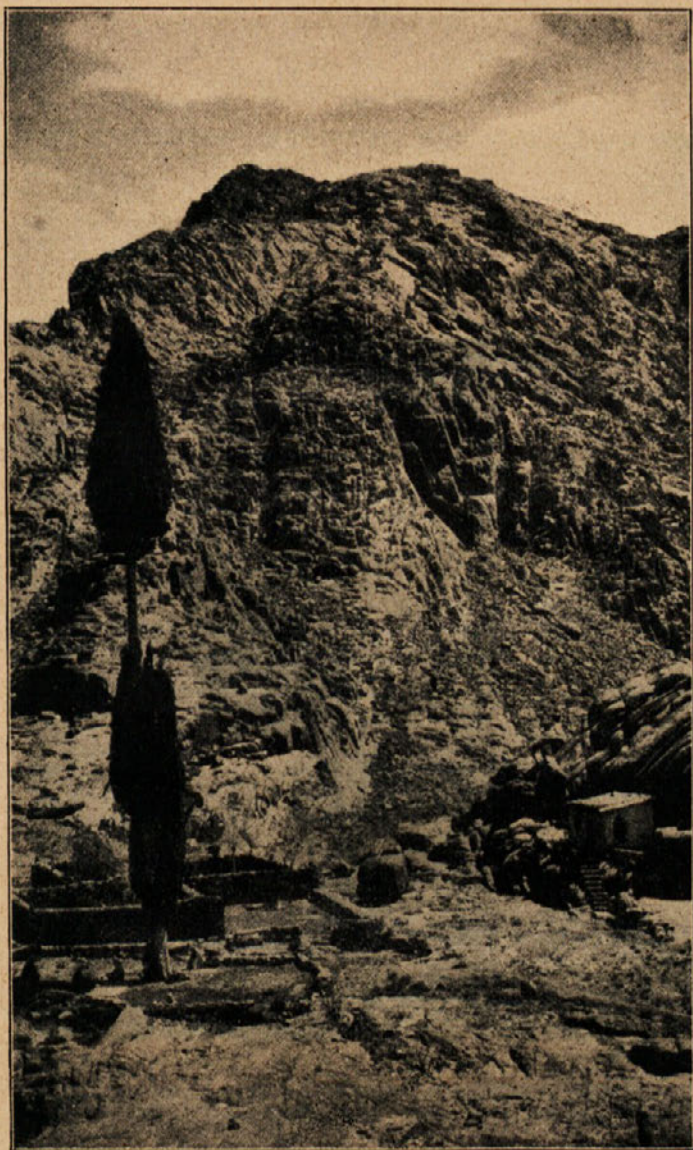

11. Triglav Ras-es-Safsaf (Horeb) — 1994 m —, s katerega so se razglasile božje zapovedi.

V ospredju je vadi er-Raha, kjer so stali pri tem Izraelci. V ozadju, v soteski, je samostan sv. Katarine, od katerega je pot na Mozesovo goro.

12. Pot na Mozesovo goro skozi »vrata pokore«.

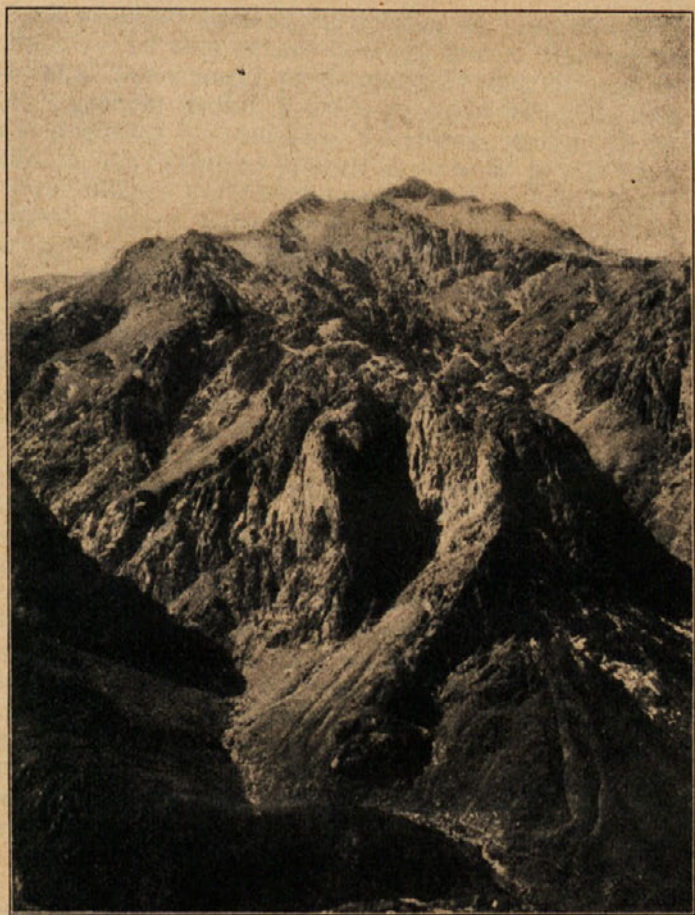

13, *Cipresina ali Elijeva planica pred Mozesovo goro.*

Na desno od ciprese, za moževim hrbtom, je vodnjak. Na desni pred pečino je kočica sinajskega puščavnika. Na levem robu se vidi v sredini kos Elijeve kapele, 2000 m nad morjem.

14. Vrh Simaja ali Mozesove gore (džebel Musa),
2225 m nad morjem.

15. Gora sv. Katarine (džebel Katherin), najvišji vrh
na sinajskem polotoku, 2646 m nad morjem.

5. Potovanje po Sinajski puščavi.

Z veseljem sem skočil s čolna na breg sinajske zemlje — bil sem onkraj Rdečega morja. Tam me je že čakal samostanski predstojnik. Predstavil sem se mu v grškem jeziku, k sreči pa takoj videl, da zna tudi angleško in francosko, v katerem jeziku sva se lažje menila. Prinesel je arak in vodo, ki je bila prav dobra. Bližnja karantena ima namreč vodovod iz sinajskih vrelcev. Samostan je še imel nekaj leda, tako da je bila voda izvrstna. Ker sem hotel biti za binkoštno praznike na Mojzesovi gori, sem se hitro napravil na pot. Samostanski zastopnik mi je poskrbel občinski vizum ter napravil arabsko pisano pogodbo, ki sem jo sklenil s tremi Arabci, da me spremljajo na Sinaj. Plačal sem tudi že naprej te tri Arabce in tri kamele v roke samostanskega predstojnika, ki pa je dal denar s priporočilnim pismom za sinajski samostan v zapečateni kuverti. To bom izročil sinajskim menihom in šele ti bodo dali plačo Arabcem, če bom jaz menihom izjavil, da sem bil z vodstvom zadovoljen.

Ob $\frac{1}{2}$ 12. uri so že počivale na samostanskem dvorišču pred cerkvijo tri kamele. Približajo se mi trije Arabci. Eden je imel na beli halji še dolg črn plašč. Bil je šejk - vodja naše karavane, ki se mi je s pozdravom dostojanstveno priklonil in podal roko. Druga dva mlajša, oblečena samo v belino sta mi s prijaznim nasmehom poljubila roko. Naredili so name takoj dober vtis — ti preprosti zagoreli sini Sinajske puščave. Eno kamelo bo jahal šejk, na drugo so naložili moja dva kovčega, košaro z živili, blazino in odejo za mojo postelj, tretjo kamelo so osedlali zame. Ko sem se zamahnil v sedlo, me je še opozoril menih, naj pazim, da ne padem s kamele, ko bo vstala. Ko sem prestal dobro to prvo preskušnjo na sedlu, mi je še zaklical, naj le imam pogum in upanje, da bo vse dobro šlo, ter mi želel srečen pot.

In šli smo iz Tora skozi široko ravno pustinjo Kaa. Za nami je bilo Rdeče morje, na levo in desno sam pesek z drobnim kamenjem vmes, v ozadju pred

nami pa se je v pekoči opoldanski vročini svetlikalo gorovje. V samostanu sem bil prej vprašal, če kaže iti v tej najhujši vročini skozi to radi vročine neprijetno puščavo. P. Teodozij je rekel, da bo že šlo, ker bom imel kmalu solnčne žarke za hrbtom. Povrh pa je še vlekel od Rdečega morja sem precej močen veter, ne sicer tak kakor tisti, ki je nekoč razpihal vode Rdečega morja, da so šli Izraelci po suhem čezenj, tudi ne tak, kakršnega je naredil angelj Gospodov trem mladeničem v babilonski ognjeni peči, »ki je napravil v sredi peči, kakor da bi veter pihljal ob rosi« (Dan. 3, 50). Ne, ne, tako ni bilo. Ampak rosa je bila le v obliki potu, vendar ne prehuda, tako da se nisem nič bal kake solnčarice, ko sem povrh imel za varovano glavo in vrat s svojim tropičnim klobukom. Druga reč, ki sem se je bal, je bila morska bolezen. Pravili so mi, da se dobi na kameli. Prevozil sem se že precej po različnih morjih, pa še nisem imel morske bolezni. Kaj če me bo na kameli prišla ta nezgoda? Čakal sem prve pol ure, drugo uro, pa nič ni bilo. Želodec se je počutil prav dobro. Zdelo se mi je celo prav prijetno na kameli. Kamela sicer dela prav nevšečne glasove, ko ji gonjač ukazuje, da se mora sesti, ali ko ji nakladajo tovor in jo prevezujejo sem in tje; še vstati se ji ne ljubi, nič ji ni všeč, če jo človek komandira in jo naprtuje. Ko pa enkrat stoji pokoncu, pogleda prezirljivo na paglavce, ki jo gonijo, in stopa ponosno naprej. Rahel je njen korak, saj je kopito prevlečeno s kožo; tiho stopa, kakor človek z gumijevimi petami, le pesek narahlo zaškrablja, ko stopi nanj. Ker dela dolge korake, saj je visoka dovolj pri svojih dolgih nogah, mora moj gonjač hitro stopicati pred kamelo, ki jo drži na vrvici, ali pa za njo, če je meni zaupal nedolžno vrvco, saj je kamela ubogljiva žival. Če se gonjač naveliča hitro hoditi, gre seve tudi kamela bolj počasi, kar se je redno zgodilo.

Jahanje samo na sebi je bilo torej dokaj prijetno. Seveda se moraš udati tistemu enakomernemu zibanju gornjega telesa, ki ga povzroča kamelina čudna hoja, čemur pa se človek tudi kmalu privadi. A nekaj dru-

gega mi je kmalu postalo neznosno. Pustil sem najprej noge tako doli viseti, kakor pri jahanju na konju. Kmalu sem opazil, da je zato sedlo preširoko. Saj to pravzaprav ni sedlo, kar se da na kamelo, ampak le nekaka lesena priprava za to, da se v ta jarem dene nekaj blaga, na čemer je bolj mehko sedeti. Pri takem jahanju so mi noge kmalu otrpnele. Zato sem pogledal, kako jezdi naš šejk. Tega sploh nisem videl, da bi mu viseli nogi navzdol kakor jezdecu na konju. Ampak imel je eno nogo zdaj visečo, drugo pa je sključil v kolenu in sedel kakor na eni peti. Včasih je tako sključil nazaj obe nogi. Včasih pa je dal eno nogo kameli na vrat, drugikrat je obe nogi prekrižal na vratu nekoliko nižje vrat noseče kamele. Včasih je prekrižal nogi kar v sedlu pred seboj, ali pa držal obe nogi na eni strani navzdol, kakor pri nas ženske jahajo, pa tudi na drugo stran, kakor pri ženskah ni navada. Za tako spremembo sem začel tudi jaz skrbeti. Kar odpočile so si noge, ko sem jih dal v drugo lego. Zato sem jim večkrat privoščil ta oddih.

Za slovo so nas eno celo uro daleč obletavale drobne ptičke. Potem pa je nastopila pusta enoličnost, pustinska monotonija. Isti prizor drugo uro, tretjo uro, četrto itd. Ko pa zrem tako v daljavo na južno stran v puščavo brez konca, zagledam naenkrat novo, lepo sliko. Vprašam šejka, kaj je tam. Odgovori mi, da ničesar ni. Pravim mu, da vidim celo vrsto dreves, v ravni črti. To se le tako zdi očem, mi pojasnjuje. Ko pridemo bližje, res ni bilo ničesar ko pesek in drobno kamenje — bila je le fata morgana.

Za kratek čas smo se tuintam tudi kaj zmenili, kakor daleč je segal moj arabski besedni zaklad in fraze, ki sem se jih sproti učil. Arabci med seboj so bili včasih sila zgovorni. Šejk je imel posebno rad Hassana. Vedno in vedno ga je klical: »Ja Hassan, ja Hassan!« (O Hassan!). Ta je rad odgovarjal; če pa je nastal molk, je momljal svojo monotono pesem. Šejk mi je kmalu ponudil prvi cigareto, ki sem jo seve vzel in pohvalil, da je dobra. Ta šejkova prijaznost je bila, kakor sem še pozneje bolje spoznal, sicer res odkritosrčna, a vendar obenem znamenje,

da naj jaz dam tudi njim priložnost, da spoznajo kakovost mojih cigaret. Imel sem jih dovolj, ker sem vedel iz potopisov, da mora potnik s tem ustrezati Arabcem. Šejk je seveda v orient. superlativih hvalil moje cigarete, ki so bile res dobre pristno egiptske.

Ravno v šestih urah smo imeli ravnino za seboj. Ob pol šestih zvečer smo prišli že v pogorje, ki se je začelo vzpenjati vedno višje in višje. Pot pa nas je vodila po globokem, ozkem vadiju, po soteski, ki jo je izklesal skoz pečine starodavni hudournik, ki je bil v tem času večinoma brez vode. Na mestih pa je vendarle prihajala voda iz peščenih tal in povzročala tam bujno vegetacijo. Ob pol sedmih zvečer smo prišli do male oaze, kjer je soteska precej razširjena. V tej širini se voda lahko dalje časa ustavlja, nastalo je nekoliko rodovitne zemlje, ki daje rast palmam, akacijam in nižjemu rastlinstvu, seveda tudi travi. Zato je bila tu naselbina beduinske družine. Videl sem nekoliko goveje živine in par osličkov. Ob našem prihodu so si ženske vlekale črne rute čez obraz. Fantiček kakih sedmih let nas je prišel gledat od blizu. Ponudil sem mu kruh, ki ga je rad vzel. Njegovo veliko starejšo sestro je zelo mikalo, da bi prišla bližje. A po muslimski navadi, ki jo je očitno že poznala, si ni upala. Čim bližje je prišla, tem bolj je vlekla po sebi modro ruto, ki je iz radovednosti ni mogla spustiti čez glavo. da ne bi videla, kaj je dobil njen brat. Ta je s kruhom takoj stekel k njej in delil ž njo kruh na potu proti očetovskemu brlogu. Beduin je prišel samo toliko na spregled, da je videl, kdo smo.

Ne daleč od tega beduinskega bivališča smo se ustavili v široki soteski, kjer se steka v njo stranski vadi. Tam smo raztovorili kamele, ki so šle iskat po suhem pustinskem grmičevju, če bi se dalo še kaj odgrizti. Potem smo šli s kamelami na vodo. V pol metra širokem in deset centimetrov globokem potoku, ki potem kmalu izgine v pesek, so pokusile kamele nekaj vode. Kakor sem še pozneje videl, kamela jako malo pije. Jé pa tudi strahotno malo. Obira za obed in večerjo nekaj grmičevja, potem pa še dobi navadno samo enkrat na dan malo zrnja. Zna pač z

malim biti zadovoljna, kakor ubogi sinovi puščave, beduinci. S Hassanom sva šla še nekoliko višje ob vodi do pol metra globokega tolmunčka za skalo. Tam sva si napolnila svoji posodi z nekoliko hladnejšo vodo, kakor je bila ona, ki so jo pile kamele, za evropsko grlo pa še pretopla, dasi pitna in zdrava, če je niso okužili ljudje in živali.

Med tem sta ona dva Arabca že napravila ogenj. Eden je nato z vodo napravil iz moke testo in brez soli zgnetel en prst debel okrogel kolaček, ki ga je potisnil v topel pepel. Kmalu smo jedli še vroč podpepelnik, ki ga nisem mogel mnogo pojesti. Zato smo si delili še moj kruh iz Sueza in ribe iz konzerv ter pekli iz Sueza prinešen krompir in kuhali črno kavo. Taka je bila moja prva večerja v puščavi in podobno je bilo potem pri vseh obedih in večerjah. Naš jedilni list se ni veliko spreminjal. Glavno je bilo vedno podpepelnik, od toplih jedi pa kava in čaj.

Kamele so že pozobale vsaka svoj polliterček ječmena in mirno sedele na svojih pod truplo zloženih nogah. Zvezdice so se prikazale na nebu. Moji beduini so se obrnili proti Meki in z veliko pobožnostjo opravili svojo večerno molitev, potem pa so posedli okoli ognja, kjer so zadremali in zaspali. — Moja blazina je blizu ognja in kamel na peščenih tleh. Bil sem pripravljen, da bi spal na golih tleh kakor nekdanj očaj Jakob s kamenom za zglavje. A p. Teodizij je menil, da kamela lahko s seboj nosi to spalno opremo, saj sem na svoji kameli imel odejo, na kateri sem sedel, drugi kameli pa blazina tudi ni delala velike teže. Ko sem se stegnil na to trdo blazino, sem šele spoznal, kako me je utrudilo sedemurno jahanje. Vsi udi so me boleli, da mi je bilo vse pretrdo. Od utrujenosti mi je bila žila zelo naglo, vendar se mi ni zljubilo prižgati svečo, da bi zmeril hitrost in vedel, če je kaka vročica. Ležal sem torej pod milim nebom in gledal goste zvezde, ki se zde v orientu bolj velike. Našel sem severno zvezdo in videl, da ležim z glavo naravnost proti vzhodu. Bil sem torej krščansko orientiran; judje so bili v svetem šotoru in templju orientirani proti zapadu, kazali so

solncu hrbet. Jaz sem se izročil v varstvo solncu — Kristusu, da me varuje kakega človeškega ali živalskega napada.

Vzbudil sem se kje sredi noči. Utrujenost je bila zginila. Noge in roke sem že lahko sključil. Ali prevroče mi je bilo, sleči sem moral pretoplo srajco in jo nadomestiti s tanko. Zaspal sem zopet takoj in se ne prej vzbudil, kakor ko je že jutranja zora začela trkati na moje zenice s svojo svetlobo. Ko še opazim, da so beduini že netili ogenj za čaj, sem se tudi jaz dvignil. Bilo je ob pol 5. uri. Ali si naj tudi jaz skuham čaj, ali se naj grem kopat? Odločil sem se za drugo. V 10 minutah sem našel primerno mesto. Po kopeli sem se čutil tako svežega, da sem se lahko odrekel čaju, ki si ga nisem več utegnil skuhati, ker so beduini že natovorili kamele. Zajtrk je bil požirek vode in nekaj kruha. Potem pa je šlo veselo naprej.

Dobro mi je došlo, da sem moral tuintam stopiti s kamele in hoditi peš, ker sem si s tem okrepil noge. Pot je bila namreč na mestih strma, ploščato kamenita, tako da je kamela sama sebe morala previdno spravljati naprej. Bili smo v divjem vadiju »es-Sle«. Na levo in desno sami skladi gladkega rdečega granita, po ozki soteski je prikipel tuintam izpod skale potoček, ki je bil na mestih tako majhen, da bi ga lahko zadržal seve samo za nekaj časa kar z rokami. Veselo je skakljaj od skale do skale. Kjer pa je svet bil malo širji in raven, si je nabral več vode, da je ž njo zalival na ugodnih mestih bujno vegetacijo palm, tamarisk, akacij in nizkega grmičevja. Na takih položnih mestih sem bil seveda na kameli. Da ne bi prezrl, kje je manorodeča tamariska (*tamarisca mannifera*), me je kamela na to opozorila. Ta tamariska ima namreč podolgaste liste, ki jih kamele silno rade jedó. Zato je trgala moja kamela s svojim dolgim vratom te liste. Ker jih pa ne more lahko odtrgati, se kamela zelo skloni na eno stran, ko se ji posreči odtrgati vejo z listi. Pri takem zagonu lahko jezdec pade s kamele, če ni pripravljen na ta nepričakovan zagon. Zletel sicer nisem s ka-

mele, vendar je moj beduin raje sam utrgal nekaj vej ter jih dajal kameli, dokler nismo prišli ven iz oaze teh tamarisk.

Na Sinajskem polotoku je več rastlin, iz katerih se dobiva sladek sok, ki se imenuje mana. Najbolj znano pa je to do 7 m visoko drevesce, ki jo imenujejo beduini tarva, strokovnjaki pa »mano rodečo tamarisko«, ki raste v tem vadiju in še v nekaterih drugih vadijih. Če njeno skorjo piči v gotovem letnem času neka žuželka, se cedi iz tamariske sok, ki ga nabirajo beduini in sinajski menihi v majhne posodice. Na leto se dobi 250—300 kg te mane. Barve je temnorumene, je tekoča in se le nekoliko zgosti in strdi, tako da ne teče hitro iz steklenice. Okus ima približno tak kakor naš med. To mano ližejo Sinajci kakor sladkor, tudi se maže na kruh kakor pri nas marmelada v enak namen. — Ta mana spominja na svetopisemsko nadnaravno mano, ki pa je bila nekoliko drugačna. Padala je kakor rosa podobna slani na tleh; kadar pa je solnce prisijalo, se je raztajala. (II. Mojz. 16, 21.)

Od 6. do pol 10. ure sem bil neprenehoma v sedlu, čitajoč tuintam svoje vodnike z zemljevidi, po katerih sem iskal imena vrhov in vadijev. Potem smo prišli iz ozkega vadija na planoto, ob kateri je bil studenec. Poskusil sem vodo, a je nisem mogel požreti; mlačna, mlakužna je bila kakor pri nas v cestnem jarku. K sreči sem še imel v termoforu vodo iz slejskega vadija. Beduin je za vsak slučaj napolnil s to vodo svoj meh. Kamele pa tudi niso hotele piti. Nato smo se vzpenjali peš čez nekaj gorski prelaz, ki je imel nadelano strmo pot. Ob 10. uri smo bili onkraj gore, kjer smo se ustavili ob dveh suhih drevesih za dveurni opoldanski odmor. Raztovorjene kamele so stikale po pustinijskem suhem grmičevju, mi pa smo kuhali in pekli. Meni je nagajal veter, da voda dolgo ni začela vreti. Končno sem imel vendarle izvrsten ceylonski čaj. Še nikdar prej nisem vedel tako ceniti te pijače kakor tokrat. Arabci so medtem imeli že pečen podpepelnik in črno kavo. Ker sem jim jaz

dal svoj čaj s kruhom in konservami, sem dobil tudi njihov podpepelnik in črno kavo.

Po svojem prvem kosilu v puščavi smo že ob 12. uri v najhujši vročini pot nadaljevali neprenehoma do 5. ure popoldne. Bili smo na široki gorski planoti, ki se zove vadi Rahabe. Jahali bi še lahko poldrugo uro dalje, ker pa ta večer ne bi mogli priti do sinajskega samostana, smo sklenili prenočevati na tej odprti planoti, ker je bil v bližini studenec, kjer smo videli čredo kamel, ovac in koz. Ker je bilo še svetlo, sem odšel na gorsko sedlo, da sem imel razgled po bližnjih gorah, zlasti po visokem, ponosnem Šomarju, ob katerem smo potovali ves dan. Zadovoljen s svojo razgledno turo sem se vrnil k našemu taborišču, kjer so imeli Arabci že kuhano črno kavo. Da se ne mudim z lastnim kuhanjem, sem pil kar njihovo kavo, jim dal še svoj ceylonski čaj, da smo ga popili, ko smo se okrepčali medtem še s kruhom, ribami iz konserv in suhim sadjem.

Solnce je šlo proti zatonu onkraj Rdečega morja, beduini so že opravljali pobožno svojo večerno molitev, jaz pa sem še sedel na svojem ležišču ter si delal zadnje beležke o teh romantičnih, za sv. pismo važnih krajih. Ko je legla noč na čarobne obrise gorskih velikanov, sem zaspal pod milim nebom in se nisem vzbudil, dokler me ni jutranji hlad opozoril, da naj vstanem, če se ne maram ž njim boriti. In res smo vstali in bili že ob 4. uri na kamelah. Jahali in šli smo hitro, deloma, ker nas je zeblo, deloma, ker sem hitro hotel biti že na cilju svojega potovanja. Na kameli sem se tiščal v svoj plašč, ki me pa ni mogel ogreti. Šele ko sem moral hoditi zopet nekoliko peš, sem si ogrel svoje ude. Ob 6. zjutraj smo bili ob solnčnem vzhodu na sedlu, 1749 m nad morjem, od koder se je videla pred nami planota vadi Sabaije in Mojzsova gora. Urno so korakale navzdol v ta vadi naše kamele. Saj smo šli proti oazam! Še kakih 10 km dalje in opazili smo res tuintam ob vznožju gorovja palmove gozdičke, oaze s studenci. Na širokem sabajskem vadiju smo videli več čred ovac s pastirji z dolgimi palicami. Svečano prijetno mi je bilo pri

srcu, ko sem v njih opazoval potomce pastirja Mojzesa, ki je todí pasel Jetrove črede in jih napajal pri tehle studencih.

Džebel Musa nam prihaja vedno bližje z vsem svojim veličastvom in Džebel Katherin se nam kaže v svoji krasoti. Še malo navkreber in že smo na sedlu vadi ed-Der-a, samostanske doline. Naenkrat stoje pred nami zidovi sinajskega samostana ter palme, ciprese in drugo rastlinstvo samostanskega vrta. Beduina-gonjača si ogrneta lepši beli plašč, šejk si ovije bolj tesno svoj črni plašč. Treba se je dostojno obleči — saj smo pred samostanom.

6. V sinajskem samostanu sv. Katarine.

Ob 8. uri zjutraj so pokleknile in sedle naše kamele pred vhodom v samostansko dvorišče. S šejkom sem šel v njegovo notranjost radoveden, kak bo sprejem. Navadni potniki morajo namreč šotoriti izven samostana. Še v samostan človeka ne pustijo, če nima v redu priporočilnih pisem. Pred nizkim vhodom v samostansko obzidje opazim meniha v črni halji s črnim pokrivalom na glavi. Imel je polno brado in dolge lase zvite na tilniku. S šejkom sva ga spoštljivo pozdravila z običajnim arabskim pozdravom. Ko sem mu na vprašanje rekel, da sem iz Jugoslavije, me je takoj pozdravil v macedonsko-slovanskem narečju in me povabil v samostan, ne da bi prej ogle dal moja priporočilna pisma, ki sem mu jih takoj izročil. Rojen je namreč blizu Bitolja v kraju, ki zdaj spada h grški državi, kot slovanski Macedonec. Zato zna ta p. Agapij macedonsko jugoslovanščino, pri kateri pa mu že tuintam zmanjka besed, ki jih skuša nadomestiti z arabskimi. Ni čudno, saj je bil od mladosti v samih grških pravoslavnih samostanih, začeniši z bitoljskim, kjer so imeli takrat sinajski menihi tudi svoj samostan. Vodil me je skozi ozek hodnik samostanskega trdnjavskega zidu v notranjščino samostana, kjer mi je odkazal najlepšo sobo za goste.

Ker je imel kot ekonom ravnokar dosti posla, je poklical p. Nikolaja, edinega meniha, ki je znal gladko francosko.

P. Nikola je bil mlad menih, ki je bil takrat še komaj eno leto v sinajskem samostanu. Prej je bil v Kairi, kjer je dobil v francoskem zavodu svojo vzgojo. Bil je, kakor sploh vsi menihi, s katerimi sem govoril, jako prijazen. Postregel mi je z vsem, kar samostan premore, kot gostu, ki mi je dal tudi hrano v samostanu. Tako so ostajale moje konserve v rezervi, iz katere so stopile le, če sem kakemu menihu, ki mi je bil pridelen za družbo, hotel narediti veselje.

S p. Nikolajem sva začela ogledovati samostan, zraven pa imela dogmatične razgovore, v čemer se loči pravoslavna Cerkev od rimsko-katoliške. Bil je dobro podkovan v vseh teh rečeh, menda najbolj izobražen od vseh sinajskih menihov. Saj so ti menihi bolj samotarji, puščavniki, ki se v samoti posvečujejo z bogoljubnim zatajevanjem, z molitvijo, s postom in strogim življenjem, z vedami se ne pečajo in za izobrazbo sinajskih prebivalcev se ne zanimajo. Že v prvih krščanskih časih so se naselili tu ob Mojzesovi gori in ob tradicionalnem kraju gorečega grma puščavniki. Da bi bili ti puščavniki varni pred poganškimi napadi, jim je carigrajski cesar Justinijan sezidal v šestem stoletju trdnjavo ob vznožju sinajske gore v dolini, ki se imenuje vadi ed-Der, samostanska dolina, 1528 m nad morjem. Zidali so ga Justinijanovi rimski in egiptski sužnji, ki so potem, kakor se misli, ostali pri Sinaju, postali muslimi; njihovi potomci so Džebeliji (hribovci), en rod sinajskih prebivalcev, ki so zelo odvisni od samostana. Šla sva iz II. nadstropja, kjer sem imel sobo, na nekoliko nižjo teraso, vodoravno streho na severnovzhodnem oglu samostanskega obzidja, od koder se razvidi vsa mnogovrstnost tega samostana. Vso notranjost obdaja nepravilen čveterokot širokega trdnjavskega zidu, sezidanega iz velikanskih granitnih plošč sinajskega gorovja. Ta 10 m visok obrambni zid je 80 m dolg in 70 m širok. Zob časa je seve že skrhal nekaj prvotnega zidu, kar pa se je vedno popravilo, tako da ima stavba še

vedno vtis mogočne trdnjave, kar se še poudarja tu-intam s kakim starinskim kanonom, ki sameva ob strelnih luknjah. V notranjščini tega čveterokota pa je vse polno nepravilno v različnih časih zidanih samostančkov s celicami za menihe, ki so kaj enostavne in preproste. Bolj postavna je le obednica, kjer se menihi zbirajo enkrat na dan k skupni jedi ob 8. uri zjutraj. Večerjo ima vsak menih v svoji celici. Vina in mesa ne uživajo; glavna hrana jim je kruh, sir, sočivje, suhe ribe iz Rdečega morja. Krasota v notranjosti dvorišča pa je cerkev »Kristusovega spremenjenja«. P. Nikola je rekel, da so tri najlepše cerkve na svetu: sv. Petra v Rimu, sv. Modrosti v Carigradu, ki je zdaj mošeja, in ta sinajska cerkev. Nekaj je seveda v tem pretiranega, zlasti glede velikosti in mogočnosti, vendar je sinajska cerkev res dragocen biser.

Poseben vtis naredi sinajska cerkev na obiskovalca s tem, da ga pri vsakem koraku spominja na Mojzesa, ki je imel razodetje božje na tem kraju. Takoj pri vhodu je po II. Mojz. v grščini napis: »† In rekel je Gospod Mojzesu na tem kraju: Jaz sem Bog tvojih očetov, Bog Abrahamov, Bog Izakov in Bog Jakobov † Jaz sem, ki sem †.« Notranjščina cerkve nam takoj izda, da je to zdaj pravoslavna cerkev. V 14. ali 15. stoletju so se namreč po vzhodnem cerkvenem razkolu ločili tudi ti menihi od rimsko-katoliške cerkve in postali pravoslavni. Srednjo ladjo nosi 12 granitnih, poslikanih stebrov, podoba 12 apostolov, ki so pozidali Kristusovo Cerkev.* Tla so pokrita z mnogobarvnim marmorjem in s preprogami, strop je pozlačen, vsepovsod so svetiljke, na evangelijski strani je okrašena pridižnica, ob straneh so stoli za menihe. Pred preprostim glavnim oltarjem je ikonostaza, stena s podobami, ki loči glavni oltar od ladje. Prvotno te ikonostaze ni bilo v cerkvi, ampak so jo šele pozneje vrinili med dva stebra. Posebna drago-

* Plečnikova cerkev v Bogojini stoji na 14 stebrih s 14 postajami križevega pota, ker je s Kristusovim trpljenjem ustanovljena Njegova Cerkev.

cenost je mozaik za glavnim oltarjem, ki ga strokovnjaki enako cenijo kakor mozaike v cerkvi sv. Marka v Benetkah in sv. Modrosti v Carigradu. Ne pride pa prav do veljave, ker je svetišče pretemno. Predstavlja pa nam mozaik spremenjenje Kristusovo na gori. Ob Kristuovi strani sta Mojzes, sinajski postavodajalec, in prerok Elija, prvi sinajski romar. Pri Jezusovih nogah so Peter, Jakob in Janez. Na desno in levo odtod pa je mozaik s sinajsko goro in z gorečim grmom ter Mojzesom, kako si sezuva čevlje in kako nese kameniti tabli 10 božjih zapovedi.

Na epistelski strani je v koru lep sarkofag iz belega marmorja, v katerem se hranijo po mnenju teh menihov relikvije sv. Katarine, ki je bila mučena l. 305. v Aleksandriji. Z veliko spoštljivostjo so mi razkazovali te reči. Prišel je medtem k nama p. Joakim, knjižničar, ki je nažgal dve sveči pred sarkofagom. Odprl ga je s seboj prinesenimi ključi ter izvlekel iz njega dve zlati škrinjici. V eni je posušena roka sv. Katarine, okrašena s prstanom in zapestnico, v drugi je glava z biserno krono. V spomin mi je podaril p. Joakim prstan, s katerim se je prej dotaknil relikvije. Po tej samostanski zavetnici je tudi ime samostan sv. Katarine.

Obe stranski ladji sta nižji, temni; v vsaki izmed njih so štiri kapele. Skozi ladjo na epistelski strani me je vodil p. Nikola skozi kapelo Sinajskih mučnikov, da bi mi pokazal kapelo »gorečega grma«, ki je vprav za glavnim oltarjem. Preden sva stopila v to najbrž najstarejše krščansko sinajsko svetišče iz 4. stoletja, me je moj spremljevalec opozoril, da sezujeva svoje čevlje. Kajti po tradiciji je to kraj, na katerem se je Gospod prikazal Mojzesu v ognjenem plamenu sredi grma. Ko je Mojzes dejal: »Pojdem in bom pogledal to veliko prikazen, zakaj da grm ne zgori,« je rekel Gospod: »Ne bližaj se lesem, sezuj svoje čevlje s svojih nog! Zakaj mesto, na katerem stojiš, je sveta zemlja.« (II Mojz 3, 5.) Nato se mu je Gospod razodel kot Bog njegovih očetov z imenom »Jahve«, t. j. »On, ki je«, ter mu dal naročilo, naj izpelje izraelsko ljudstvo iz egiptske dežele. Kapela

»gorečega grma« je majhen prostor v polukrogu, ki ima prostora za 10 ljudi. Na dveh stebričkih je oltar, skoz in skoz okrašen. Izpod oltarne mize visijo tri srebrne svetiljke, simboli treh božjih oseb, mi je razlagal p. Nikola, ki razsvetljujejo na tleh pod oltarjem srebrno ploščo, na kateri posvečuje znamenje križa mesto, na katerem se je Gospod prikazal. Slično kaže zvezda pod oltarjem Jezusovega rojstva v Betlehemu na to veliko skrivnost učlovečenja Sinu božjega. Kakor v Betlehemu tako se tudi tukaj romar s poljubom sv. mest zahvaljuje za izkaze božje ljubezni. Dočim je p. Nikola v cerkvi govoril napol glasno, mi je tu pošepetal samo par besed v razlago ter pokazal odprtino ali malo okno, skozi katero posije solnčni žarek samo enkrat na leto z vrhov vzhodno odtod se dvigajoče Samostanske gore, Džebel ed-Der. Na vrhu te gore, od koder je prišel solnčni žarek, postavijo potem navadno meniški križ. Iz podobnih vzrokov je več malih križev na tej gori, zato je res nekak posvečen puščavniški okraj cela okolica sinajske gore.

Zadi za kapelo raste menihom grm, ki jih spominja na ta goreči grm. Blizu tam na dvorišču je studenec z dobro vodo, kjer lokalizirajo tisti studenec, pri katerem je Mojzes branil Jetrove hčere pred pastirji, ki so jih odganjali od vode, ter jim napojil njihove ovce; radi tega je prišel Mojzes k Jetru ter vzel njegovo hčer Seforo za ženo. (II Mojz 2, 21.) Vsled tega studenca se imenuje Samostanska dolina, vadi ed-Der, tudi vadi Šuaib, t. j. Tastova dolina v spomin na Jetra ali Raguela, Mojzesovega tasta.

Kot nekaj čudnega pa se nahaja blizu cerkve muslimska mošeja. Zelo stara je že, iz 14. stoletja ali celo 8. stoletja. Čemu imajo krščanski menihi v svoji sredini mohamedansko molilnico? Nekateri mislijo, da so jo modri Grki pozidali zato, da bi imeli mir pred muslimi, ki so jih včasih preganjali; drugi pa pravijo, da so jo postavili radi svojih Džebelijev, hribovcev, ki so Mohamedove vere. Muslimi časte tudi Mojzesa kot preroka. Zato so jim ti kraji tudi sveti. Sicer pa imajo sinajski beduini, ki so vsi mohamedani, kakih 10.000 je vseh prebivalcev skupaj, sinaj-

ske menihe v čislih. Nele da dobivajo, zlasti Džebeliji, kruh, prihajajo k samostanu, ampak v kakih boleznih se obračajo k tem menihom, da nad njimi opravljajo molitve za zdravje. Ubogi, sami ne vedo prav, kaj so po veri, opravljajo pa zlasti v zadnjih letih zelo vestno svoje muslimske molitve.

Zanimivo je, kako dobivajo beduini kruh iz samostana. V notranjščino trdnjave ne spuste nobenega beduina. Samo par služiteljev je notri beduinskih, tako n. pr. je bil beduin moj samostanski kuhar. Večinoma pa vse opravijo menihi sami, tako tudi redno samo menihi kruh pečejo iz ječmene moke v obliki okroglih kolačkov, ki imajo 5 cm v premeru. Take kolačke, ki so bili moj najboljši kruh, delijo menihi beduinom. Zvečer sem videl ob samostanskem zidu na vzhodni strani stati beduina z otrokom, dve ženski pa sta čepeli ob njem ter vlekli na obraz zagrinjalo, ko sem prišel mimo. Željno so se ozirali navzgor ob zidu proti lini, ki je bila od tal 9—10 m visoko. Naenkrat se prikaže iz line košara, ki jo spušča na vretenu navzdol samostanski brat. Ko je prišla košara na tla, so vsi trije beduini slastno pobrali poslane jim kruhe ter odšli s pozdravom proti menihu. Kakor to krušno košaro so še do l. 1832. ljudi vlačili gori v samostan. Vrata so namreč sezidali iz strahu pred sovražnimi napadi. Zdaj so napravljena vrata, a zelo ozka, nizka, in vhod gre skoz ravno tako ozek hodnik v krivi črti. Košaro pa še zdaj bojda rabijo včasih, če pridejo tujci na obisk. Takemu tujcu najprej spuste košarico, da dene v njo svoja priporočilna pisma. Ko jih potegnejo gori in spoznajo, da je vse v redu, šele odprejo vrata na severni strani v samostanskem obrambnem zidu. Mene so sprejeli, kakor že omenjeno, kar pri odprtih vratih. Čudno pa se mi je takoj zdelo, da mi moji beduini niso smeli nesti prtljage v samostan, ampak sva nesla kar z menihom vse, dokler ni prišel nasproti notranji samostanski sluga. In za popoldanske moje izlete v okolico mi je p. Nikola strogo zabičeval, da moram biti pred solničnim zahodom v samostanu, ker mi pozneje nihče več ne odpre.

P. Nikola mi je hotel pokazati vrt, oazo. Pri izhodu skoz samostanski zid me je opozoril na skriven izhod, ki so ga imeli menihi iz samostana ven na vrt. Na dvorišču pred samostanom je bilo nekaj beduinov s kamelami. P. Nikola je nastavljal takoj svoj fotografski aparat, da ovekoveči ta prizor. Na eni strani dvorišča je prostor za samostansko drobnico in perutnino. Vrt ali oaza, ki meri 2 ha, je razdeljen v dva dela. V enem delu so bolj visoka drevesa, drugi del pa ima gredice. Značilne so visoke ciprese, ki štrlijo tu v višino, namesto palm, ki v tej višini (1500 m nad morjem) ne uspevajo. Med sadnim drevjem se odlikujejo jablane, češnje, marelice, oranže, fige, citrone, breskve in granatne jablane. Tudi trte imajo precej, zelenjave pa cele gredice. Vse to morajo dnevno namakati z vodo, ki je v tej oazi nikdar ne zmanjka. To so pa tudi edini pridelki teh menihov. Žito ne raste na vsem Sinajskem polotoku razen na daljni periferiji, ki za te menihe ne pride v poštev. Zato dobivajo moko iz kairskega samostana, suhe ribe pa iz podružnice pri Rdečem morju. S p. Nikolajem sva otresla nekaj oranž za žejo v spomin, da sva uživala sadje sinajskega vrta.

Sredi vrta je čudna stavba, kapela z grobiščem. Ob kapeli je majhno dvorišče. Tam je bil edini grob z grškim napisom P. Evthymios monahos, 85 let star, † 5. avg. 1926. P. Nikola je rekel, da pustijo v tej peščeni zemlji truplo tri leta, da se razkroji, tako da ostane samo suho okostje. To okostje prenesejo potem v grobno kapelo, kjer kosti zložijo v raznih etažah in vrstah. Čuden je prizor teh mrtvaških glav, dolgih in malih členov človeškega trupla. Okostnjak nekega puščavnika so odeli celo v meniško kuto v sedeči sklonjeni poziciji, kakor so ga bojda našli mrtvega. Pretresljiv vtis napravi to grobišče, ki ga sinajski menihi večkrat obiskujejo in si lahko ogledajo, kam bodo položene posamezne njihove kosti v čudni razstavi. Nekaj podobnega sem videl samo še v kapucinskem grobišču v Rimu, kamor pa že davno ne dajejo več novih kosti, ker že te v neusmiljeni simetriji in figurativnosti zložene skoro da žalijo čut

pietete. Sinajski menihi ne pretiravajo z oblikovanjem pri polaganju teh kosti, tako da pogled nanje ravno ne odbija, pač pa vzbuja resne misli, ki so napisane pri vhodu: Nečimernost čez nečimernosti in vse je nečimernost.

In sinajski menihi se zavedajo te resnice in žive silno spokorno, preprosto, puščavniško. Silovitost čudovite gorske puščave jim nudi menda največji užitek, ki pa s svojo monotonostjo seveda lahko tudi utruja. Sicer pa moti enoličnost njihovega življenja pri nekaterih bratih-menihih le oskrbovanje posameznih oaz. Zlasti p. ekonom Agapij-Macedonec ima z nadzorovanjem teh oaz veliko opraviti. Drugi menihi pa imajo ročno delo, kolikor ga je potrebno za to enostavno življenje, samo v notranjosti samostanske trdnjave. Največje zatajevanje pa jim je menda v tem, da morajo ponoči spanje prekiniti in od 2. do 4. ure zjutraj v koru v cerkvi opravljati molitve. Vsaj p. Nikola mi je pravil, da ga vsled tega dopoldne vsi udje bole, in da se mora ves dan boriti z utrujenostjo. Bil sem neko popoldne tudi pri večernicah v cerkvi s petjem in z vso liturgično slovesnostjo. Pred začetkom se je približal k mojemu stolu, ki mi ga je določil p. Nikola, star menih. Začela sva se pogovarjati v italijanščini, ko sem mu rekel, da sem rimsko-katoliški duhovnik. Rekel mi je, da je 73 let star in da je šele 6 mesecev v sinajskem samostanu. Poleg grščine zna francoski, angleški, italijanski. Kot učitelj angleščine je prišel daleč po svetu. Nazadnje je preskrbel svoje otroke na Angleškem, sam pa je prišel sem, da se s pokoro pripravlja na večnost, ker je v življenju, kakor je rekel, mnogo grešil. Zato da treba delati pokoro, so učili sv. učitelji Gregor, Krizostom, Bazilij in drugi, ki da so bili bolj razumni kot on. Med tem najinim jako asketičnim razgovorom so drugi menihi že prepevali psalme, moj angleški spokornik pa bi še rad dalje občeval z menoj, saj je po šestih mesecih prišel na ta način zopet v stik s svetom. A p. Nikola je vrgel proti njemu resen pogled, ki ga je opomnil, naj gre k molitvi. In res je šel počasi in se sklonil na svoj sedež, odkoder je

sledil petju duhovnikov in diakonov. Pa čudno! Koncem meseca marca 1928 sem dobil obvestilo, da sta vprav ta dva meniha, ki sta se pred menoj navduševala za molitev in asketično samostansko življenje, izstopila iz samostana. Starega moža je zopet potegnilo nase življenje velemesta, četudi mu ne more več veliko nuditi ko samo še hitrejši konec življenja, mladi p. Nikola pa noče cvetja svojega življenja zalivati s pičlimi studenci Jetrovih oaz, zato je slekel meniško obleko in se vrnil v Kairo, kjer je bil v francoskem zavodu spoznal široki svet človeškega udejstvovanja. Poldrugi mesec po naših skupnih razgovorih je zadostoval, da sta spremenila svojo življensko pot!

7. V sinajski knjižnici.

Za veliko bibličistov in jezikoslovcev je ta samostan cilj njihovih potovanj v tem kulturi tako oddaljenem kraju radi samostanske knjižnice. Ker je samostan tako star, ker ni bil izdatno poškodovan in oropan, so se ohranili v njem zelo stari rokopisi, zlasti sv. pisma in obrednih spisov, ki so jih rabili menihi v teku stoletij. Ker menihi znanstveno ne delujejo, zato se za te svoje znanstvene dragocenosti niso brigali in so jih imeli do zadnjega časa razmetane po raznih samostanskih sobah; torej se ni čuditi, da so šele evropski učenjaki prišli na sled sinajskim dragocenostim. Dosedaj največjo dragocenost je našel med stvarmi, ki so bile določene že za kurivo, lipski (Leipzig na Nemškem) profesor Konstantin Tischendorf l. 1844 in 1859. Bil je to rokopis grškega sv. pisma stare in nove zaveze iz 4. stol. po Kr. Ta »kodeks Sinaitikus«, kakor se imenuje, je z vatikanskim grškim rokopisom (Kodeks Vatikanus), ki izhaja iz približno iste dobe, najstarejše sv. pismo. Srečni Tischendorf je vse te dragocene listine odnesel s seboj. Majhen del tega kodeksa se nahaja v Lipskem (Leipzig). Skoro ves kodeks Sinaitikus, pisan na najlepši koži antilope, pa je v Petrogradu (Leningradu). Car Aleksander III.

je bil vsaj toliko uvideven, da je dal napraviti krasen ponatis (faksimile) tega rokopisa ter ga podaril sinajskim menihom.

Ta ponatis najstarejšega grškega sv. pisma, v veliki, lepi obliki vezan, mi je najprej vzel vso pozornost, ko sem stopil s p. Nikolajem in patrom knjižničarjem Joakimom v sinajsko knjižnico. Zdaj imajo namreč menihi knjižnico, ki obstoji iz treh majhnih sob, v katerih imajo zbrane svoje književne dragocenosti. Da so knjižnico kolikor toliko uredili, zato sta se trudili dve angleški učeni dami, Lewis in Gibson, hčerki kambridskega univerzitetnega profesorja. Ti dve dami sta bili dalje časa po šestkratnem potovanju pri Sinaju. Margaret Dunlop Gibson je katalogizirala arabske rokopise, Agnes Smith Lewis pa sirске. Ta Lewis je našla v košari za papir l. 1892 najstarejši rokopis sirskih evangelijev, ki so bili napisani koncem 4. stoletja ali v začetku 5. stoletja na tankem pergamentu. Ta kodeks »Syrus Sinaitikus« (»Kodeks Syrsin« ali »Lewis-Kodeks«) je izdala najditeljica v prepisu l. 1894. v Cambridgeu na Angleškem. Originalni kodeks pa je shranjen v sinajski knjižnici na odličnem mestu v lepi škatljici, ki jo je Lewis podarila za kodeks. To je zdaj največji biser sinajske knjižnice, odkar je Tischendorf odnesel grški kodeks Sinaitikus.

Po takih skušnjah so postali menihi oprezni, nezaupni. Zdaj so predali s knjigami in rokopisi trdno zavarovani pred kakimi »srečnimi najditelji«. Do predalov obiskovalec knjižnice sploh ne pride, ker je med predali in ostalo sobo visoka ograja, ki jo odpira samo knjižničar. Sicer pa sta mi šla knjižničar in p. Nikola zelo na roko. Ko sta mi pokazala omenjena kodeksa, kopijo Tischendorfovo in Lewis kodeks, sta mi prinesla kataloge, ki so jih naredili sami tujci, katalog grških rokopisov Nemec Gardthausen v latinskem jeziku l. 1886., arabski in sirski katalog v angleščini pa omenjeni angleški sestri l. 1894. V teh katalogih je naštetih in s kratkimi opombami, zlasti glede časa, opremljenih 1223 grških, 628 arabskih in 276 sirskih rokopisov. Zdi se po tem, kar imajo razni avtorji o šte-

vilu rokopisov in po izjavi knjižničarjevi, ki seve tudi ni zanesljiva, da te številke niso že končne. Lahko je še več rokopisov v teh jezikih, kakor še tudi nihče ni prav dognal števila drugojezičnih, starocerkvenoslovanskih, perzijskih, etijopskih, georgijskih, ruskih in še morda v drugih jezikih.

Ogledal sem si iz vseh mogočih predalov nekaj stvari, kar mi je prišlo pod roko, n. pr. tudi homilije sv. Janeza Krizostoma v georgijskem jeziku. Po katalogih sem si pa dal prinesiti tiste številke, ki so me najbolj zanimale, n. pr. arabski evangeliji iz 9. stoletja v kufiški, najstarejši arabski pisavi, kar je izredna starina. Po drugih arabskih rokopisih sem primerjal, kako se je pisava spreminjala in razvijala. Pri sirskih evangelijih sem primerjal novejša teksta z že omenjenim Syrsinom. Dalje časa sem se mudil pri grških rokopisih, ki sta jih meniha znala tudi citati in vsled tega imela ž njimi večje veselje. Prinašal mi je pater knjižničar zlasti posebne dragocenosti ali izredne posebnosti. Tako mi je kazal »Evangeliarium, quod falso vocant Theodosianum«, kakor je v katalogu zapisano, iz 11. stol., ker je Gardthausen zastopal mnenje, da se ta evangeliar napak zove po Teodoziju III., ki bi ga po stari tradiciji daroval samostanu v 8. stoletju. Tega zadnjega mnenja je bil še Tischendorf. Veselilo me je, da je v to polemiko posegel tudi p. Joakim trdeč, da katalog nima prav, ampak da izhaja evangeliar iz 8. stoletja, ker sem iz tega spoznal, da ima vsaj zanimanje za knjižnico. Veselje pa je kazal tudi z raznimi slikami, ki so pri rokopisih. V tem zadnjem n. pr. so krasne slike Kristusa, Marije, Petra, Mateja, Marka, Luke in Janeza. Kot izrednost pa mi je pokazal p. Joakim slavni Psalterium Casseanum, imenovan po redovnici Kassiani ali Kassiji, ki ga je bojda spisala v 9. stoletju po raznih avtorjih, po knjižničarjevem mnenju pa v 14. ali 15. stoletju. Na 6 listih je spisan ves psalterij (150 psalmov) z lepimi, a seveda silno drobnimi črkami.

Pri ogledovanju grških psalterijev sem naletel tudi na šte. 68, psalterij iz 9. stoletja z zlatimi okra-

ski. Na čelu tega psalterija je zapisan v grščini čuden stavek: »Preklet na veke, ki odnese knjigo! Amen.« V avtorjih, ki sem jih pogledal o sinajski knjižnici, nisem ničesar našel o tem stavku; tudi moja meniška asistenta mi nista vedela povedati, kdo ga je zapisal. Potreben pa bi bil tudi za druge knjižnice, ne samo za sinajsko, ali še bolje: dobro bi bilo, da bi se v knjižnicah res pustilo, kar je njihova last. V sinajski knjižnici je sedaj dobro preskrbljeno, da nihče ničesar ne odnese. V drugih knjižnicah ni take strogosti, zato pa tudi marsikaj izgine. V vatikanski knjižnici je n. pr. velika svoboda, cele dopoldneve te pustijo med samimi štelažami knjig. Zato pa je žalibog res že marsikaj izginilo, kakor sem se l. 1922 pričal (Prim. Kidrič, *Slavia I*, str. 366).

G. univ. prof. dr. Kidrič je hotel, da mu preskrbim prepis Otrozhe biblije v vatikanski knjižnici. Že v katalogu sem našel označbo, da to manjka. Moram pohvaliti vatikanske knjižničarje, da so se jako zavzeli za to stvar. Iskali so znova po cele dneve, vprašali tudi prejšnje knjižničarje, ali so opazili izgubo, ki so to potrdili, a niso mi mogli dognati, kdaj se je izguba opazila. Poznala sta se do zdaj samo dva eksemplarja te redkosti, v vatikanski knjižnici in v britskem muzeju. Izpisal sem si opis tega dela, 74 listov, kakršen je v vatikanskem pisanem katalogu: Št. 11 a »Otrozhia Biblia. Ein Handbüchlein darinn ist unter anderm der Catechismus von fünfferlei Sprachen«, 1566. Drukanu v Regensburgi skuzi Joannes Burgera. (Jeziki so: kranjski, hrvatski, nemški, latinski, italijanski). Bibliotekar britskega muzeja je sporočil, da se je kupil londonski primerek l. 1892. od Albina Cohna. G. prof. Kidrič popraša: »Ali ni prišel v British Museum preko Cohna morebiti primerek, ki ga je ponujal v istem času monakovski antikvar L. Rosenthal v svojih katalogih?« — Jaz bi še vprašal, odkod je dobil Rosenthal svoj primerek.

Ravnotako manjkajo v vatikanski knjižnici tale dela. Št. 11 b: Glagolski katekizem Štefana Istrijana, ki ima pod glagolskim napisom nemški naslov: *Der*

Catechismus, mit kurtzen ausslegungen etc. in der Crobatischen Sprach; s posvetitvijo Primoža Truberja, v Tübingah 1561. Pod št. 15 isto delo v cirilski pisavi, zaznamovano z avtorjema Ant. Dalmatinom in Štef. Istrijanom, v Tübingah 1561, kjer se v cirilici imenuje jezik harvacki, v latinščini »Croatica«, v nemščini pa »Catechismus mit ausslegung in der Sirvischen Sprach«. V tem delu je tudi (neločeno, kakor navaja Glaser I, 78) predika od kreposti i ploda prave karstianske vere«. Kot št. 31 pa je bila zapisana »Cerkowna Ordinga«, tiskana 1564 v Tübingah, ki je tudi nismo mogli več najti v vatikanski knjižnici.

Na take nenadomestljive izgube sem mislil, ko sem čital tisti sinajski »preklet na veke«, tembolj ker sem začel pregledovati sinajske starocerkvenoslovanske rokopise. Tudi od teh se je neznatna malenkost odnesla v Evropo. L. 1853. je prinesel arhimandrit Porfirij Uspenskij dva lista in Krylov en list glagolskega sinajskega evhologija, ki jih je izdal Sreznevskij v »Drevnije glogoličeskiye pamjatniki« (Petrograd 1866). Za Geitlerjem, ki je izdal v cirilici prepis glagolskega sinajskega evhologija l. 1882. v Zagrebu in sinajskega psalterija l. 1883. istotam, je bil v sinajski knjižnici tudi Kondakov, ki je prinesel en glagolski list sinajskega evhologija. To seveda ni nič proti Tischendorfovemu sinajskemu kodeksu, ki bi pa sicer zgorel, da ni Tischendorf še pravočasno nalletel nanj in ga tako rešil za znanost. A bojim se vseeno za starocerkvenoslovanske rokopise v sinajski knjižnici. Zdaj imajo sicer ugodno, primerno mesto. A niso zagrajeni kakor drugi, ampak kar v prosto pristopni štalazi so zloženi v treh predalih, po okrog 12 rokopisov na vsakem izmed njih.

Pregledoval sem te častitljive priče božje besede v slovanskem jeziku, razne evangelije, apostole, trebnike, služabnike, psalterije v cirilski pisavi. Najdalje sem se mudil pri najdragocenejšem spominku svoje ožje stroke v slovanskem jeziku pri glagolskem psalteriju, čigar izvirnik je nastal že v moravo-panonski dobi starocerkvenoslovanskega pismenstva, prepis pa v XI. stoletju (Prim. R. Nachtigal, Staro-

cerkvenoslovanski evhologij, Razprave II., str. 232). Rekel sem v šali knjižničarju, naj še na ta rokopis napiše: »Preklet na veke, kdor odnese knjigo. Amen!« Razumel je dovtip in rekel, da tega ni treba, ker dobro pazi nanj, saj še ga bojda vsakemu ne pokaže, ki se zanima za slovanske rokopise. Mogoče da ga res čuvajo malo bolj, a seve samo radi tega, ker obiskovalci knjižnice poprašujejo po njem in ga je še l. 1907 fotografiral prof. Beneševič, na kar ga je Severjanov v prepisu v cirilici izdal l. 1922 v Petrogradu z naslovom: »Sinajskaja psaltir, glagoličeskij pamjatnik XI. veka.« A videti ni, da bi posebno pazili nanj, bojim se celo, da kdo ne podkuri ž njim. Ti slovanski rokopisi so, kakor sem že omenil, manj zavarovani ko drugi, kataloga ni o njih, v slabem stanju so, zlasti glagolski psalterij je v začetku zelo poškodovan, konec pa itak že manjka. Te dragocenosti bi morali dati, če že ne v tako krasno škatljo, kakor jo ima sirski Lewis-Kodeks, vsaj v platnice s trakovi. Zdaj pa sinajski glagolski psalterij lahko napravi na nepoučenega človeka vtis ničvredne stvari, ki se lahko vrže med staro šaro.

Od menihov ni pričakovati, da bi kaj storili. Najprej nimajo zdaj več sredstev. Nekdaj so dobivali iz Rusije dosti podpor. Saj je za pravoslavne to tudi sveta dežela. Kakor dajejo katoličani podpore za svoje samostane in zavode v sveti deželi, tako tudi pravoslavni za svoje. Boljševiška Rusija pa ne daje takih podpor, druge pravoslavne dežele pa niso vajene toliko darovati za skupne namene. Potem pa ti grški menihi tudi nimajo zmisla za znanstvene reči. Knjižničar Joakim je kazal sicer hvalevredno zanimanje, a ne smatra tega za svoj poklic. P. Nikola, ki je splošno izobražen in bi se lahko poglobil v te reči, pa je izstopil iz samostana. Zato ni pričakovati, da bi sinajski menihi kaj spremenili svoje naziranje. Mislilo se je že na to, da bi vso knjižnico prenesli v Kairo, kjer imajo Sinaiti lep samostan s krasnimi prostori. Tam bi se hitreje dobili menihi, ki bi se znanstveno bavili s knjižnico. Pa tudi drugi učenjaki bi jim lažje pomagali, kakor bi bilo to za znanstvo

sploh velikega pomena, če bi bila ta knjižnica v Kairi. Toda med menihi samimi je nastal upor, nekoliko radi tega, ker ne marajo slavnega Sinaja oropati teh dragocenosti. Zato mora priti pomoč od zunaj. Za slovanske rokopise bi morali Slovani skrbeti. Sicer bo prišel zopet kak Nemec ali celo kaka Angležinja in bodo tuji kakor Grkom, Arabcem in Sircem še Slovanom naredili katalog vseh starocerkvenoslovanskih rokopisov s kratkimi opisi o njihovi vsebini, o času in kraju njih postanka itd., priskrbeli o najvažnejših fototipične in kritične izdaje ter znali spraviti vsaj glagolski psalterij na častno mesto v sinajski knjižnici. In Jugoslovani ne bi bil poklicani na najzadnjem mestu za to delo, ki bi ga tem lažje izvršili, dokler je še p. Agapij, bitoljski rojak, ekonom v samostanu.

8. Pred »sinajsko goro«.

Pri svojem potovanju mi je šlo predvsem za to, da bi videl pustinje, oaze, taborišča Izraelcev, ki so 40 let hodili po teh krajih. Zlasti sinajsko goro z njeno okolico sem hotel spoznati, kjer se je izvršila tako slovesna proklamacija 10 božjih zapovedi (Prim. moj članek: Čigav je dekalog? »Čas« 1927/28, str. 73 do 85). Petdeseti dan po izhodu Izraelcev iz Egipta, po prvi Veliki noči, se je to zgodilo. Izraelci so vsako leto obhajali praznik izhoda iz Egipta ali Veliko noč, in 50. dan po Veliki noči so obhajali binkoštni praznik v spomin zakonodaje na sinajski gori obenem z zahvalo za žrtev. Kristus je obhajal z apostoli Veliko noč in 50. dan potem je bil binkoštni praznik. Na sinajski gori je Gospod napisal zapovedi na kamnitih tablah, na sionski gori pa jih je sv. Duh po odrešilnem delu Gospodovem zapisal v človeška srca. Prerok Jeremija je napovedal takole: »Glej, dnevi pridejo, govori Gospod, in naredil bom z Izraelovo hišo in z Judovo hišo novo zavezo, ne take zaveze, kakršno sem bil naredil z njih očeti takrat, ko sem jih bil za roko prijel, da sem jih izpeljal iz egiptske

dežele ..., ampak taka bo zaveza, ki jo bom naredil z Izraelovo hišo po teh dneh, govori Gospod: Dal jim bom svojo postavo v njih osrčje, in v njih srce jo bom zapisal, in bom jim Bog, oni pa bodo moje ljudstvo.« (Jer. 31, 31—33).

Goro prve binkoštna zakonodaje sem hotel natančno spoznati in na tej gori obhajati svoj krščanski binkoštni praznik.

Po tem, kar sem obletel sinajske okolice peš in na kameli, mi je bilo jasno, da gore božjih zapovedi ni iskati izven Sinajskega polotoka, n. pr. v Džebel Araif-u, 25 km južno od »Ain Kades«, ali v gorovju Seir-u, vzhodno od elanitskega morskega zaliva. Pač resna konkurenta za to čast sta le dve gori, Sinaj ob samostanu sv. Katarine in gora Serbal, kakih 35 km severno od prve. Nepretrgane judovske tradicije za to ni, katera gora je mišljena. Krščanska poročila so tudi netočna. Strokovnjaki se vsled tega cepijo v dva tabora; nekateri, kakor Lepsius, Hogg, Ebers so za Serbal, večina pa je za goro ob samostanu sv. Katarine. Za to zadnjo goro bolj govorijo izrazi, ki so v sv. pismu o gori zakonodaje, in pa nekatere druge okoliščine. Tako je Serbal 2052 m nad morjem, a nad dolino Feiran, od koder je pristop, se dviga 1452, tako da pride turist po naporni poti v 5 urah na vrh, in zopet v 5 urah v dolino. To je torej celodnevna težka tura. Sv. pismo pa govori, da je Mojzes hodil večkrat na goro. To mu je bilo — staremu možu — veliko lažje pri samostanski gori, ki je sicer višja, 2223 m nad morjem, a je nad samostansko dolino samo okrog 700 m, tako da se iz te doline na vrh lahko pride v eni in pol uri.

Gora Mojzesove zakonodaje se v sv. pismu imenuje večkrat Horeb, večkrat pa tudi Sinaj, tako da se z dvojnimi imenom označuje ena in ista gora. Včasih pa se zdi, da se izraz Sinaj rabi za eno goro, Horeb pa za gorovje, v katerem je tudi Sinaj. Enkrat pa se zdi, da se rabi Sinaj za celo gorovje, pa Horeb za severni njegov vrh. Gorska skupina pri samostanu sv. Katarine, 4 km dolga in 2 km široka, se razteza namreč od juga proti severu v kratki razdalji, ki sem

jo prehodil v par urah. Na vzhodu gorovja je Samostanska dolina s samostanom sv. Katarine, na zapadu pa je druga dolina, vadi el-Ledža, s samostanom »Arbain«. Na jugu pada to gorovje po terasah v planoto vadi Sabaije, na severu pa se konča z navpično skoro nepristopno strmino, pod katero je planota vadi er-Raha. Južni vrh te gorske skupine se zdaj imenuje Džebel Musa, Mojzesova gora, ki je 2223 m visok; na jugu so pa tri vrhi, ki so nižji od Džebel Musa, najvišji ima 1994 m, in se zdaj imenuje Ras es Safsaf, Vrbov vrh. Med Mojzesovo goro in Vrbovim vrhom pa je nekako gorsko sedlo z oazo in Elijevo kapelo v višini okrog 2080 m, »Cipresna planica«.

Kateri vrh je torej gora zakonodaje ali sinajska gora v ožjem smislu? To je Džebel Musa ali Mojzesova gora. Razlika v naziranju pa je še v tem, kje so bili Izraelci, ko so čuli 10 božjih zapovedi. Nekateri mislijo, da so bili v vadiju Sabaije. Proti temu nazoru se lahko navaja poleg drugih težava, da od tega vadija ni direkten stik z goro, kakršnega zahteva besedilo sv. pisma: »In postavi ljudstvu mejnike okrog, in reci jim: Varujte se stopiti na goro in se dotakniti njenih mej.« (II. Mojz. 19, 12). Zato se zdaj precej splošno misli, da so taborili Izraelci na planoti Rahi pred Ras-es-Safsafom, pred troglavim severnim strnim orjakom. Na Mojzesovi gori (Džebel Musa), na Sinaju v ožjem pomenu, se je Gospod prikazal Mojzesu in mu dal naročila, kako naj ljudstvo pripravi: »Idi k ljudstvu in posvečuj jih danes in jutri in operó naj svoja oblačila, in naj bodo pripravljeni na tretji dan; zakaj tretji dan bo Gospod prišel doli vpričo vsega ljudstva na sinajsko goro.« (II. Mojz. 19, 10. 11). »In ko jih je bil Mojzes izpeljal iz šotorišča Bogu naproti, so stali pod goro« (II. Mojz. 19, 17), pod Vrbovim vrhom (Ras-es-Safsaf), ki se zdaj v knjigah včasih imenuje tudi Horeb v ožjem pomenu. In odtod so videli Izraelci preko treh severnih vrhov veličastno prikazen božjo z vsemi groznimi znamenji: švigali so bliski med granitnimi vrhovi, grmeli so gromi med skalnatimi stenami, kadila se je gora, »Ker se je Gospod spustil nanjo v ognju«. In ko je

trepetala vsa narava in se je ljudstvo balo, se je razlegal mogočni in pretresljiv božji glas: »Jaz sem Jahve, tvoj Bog!«, glas deset božjih zapovedi. — Tako je tedaj s Sinajem, Horebom, s Sinajsko goro, z božjo goro. Te reči sem pregledal o binkoštnih praznikih ob spominu na prvi binkoštni praznik.

Binkoštno soboto sem že zgodaj bil pokoncu. Prejšnji dan me je vprašal p. Nikola, kaj goreči grm v liturgiji pomeni. Vesel je bil, da sem pogodil njegovo misel, da namreč pomeni brezmadežno devico Marijo, kakor pravi antifona na praznik obreze Jezusa Kristusa: »Oni grm, ki ga je videl Mojzes, da ni zgorel, smo spoznali kot tvoje popolno ohranjeno devišstvo, sveta božja porodnica.« Zato imajo vsako soboto v kapeli gorečega grma službo božjo. Moj dobri Nikola me je povabil, da lahko to vidim, kaj delajo pri tej liturgiji. Obljubil mi je, da me pride buditi in klicat. Pa ni bilo potrebno. Vzbudil sem se sam ob prijetnem pritrkavanju sinajskega diakona. V cerkvenem stolpu bije najprej na leseno desko lepo poskočno melodijo. Čez nekaj časa poskakuje ista pesem po železni pločevini. H koncu pa pritrkava na osmih malih zvonovih v veselem ritmu s kladivom. Podnevu sem ga od blizu gledal s samostanske terase, kako to dela. Zato so me v zgodnjem jutru, pred četrto uro, znani prijetni glasovi — saj sem spal blizu stolpa — kaj lahko izvabili iz celice na balkon, kjer sem poslušal, kako to divno zvonjenje odmeva čarobno v mirno tihoto sinajske samote.

S p. Nikolajem sva šla v kapelo gorečega grma, zopet sezula čevlje, kakor že pri ogledovanju kapele. Menihi so že prej od 2. do 4. ure opravili svoje nočne molitve. V kapeli niso imeli vsi prostora, kvečemu 10 jih je bilo, torej nekaka polovica vseh, nekaj v kapeli, nekaj pa pri kapeli v zakristiji. Vsi so bili samo v nogavicah. Liturgijo je imel samostanski prednik, vsi navzoči so jo spremljali s petjem. Ob 6. uri je bila njihova pobožnost končana. Bili so torej štiri jutranje ure neprestano v cerkvi. Ni čuda, da so potem podnevu trudni in si morajo v opoldanski vročini odpočiti.

Binkoštno soboto mi je pomagalo srečno naključje, da sem si lahko prav živo predstavljal taborjenje Izraelcev na planoti severno pred Vrbovim vrhom (Safsaf), v vadiju er-Rahi. Iz samostana sem prišel po Samostanski dolini v ta vadi. Na njegovi vzhodni strani me je privabil takoj Aronov grič, ki se dviga nekoliko metrov nad planoto. Tell Harun ga Arabci imenujejo, ker se tu lokalizira mesto, kjer je Aron dal napraviti zlato tele. Nekateri pa si predstavljajo tu prostor, kjer je Mojzes postavil sv. šotor. Karkoli je s zgodovinskega stališča na tem — saj se take reči menda nikdar ne bodo dale ugotoviti —, zdaj imajo pravoslavni kristjani na tem gričku svojo kapelo na čast Mojzesu in Aronu, muslimi pa svojo Aronovo mošejo, silno preprosto nizko okroglo stavbo. Na griču me je že pozdravljal p. Pakomij — brat je pravzaprav, saj so v samostanu samo 3 do 4 duhovni, drugi pa bratje, a Arabci vsem pravijo padre —, ki ima to kapelo nekako v oskrbi. Slikar je po svojem veselju, po ruskih slikah kopira kake Marijine podobe, tudi mene je prosil, naj mu pošljem Marijine podobe, da jih bo slikal, kar sem mu z veseljem obljubil. Za to kapelo je tudi že napravil nekaj slik, seveda preprostih, kakršne so sploh vse v različnih sinajskih puščavniških kapelah; samo v samostanski cerkvi je prava umetnina, iz starih časov. Na griček je pa napravil lepo stezico, kakor sploh okoli kapelice nareja okraske iz kamenja. Prinesel mi je stolček, ki ga ima v kapeli, da sem se usedel, dočim mi je on stoje razlagal okolico.

Tu sem imel zdaj pred seboj planoto, na kateri so bili zbrani Izraelci, ko so se tako slovesno in s strahotnimi prikaznimi proglasile božje zapovedi. Dolga je ta ravan, vadi er-Raha, $2\frac{1}{2}$ km, široka pa povprečno 1 km ter meri 255 ha. Dolg čveterokot je torej ta prostor, pokrit s peskom in drobnim kamenjem, med katerim pa raste vendarle pritlikavo puštinjsko rastlinstvo. Videl sem pet do šest pastirjev in pastiric, ki so pasli svoje črede, ovce, koze ob tej pičli hrani. Ali niso tako pasle Jetrove hčere? »In so prišle zajemat vodo, in ko so napolnile korita, da bi

napojile črede svojega očeta, so prišli pastirji in so jih odganjali; Mojzes pa je vstal in je dekleta branil in je napojil njih ovce« (II. Mojz. 2, 16. 17). V bližini je res veliko studencev; okoli vsega sinajskega gorovja, t. j. skupine, v kateri sta Džebel Musa in Safsaf, so tu in tam studenci, celo en vodovod sem videl, to se pravi izgrajen jarek, po katerem je curljala za te kraje zlata kaplja, ki namaka oazo. Vadi er-Raha se vzpenja od triglavega Safsafa nalahko proti severu, tako da je nekako amfiteatralična lega. Ni zlahka najti lepše naravne dvorane kakor je ta. Izraelci so videli pred seboj 500 m visoke Safsafove vrhove, na levo in desno pa so jih obdajale istotako do 500 m se dvigajoče gore. Prihod na prizorišče je v ozadju nekoliko nižje, v ospredju neposredno pred Safsafom pa je odhod proti vzhodu skozi vadi eš-Šejh, proti zapadu pa v vadi el-Ledža, proti jugu pa skozi vadi ed-Der mimo samostana sv. Katarine, od koder je Mojzes hodil na Sinajsko goro.

Ko sva s p. Pakomijem opazovala ta prizor, določevala imena bližnjih gorà, se naenkrat pojavi iz Šejhove doline velika karavana s tremi kamelami. Na eni kameli je sedel stasit beduin s puško na rami, očitvidno šejk karavane, na dveh drugih kamelah sta bili ženski, peš je hodilo nekaj mož, fantov in deklet. P. Pakomij mi je takoj razložil, da ti prihajajo v vadi er-Raha, da bodo jutrnji dan pri Aronovi mošiji obhajali svoj praznik. In res so se ustavili Aronovemu griču nasproti. Ko so raztovorili kamele in jih spustili, da bi si iskale po suhem grmičevju hrano, so naenkrat raztegnili dva šotorà. Eden je bil odprt proti Aronovemu griču; v tem so posedli v šotorovo senco moški. Drugi šotor je bil proti griču, odkoder sva midva s Pakomijem vse to opazovala, s prostim očesom in z daljnogledom, zaprt, v njem so se poskrile ženske. Komaj so se ti utaborili, sva opazila na severu prihajati drugo karavano naravnost v vadi er-Raha. V začetku nisva videla drugega ko glave ljudi, ki so se zibale v zraku; kmalu se je videl tudi gornji del kamel, končno cela karavana, ko je prišla na najvišjo lego Rahine planote. Od te točke pa je šla ka-

ravana vedno nižje in nižje, kakor gre človek od vhoda v gledališče nižje in nižje proti odru. Ko je prišla karavana pred že postavljena šotora, so moški jahači spustili v lahen dir svoje kamele, da so se postavili pred družbo.

S p. Pakomijem sva še pregledala nekaj starodavnih napisov v bližini; potem pa je odšel prijazni meniški slikar in čuvar Aronove kapele nazaj v samostan. Mene je gnalo še naprej po vadiju Rahe, da sem ga premeril po dolgem in širokem in opazoval položaj proti vrhovom božjega razodetja. Veličastni so ti pogledi sredi granitnih sten, ki jih je sila narave pognala nekda iz osrčja zemlje. Srečaval sem pri tem vedno nove beduinske romarje. Od vseh strani in jako daleč prihajajo ti verni Mohamedovi sinovi k svojemu prazniku v tem naravnem svetišču izraelskega preroka, ki ga tudi oni časté. In kako lepo so opravljeni. P. Nikola je celo rekel, da se ti beduini samo enkrat na leto umivajo, in sicer vprav za ta praznik. Dobe sedno tega ni vzeti, vendar ni čuda, če se ti ljudje manjkrat umivajo. Saj jim je voda predragocena, škoda je za vsako kapljico. Če v zimskih mesecih ni dovolj dežja, zmanjka v poletju vode v nekaterih studencih. Takrat je sila za vodo, vsled česar nastajajo tudi prepiri za vodo kakor pri Jetrovih hčerkah. Za ta praznik pa so torej umiti. Svetijo se moškim rumeni obrazu. Do pet jim segajo njihove bele in črne halje. Glavo in vrat imajo ovite s svežo ruto. In šele ženske! Ne verjel bi, da bi mogle biti tako dragocene in okusno oblečene. Saj je sama revščina na Sinajskem polotoku. In vendar so se solnčni žarki odbijali v svili do pet segajoče obleke ter v svetlih okraskih, ki so se zibali okoli vratu. Ponosna je hoja sinajskih beduink, ki hodijo ravno ko jeruzalemske in betlehemske felahinje — kmetice. Obraz pa si zakrivajo, česar omenjene felahinje ne store. Na lepo obleko torej gledajo tudi ti ubogi otroci pustinje. Jasno mi je sedaj, da so tudi Izraelci lahko imeli svoje dragocnosti pri službi božji že v Sinajski puščavi. Sploh pa sinajska puščava za studij sv. pisma stare zaveze ni več tako pusta. Profesor Flinders Petrie je l. 1906. z

gotovostjo dognal, da so imeli Egipčani že pred izraelsko dobo rudokope na Sinajskem polotoku v kraju, ki se imenuje Sarabit el-Hadem, in celo tempelj v čast božanstvu Hathorju. Že pod III. egiptsko dinastijo je bilo bojda že neko Hathorjevo svetišče, pod 12., 18. in 19. pa je bil tu dovršen tempelj. Imeli pa so tu Egipčani neko staro sirska-arabsko češčenje, ki je bilo nekdanj skupna last zapadnih Semitov. Torej zopet ni nič čudnega, če je Mojzes mogel upeljati v tem starem času službo božjo, ki spominja v velikih zunanjih obrisih nekoliko na pralastnino njegovih rojakov na severozapadu.

Ko sem se zvečer vrnil s svojega tavanja po sinajski okolici nazaj k Aronovemu griču, je bilo pred njim že polno šotorov, odprtih moških, zaprtih ženskih. Nekateri kamele so hodile spuščene sem in tje, druge so sedele in počivale. Na zopet drugih pa so čili fantje zjahavali sem in tje sebi in drugim v zabavo. V domišljiji sem te šotore pomnoževal in mislil na to, da so prilično taki bili tudi šotori Izraelcev, ko so taborili pred božjo goro in se pripravljali na tretji dan, na zakonodajo na binkoštni praznik.

9. Binkošti na Mojzesovi gori.

»In že je prišel tretji dan, in jutro je napočilo: in glej, slišalo se je, ko je jelo grometi in se bliskati, in silno gost oblak je pokril goro, in trobentin glas je čimdalje bolj bučal, in balo se je ljudstvo, ki je bilo v šotorišču.« (II. Mojz. 19, 16.) Tako popisuje sv. pismo začetek strašno-svečane prve binkoštna zakonodaje. Zame je napočilo jutro binkoštnega praznika dne 5. junija. Ni bilo ne bliska, ne groma, ampak čista nebesna modrina se je razlivala nad sinajsko tihoto in prvi solnčni žarki so izza džebel-ed-Dera (Samostanske gore) razsvetljevali rdeče granitne vrhove sinaj. skupine. P. Nikola mi je dal pripraviti čaj, ker je pozabil za najin razgovor, da hočem maševati za binkoštni praznik na Mojzesovi gori. Veselil se je tega in mi čestital, da bom vprav ta praznik opravil službo

božjo na božji gori. Čaj pa je prav prišel p. Pakomiju, ki me je z enim Džebelijem spremljal na goro.

Skoro do Elijeve kapele bi lahko jahal na kameli iz Samostanske doline proti vadiju Sabaije. Pri prihodu k Sinaju iz tega zadnjega vadija sem videl lepo ozko cesto, ki jo je napravil egiptski khedive Abbas I., ker si je hotel napraviti na Sinajski gori vilo, pa ga je smrt prehitela. Če bodo to cesto še malo razširili, bo šel po njej tudi avto. Po tej zložni cesti nisem hotel iti, prav rad sem pustil kamelo pri samostanu, da je imela prazniški počitek. Celo življenje bi mi bilo žal, če ne bi hodil po drugi poti, po kateri hodijo romarji že od prvih krščanskih časov.

To pot imenujejo Arabci sikket sidna Musa, pot našega gospoda Mojzesa, z večjo ali manjšo verjetnostjo, da je tudi Mojzes hodil po tej poti. Skozi majhna vrata na zapadni strani dvorišča smo stopili na prosto ob 5. uri zjutraj. Takoj smo se začeli dvigati po lepo narejeni, v Evropi bi rekli turistovski poti, ki ima ponekod naravnost zidane stopnice iz gladkega kamenja, ki ga je v obilici na levo in desno, kamorkoli stopiš. Silno veselja in nepopisnega užitka sem imel s svojimi turami binkošno nedeljo in binkoštni ponedeljek. To se še vidi iz dnevnika, kjer sem si ta dva dni proti svoji navadi tako natančno zabelježeval, da imam zapisane celo četrtinke ure, ko sem bil pri kateri zanimivi točki. Pot navzgor ni bila naporna. Vendar smo večkrat postali zlasti pri kaki posebnosti.

Za pol ure smo bili pri majhnem studencu, ki ima skoro celo leto vodo. Dasi še nismo bili utrujeni, je rekel vendar Pakomij, da moramo iz navade počivati. Meni je prišel prav počitek samo radi tega, da sem lahko od bližine občudoval velikanske sklade granita in porfirja, same gole stene na gori, na katero se vzpenjamo, kakor tudi na nasprotni Samostanski gori. V nižini pa čepi čarobna samostanska trdnjava z vitkimi cipresami in drugim zelenjem na vrtu, ki ga človeško oko ne pričakuje v tem morju skalovja, kamenja in rdečkastega peska brez vsake zelene bilke.

Ob $\frac{3}{4}$ 6. uri smo bili pri kapelici Matere božje z mnogimi malimi preprostimi podobnicami, ki so bile

darovane iz »obljube«. V nadaljnji četrti ure smo prišli po zelo strmih stopnicah v ozko sotesko, ki tvori s pozidanim kamenitim lokom nekaka vrata. »La porte de la pénitence«, vrata pokore ali spovedi, mi jih je imenoval p. Pakomij, ki je rad govoril francoščino, da bi se ji še bolj privadil. Pri teh vratih so bili namreč nekdam romarji opozorjeni na besede psalmistove:

»Kdo pojde na goro Gospodovo,
ali kdo bo stal na njegovem svetem kraju? —
Kdor je nedolžnih rok in čistega srca.«

(Ps 23, 3. 4.)

Pri nekoliko višjih enakih vratih so se morali romarji z listi izkazati, da so bili že pri spovedi spodaj v samostanu ali pa pri prvih vratih pokore ali spovedi.

Še nekoliko minut in bili smo na Cipresini planici (2080 m nad morjem), tako imenovani, ker stoji v njeni sredini stara, en meter debela cipresa poleg studenca, ki stalno namaka njene korenine in ljudem daje dobro pitno vodo, s katero namakajo tudi s kamenjem ograjen vrt. Gole skale obdajajo amfiteatralično to romantično oazo. Na njej se lokalizira mesto, kjer je 70 starešin z Aronom ostalo, dočim je Mojzes sam šel h Gospodu na gori (II. Mojz. 24). Proti jugu je odprt pogled na impozantno višino Mojzesove gore, proti severu se vidijo vrhovi Safsafa. Ob oazi že tik ob vznožju gorskih skal je na zapadni strani majhna puščavniška koča, v kateri biva včasih kak menih, na zapadni strani pa je 17 m nad oazo Elijeva kapela.

Združeni sta dve kapeli v tej nizki stavbi iz kamenja. Leva je Mojzesova; ena podoba kaže, kako Bog daje Mojzesu kameniti tabli, na srednjih vratih ikonostaze pa sta Mojzes in Aron. Druga kapela je Elijeva, ki je pred Jezabelino jezo, kakor že v začetku omenjeno, prišel na božjo goro Horeb. Ta kapela je 8½ m dolga in 3½ m široka. P. Pakomij mi je še nato za altarjem pokazal votlino, 2½ m dolgo, 1¼ m široko in manj ko en meter visoko. Rekel je, da se je v tej votlini Eliji prikazal Gospod »ne v viharju, ne v potresu, ne v ognju, ampak v šumljanju lahne sapice«

(III. Kralj 19, 11. 12), ter ga poslal nazaj v domovino z naročili za bližnjo bodočnost. Elija in Mojzes sta se prikazala skupaj pri spremenjenju Gospodovem na gori pred Petrom, Janezom in Jakobom, na tej gori imata skupaj svoja svetišča.

Še tričetrť ure nas je strma, ploščnato kamenita pot dvigala kvišku. Točno ob 7. uri smo bili na vrhu Mojzesove gore 2223 m nad morjem po dveurni hoji iz samostana, pri kateri smo si še ogledali opisane stvari. To je torej slavni Džebel Musa (Sinaj) v svoji prelestnosti in častitljivosti, na katerem se je Bog razodel Mojzesu in mu dal svoje zapovedi! »Mojzes pa je šel k Bogu, in Gospod ga je klical z gore, rekoč: To povej hiši Jakobovi in oznani otrokom Izraelovim! Sami ste videli, kaj sem storil Egipčanom, in kako da sem vas nosil na orlovih perutih in vas za svoje sprejel. Ako boste tedaj poslušali moj glas in spolnovali mojo zavezo, boste moja lastnina izmed vseh narodov, zakaj moja je vsa zemlja. In vi mi boste duhovsko kraljestvo in svet narod. To so besede, ki jih povej Izraelovim otrokom. Mojzes je prišel, in ko je poklical starešine ljudstva, jim je razložil vse te besede, ki mu jih je zapovedal Gospod. In odgovorilo je vse ljudstvo z enim glasom: Vse, karkoli je govoril Gospod, bomo storili.« (II. Mojz. 19, 3 sl.)

Ta sinajski vrh je toliko sploščen, da tvori planoto 25×30 m v obsegu. Že v 4. krščanskem stoletju je bila tu majhna, lepa cerkvice. Nekaj kamenitega zidu te cerkve, v višini $2\frac{1}{2}$ — $3\frac{1}{2}$ m, se še zdaj vidi. Okoli teh razvalin in ob pobočju vrha mi je nabral p. Pakomij več pisanih mozaikov te starodavne cerkve. P. Pakomij je mislil, da je najstarejša cerkev razdejala strelo, ki še dandanes rada udarja v to zase stoječo eksponirano višino. Zato so izginila tudi v poznejših časih nastala svetišča. Danes stoji na vzhodni strani planote na temeljih žive skale in starega zidu $9\frac{1}{2}$ m dolga in $3\frac{1}{4}$ m široka preprosta pravoslavna Mojzesova kapela, na zapadni strani pa mala, še bolj preprosta mošeja, ki so jo beduini istotako Mojzesu na čast postavili. Pod mošejo je vodnjaku podobna, $1\frac{1}{2}$ m visoka, 2 m² velika vdolbina, ki jo beduini

smatrajo za votlino. kjer je Mojzes bival na gori. P. Pakomij pa mi je pod severnovzhodnim oglom pravoslavne kapele kazal 2 m dolgo in 1 m visoko votlino med samimi skalami, kjer časté oni prostor Mojzesovega bivanja.

Razgled iz tega sv. kraja je tako diven, mogočen, da prevzame človeka. Ko mi je Pakomij vse to razložil in razkazal, sem bil vesel, da mi ni bilo treba več poslušati človeške govorice. Govoriti sem hotel pri najsv. daritvi s tistim Bogom, ki je govoril s tega mesta nekdanj med bliskom in gromom, in zapisal v kamen svoje zapovedi, pri sv. daritvi pa prihaja kot knez miru na oltar, govori na zunaj neslišno in zapisuje zapoved ljubezni v človeško srce. Pravoslavne kapele od znotraj nisem videl. P. Pakomij je rekel, da je pozabil ključ pri Elijevi kapeli, kjer smo pustili svojo brašnjo. Da ni imel Pakomij tako poštenega obraza in ni bil tako odkritosrčno prijazen, bi bil mislil, da je nalašč pustil tam ključ, da ne bi jaz silil v kapelo s svojo sv. mašo. Pa delal bi mu krivico, če bi tako mislil. Saj mu je bilo res žal, da je nisem videl; sicer so pa te gorske pravoslavne kapele vse enako preproste brez vse umetniške vrednosti. In veliko raje sem imel presv. daritev zunaj pod milim nebom.

Od rimske stolice sem imel posebno dovoljenje, ki sem ga dobil preko ljubljanskega škofijstva v Kairo telegrafičnim putem, da smem kjerkoli maševati. Poiskal sem si torej sredi med pravoslavno kapelo in muslimsko mošejo prav primerno granitno skalo, ki je bila morda nalašč kdaj malo obsekana, da se lahko naredi na njej oltar. Razprostrl sem nanjo svoje mašne prte, postavil nanjo oltarni kamen, križ, sveči z zavarovankami proti vetru, pripravil mašno hostijo, vino, vodo, knjigo, si nadel mašno opravo, katere stvari sem vse s seboj prinesel; in moja binkoštna služba božja se je pričela. Obok te hiše božje je bilo vseskozi modro nebo, seveda brez vsakega oblčka, ki se je raztezalo po Sinajskem polotoku od Rdečega morja do akabskega zaliva; zidovje tega svetišča so bili granitni orjaki, ki so stali okrog kakor številna

asistenca; večna luč pa je bilo zlato solnce, ki je sipalo svoje svetle, tople žarke na nekrvavo daritev nove zaveze na kraju, kjer je bila s krvjo daritvene živali sklenjena stara zaveza. Mir, absoluten mir je vladal med sv. dejanjem. Nobena ptica, nikaka žuželka, noben človeški glas, sploh nikako živo in brezživljensko bitje ni motilo sv. miru od blizu in daleč. Vsa narava kakor moje spremstvo je bila kot zamaknjena v presveto skrivnost. Le lahen vetrič je povzegal duhovniške besede, ter jih razblinjal v sinje daljave. Ves prevzet od sile velikega in svečanega trenutka božjih skrivnosti sem se težko ločil od posvečenega mesta, da »stopim z gore« v »vadi« zemeljskega opazovanja in potovanja. Svojih binkošti na Sinaju pa ne bom nikdar pozabil.

Zopet in zopet sem prehodil planoto na vrhu Mojzesove gore, gledal v divje-strme prepade proti jugovzhodu, kjer je vadi Sabaieh, iskal zarezo na vzhodni strani, kjer je Samostanska dolina s Samostansko goro, občudoval na zapadni strani džebel Katherin, najvišjo goro Sinajskega polotoka, meril z očmi ves gorski greben Sinajske skupine proti severu, kjer prestolujejo razsekani in razdrapani Safsavovi vrhovi nad vadijem Rahe. Neizbrisno sem si vse to hotel vtisniti v spomin.

Po 9. uri, ko so se že močno odbijali solnčni žarki od gladkih pečin, smo se spustili navzdol po isti poti k Elijevi kapeli, kjer smo bili pustili navadne potrebščine za človeško življenje. Pod cipreso na planici smo iskali senco za počitek in prigrizek. Ker pa je bila senca preozka, smo se posedli kar pod dobrotnim toplim solncem, čigar vročino smo skušali zmanjšati s kolikor toliko hladno vodo iz vodnjaka pri cipresi. P. Pakomij je hotel biti opoldne v samostanu pri skupnem obedu, kjer imajo tudi pobožno čitanje. V zahvalo za ljubeznivo spremstvo sem mu dal nekaj sueških konserv ter obljubil, da mu pošljem iz Evrope Marijine podobe, da jih bo slikal za kapele. Bil mi je prijeten družabnik na Aronovem griču in Mojzesovi gori.

Ostal sem torej sam z Džebelijem na Sinajski gori, katero sva še prehodila dalje po grebenu do Safsafa-

vih vrhov, Horeba v ožjem pomenu, mimo raznih puščavniških koč in kapel, majhnih oaz ali posameznih grmičkov. Bila je prava turistovska tura. Džebeli, kot treska suh beduin, da sem se bal, da bi se ne užgal na solncu, je bil seveda dober turist. Hodil je strašno naglo, a je vsak čas rad počival, narobe kakor delamo v slovenskih planinah. V najhujši opoldanski vročini še enkrat napasem svoje oči na rdečem granitu Mojzesove gore in Vrbovega Triglava, potem pa se ozrem proti temnemu gorovju sv. Katerine, kamor sem hotel dospeti še pred solnčnim zahodom. S Sinajske skupine jo mahneva proti zapadu brez prave poti naravnost po hudi strmini navzdol v vadi el-Ledža. Ker na tej poti ni ničesar videti, sva bila v dobri uri v ozki soteski, v vadiju, ki ima dosti vode in vsled tega precej rastlinskega življenja z lepo samostansko oazo 1710 m nad morjem.

Der el-Arbain, samostan štirideset (mučenikov), se imenuje ta samostanski gradič z enim nadstropjem v spomin na 40 mučenikov, ki so bili tu umorjeni v davnih časih. Sinajski menih, padre Mojsé, s katerim sem govoril v samostanu sv. Katarine že binkoštno soboto, me je čakal na vrtu pred samostanom. Povabil me je na obed. Na mizi je imel že vse pripravljeno, videl sem tudi salato narejeno, ki bi jo sicer tako rad jedel. A bil sem tako utrujen, ne toliko od napora kakor od vročine, da nisem mogel ničesar jesti. Izpil sem le ponujen arak, da mi ne bi škodovala naslednja pijača, potem limonado ter čisto vodo, vodo in vodo. Nato pa sem se poslužil edinega pripomočka v teh slučajih, stegnil sem noge in roke v vodoravno lego, pozabil na ves svet ter zadremal kakor ubit. Kmalu me je streslo, da sem skočil po koncu. Glava je bila sicer še težka, a ko sem jo z vodo malo oplahnil, se je tudi udala moji volji. Šel sem v obednico, kjer pa sem našel Mojseja spečega na klopi. Vstal je tudi on ter mi začel streči. Imel je zame celo neko meso, h kateremu je pripravil grah iz moje konzerve. Najbolj pa mi je teknila salata pomešana z nekakim korenjem, ki me je spominjalo na grenko zelišče Izraelcev,

ki so ga jedli velikonočni praznik. Kot pecivo je bil izvrsten dateljnov kolač, kakršnega še nisem prej jedel. Nazadnje sva skuhala še ceylonski čaj, ki sem ga jaz imel iz Sueza. Po takem obedu je morala izginiti vsa utrujenost, bil sem zopet sposoben za delo in pot.

Oj, brat Mojsé! Vesel sem ga bil, ker me je spominjal že z imenom na Mojzesa. Pa nič ni bil podoben bibličnemu Mojzesu, gorečnežu, ognjevitemu govorniku. Majhen je bil, ljubezniv in nežen, postrežljiv in požrtvovalen. Razumela pa sva se najbolj v italijanskem jeziku. Ne morem si predstavljati, kako so mogli nekateri sinajski potopisi govoriti o neprijaznih sinajskih menihih. Proti meni jih je bila sama prijaznost in ljubeznivost. Kaj pa dela ta moj mali Mojzes? Puščavnik je pravzaprav in oskrbnik oaze. Njegov samostan je lepo, za te kraje zopet nenavadno poslopje, cela majhna trdnjavica, v kateri je nekaj celic in tudi nekaka »lepša« soba, ki mi je bila odkazana za odmor. V notranjščini je precejšnja kapela, kjer je včasih liturgija, brat Mojse pa opravlja v njej svoje molitve. Ob samostanu je lepa, rodovitna oaza, kjer so oljke, fige, marelice in polno zelenjave. Ta vrt oskrbuje Mojsé, sam namaka nasade in nadzoruje pomožno delo, ki mu ga vršijo beduini iz okolice. Po dva dni v tednu se Mojsé mudi na gori svete Katarine, vsako soboto pa gre v samostan sv. Katarine, kamor nese pridelke svoje oaze, dočim si odtam prinese moko, riž, suhe ribe, sir in še kaj takega, kar potrebuje v svoji kuhinji, kjer je sam svoj kuhar in pek. In dobro zna jedi pripraviti in vse zna lepo pospraviti v kuhinji, da je bila vsaka stvar na svojem mestu.

Kakih 300 korakov od samostana je beduinska koliba, kjer stanujeta menda dve družini. Nisem si jih mogel natančno ogledati, ker so ležale pred njo ženske, ki so si začele vleči rute na obraz. Pa to me tudi ni tolako zanimalo. Pač pa me je iznenadil nesinajski šotor med samostanom in beduinsko kolibo.

Zastavica z belim križem ga je naredila zame še bolj zanimivega. Kmalu sem se seznanil s prebivalci tega šotorar. Bil je to g. Alfred Kaiser, naravoslovec iz Švice, s svojo soprogo. Že mesece stanuje pod tem šotorom, žena mu kuha, en beduin jima nosi vodo in pospravlja posodo.

Že četrtilč je bil Kaiser na Sinaju. L. 1886. je bil kot uslužbenec v egiptškem naravoslovnem zavodu v Kairi reduciran. V svoji brezposelnosti je šel s 500 franki na Sinaj ter prišel po 7 mesecih za malarijo bolan in raztrgan v Kairo. L. 1887. je bil drugič tam v spremstvu nekega geologa. Tretjikrat je odšel tja l. 1890. za več let s svojo prvo ženo, ki mu je po dveh letih tam umrla obenem s tam rojenim dečkom. — S presledkom dveh let je bil tam do l. 1898. ter imel pri Rdečem morju in sredi Sinaja svoj tabor za geološke, meteorološke in botanične študije. Četrtilkrat je bil na Sinaju l. 1926./27. Že v zimskih mesecih je bil pri Rdečem morju. Od spomladi do pozne jeseni pa je bil pri samostanu »Arbain« v soteski Ledže. Iz Švice mi je pisal, da je koncem oktobra prišel z (drugo) ženo srečno v domovino, šotor pa je še shranil pri sinajskih menihih. Ta g. Kaiser mi je iz Švice naznanil, da sta moja dva sinajska meniška znanca izstopila iz samostana, pa dostavil: »Mi pa smo drugačni; mi pa bi le preradi prav kmalu zopet še enkrat uživali puščavo. Bojim pa se, da bo delo preveliko in življenje prekratko, da bi mogli izvršiti svoje nove načrte. Zdaj bo že pozet kmalu minulo leto, da smo preživeli z vami tisti nepozabljivi popoldan v samostanu ...«

Občudoval sem tega navdušenega raziskovalca Sinajskega polotoka, po katerem je hodil blizu 40 let kakor Izraelci. Živel je preprosto kot beduin, stanoval pod kako skalo ali pa si iz kamenja sestavil koč. V popolni samoti je tako živel pri 3. potovanju tudi s svojo prvo ženo. Enkrat bi ga beduini iz nesporazumljenja kmalu ustrelili; drugače pa se mu ni nič

zgodilo, tudi oropan ali okraden ni bil nikoli. Sicer pa je sklenil z beduini obrambno prijateljstvo, ki ga je varovalo pred napadi.

Neizmerno veliko naravoslovnega gradiva ima nagromadenega. Nekaj reči je objavil v geografskih časopisih, nekaj tudi v posebnih knjižicah. Nekaj geoloških zbirk je prodal, da je dobil sredstva za daljnji študij. Tokrat je imel okoli šotora naloženih do 30 herbarijev sinajskih cvetlic. Čudno, kaj je ta človek vse videl in našel. Kjer se je nevajenemu človeku zdelo, da je le pusto kamenje, je našel kako cvetko ali neznatno rastlinico, ki se bori tu v težkih okoliščinah za obstanek. Pozna od blizu vse sinajske rodove, osem glavnih navajajo med 10.000 prebivalci, vse živalstvo, rastlinstvo, vso zemeljsko tvorbo itd. V zapisniku del, ki pridejo za sinajski studij v poštev, ima 4890 spisov. Rad bi spisal monografijo o Sinaju ter objavil dragoceno nabrano gradivo. O tem pa sodi žal pesimistično: »Komaj mislim, da se bo to dragoceno gradivo objavilo še pred mojo smrtjo.«

Srečen sem bil, da sem našel na licu mesta takega strokovnjaka, ki mi je znal o vsem, kar me je zanimalo, dati točne, v 40. letih pridobljene informacije. Razentega mi je bilo občevanje ž njim in njegovo soprogo, ki je z vdanim veseljem in zgovornim razumevanjem spremljala težnje svojega moža, kos Evrope sredi puščave. Žal mi je bilo, da mi moji načrti niso dopustili, da bi ž njima delal dalje časa kake ture, in g. Kaiser še iz Švice obžaluje, da nisem mogel dalje časa ostati. Tudi za ta večer smo imeli različne načrte. Ona sta hotela gledati muslimski praznik na Aronovem griču, jaz pa sem hotel biti na gori svete Katarine, kjer je bil g. Kaiser en mesec, soproga pa 14 dni prej. Zato so se križali naši načrti.

Tudi moj Džebeli je hotel biti pri velikem praznovanju svoje vere; zato je odšel tudi ta. Brat Mojse je vzel namesto njega beduina, svojega soseda, ki ga je klical za Atija.

10. Na najvišji gori Sinajskega polotoka.

Ob tretji uri popoldne smo odšli iz samostana. Brat Mojse je rekel ob deveti uri. Računal je torej po arabskem načinu, ki začnejo šteti ob šesti uri zjutraj, tako da ob sedmi uri mine prva ura, ob dvanajsti šesta ura, kakor računijo ure evangelisti pri Kristusovem trpljenju, ko je bila tema od šeste do devete ure t. j. od dvanajstih do treh popoldne. Mojse ni vzel nič palice na pot. Zato pa je meni poiskal na vrtu primerno, da me je spominjala na Mojzesovo palico. Suho- in lahkonomi Atija seve tudi ni imel palice. Čemu neki? Saj je pot na džebel Katherin prav složna. Brat Mojse je bil namreč nekdanj pri vojaki pri četi, ki je delala ceste in mostove. To mu je prav prišlo pri njegovem puščavniškem življenju. V njegovem varstvu sta samostan Arbain in zavetišče na gori sv. Katarine. Zato si je naredil na goro prav lepo turistovsko pot, kakršnih imamo malo po naših planinah. Celo med našo hojo je pot tuintam popravil; vrgel je s poti kak kamen, da se ne bi kdo spotaknil, ali pa je vložil kako kamenito ploščo, če je na poti bila kaka luknja v zgradbi. Ko še ni bilo te poti, je bila tura v strminah naporna, ker je moral človek vedno iskati prostor, kamor bi lahko med večjim ali manjšim kamenjem stopil. Zdaj pa ni nikakih težav. Zato se čudim, kako morejo novejši potopisi strašiti z naporom, kakor se starejši ponašajo ž njim po pravici.

V eni uri smo bili pri idiličnem Jerebičjem studencu, Moje Šenar ga je imenoval Mojse, v pisni arabsčini pa se glasi Majun eš- Šunar. V pravem kotu smo se bili ločili od vadija Ledže ter jo mahnili naravnost navkreber po ozki soteski. Pri tem studencu smo se približali južni granitni gorski steni. In v tej višini brez vse vegetacije kipi ven iz skalovja studenček, ki daje življenje in rast majhnemu grmičku, ki mu v zahvalo dela nekako krono nad njim. Kakih 7 m višje je ptičje gnezdo, ob studencu pa nad prepadom širša terasa kakih 15 m², kjer sta dve lepo narajeni klopi s primerno ograjo. Vse te klopi in ograje

je napravil seve p. Mojse, ki ima, po tem soditi, tudi okus za naravno lepoto. Na tejle klopici počivati, gledati v vadi el-Ledža in proti Sinajski gori na vzhodu ter na goro sv. Katarine proti zapadu, piti iz studenca izvrstno, mrzlo vodo, to je bil pravi planinski užitek. Zato se ni čuditi, da je na te bele klopi napisal Michel Polak zahvalo p. Mojseju, ki se mu imamo zahvaliti za udobnost tega kraja počitka: »Merci au père Moise a qui nous devons le confort de ce lieu de repos, 7/4 1922.« Razen tega francoskega napisa je še podpis mojih sinajskih znancev: »A. Kaiser, 5. V. 1927, Mathilde Kaiser, 25. Mai 1927, Arbon, Schweiz.« Dozdaj sem videl le stare sinajske, nabatejske, arabske napise na trdem granitu vklesane. V evropskih jezikih s svinčnikom na mehke les pisane besede so se mi zdele kakor profanacija teh posvečenih krajev. Iz teh dvojnih napisov pa se tudi vidi, kako redki so turisti, ki se spustijo k sv. Katarini. K Sinaju je prihajalo dozdaj sploh malo ljudi, in kateri so prišli, so se zadovoljili navadno z Mojzesovo goro. Pa še take poto-pise sem našel, da so šli njihovi avtorji samo do Cipresne planice ali Elijeve kapele in si od tam pogledali džebel Musa. Ti seveda ne gredo na džebel Katherin, ki je višji in vsled tega težje dosegljiv. Sicer pa me ni le ta napisna črkarija spominjala na naše planinske »kraje počitka«, ampak visok gorski svet in hladna voda, kakršne še nisem pil na Sinaju. Tudi solnce ni več pripekalo. Bilo je prav prijetno v tem gorskem, hladnem, od nikogar motenem, popolnoma čistem ozračju kopati svoje po prejšnjih turah razbeljene ude.

Pot k temu studencu napravi ovinek, ki se mu človek ogne, ako ne mara k studencu. Ko se združi z direktno potjo na vrh, se začne strmina, ki je vedno hujša. Zadnje pol ure pred vrhom so skoro same kamenite stopnice, ki jih je priredil dobri p. Mojsé. Dve uri in pol smo brez počitka pri Jerebičjem studencu potrebovali do vrha.

Katarinski vrh ima razen na južni strani, kjer je združen z nadaljnjim gorskim grebenom, strme pre-

pade na vse strani. Do 50 m visoke stene ga obdajajo. Planota na vrhu je majhna. Prostora je na njej le za kapelo, gorsko kočo in malo teraso pred njo. Kapela je 2.68 m dolga, 2.46 m široka in 1.88 m visoka. Na kraju glavnega oltarja je naravna skala, na kateri mi je brat Mojse kazal sledove nekdanjega groba, kjer je bila po legendi iz 8. stol. pokopana sv. Katarina. Zato se po njej imenuje kapela, kjer je nekaj brez-pomembnih pravoslavniških slik, in gora. Pred kapelo je nekaka predsoba, potem pa na južni in zapadni strani kapele nekaka gorska kočica, majhno in nizko zavetišče, kjer je v enem oddelku kuhinja, v drugem spalnica, v tretjem shramba in v četrtem jedilnica. Še ni dolgo tega, da si je tak sinajski puščavnik, kakoršen je Mojse, napravil to zavetje, v katerem je živel celo poletje razen ob sobotah in nedeljah, ko je bil pri skupni službi božji v samostanu sv. Katarine v Samostanski dolini. P. Mojse popravlja kar naprej to kočico. Za kapelo ima na severni strani kakih 5 m nižje svoj kamenolom. Tu ima pod milim nebom tudi svoje kamnoseško orodje. Pa še nekaj si je napravil Mojse. Na vzhodni strani mi je pokazal na poti, po kateri smo prišli, kapnico. Svet obstoji namreč večinoma iz kamenitih plošč, večjih kamenov, skal. Tam je Mojse zreguliral kamenje tako, da mu nastala votlina ali jama drži vodo. V zimskih mesecih je razen dežja tu tudi meter visok sneg, dočim od marca do oktobra ni nič dežja. Le celo izjemoma je dež v poletju na vrhu sv. Katarine. Mojse je znal svet tako uravnati, da mu teče voda v njegovo kapnico, zato pa ima skoro celo leto tam gori izvrstno in hladno pitno vodo. Niti domačini ne vedo, da in kje ima Mojse vodo. Tako vse zakrije, da človek gre čez kapnico, ne da bi vedel. To je vsekako za to višino nekaj izrednega.

Džebel Katherin je namreč najvišja gora na Sinajskem polotoku. Dozdaj so novejša knjige zaznamovale njegovo višino z 2602 m nad morjem. P. Mojse pa mi je pokazal v svojem zavetišču listino, po kateri je neka angleška ekspedicija zračunila leta 1921. za Katherin 2646 m, za džebel Musa pa 2223 m, kate-

remu knjige pripisujejo 2244 m. Sinajska gora sv. Katarine je torej skoro za 100 m višja ko naš Grintavec z 2558 m, in le nekaj čez 200 m nižja ko naš Triglav z 2863 m.

Lahko si je tedaj misliti, kak je razgled s katarinskega gorskega masiva. To je nekaj nepopisno veličastnega in velikanskega. Nekoliko podoben je pogledu z vrha velikega Triglava proti zapadu, pa zopet ves svojevrsten. Gora za goro, vrh poleg vrha, cela veriga gorskih velikanov krog in okrog, vmes pa zareze med gorami, soteske, vadiji, široke ravnine s peskom. Puščava na gori in v dolu brez vse vegetacije; kajti oaze, skrite in majhne, niso vidne s prostim očesom. K temu še pride obsežnost tega razgleda. Saj se razteza na ves Sinajski polotok, če že ne matematično do vsake točke, pa vsaj tako da človek vidi vso formacijo te v resnici »kamenite Arabije«, kakor se tudi polotok imenuje.

Sedli smo pred kočo za mizo ali na kamen pred teraso. Brat Mojse je z veseljem spremljal moje opazovanje, a se glede imen gora v knjigah in njihove določitve v naravi ni veliko vmešaval. Tembolj pa je postal zgovoren Atija. Vse vrhe je poznal, vse je znal imenovati. Zato mi je bila orientacija lahka. Saj sem videl s te razgledne točke Rdeče morje na zapadu in akabski zaliv na vzhodu, proti jugu pa rtič Sinajskega trikota Ras-Muhamed. Tu sem bil zdaj v sredini centralnega Sinajskega gorovja z goro sv. Katarine, z Mojzesovo goro, s Safsafom, s Samostansko goro, s Serbalom, da ne imenujem cele vrste še neimenovanih gorskih velikanov v njihovi bližini. Proti Ras-Muhamedu se znižuje južno gorovje. V črti od Sueza do akabskega zaliva pa se beli na severu tudi nižje ko centralno gorovje cel venec gorskih vrhov in grebenov, gorovje Tih, džebel et-Tih. In preko teh grebenov so še griči in griči, vedno nižji, dokler se ne izgube v ravnini peščene puščave, katere začetek se odtod še vidi, ne pa konec, ker sega do Sredozemskega morja in južne meje Judovskega gorovja na meji Palestine.

Ker sem to puščavo ob Sredozemskem morju prevozil dvakrat s puščavniškim vlakom in od tod videl vse važnejše gore z vadiji med njimi, sem tako imel pregled čez vse ozemlje, po katerem so hodili Izraelci. To ozemlje meri trikrat toliko ko Slovenija, prebivalcev pa ima samo okrog 10.000. Gorski svet tega ozemlja je moral biti nekdaž bolj gozdnat. Vsled tega je bilo tudi več vode in več rodovitne zemlje. Dandanes žive prebivalci Sinajskega polotoka silno ubožno. Oaze jim omogočajo nekaj vrtov, kjer jim raste sadno drevje in sočivje. Puščava Tih in svet pri Kadeš-Barnei in Bersabi jim daje nekaj polja. Sicer pa žive ponajveč od mleka svoje živine. Če človek z vrha sv. Katarine gleda na ves ta svet, se mora čuditi, kako je življenje sploh mogoče med temi golimi skalami in pustimi vrhovi, na katerih ni nikjer gozdov, med katerimi ni šumečih rek in potokov razen hudournikov ob deževju, ki puste kmalu suhe struge in le nekaj studenčkov, ki žubore le tu in tam po vadijih, skrivajoč večkrat svoje ozke, plahe toke v pesek, kakor da bi se bali, da jih zaduši pekoča vročina žgočega podnebja.

Moje vroče misli pa je kmalu pregnal solnčni zahod. Ko se je solnce skrilo onkraj Rdečega morja za afriškim gorovjem, mi je bilo tako hladno, da sem prosil Mojseja za odejo, da bi lahko še dalje opazoval lepe barve na gorskih obronkih. Mir, ki vlada v tej celi božji naravi po dnevu, se zdi še povečan po solnčnem zahodu, posebno še na taki višini, daleč proč od dremajočih kamel ali kramljajočih beduinov gledajočih v pojemajoči ogenj.

Mojse in Atija sta bila že davno v zavetišču, v kuhinji seveda, da nam pripravita večerjo. Nista sicer kaj posebnega napravila, a teknila mi ni nobena večerja na Sinaju tako dobro, kakor na vrhu sv. Katarine. Mojse je bil tako ljubezniv, da me je pustil fantazirati zunaj v krasoti večernega neba. Ko pa me je hlad pregnal med štiri stene, me je takoj povabil k večerji. Sedla sva v obednico. Samo majhna miza je bila v nizki sobi, klopi na dveh straneh, police vse

okrog in zaboj za shrambo v enem kotu. Prav mi je prišel vroč čaj, ki sva ga z Mojsejem najprej popila. Potem sva pa imela moje sardine in tunovke iz konserv, nato njegov sinajski sir, ki mi je šel posebno v slast, vse seve s sinajskim samostanskim kruhom, ki ga pečejo menihi. Kot posebno izrednost mi je prinesel Mojse buteljko sinajskega vina, ki ga je hranil za kako svečanost že celo leto. Iznenadil me je celo s svežimi jabolki in hruškami iz prejšnjega leta. Ko sem se čudil, kako so se mogle ohraniti, mi je rekel, da bi v samostanu »Arbain«, v kateri oazi so dozorele, gotovo zgnjile, a on jih je prinesel takoj, ko jih je natrgal spodaj v oazi, sem gori na džebel Katherin, kjer je tako hladno, da ostanejo sveže. Občudoval sem zopet, kako dober gospodar je moj Mojse. Tu je bilo nekaj moke, tam nekaj riža, lepo spravljen sladkor, čaj, čiste posode itd., vse v najlepšem redu. Spoznal sem zopet, kako krivico delajo nekateri potopisi sinajskim menihom, ko govorijo o, recimo, mali skrbi za snago. Aljažev kot na Kredarici mi je prišel na misel ob prijazno-prijetnem razgovoru v tem Mojsejevem kotu na Katarini. Ta kot je seve drugačen in okolica zavsem drugačna, k večemu višina bi bila samo za 131 m višja ko na Kredarici (2515 m).

Ostal bi še dalje časa z Mojsejem v tem kotu, pa me je začelo kljub odeji, ki sem jo imel čez obleko, celo resno zebsti. Da me ne strese zima, sem zlezal po stopnicah v spalnico, kamor me je seve spremljal Mojse, potem pa odšel nekam drugam spat, kakor je bil že Atija v božjem miru. Ogledal sem še, če je dobro zaprtih dvojje po en četrť metra širokih in malo višjih oken, nato pa se zaril pod dvojno odejo s trdno voljo, da solnčnega vzhoda ne smem zamuditi.

Dobro sem zaspal. Ko me je skrb za solnčni vzhod vzbudila, je bilo šele ob dveh. Vendar pa sem odprl okno in pogledal v noč na Sinaju. Čarobno je bilo nebo. Iste zvezde sicer ko doma, ali vendar veliko bolj svetlo in veliko večje svetlikajo v tem ozračju, tako da se še bolj zdi, da nam jih je ljubi Bog res »obesil« kot svetiljke na nebo. Hotel sem še samo napol zaspati, da ne bi bilo prepozno. Vendar pa me

je šele Mojsejevo trkanje na vrata vzbudilo iz spanja. Bog ve, kako se je trudil dobri Mojse, da ne bi zaspal radi mene. In ko sem stopil iz kože, je bil tudi on napravljen ter šel z menoj pod milo nebo.

Ob $\frac{1}{2}$ 4. uri je bilo, ko sem se začel razgledovati po obzorju in s p. Mojsejem ugibati, kje bo vzšlo solnce. Črta na vzhodnem obzorju se je začela že robiti, svetlikati, glasniki jutranje zore s svojimi žarometi so bili že pripravljeni, da se spodobno priklonijo zlatemu solncu in potem izginejo v njegovem spremstvu. Solnce pa se je še mudilo. Še ni bilo vse pripravljeno za primeren sprejem. Midva sva se naveličala stati, sedla in naslonila sva se na skale ter zrla nepremično proti vzhodu, da ne bi prišlo solnce brez najinega pozdrava. Najini bližnji sosedi, gorski vrhovi, tudi džebel Musa, so bili že pokoncu, moleli so že kvišku svoje ponosne glave. Vse drugo pa je bilo pokrito z belo meglo. V smeri proti vzhodu pa se je polagoma vzbudil vrh za vrhom, umil v meglici svoj obraz ter se ozrl naokoli, ali ni med zaspanci. Ko so se znebili vrhovi svoje meglene odeje, se mi je zdelo, da še njih zebe kakor mene, ki mi je moral Mojse prinesiti še drugo odejo.

Pol ure smo že čakali; ko je tudi Atija prilezel s svojega brloga. Oh, nesrečni Atija! Ves žalosten je bil, svojih sandalov, ali bolje podplatov z vrvkami, ni našel. Položil jih je zvečer pred kočo, pozabil vzeti čez noč k sebi, ponoči pa mu jih je odnesla — lisica, tako je sklepal. Stikal je zdaj od skale do skale, od jame do jame daleč naokoli, ali o sandalih ni bilo ne duha ne sluha. Njegovo edino obuvalo je bilo izgubljeno, povrh pa bo še moral bos hoditi po ostrem kamenju do doma. Nobeno sožalje mu ni moglo nadomestiti te izgube.

Proti vzhodnemu obzorju so se videli že vsi vrhovi, celi gorski grebeni, prepadi med gorami in globoki vadiji. Solnce pa še vedno ni hotelo priti, kakor da bi se zgodila tudi kaka nesreča na pohodu.

Naenkrat se je razgibala tenka zavesa na obzorju, v solnčnih žarkih izginila, in zlato, rumeno sveže solnce je poskočilo nakvišku, se dvignilo z naglo br-

zino, se otreslo obzorja ter splavalo v rdeči jutranji zarji višje in višje v sinje nebo. Če kdaj, sem v času tega trenutka občutil poezijo psalmista (18, 6. 7):

Postavil je solncu tam šotor;
in ono prihaja kakor ženin iz svoje palače,
in kakor junak se raduje dirke po poti;
na enem koncu neba je njegov izhod,
in teči mu je do drugega konca;
in nič se ne more skriti njegovemu žaru.

Razgled po solnčnem vzhodu je bil še lepši, čistejši ko prejšnji večer pred solnčnim zahodom. Razločeval sem celo natanko srebrno belo vodo Akabskega morja z zalivom ter zaznal obrise gorovja vzhodno od tega morja. Rdeče morje je bilo dolg, moder pas, na katerem ni bilo nobenega parnika; p. Mojse mi je rekel, da včasih lepo vidi ladje v Rdečem morju. Puščava Kaa med Rdečim morjem in Sinajskim gorovjem, ki sem jo že poznal, se je vlekla ob morju. Onkraj njega pa se je videlo afriško skalnato obrežje. Proti jugu sem iskal najjužnejšo sinajsko točko Ras Muhamed; proti severu pa je poskakovalo moje oko preko gora, grebenov, vadijev, gričevja v puščavo, veliko, prostrano, neobsežno z obzorjem.

Zopet in zopet sem se obračal na vse strani, da bi mi ne ušla kaka posebnost. Oziral sem se proti Sueškemu zalivu ter iskal potem pot Izraelcev od Sueza do Sinaja. Odtod sem jih v duhu spremljal po bližnjih in daljnih vadijih do Judovskega gorovja, šel ž njimi potem severno od akabskega zaliva na vzhodni strani Mrtvega morja proti Obljubljeni deželi. Vzburjale so se mi misli na čudovito božje vodstvo izvoljenega ljudstva, na velike voditelje in preroke tega naroda, ki so ga učili hoditi po potih Gospodovih. Pensiški glasniki božje postave, psalmisti, so mi bili blizu z njihovim Libanonom, Hermonom, Basanom, Karmelom in pred vsem sv. Sionom. Čudovit je ta svet, čudovita Sveta dežela, čudovita pota božja do Kristusa Gospoda.

Za daritev Nove Zaveze nisem našel primerne vodoravne skale. P. Mojse mi je dal mizo, ki sem jo postavil na ozki terasi pred zavetiščem. Napravil sem na njej oltar za daritev, od zadnjega preroka Stare Zaveze Malahije prerokovano: »Zakaj od solnčnega vzhoda do zahoda bo moje ime veliko med narodi, in na vseh krajih se bo darovalo, in čista daritev se bo opravljala mojemu imenu; ker veliko bo moje ime med narodi, pravi Gospod nebesnih čet.« (Mal. 1, 11.)

Slovo od Sv. Katarine ni bilo lahko. Težko sem se ločil od teh sinajskih gorskih in vadijskih prvakov, svojih poklicnih znancev in prijateljev, ki sem jih zdaj obiskal prvikrat, pa skoro gotovo tudi zadnjikrat. Ločitev od njih mi je olajšal le brat Mojse, ki me je zagotavljal, da lahko radi njega ostanem na vrhu kakor dolgo hočem. Pregledal sem ponovno vse obzorje, vrhe sem z Atijem znal naštetih že kar z imeni, svoje oči sem napasel s pogledi na Rdeče morje in akabski zaliv. Tudi če sem zatisnil oči, je stalo vse to pred mojimi duševnimi očmi v vsej divni krasoti.

Ker pa solnce ni niti trenutek obstalo in se tudi jaz »nisem mogel skriti pred njegovim žarom«, ki se je začel pekoče uveljavljati, sem moral tudi jaz nadaljevati svojo pot. Mojse je dobro zatisnil vse zapahe v kapeli in koči, zaprl skrbno glavna vrata. Hiteli smo navzdol v vadi el-Ledža. V poldrugi uri smo bili v njegovem samostanu. Nisem vedel, kako bi se zahvalil svojemu malemu voditelju Mojzesu. Ker denarja ni hotel vzeti, sem mu dal mnogo svojih konserv. Bilo mi je v tolažbo, da je bil teh reči jako vesel. Ker je ostal v samostanu, sem se mu zahvalil in poslovil od njega. Ni pa hotel, da bi si jaz sam vse nosil, zato mi je še dal Atijo za spremstvo.

Ko sva bila z Atijem sama, je postal zopet jako zgovoren. Hvaliti je začel p. Mojseja in pripovedovati, kaj vse dobrega stori, kazal stare napise na skalah, kregal se z beduini in beduinkami, ki stanujejo severno od samostana v vadiju Ledže pri svojih bornih kočah in pasejo na pobočjih svoje maloštevilne črede. Oh, kako malo potrebujejo ti ljudje za življenje, to so pravi življenjski umetniki! Ime Ledža je po muslim-

ski tradiciji vzeto od imena Jetrove hčere, Setorine sestre, ki je bila Mojzesova žena. Tako je razlagal moj Atija. Pa še več je znal ta moj spremljevalec. Ustavil me je pred velikim 3 m visokim kamenom ali ogromno skalo, v kateri se vidi na južni strani 10 lukenj, dve pa že manjkata. Atija je lepo naivno pripovedoval: Otroci Izraelovi niso imeli vode. Mojzes je storil, da je iz teh lukenj pritekla voda, iz vsake za enega izmed 12 rodov. Lokalizacija tega dogodka je seve brez vse podlage in ni verjetna, ker je v tem vadiju in v okolici zadosti vode brez ozira na to, da v svetem pismu ni ničesar o dvanajstih studencih za dvanajst rodov. Takih neutemeljenih lokalizacij je več v tej okolici.

Ko sva prišla že ven iz vadija Ledže in zavila proti vadiju Rahe ob vznožju Safsafovih vrhov, sva videla mal sinajski samostan El Bustan z lepimi nasadi. Atija in njegov prijatelj, ki se nama je pridružil, sta me nagovarjala, naj obiščem samostan, kjer je v njem dober p. Kostje. P. Kostje je menda dremal v popoldanski vročini in dolgo ni slišal našega klicanja, da bi nam odprl. Končno je vendarle prišel starejši debel puščavnik, ki nas je jako prijazno sprejel. Ko sem mu povedal, odkod sem, je takoj začel nekoliko rusko govoriti, kolikor se je nekdanj naučil od ruskega meniha. Ponudil mi je takoj »mišmiš«, dobre marelice, s svojega vrta, ki ga seve oskrbuje za glavni sinajski samostan. Mojima spremljevalcema pa je dal črno kavo, da sta jo šla kuhat sama v kuhinjo. Pili smo jo potem vsi štirje skupaj ob Kostjevem živahnem razgovoru z Atijo in njegovim prijateljem. Čudno lepo razmerje vlada med temi krščanskimi menihi in muslimskimi beduini. Z Atijem sva potem še pregledala vznožje Safsafa ob robu vadija Rahe, kjer je bil nekdanj Mojzes postavil mejnike, kakor mu je rekel Gospod na gori: »Stopi doli in opominjaj ljudstvo, da kje mejnikov ne prestopijo gledat Gospoda« (II. Mojz. 19, 21).

Razgovor z menihi na terasi samostana sv. Katarine je zaključeval moje pohode po sinajski okolici. Divni so bili ti večeri, ko se je hlad spustil v sotesko in so ciprese zašumele na vrtu v večernem vetrčku,

na jasnem nebu pa se prižgale zvezde nad nami in iznad znanih sosednih gorskih vrhov. Ker so menihi morali zgodaj vstati, sem navadno še sam ostal dalje časa ter zrl v tajnosti sinajskih noči, dokler me ni začela spominjati utrujenost, da treba dati tudi telesu odmora in počitka, četudi je dragocen vsak trenutek, ki ga človek odtegne svoji zavesti.

11. Slovo od Sinaja.

To je bilo stikanja v jutru, ko sem jemal slovo od sinajskega samostana. Pa ne pri meni. Človek se na potovanju navadi, da ima v trenutku vse skupaj, in slovo jemati mu je nekaj vsakdanjega. A p. Agapij, samostanski ekonom, glavni gospodar in nadzornik sinajskih oaz, je imel dosti opraviti. Pošto je uravnaval, košare s sadjem zavezoval, pisma pisal, to in ono pošiljko še in še pečatil. Saj je karavana redka prilika. In ta mu je bila povrh še zastoj. Ako hoče sicer kaj spraviti na pošto k Rdečemu morju, ga stane 1 funt, t. j. naših 300 Din. Zato so precej naložili moji tovarni kameli. To so storili tem lažje, ker sem jaz imel že malo prtljage, še svojo pletenico za živila sem dal p. Nikolaju. Ta tudi ni hotel ničesar v denarju sprejeti, še v to je komaj privolil, da sem dal arabskemu kuharju, ki je pod njegovim nadzorstvom zame kuhal, malo nagrado. Samo to je želel, da bi mu poslal latinsko-francoski misal našega rimsko-katoliškega obreda, da bi mu dal narediti in poslati fotografije, ki jih je on posnel, in da bi za njihovega brata slikarja poslal Marijine podobe. Vse to sem seve drage volje storil, a na žalost je p. Nikola prej izstopil, preden je dobil fotografije iz Ljubljane, kakor sem zvedel pozneje po pismu g. Kaiserja iz Švice. Da se je p. Nikola zanimal za rimski misal, je dokaz, da je bil dokaj naobražen. Zato je za samostan in zlasti za knjižnico škoda, da je izstopil iz samostana. — Menihi so bili pri slovesu izredno ljubeznivi. P. knjižničar Joakim mi je podaril v spomin puščico sinajske mane. Poleg granitnih kamenov, ki sem si

jih vzel z Mojzesove gore v spomin na Mojzesovi tabli 10 božjih zapovedi, mi je mana drag spomin na Sinaj. Še prisrčen »z Bogom« in hitel sem za svojimi kamelami in njih spremljevalci, ki so me onkraj samostanskega vrta počakali, da sva s šejkom sedla na kameli.

Vračal sem se po drugi poti, ki gre skoz vadi er-Raha in blizu že večkrat imenovanega Serbala. Moj zadnji pogled, ki sem si ga skušal tudi ujeti na risbo, je bil s te ravnine proti Safsafu in Mojzesovi gori, kakršnega so imeli Izraelci, ko so stali med razglašanjem 10 božjih zapovedi. Ko smo prehodili vadi er-Raha, se je začela nižja in ozka soteska, ki je nekak vhod, nekaka vrata, v višjo in prostrano ravnino Raho, v to velikansko od gorskih sten obdano zborovalno dvorano Mojzesovih Izraelcev. Z vso gotovostjo se seve ne da dokazati, da je res tukaj kraj zakonodaje, ker je besedilo sv. pisma presplošno, a verjetno je zelo in položaj je res tak, da si lepšega ne moremo misliti, ki bi odgovarjal besedilu sv. pisma. Ko sem se torej polagoma oddaljeval od te božje gore, sem ponovno ustavil svojo kamelo ter gledal nazaj v te veličastne sinajske vrhove. In moji Arabci so se vedno prav radi ustavili, kakor da bi z menoj sočustvovali v veselju in hvaležnosti, s katero sem jim pošiljal svoje zadnje pozdrave.

Pot je bila istotako romantična in zanimiva. Tudi prenočevanje pod milim nebom je bilo brez nevarnosti in neprijetnosti, razen da sem se moral enkrat boriti s silnim vetrom, ki je hotel strgati z mene odejo, ter s peskom, ki mi ga je veter sipal v glavo in za vrat. Tudi temu se je dalo odpomoči, in utrujenost me je zazibala kljub boju z elementi v sladko spanje.

Zadnji dan mojega potovanja na kameli bi mi skoro nahudila nagajivost kamele. — Odrinili smo ob 4. uri zjutraj. Pri sestopu z vadija smo imeli vode dovolj. Napolnil sem si z vodo svoj termofor, ki mi je sicer ohranjal lepo hladno pitno vodo. Ob 6. uri smo že prišli v puščino, široko in odprto proti Rdečemu morju. Kmalu nas je objela strašna mirna vro-

čina brez vetra; solnce je sipalo svoje žarke, kakor da bi nas hotelo z njimi prebosti. Beduini so si vlekli svoje rute okoli vratu in celo na obraz, da bi jim solnce ne škodovalo. Jaz sem pritiskal svoj tropični klobuk na glavo, da bi tem bolj zakril tilnik in obraz. Beduinoma, ki sta stopicala peš, in meni na kameli je tekel curkoma pot po obrazu in za vrat. Celo kameli je bilo nekaj nevšečno. Dala je duška temu razpoloženju s tem, da me je hotela otresti s sebe. Storila je to tako, da se je v trenutku pogreznila z vsemi štirimi na trebuh. Šejk se je jako prestrašil, da bi ne padel ž nje na trdo kamenje. Skočil sem s sedla, da so pogledali, ali je morebiti ne tišči sedlo. Popravili so sedlo, in zopet sem bil v ponosni višini. Čez kake pol ure pa je sicer stoična kamelina mirnost ponovila poskus, da bi me strmoglavila na vroča kamenita tla. Poskus se ji je sicer zopet ponesrečil, a tokrat ne brez žrtve. Termofor, ki sem ga imel obešenega na sedlo, je treščil ob kamenita tla, da se je razbil na kosce. Beduini, ki imajo sicer kamelo zelo radi in ji nič hudega ne store, so bili zdaj kar rezki. Vedeli so, da je sedlo pravilno pritrjeno. Zato niso nič spreminjali, ampak s strogim ukazom pognali kamelo nakvišku. Prišel sem tako ob svojo pitno vodo. Žejen sem bil radi tega že kmalu strašno. Mineralna voda, ki sem jo še imel s seboj, je bila vroča ko krop, neužitna. Beduini so imeli sicer v mehu vodo. Ali ta voda se mi je ustavljala, ker ima okus po koži. Vsled tega, vročine in dolgega jahanja sem bil že silno zdelan. Rekel sem šejku, da bi se ustavili za opoldanski odmor. Ta me je potolažil kazoč na neko suho drevo v sredi pustinje, kjer bi lahko napravili nekaj sence. Udal sem se, a ta pot je trajala še celo uro, do pol enajstih. Par suhih vej je štrlelo v pekoče solnce na tem suhem drevesu. Raztegnili so Arabci svoje plašče tako na vejevje, da smo si za silo skrivali glave v senci. Kava je bila kmalu gotova; kruha niso več pekli, ker so moko razdelili med uboge beduine, ki smo jih našli na poti. Po kavi sem se mučil tudi z vodo iz meha. Žeja je bila hujša ko vsa zoprnost te vode, ki pa je sicer zdrava. A ni še minula utrujenost, in vro-

činski glavobol je pritiskal. Šejk mi je vлил vodo na roke in na tilnik kot sredstvo zoper kako nevarnost. Čez nekaj časa sem mogel použiti nekaj marmelade in spraviti v ravnovesje svoje živce s triurnim počitkom v opoldanski vročini.

Ko smo pot nadaljevali od pol 14—15, še vročina ni nič odnehala. Ali od daleč sem videl že palme v oazi, kar mi je dajalo dovolj poguma in moči. Ko smo se ustavili v senci palm, in sem se napil hladne vode iz vodnjaka, me je minula utrujenost, kot bi odrezal. Postrežljivi Arabci so se veselili, ko sem se začel zopet smehljati in šaliti pri našem kuhanju dobrega čaja.

Ob pol 18 smo bili že v Toru. Oj, kako je tu dišala voda, in to ne mlačna, kakršna je bila v vadijih, ampak hladna, iz vodovoda in celo na ledu shlajena! Kakor da bi prišel v drug svet. Nato pa še valovi Rdečega morja! Kako so hladili in trgali vso utrujenost iz udov.

P. Teodozij mi je dal stanovanje v sobi za tujce, lepi in zračni, z balkonom na obrežje Rdečega morja. Ker ladja, na katero sem računal, ni prišla pravočasno radi obilice romarjev v Meko, sem imel še časa, da sem si ogledal natančno Tor in okolico.

Zanimalo me je predvsem to, kar je bilo v zvezi s sv. pismom. To je oaza Šof v bližini Tora. Z urnim oslom sem napravil to turo z Arabcem iz Tora, ki je jahal istotako osla. V oazi so sredi palmovega gozda topli vreli, nekaj jih je bilo bojda 12, zdaj pa sedem. P. Teodozij to istoveti z 12 studenci in 70 palmami izraelske Elimske oaze, ki pa je, kakor že omenjeno, z večjo verjetnostjo iskati v vadiju Gharandela. Vsekako je tu več palm, cel gozd jih je. Vladar Abbas I. je tudi tu, kakor pri Sinaju, zapustil svoje spomine. Kopališče je napravil pri enem takem toplem vrelec. Stavba je že skoro celo razpadla, borna koča še stoji, kjer je zagrajeno kopališče.

Majhno mestece Tor, v katerem stanuje z okoliškimi beduini vred le okrog 1000 pravoslavnih Grkov — starih priseljencev in Arabcev, sem kmalu docela spoznal. Pravoslavna cerkev s samostanom in z egiptsko državno dvorazredno šolo v samostanu, uradno poslopje mamurja — nekakega okrajnega glavarja s

par policisti, mošeja z dvema gostilnama, par prodajaln in nekaj slabih koč — to je Tor.

Glavna stvar pri Toru je karantena. To je dobra naprava, ki jo ima Evropa zahvaliti Angležem, da se tam ustavlja kuga. Za romarje, ki se vračajo iz Meke, je narejena. Vsi, ki so bili v Meki, se morajo tu ustaviti, in pride jih do 20.000. Tam jih v treh dneh razkužijo. Če se najde kaka bolezen, jih obdržijo tam. En odstotek jih tudi umre. V tem času je bilo za dva meseca tu nastavljenih 7 zdravnikov in 1 zdravnica, ki so prišli iz raznih mest v Egiptu. Skoro z vsemi sem se seznanil, bil tudi mamurjev in poštarjev gost in pri dveh francoskih družinah, ki sta v karanteni radi tehničnih del. Postrežejo pa tu z vodo, v katero devljejo neki cvetlični sok ali pa s »pivom«, t. j. cvetlično vodo s siropom. In v tej vročini je to res nekaj prijetnega.

Moja ladja, s katero sem se mislil peljati nazaj iz Tora v Suez, se je zakasnila ter šla v noči mimo Tora, ne da bi se ustavila. Imel sem pa kljub temu še čudno srečo. P. Teodozij mi je rekel, da stanuje v samostanu tudi neki Rus. Ko se ž njim seznanim, spoznam, da je znani galicijski politik Martynik. Ta čas je bil poslovodja petrolejskega vrelca v Gemsi ob Rdečem morju. Šel je po poslih v Suez, Kairo in Aleksandrijo. S seboj je imel tri ukrajinske delavce v petrolejskem vrelcu, ki so šli na oddih, eden v Evropo, dva v Azijo. Bojda je delo v vročini ob Rdečem morju strašno naporno, ki pije Evropejcu življensko silo kar vidno. Zato so me ti delavci vprašali, kako je kaj s petrolejskim vrelcem v Murskem Središču, dasi dobivajo tam plače 9000 Din na mesec in hrano. Z jadrnico so se vozili iz Gemse dva dni do Tora. Radi nasprotnega vetra so bili eno uro v resni nevarnosti za življenje. Morali so iti z jadrnico, ker se parnik tam ne ustavlja.

Martynik je bil dobro znan s kapitanom angleške vojne ladje, ki je ravnokar pripeljala v Tor uradnike, vojake in potrebščine za karantenski promet. Med drugimi rečmi je izkrcala dva avtomobila, štiri konje za jahanje, eno mulo, enega osla, štiri vole itd. Vračala

se je ladja prazna. Martynik je izprosil za sebe, za svoje tri delavce in mene, da nas je kapitan sprejel na vojno ladjo.

Faraonova vojska je nekdaj pognala Izraelce v svojo pogubo preko Rdečega morja. Naslednik egipt-ske vojske pa me je peljal iz Sinaja brezplačno preko Rdečega morja nazaj v Egipt. Samo tega se je bal, da ne bi bil kak ogleduh za centralne velesile. Bil je potolažen, ko sem mu pokazal svoj pas kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, ter me je z Martynikom povabil celo na večerjo.

Zadnji solnčni zahod na Rdečem morju! Solnce je odhajalo v veličastnem žaru za afriško gorovje, moji ljubi sinajski vrhovi pa so se odevali v vedno gostejši večerni mrak. Mogočni džebel Katherin je dolgo gledal za mano. Ko je že izginil, se je še stegoval veličastni Serbal kvišku, da bi videl, kako hitro odhajam v močnem valovanju Rdečega morja proti Suez. Ko se je tudi ta umaknil za obzorje, me je vsaj to tolažilo, da je moja kabina imela okno proti Sinajskemu polotoku, tako da sem v jasni mesečini lahko v kabini in na krovu vse opazoval, kar se vidi na obrežju. Močni veter, ki je nekdaj sušil Izraelcem Rdeče morje, da so šli lahko preko njega, me je prijetno hladil na moji vožnji zadnjo noč na Rdečem morju, da sem prišel zdrav nazaj v Egipt.

12. Vrnitev v domovino.

Ko sem začutil v Suez. zopet trda egipt-ska tla, sem se v enem dnevu poslovil od svojih sueških znancev, potem pa v dvanajstih urah prevozil zopet ves Spodnji Egipt, tokrat z direktnim vlakom Suez—Aleksandrija. Bil je že letni čas, ko odhaja premožni Egipt na letovišče v Evropo, manj petični pa vsaj na morje v okolico Aleksandrije. Še lekarniški pomočnik v Suez. se je odpravlj. na »letovišče« v Kairo. Rekel je, da se je v enem letu zdelal v Suez. ker je prevroče in ker nimajo osemurnega delavnika kakor v

Evropi, ampak delo od jutra do večera. Zato je šel v bolj »hladni« kraj, v Kairo, v službo.

Zasigural sem si prostor na parniku, nato pa še v enem dnevu pregledal obmorske kraje vzhodno od Aleksandrije. Lepo je tukaj, razkošja in bogastva, da človek o tem nima niti pojma, če vidi notranji Egipt, ali tudi samo mesto Aleksandrijo. Razkošno opremljena kopališča, restavracije v samih cvetlicah v senci palm in druge bujne južne vegetacije, hoteli kakor vile, privatne palače — sami gradiči sredi parka, ceste v asfaltu, da neslišno švigajo brzi avtomobili po njih. V večernem hladu pa moti splošno tihoto le šumljanje palm in udarjanje morskih valov na obrežje. Kako rad bi si ohranil ubranost takih trenutkov.

Zadnje jutro svojega bivanja v Egiptu sem bil v frančiškanski aleksandrijski cerkvi sv. Katarine; kjer p. Čadež potrpežljivo nosi vročino Egipta v blagor aleksandrijskih Slovencev. Zahvalil sem se po tej sinajski zavetnici Bogu za milost, da sem smel srečno hoditi po teh z božjo »močno roko« posvečenih krajih.

Točno po voznem redu je bil odhod Lloydovega parnika Helouana. Do 300 ljudi je stalo na obali, ki so jemali slovo od potnikov. Vsaka roka, vsak robec, vsako oko je bilo nepremično obrnjeno na eno točko, na gotovo osebo. Ko je bil parnik že daleč od afriške obale, so še slovo jemajoči enako reagirali na znake težkega slovesa. Samo mene ni nihče spremil, jaz se nisem imel od nikogar posloviti, in na ladji tudi nisem imel nikogar, ki bi ž njim delil občutke slovesa iz orienta. Nemo se je poslavljajal od mene Egipt, nemo sem se jaz oddaljeval od njega s toplo hvaležnostjo v srečo, da mi je odkril bogate zaklade svojih skrivnosti.

Takoj po slovesu od Egipta je bil na ladji obed. Nikomur se ni prav ljubilo govoriti. Vsak je bil zatopljen v svoje misli in je skušal pozabiti na bridkosti slovesa. Pri južini je bilo že bolj živahno. Spoznali smo se s svojimi sosedi. Poleg mene je sedela usmiljena sestra. Po par italijanskih besedah, s katerimi sem ji ponudil sladkorja za kavo, me je vprašala, odkod sem. Ko ji imenujem Ljubljano, nadaljuje v slovenščini.

Bila je sestra Zupančič od Sv. Ivana pri Trstu. Bila je v bolnišnici v Kairi, se naučila poleg italijanščine in francoščine dobro arabski; radi bolezní je morala iti domov z namenom, da ostane v jugoslovanski provinciji.

Odidem na krov, da še vidim zadnje obronke afriške obale. Tam najdem dijaka Benića, s katerim sem se seznanil v Suez. Predstavi me svojemu očetu kapitanu Beniću, materi, ki je sestra dubrovniškega pomožnega škofa, bratu in dvema sestrama. Šli so na dvamesečni dopust v Dubrovnik.

Na krovu pride k meni usmiljena sestra z elegantno oblečeno gospodično. Pravi mi, da je to njena prijateljica iz Kaire in tudi Slovenka. In res mi ta odgovori, da je rojena v prekmurskem Turnišču, vzgojena pa v Veržetu pri Ljutomeru. Zdaj je guvernantka pri neki kairski arabski princezinji, kateri vzgojuje dva fanta. Spremlja ju zdaj v Pariz na letovišče, da se tam navadita dobro francosko govoriti. Znala pa sta povedati tudi par slovenskih besed, ki sta se jih naučila od svoje vzgojiteljice.

Nisem bil torej osamljen. »Slovan povsod brate ima«, še bolj pa ima človek povsod brate. Čudno je, kako človek dobi na potovanju povsod znance in prijatelje. Na ladji n. pr. mi je bil tovariš v kabini kaldejski duhovnik, bivši vikar kaldejskega patriarha v Bagdadu v Mezopotamiji. Zanimal me je zlasti njegov obredni jezik, ker imam pri predavanjih tudi z njim opraviti. Rekel mi je med drugim, da kaldejskega obrednega jezika ljudstvo ne razume, ker govori arabski, in da bi že raje imelo latinski obredni jezik.

Moji novi prijatelji so bili tudi Francozi iz Kanade, skupina 12 oseb, ki je bila en mesec v Evropi, en mesec v orientu, in se je vračala zdaj, že tretji mesec na potu, v domovino. Med njimi so bili trije duhovniki. Župnik iz Montreala, kjer je bil svoj čas znani evharistični kongres, mi je pravil, kako si francoski kolonisti v Kanadi, ki imajo večino v prebivalstvu, ne želijo priti pod francosko evropsko vlado, ampak so radi kot angleška kolonija pod angleško vlado, ki jim pušča vsako, zlasti versko svobodo. Tem se je

pridružil tudi mlad monsignor, Sirec iz Libanona, ki je zastopnik sirskega patriarha v Chikagu. Spominjal se je, da so bili tudi Jugoslovani na čikaškem evharističnem kongresu.

Ker ti duhovniki niso imeli oltarja s seboj, so mi bili jako hvaležni, da jim je bil moj altar na razpolago, kakor tudi komisar ladje, da se je lahko opravila nedeljska služba božja, h kateri je prišlo precej potnikov.

Prvi dan in prvo noč naše vožnje na Sredozemskem morju je bila še prijetna orientalna vročina. V kabini mi je bilo neznosno soparno. Zato sem ostal čez noč kar v naslonjaču na krovu in spal tam kakor pod sinajskim milim nebom.

Drugi dan okrog poldneva smo šli mimo Krete. »Si vede la neve!« so začele vzklikati egiptske Italijanke. Čez nekaj časa ponove Francozinje: »On voie la neige!« In naše Jugoslovanke so tolmačile: »Sneg se vidi!« To je bil začetek konca orientalne vročine. Prihodnje jutro že solnce ni več vzšlo, šele ob devetih je prodrlo oblake, ki jih v celem orientu nisem nič videl, tako da nam ni bilo treba želeti lepega vremena in lepega razgleda, ker je itak bilo vsak dan lepo vreme. Tretji dan pa je eno uro dopoldne že deževalo; Benetke, kjer je polovica potnikov že izstopila, so bile brez solnca, kraška burja nas je spremila v Trst:

Z Bogom solnce, z Bogom orient, z Bogom Egipt, z Bogom — Sinaj!

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00155

00000076381

